CHARLES & MARY LAMB

Povestiri după piesele lui SHAKESPEARE

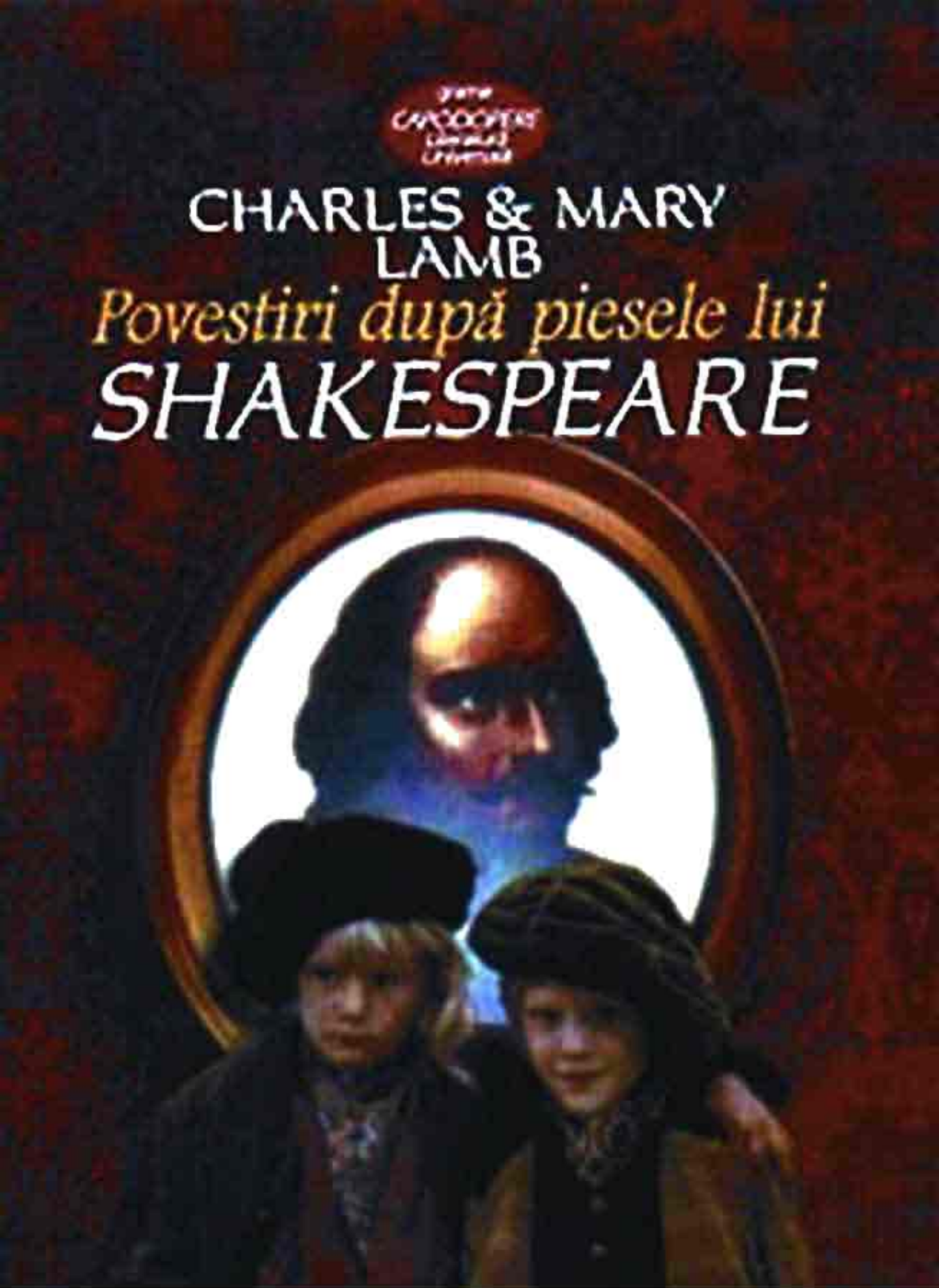

CUPRINS

Prefaţa

Furtuna
Visul unei nopţi de vară
Poveste de iarnă
Mult zgomot pentru nimic
Cum vă place
Cei doi tineri din Verona
Negustătorul din Veneţia
Cymbeline
Regele Lear
Macbeth
Totul este bine când se sfârşeşte cu bine
Femeia îndărătnică
Comedia erorilor
Măsură pentru măsură
A douăsprezecea noapte
Timon din Atena
Romeo şi Julieta
Hamlet, prinţul Danemarcei
Othello
Pericle, regele Tirului

gramar
CAPODOPERE
Literatură
Universală

Shakespeare

În 1805, când se pare că tânărul Charles Lamb a acceptat propunerea lui Godwin de a începe să scrie Povestirile, *el îşi câştigase renumele de eseist şi de poet cu adevărat înzestrat printre colegii lui de generaţie. O generaţie care îi cuprindea, printre alţii, pe Walter Scott, pe Coleridge, pe Wordsworth, pe Southey care aveau să ilustreze marea literatură engleză a începutului de secol.*

din Prefaţă

Dar îndată după aceea a fost silit să se întoarcă la obositoarele lui îndeletniciri scriitoricești de fiecare zi. În 1834 scria Epilogul comediei Nevasta, *o comedie bufă de valoare îndoielnică a lui James Sheridan Knowles, prodigios scriitor dramatic, autor și al unor piese memorabile* (Nevasta, *însă, nu era printre acestea), căruia, se vede, nu-i rămânea timp să-și termine singur scrierile.*

Era singur; alături de el se afla numai sora lui de care trebuia să aibă grijă. Cu un an înainte, se despărțise de fiica lui adoptivă, Emma Isola, care se măritase și plecase departe. Prietenii veneau rar să-l vadă, unii dintre ei (inclusiv cel la care ținuse cel mai mult, Coleridge) muriseră. Tristețea singurătății, boala tot mai gravă a sărmanei Mary Ann, mult prea rarele succese literare l-au doborât. A murit la 27 decembrie 1834 și a fost înmormântat în micul cimitir din Edmonton.

Peste câteva săptămâni, tânărul istoric John Forster publica în The New Mouthly Magazine *o evocare în care relua, de fapt, imaginea lăsată de Charles Lamb în amintirea contemporanilor: "Avea o înfățișare pe care e greu să o uiți: de o modestie plină de noblețe, îmbrăcându-se fără nici un fel de grijă pentru eleganța straielor, dar nimeni nu părea să bage de seamă aceste amănunte. Cu obrazul brăzdat adânc de marile lui suferințe, dar cu un surâs tineresc, molipsitor. Acesta era omul care a plecat, lăsându-ne prețioase comori ale strălucitelor eseuri și ale neasemuitelor, vrăjitelor* Povestiri din Shakespeare".

După 13 ani, în 1847, chiar mai singură decât fratele ei, foarte bolnavă, cu rare momente de luciditate, a murit și Mary Ann. Nici măcar nu se știe exact unde și-a trăit ultimele zile. Se pare că la Londra, în grija unui preot milos.

DAN GRIGORESCU

Furtuna

A fost odată o insulă în mijlocul mării, pe care nu se aflau alţi locuitori decât un bătrân pe nume Prospero, cu fiica sa Miranda, o fată nespus de frumoasă. Venise în insula aceea din fragedă copilărie, încât nu-şi amintea să fi văzut alt chip omenesc afară de cel al tatălui său.

Trăiau amândoi într-o peşteră scobită în stâncă; locuinţa lor era împărţită în mai multe încăperi, dintre care uneia Prospero îi spunea odaia sa de lucru. Acolo îşi ţinea cărţile care vorbeau mai cu seamă despre magie – o ştiinţă a cărei cercetare o îndrăgeau mult toţi învăţaţii de atunci. Cunoaşterea acestor taine se dovedise foarte folositoare pentru el, deoarece, fiind azvârlit printr-o ciudată împrejurare pe insula aceea fermecată de către o vrăjitoare numită Sycorax, care cu puţină vreme înainte de sosirea lui îşi dăduse acolo ultima suflare, Prospero, prin puterea artei sale, slobozise multe duhuri bune pe care Sycorax le întemniţase în trunchiurile unor copaci vânjoşi, din pricină că nu voiseră să aducă la îndeplinire poruncile ei ticăloase. De atunci, aceste blânde duhuri se arătară întotdeauna supuse voinţei lui Prospero. Căpetenia lor era Ariel.

Micul şi vioiul spiriduş Ariel nu era răutăcios din fire, dar se desfăta cam peste măsură chinuind o pocitanie ce purta numele de Caliban, pe care avea pică, deoarece Caliban era feciorul vechii sale vrăjmaşe Sycorax. Pe acest Caliban, Prospero îl găsise în pădure; era o făptură ciudată, slută, care aducea mai curând cu o maimuţă decât cu un om. Îl învăţase să vorbească şi Prospero s-ar fi purtat foarte bine cu el, însă însuşirile proaste moştenite de Caliban de la mama sa Sycorax nu-i îngăduiau să deprindă nimic bun sau folositor. Din pricina aceasta era pus să robească, să care lemne şi să îndeplinească muncile cele mai grele, iar Ariel avea sarcina de a-l sili să ducă la capăt aceste îndeletniciri.

Când Caliban lenevea şi nu-şi mai vedea de treabă, Ariel (care era nevăzut pentru orice ochi omeneşti, afară de-ai lui Prospero) venea tiptil şi-l ciupea, ba uneori îi dădea chiar brânci în smârcuri; alteori, luând chipul unui maimuţoi, se strâmba la el. După aceea, schimbându-şi grabnic înfăţişarea, se rostogolea în chip de arici în calea lui Caliban, care se temea ca nu cumva ghimpii cei ascuţiţi să-i înţepe picioarele desculţe. Cu tot felul de asemenea şiretlicuri sâcâitoare, Ariel îl chinuia pe Caliban ori de câte ori îşi lăsa baltă treaba pe care Prospero îi poruncise s-o facă.

Având supuse voinţei sale aceste puternice duhuri, prin mijlocirea lor Prospero putea porni după voie vânturile şi valurile mării. Din porunca sa, ele stârniră o furtună cumplită, în mijlocul căreia – luptând cu talazurile dezlănţuite, care dintr-o clipă într-alta ameninţau să cuprindă toată marea – îi arătă fiicei sale o corabie mare şi frumoasă, despre care îi spuse că era plină de fiinţe la fel cu ei.

– O, scumpul meu părinte, dac-ai putut stârni această furtună prin meşteşugul tău, fie-ţi milă de nenorocirea lor! Priveşte! Corabia se va sfărâma în bucăţi. Sărmanii, vor pieri cu toţii! Dac-ar sta în puterea mea, aş scufunda marea sub pământ, mai curând decât să fie nimicită această frumoasă corabie împreună cu sufletele alese pe care le poartă.

– Nu trebuie să te tulburi, fata mea – spuse Prospero; nu s-a săvârşit nimic rău. Am rânduit toate în aşa fel, încât nimeni din cei de pe vas să nu fie vătămat. Numai de dragul tău am făptuit acestea, buna mea copilă. Tu nu ştii nici cine eşti, nici de unde vii, iar despre mine ştii doar atât, că-ţi sunt tată şi trăiesc în această biată peşteră. Îţi poţi tu aminti de vremea când încă nu veniseşi în chilia asta? Socot că nu, căci pe atunci nu aveai nici trei ani împliniţi.

– Ba cred că pot, tată – răspunse Miranda.

– Şi ce anume îţi aminteşti? o întreabă Prospero. O altă casă sau făptură omenească? Spune-mi ce-ţi poţi aminti, copila mea.

– Îmi pare precum amintirea unui vis. Oare n-am avut cândva patru sau cinci slujnice care se îngrijeau de mine?

– Ai avut, şi încă mai multe. Cum se face oare că toate acestea mai trăiesc în mintea ta? Îţi aminteşti cum ai venit aici?

– Nu, tată – spuse Miranda – altceva nimic nu-mi amintesc.

– Acum doisprezece ani, Miranda – urmă Prospero – eram ducele Milanului, iar tu erai prinţesă şi singura mea moştenitoare. Aveam un frate mai tânăr, pe nume Antonio, în care mă încredeam

orbeşte; şi cum îndrăgeam tihna şi studiul temeinic, lăsam de obicei treburile cârmuirii pe seama unchiului tău, fratele meu cel trădător (căci s-a vădit într-adevăr a fi trădător). Eu, lăsând deoparte toate îndeletnicirile lumeşti, îngropat în mijlocul cărţilor mele, mi-am închinat vremea, ceas de ceas, înălţării minţii. Fratele meu Antonio, aflându-se astfel stăpân în locul meu, începu să se socotească duce cu adevărat. Prilejul ce i-am dat de a-şi apropia inimile supuşilor mei a trezit în firea sa ticăloasă râvna trufaşă de a-mi răpi stăpânirea ducatului, ceea ce curând a izbândit cu ajutorul regelui Neapolului, un prinţ puternic, ce-mi era duşman.

– Cum se face – spuse Miranda – că nu ne-au răpus în ceasul acela?

– Copila mea – răspunse tatăl ei – n-au cutezat, pentru că prea era mare dragostea ce-mi purta poporul. Antonio ne-a dus pe puntea unei corăbii, iar când ne-am aflat la câteva leghe în largul mării, ne-a silit să ne urcăm pe o navă mică, fără parâme, pânză şi catarg, şi ne-a lăsat acolo ca să pierim, după cum îi era gândul. Însă un senior de la curtea mea, Gonzalo, om bun la suflet şi care mă iubea, puse în taină pe epavă apă, merinde, straie şi câteva cărţi pe care le preţuiesc mai presus decât ducatul meu.

– O, tată, ce povară trebuie să-ţi fi fost eu pe-atunci? grăi Miranda.

– Nu odorul meu – zise Prospero – erai un mic heruvim care m-a ocrotit. Zâmbetul tău nevinovat m-a făcut să pot înfrunta nenorocirile. Hrana ne-a ţinut până ce am tras la ţărmul acestei insule pustii, şi de-atunci cea mai mare desfătare pentru mine a fost să-ţi dau învăţătură. Miranda, iar tu te-ai folosit din plin de îndrumările mele.

– Te răsplătească cerul, dragă tată – spuse Miranda. Acum, roagă-te, care este pricina pentru care ai stârnit această furtună?

– Află aşadar – grăi tatăl ei – că mulţumită acestei furtuni, vrăjmaşii mei, regele Neapolului şi crudul meu frate, au fost aruncaţi pe ţărmul acestei insule.

Glăsuind acestea, Prospero îşi atinse uşor fiica cu nuiaua sa fermecată, iar ea căzu de îndată într-un somn adânc; căci duhul Ariel chiar atunci se înfăţişă înaintea stăpânului său, pentru a-i da seama de furtună şi de chipul în care se îngrijise de cei aflaţi pe corabie. Şi deşi duhurile rămâneau totdeauna nevăzute pentru ochii Mirandei, Prospero hotărâse că n-ar fi fost potrivit totuşi să-l audă stând de vorbă cu văzduhul deşert (cum i s-ar fi părut ei).

– Ei, viteazul meu duh – îi zise Prospero lui Ariel – cum ţi-ai dus la îndeplinire însărcinarea?

Ariel îi descrise cu însufleţire furtuna şi spaimele prin care trecuseră naufragiaţii, şi cum feciorul regelui, Ferdinand, a sărit cel dintâi în valurile mării; iar tatălui său i-a părut că şi-a zărit fiul cel scump înghiţit de talazuri.

– E viu şi nevătămat – zise Ariel. Se află într-un colţ al insulei, stând cu braţele încrucişate la piept şi tânguindu-se amar de pierderea regelui, tatăl său, pe care îl socoteşte înecat. Nici un fir de păr din cap nu i s-a clintit, iar veşmintele sale princiare, deşi ude leoarcă de valurile mării, arată mai noi decât înainte.

– E o faptă vrednică de grijuliul meu Ariel – îl lăudă Prospero. Adu-l încoace; fiica mea trebuie să-l vadă pe acest tânăr prinţ. Unde este regele şi fratele meu?

– I-am lăsat – răspunse Ariel – căutându-l pe Ferdinand, pe care ei trag slabe nădejdi să-l găsească, pentru că l-au văzut pierind. Din echipajul corăbiei nu lipseşte nimeni, cu toate că fiecare în parte se socoteşte pe sine singurul scăpat cu viaţă; iară corabia, deşi nevăzută pentru ochii lor, stă neatinsă în port.

– Ariel – zise Prospero – ţi-ai împlinit sarcina cu credinţă, însă mai ai de înfăptuit ceva.

– Mai am ceva de înfăptuit? spuse Ariel. Îngăduie-mi să-ţi amintesc, stăpâne, că mi-ai făgăduit libertatea. Rogu-te, adu-ţi aminte că ţi-am slujit cu vrednicie, nu ţi-am îndrugat nici o minciună, n-am greşit cu nimica, te-am slujit fără să cârtesc.

– Ce-mi aud urechile? strigă Prospero. Ai uitat chinurile de care te-am izbăvit? Ai uitat oare de nemernica vrăjitoare Sycorax, care din pricina vârstei şi a pizmei se încovoiase aproape până la pământ? Unde s-a născut ea? Hai, spune!

– În Alger, stăpâne – zise Ariel.

– Aşa să fie? făcu Prospero. Trebuie să-ţi povestesc de la capăt ce-ai fost, deoarece văd că nu-ţi mai aminteşti. Această vrăjitoare rea, Sycorax, din pricina farmecelor ce le lega, prea cumplite pentru a fi auzite de urechi omeneşti, a fost alungată din Alger şi părăsită aci de marinari; iar pe tine, care erai un duh prea gingaş pentru a-i îndeplini ticăloasele-i porunci, te-a întemniţat într-un copac, unde te-am găsit gemând. De chinul acesta, de-ţi aminteşti, te-am izbăvit eu.

– Iartă-mă, scumpul meu stăpân – spuse Ariel, ruşinat la gândul că ar putea să pară lipsit de recunoştinţă. Mă voi supune poruncilor tale.

– Dă-mi ascultare – zise Prospero – şi te voi slobozi.

Apoi îi spuse ce mai are de făcut şi Ariel se depărtă, îndreptându-se întâi către locul unde-l lăsase pe Ferdinand, pe care-l găsi stând pe iarbă, stăpânit de aceeaşi întristare.

– O, tânărul meu gentilom – spuse Ariel când îl zări – te voi lua curând de-aci. Trebuie să fii dus, cum aflu, înaintea domniţei Miranda, să vadă cât de chipeş eşti. Haide, domnule, urmează-mă.

Şi apoi începu a cânta:

"Tatăl tău e-n fund de mare,
Oasele îi sunt mărgean,
Ochii lui, mărgăritare.
Tot ce-n el e pământean,
Plătind valurilor vamă,
În scumpeturi se destramă.
Prohodească-l, ceas de ceas,
Nimfele cu jalnic glas.
Ding, dong".

Această ciudată veste despre tatăl său pierdut îl trezi grabnic pe prinţ din starea de prostire în care căzuse. Plin de uimire, el urmă sunetul glasului lui Ariel, până ce acesta îl călăuzi la Prospero şi la Miranda, care stăteau în umbra unui copac mare. Miranda nu mai văzuse până atunci nici un om afară de tatăl ei.

– Miranda – zise Prospero – spune-mi, ce vezi acolo?

– O, tată – strigă Miranda, nespus de uimită – negreşit că acesta este un duh! Doamne! Cum îşi mai roteşte privirea în juru-i! Crede-mă, tată, e o făptură tare mândră. Nu-i oare duh?

– Nu, fata mea – răspunse tatăl ei – mănâncă şi doarme şi e înzestrat cu simţuri întocmai ca şi noi. Tânărul pe care-l vezi se afla pe corabie. Mâhnirea l-a tulburat întrucâtva, altminteri l-ai putea socoti o fiinţă chipeşă. Şi-a pierdut tovarăşii şi rătăceşte în neştire ca să le dea de urmă.

Miranda, care credea că toţi oamenii au chipuri gânditoare şi bărbi cărunte ca tatăl ei, se arătă încântată de înfăţişarea acelui prinţ frumos şi tânăr; iar Ferdinand, zărind o domniţă atât de încântătoare în locul acela pustiu şi aşteptându-se – după ciudatele sunete auzite – numai la minuni, îşi spuse că se află pe o insulă fermecată şi că Miranda e zeiţa acelor locuri. Şi începu a-i vorbi ca atare.

Ea răspunse cu sfială că nu era defel zeiţă, ci doar o biată fecioară, şi începuse tocmai să-i povestească despre sine, când Prospero îi curmă vorba. Era cât se poate de încântat văzându-i cum se sorb din ochi amândoi; îşi dăduse seama limpede că se îndrăgostiseră unul de altul (cum spunem noi) de la prima vedere. Dar pentru a pune la încercare statornicia lui Ferdinand, Prospero se hotărî să le ridice în cale câteva piedici; de aceea, apropiindu-se de prinţ, îi vorbi cu asprime, învinuindu-l că a venit pe insulă ca iscoadă, ca s-o smulgă de sub stăpânirea lui.

– Urmează-mă – zise el – îţi voi înlănţui grumazul şi picioarele. Vei bea apă de mare, te vei hrăni cu solzi de peşte, rădăcini veştede şi coji de ghindă.

– Nu – spuse Ferdinand – mă voi împotrivi să fiu astfel hrănit până-n clipa când voi da de un vrăjmaş mai puternic. Şi zicând acestea trase spada. Însă Prospero, fluturându-şi nuiaua fermecată, îl ţintui locului aşa fel, încât el nu mai putu face nici o mişcare.

Miranda stărui de zor pe lângă tatăl ei, spunând:

– De ce te arăţi atât de lipsit de blândeţe? Fie-ţi milă, tată, eu îi voi sta chezăşie. Este al doilea om pe care-l văd în viaţa mea, şi îmi pare de treabă.

– Taci – grăi tatăl ei – încă un cuvânt de mai rosteşti, voi fi nevoit să te pedepsesc, fată! Cum?! Iei apărarea unui tâlhar?! Îţi închipui că nu se află pe lume şi alţi oameni tot atât de aleşi, din pricină că l-ai văzut numai pe el şi pe Caliban. Îţi spun, fată nesocotită, cei mai mulţi dintre oameni îl întrec pe acest tânăr, aşa cum îl întrece el pe Caliban.

Vorbele acestea le rosti pentru a pune la încercare statornicia fiicei sale, dar ea răspunse:

– Năzuinţele mele sunt cât se poate de umile. Nu râvnesc defel să văd un om mai plăcut la înfăţişare.

– Vino, flăcăule – zise Prospero prinţului – n-ai nici o putere, trebuie să mi te supui.

– Într-adevăr, nu am – recunoscu Ferdinand; şi neştiind că prin mijlocirea unei vrăji i se răpise orice putere de a se împotrivi, fu uimit văzându-se nevoit în chip atât de ciudat să-l urmeze pe Prospero. Apoi, aruncând priviri în urmă-i către Miranda, până ce o pierdu din ochi, îşi spuse în sinea lui, intrând după Prospero în peşteră: "Simţurile îmi sunt robite cu totul, ca şi cum aş fi prada unui vis; dar ameninţările acestui om şi slăbiciunea ce-o simt mi-ar

părea neînsemnate dacă, din temniţa mea, aş putea măcar o dată pe zi s-o văd pe această frumoasă fecioară!"

Prospero nu-l lăsă multă vreme pe Ferdinand închis în chilia lui; îl scoase curând afară din peşteră şi-i dădu o însărcinare anevoioasă, având grijă s-o lase pe fiica sa să afle la ce muncă trudnică l-a pus. Apoi, prefăcându-se că se duce în încăperea în care lucra de obicei, îi păndi în taină pe amândoi.

Prospero îi poruncise lui Ferdinand să care câţiva butuci grei. Dar cum fecioriı de crai nu sunt deprinşi cu munci aspre, curând după aceea Miranda îşi găsi iubitul doborât de oboseală.

– Vai – zise ea – nu te trudi atât de cumplit! Tatăl meu este acum adâncit în cercetările sale. Trei ceasuri în şir va sta liniştit acolo; mai odihneşte-te puţin.

– O, scumpa mea domniţă – grăi Ferdinand – nu mă încumet! Trebuie să-mi duc la capăt însărcinarea şi apoi mă voi odihni.

– Dacă te aşezi puţin – spuse Miranda – cât stai, am să-ţi car eu butucii.

La aşa ceva Ferdinand nu se învoi. În loc să-i fie de ajutor, Miranda îl împiedică de la lucru, deoarece ei începură să vorbească, iar treaba mergea foarte încet.

Prospero, care-i hotărâse lui Ferdinand această însărcinare numai ca să-i pună la încercare dragostea, nu se afla lângă cărţile sale – aşa cum îşi închipuia fiica sa – ci stătea chiar lângă ei, nevăzut, ca să prindă cu urechea tot ce-şi spun.

Ferdinand o întrebă cum o cheamă, iar ea îi spuse, dezvăluindu-i totodată că astfel călca o poruncă straşnică a tatălui ei.

Prospero se mulţumi să zâmbească la această primă dovadă de neascultare dată de fiica sa, căci făcând-o pe Miranda să se îndrăgostească în chip atât de neaşteptat, prin mijlocirea vrăjilor, nu era mâniat că îşi arată iubirea, uitând de supunerea cuvenită poruncilor lui. Şi iarăşi îl ascultă cu multă mulţumire pe Ferdinand cuvântând îndelung şi mărturisindu-i Mirandei că o iubeşte mai mult decât pe toate fetele pe care le văzuse în viaţa lui.

Drept răspuns la aceste laude aduse frumuseţii ei, care, după cum spunea Ferdinand, o întrecea pe a tuturor femeilor din lume, Miranda grăi:

– Nu-mi aduc aminte de chipul vreunei femei, nici nu am văzut vreodată alţi bărbaţi în afară de tine, bunul meu prieten, şi de scumpul meu părinte. Cum arată cei de pe alte meleaguri nu ştiu, însă, crede-mă, nu mi-aş dori nici un alt tovarăş în afară de tine,

nici nu poate plăsmui închipuirea mea alt chip afară de-al tău, care să-mi placă. Dar, nobile domn, mi-e teamă că-mi sunt vorbele prea slobode, şi uit de poveţele tatălui meu.

La aceste vorbe Prospero zâmbi şi clătină din cap, vrând parcă să spună: "Lucrurile merg întocmai cum mi-am dorit; fiica mea va fi regina Neapolului".

Şi apoi Ferdinand, cuvântând iarăşi îndelung şi cu vorbe alese – fiindcă tinerii prinţi vorbesc după tiparul curţilor – îi spuse neprihănitei Miranda că este moştenitorul coroanei Neapolului şi că ea va fi regina lui.

– O, seniore – strigă ea – sunt o neroadă că plâng de prea mare bucurie. Îţi voi răspunde din adâncul sufletului meu neprihănit. Îţi voi fi soţie, de vei voi să te cununi cu mine.

Prospero se înfăţişă acum înaintea lor, împiedicându-l pe Ferdinand să-i mulţumească.

– Nu-ţi fie teamă de nimic, copila mea – zise el – am auzit şi încuviinţez tot ce-ai spus. Iară tu, Ferdinand, dacă m-am purtat cu prea multă asprime cu tine, îţi voi aduce o bogată răsplată, dăruindu-ţi-o pe fiica mea. Toate necazurile îndurate au fost numai încercări la care am supus dragostea voastră şi pe care le-aţi înfruntat cu noblеţe. De aceea, drept dar din partea mea, dobândit cu vrednicie de iubirea ta curată, ia-o pe fiica mea şi să nu zâmbeşti când mă voi făli că e mai presus de orice laudă.

Apoi, spunându-le că mai avea o treabă grabnică, le ceru să se aşeze şi să stea de vorbă până se va întoarce el; iar Miranda nu păru defel îndemnată să calce asemenea poruncă.

Când se despărţi de ei, Prospero îl chemă pe duhul său Ariel, care se ivi de îndată dinainte-i, nerăbdător să-i povestească tot ce făcuse cu fratele lui Prospero şi cu regele Neapolului. Ariel spuse că i-a lăsat cu minţile aproape rătăcite de grozăvia nemaipomenitelor lucruri pe care-i făcuse să creadă că le văd şi le aud. Când osteniră să tot bată zadarnic potecile şi se simţiră lihniţi de foame, el aşternu deodată dinainte-le un ospăţ ispititor, şi apoi – tocmai când se pregăteau să mănânce – le răsări în faţă, sub chipul unei scorpii, o dihanie hulpavă, înaripată, iar bucatele alese pieriră de sub ochii lor. După aceea, spre deplina lor uluire, această scorpie le vorbi, amintindu-le de cruzimea ce-o arătaseră izgonindu-l pe Prospero din ducatul lui şi lăsându-l pe el şi pe copila sa de-o şchioapă să piară în largul mării; le spuse, de asemenea, că aceasta este pricina pentru care sunt sorţiţi să îndure chinuri.

Regele Neapolului şi Antonio, fratele cel fărtamic, se căiseră de nedreptatea ce i-o făcuseră lui Prospero, şi Ariel îl încredinţă pe stăpânul său că pocăinţa lor porneşte din inimă, şi că el însuşi – deşi era un duh – nu se putea împiedica de a-i plânge.

– Atunci adu-i aci, Ariel – grăi Prospero. Dacă tu, care eşti numai un duh, te simţi mişcat de nenorocirea lor, pot oare eu, care sunt o fiinţă omenească la fel cu ei, să nu mă milostivesc de dânşii? Adu-i aci, iute, gingaşul meu Ariel.

Ariel se întoarse curând cu regele, iar Antonio şi cu bătrânul Gonzalo veneau în urma lor. Toţi aceştia îl însoţiseră, urmând melodia aceea nefirească, pe care el o cântase în văzduh, pentru a-i ademeni şi a-i aduce în faţa stăpânului său. Acest Gonzalo era chiar cel care cu atâta bunătate se îngrijise odinioară ca Prospero să aibă cărţi şi merinde, când ticălosul Antonio îl lăsase pe stăpânul său în voia valurilor, ca să piară pe epava din largul mării.

Durerea şi spaima le buimăciseră într-atâta simţurile, încât naufragiaţii nu-l recunoscură pe Prospero. Acesta se dădu pe faţă mai întâi bunului bătrân Gonzalo, numindu-l omul care i-a scăpat viaţa; iar apoi, fratele său şi regele aflară şi ei că el era Prospero cel nedreptăţit.

Cu lacrimi în ochi şi cuvinte pline de mâhnire şi adevărată căinţă, uzurpatorul imploră fratelui său iertarea, iar regele îşi mărturisi sincera remuşcare pentru că îl ajutase pe Antonio să-şi dea jos fratele de pe scaunul domnesc. Şi Prospero îl iertă; iar la stăruinţa lor de a-i da înapoi ducatul, îi spuse regelui Neapolului:

– Şi eu am un dar păstrat pentru domnia ta – şi, deschizând o uşă, i-l arătă pe fiul său Ferdinand jucând şah cu Miranda.

Ce-ar putea întrece bucuria tatălui şi a fiului la această neaşteptată întâlnire, când fiecare din ei îl socotise pe celălalt înecat în vâltoarea valurilor furtunoase?!

– O, minune! glăsui Miranda. Ce mândre sunt făpturile acestea! Neasemuită trebuie să fie lumea în care trăiesc asemenea fiinţe!

Regele Neapolului fu aproape la fel de uimit de frumuseţea şi farmecele de nespus ale tinerei Miranda, pe cât fusese şi fiul său.

– Cine este această fată? zise el. Pare zeiţa care ne-a despărţit şi ne-a adus aci laolaltă.

Nu, domnia ta – răspunse Ferdinand zâmbind, când îşi dădu seama că tatăl său căzuse în aceeaşi greşeală pe care o săvârşise şi el când o zărise întâia oară pe Miranda. Este o făptură muritoare, însă prin voia nemuritoare a Proniei cereşti, mi-a fost ursită. Am

ales-o într-o clipă când nu-ţi puteam cere încuviinţarea, părinte al meu, gândind că nu te mai afli în viaţă. E fiica acestui Prospero, care este însuşi vestitul duce al Milanului, a cărui faimă ajunsese până la mine, dar pe care nu-l văzusem niciodată până acum. Din mâinile lui am primit o nouă viaţă; mi-a devenit al doilea tată dăruindu-mi-o pe această prea scumpă domniţă.

– Atunci se cuvine să fiu eu tatăl ei – zise regele. Dar, vai, cât de ciudat va suna când va trebui să-mi cer iertare de la copila mea!

– Să nu mai vorbim despre asta – grăi Prospero. Să nu ne mai amintim de frământările prin care am trecut, de vreme ce li s-a pus capăt în chip atât de fericit.

Apoi Prospero îşi îmbrăţişă fratele şi îl încredinţă iarăşi de iertarea sa. Îi spuse că o Pronie înţeleaptă, atotcârmuitoare, îngăduise ca să fie alungat din bietul lui ducat al Milanului, pentru ca fiica sa să poată moşteni coroana Neapolului, căci în urma întâlnirii lor pe această insulă pustie, se întâmplase ca fiul regelui s-o îndrăgească pe Miranda.

Cuvintele acestea pline de bunătate, rostite de Prospero cu gândul de a-şi îmbărbăta fratele, îl făcură pe acesta să se ruşineze şi să se căiască atât de mult, încât vărsă lacrimi amare şi nu fu în stare să scoată un cuvânt; iară bunul bătrân Gonzalo, văzând această îmbucurătoare împăcare, plânse şi el şi se rugă ca cerul să-şi reverse harul asupra tinerei perechi.

Prospero le spuse apoi că în port se afla, nevătămată, corabia lor, cu toţi marinarii pe punte, şi că el cu fiica sa îi va însoţi pe drumul spre casă în dimineaţa următoare.

– Până atunci – zise el – împărtăşiţi cu noi prânzul sărăcăcios pe care ni-l îngăduie biata mea peşteră; iar pentru a vă trece plăcut seara, vă voi spune povestea vieţii mele, din prima clipă când am pus piciorul pe această insulă pustie.

După aceea îl chemă pe Caliban ca să le pregătească ceva de-ale gurii şi să deretice prin peşteră. Oamenii rămaseră încremeniţi de înfăţişarea sălbatică, de făptura ciudată a acestui monstru care (cum le spuse Prospero) era singurul slujitor pe care Prospero îl avea în preajma lui.

Înainte ca ducele să părăsească insula, îl slobozi pe Ariel din slujba sa, spre marea bucurie a acestui mic şi vioi spiriduş care, deşi se purtase ca un slujitor credincios al stăpânului său, fusese totdeauna dornic să se bucure de o deplină libertate, să hoinărească

nestingherit prin văzduh, ca o pasăre sălbatică, pe sub copacii cei verzi, printre poame gustoase şi flori cu mireasmă dulce.

– Poznaşul meu Ariel – îi spuse Prospero spiriduşului lui când îi dărui libertatea – îţi voi duce dorul, totuşi îţi vei căpăta libertatea.

– Îţi mulţumesc, scumpul meu stăpân – zise Ariel – însă îngăduie-mi, înainte de a-ţi lua rămas bun de la credinciosul tău duh, să însoţesc cu vânturi prielnice corabia voastră în drumul ei către casă; şi apoi, stăpâne, când voi fi liber, ce trai voios voi duce!

Şi Ariel cântă acest fermecător cântec:

"Poposesc din floare-n floare,
Ca albina! Cat scăpare,
De-aud striga, în cicoare;
Şi pe lilieci călare,
Urmez vara călătoare!
Ce bine e sub ramura-nflorită!
M-aşteaptă o viaţă atât de fericită!"

Prospero îngropă apoi adânc în pământ cărţile sale de învăţături vrăjitoreşti şi nuiaua fermecată, deoarece era hotărât să nu se mai folosească niciodată de ştiinţa sa magică. Acum, după ce-şi învinsese astfel vrăjmaşii şi se împăcase cu fratele său şi cu regele Neapolului, nu mai rămânea nimic pentru a-i întregi fericirea, decât de a-şi vedea iarăşi ţara unde se născuse, de a-şi lua în stăpânire ducatul şi de a fi martorul fericitei nunţi a fiicei sale cu prinţul Ferdinand, pe care regele spuse că o va prăznui cu mare strălucire de îndată ce vor sosi la Neapole. Curând ajunseră acolo, după o călătorie plăcută, sub privegherea duhului cel bun, Ariel.

Visul unei nopți de vară

Era pe vremuri în cetatea Atenei o lege care dădea cetățenilor săi puterea de a-și sili fiicele să se mărite cu cine le era părinților pe plac; dacă o fiică se împotrivea să ia de soț pe bărbatul pe care i-l alesese tatăl ei, legea îl împuternicea pe acesta să ceară ca fiica lui să fie pedepsită cu moartea. Dar, cum părinții nu doresc prea adesea moartea propriilor lor fiice, chiar de se întâmplă să se dovedească uneori cam îndărătnice, legea aceea era arareori sau niciodată folosită, cu toate că se iveau poate destule prilejuri în care tinerele din cetate să fie amenințate de către părinții lor cu aplicarea ei.

S-a întâmplat însă odată ca un bătrân, pe nume Egeus, să se înfățișeze într-adevăr dinaintea lui Teseu (care cârmuia pe atunci Atena), ca să se plângă de fiica lui, Hermia, căreia îi poruncise să se mărite cu Demetrius – un tânăr dintr-o familie ateniană de neam ales. Aceasta nu voia să i se supună, fiindcă iubea pe un alt tânăr atenian, numit Lysander. Egeus ceru lui Teseu să-i facă dreptate și să pună în aplicare această crudă lege împotriva fiicei sale.

Hermia căută să se dezvinovățească pentru nesupunerea ei, spunând că Demetrius își mărturisise mai înainte dragostea pentru scumpa ei prietenă Helena, care îl iubea pe Demetrius ca o nebună; însă acest temei cinstit, cu care Hermia se apăra de neîndeplinirea poruncii tatălui ei, nu-l mișcă pe asprul Egeus.

Teseu, cu toate că era un cârmuitor cu suflet mare și milostiv, nu avea puterea de a strămuta legile țării sale. De aceea nu fu în stare de altceva decât să-i dea Hermiei un răgaz de patru zile, pentru a o lăsa să chibzuiască; dacă la capătul acestor patru zile tot nu va voi să-l ia de soț pe Demetrius, urma să fie pedepsită cu moartea.

După ce plecă de la duce, Hermia se duse la iubitul ei Lysander, îi spuse în ce primejdie se află și că trebuie ori să-și ia gândul

de la el şi să se mărite cu Demetrius, ori să-şi piardă viaţa peste patru zile.

Lysander fu nespus de mâhnit auzind astfel de veşti, însă amintindu-şi că are o mătuşă care locuieşte la oarecare depărtare de Atena şi că în oraşul unde trăieşte ea legea aceea crudă nu poate să se abată asupra Hermiei, neavând putere dincolo de zidurile cetăţii, îi propuse fetei să plece pe furiş din casa părintească chiar în noaptea aceea şi să meargă împreună cu el la mătuşa lui, unde se vor cununa.

– Ne vom întâlni – spuse Lysander – în pădurea care se află la câteva mile de oraş, în dumbrava minunată unde de atâtea ori ne-am plimbat împreună cu Helena, în plăcuta lună a lui mai

Hermia încuviinţă bucuroasă planul lui, şi taina fugii ce-o punea la cale nu o împărtăşi decât prietenei sale Helena. Helena (fecioarele săvârşesc adesea nesocotinţe din dragoste), cu totul lipsită de suflet, se hotărî să-i dezvăluie taina lui Demetrius – deşi nu prea nădăjdui să tragă vreun folos de pe urma acestei trădări, afară doar de biata mângâiere de a-l urma pe necredinciosul ei iubit în pădure. Ştia prea bine că Demetrius se va duce acolo, în urmărirea Hermiei.

Pădurea în care Lysander şi Hermia hotărâseră să se întâlnească era locul cel mai drag al micilor fiinţe cunoscute sub numele de "zâne".

Oberon, craiul, şi Titania, crăiasa zânelor, cu întregul lor alai diafan de curteni petreceau în această pădure în fiecare miez de noapte.

Din păcate, tocmai atunci se iscase o neînţelegere între craiul cel mic şi crăiasa zânelor; nu mai petreceau la fel la lumina lunii, pe umbroasele poteci ale pădurii, ci se certau până ce toate firavele duhuri se strecurau în cupele de ghindă şi se ascundeau acolo de teamă

Pricina acestei nefericite certe era împotrivirea Titaniei de a-i dărui lui Oberon pe un mic orfan, a cărui mamă fusese prietena ei; la moartea acesteia, crăiasa zânelor furase copilul de la doica lui şi-l crescuse în codru.

În noaptea în care îndrăgostiţii urmau să se întâlnească în pădure, Titania, plimbându-se însoţită de câteva din doamnele ei de onoare, se întâlni cu Oberon şi cu suita sa de duhuri.

– Neplăcută întâlnire pentru tine sub razele lunii, trufaşă Titania – grăi craiul zânelor.

Crăiasa îl înfruntă:

– Cum, gelosule Oberon, tu eşti? Zânelor, să zburăm de aici! M-am legat cu jurământ să nu stau o clipă în tovărăşia lui.

– Zăboveşte puţin, pripită zână – spuse Oberon – nu sunt eu oare domnul tău? De ce-l supără Titania pe Oberon al ei? Dă-mi-l pe micul tău orfan să-mi fie paj.

– Fii pe pace! răspunse crăiasa. Cu întreaga ta împărăţie de duhuri n-o să mi-l cumperi pe băieţaşul acesta.

Apoi pleacă, lăsându-l pe stăpânul ei cuprins de cumplită mânie.

– Prea bine, vezi-ţi de drumul tău – zise Oberon – dar înainte de răsăritul zorilor te voi pedepsi pentru jignirea ce mi-ai adus!

Oberon trimise apoi după Puck, cel mai de seamă favorit al său şi sfetnicul lui tainic.

Puck (sau, cum i se mai spunea câteodată, Robin cel inimos) era un spiriduş şiret şi şugubăţ nevoie-mare, care făcea tot soiul de năzbâtii caraghioase prin satele din împrejurimi. Uneori intra prin încăperile unde era ţinut laptele şi dijmuia smântâna; alteori, plăpând şi aerian cum era, intra în vreun putinei şi cât timp făcea fel de fel de ghiduşii acolo, pas să mai preschimbe gospodina laptele în unt, oricât s-ar fi căznit. Nici flăcăilor din sat nu le mergea mai bine – ori de câte ori îi venea chef lui Puck să trebăluiască prin cazanul de aramă unde se pregătea berea, aceasta se strica numaidecât. Dacă se adunau cumva mai mulţi vecini ca să bea un păhărel în tihnă, Puck sărea în cana cu bere, în chip de rac fiert, iar când vreo cumătră bătrâioară ducea cana la gură, o ciupea de buze şi vărsa bunătate de bere pe bărbia ei zbârcită; iar când bătrâna se apuca să le depene vecinilor o poveste tristă şi înfricoşătoare, Puck trăgea de sub ea scăunaşul cu trei picioare şi biata băbuţă se dădea de-a dura; atunci, bătrânele fiecare se prăpădeau de râs şi făceau haz de ea, jurându-se că-n viaţa lor nu au petrecut mai bine.

– Vino-ncoace, Puck – zise Oberon acestui mic şi vesel hoinar al nopţii – adu-mi floarea căreia fecioarele îi spun "iubire deşartă". Sucul acestei floricele purpurii, pus pe pleoapele celor care dorm, îi face, când se trezesc, să-şi piardă minţile de dragul celei dintâi făpturi asupra căreia le cad ochii. Voi picura un strop din sucul acestei floricele pe pleoapele Titaniei mele, când va fi cufundată în somn; iar când va deschide ochii, se va îndrăgosti de cea dintâi făptură pe care o va zări, chiar de va fi leu sau urs, maimuţă iscoditoare sau maimuţoi fioros, iar înainte de a-i lua această vrajă de

pe ochi, căci am puterea s-o fac prin mijlocirea unui descântec pe care-l ştiu, o voi sili să-mi dea băieţaşul acela, ca să-mi fie paj.

Puck, veşnic gata de boroboaţe, fu peste măsură de încântat de renghiul pus la cale de către stăpânul său şi o zbughi pe dată să caute floarea. Oberon, în vreme ce aştepta întoarcerea lui Puck, îi zări pe Demetrius şi Helena intrând în pădure. Apoi îl auzi pe Demetrius aruncându-i grele mustrări Helenei fiindcă îl urmează. După multe cuvinte aspre rostite de el şi blânde rugăminţi din partea Helenei, care îi tot amintea iubirea ce i-o arătase ei altădată, precum şi mărturiile sale de credinţă statornică, Demetrius o lăsă (după cum spuse singur) pradă fiarelor sălbatice, iar ea alergă după dânsul cât o ţineau picioarele.

Craiul zânelor, care era totdeauna prietenos faţă de adevăraţii îndrăgostiţi, simţi că i se rupe inima de mila Helenei şi, se prea poate – dacă ar fi să-l credem pe Lysander, care spusese că obişnuiau să se plimbe sub lumina lunii în pădurea aceea îmbietoare – ca Oberon s-o fi văzut pe Helena în zilele fericite, când era iubită de Demetrius. Dar, oricum ar fi stat lucrurile, când Puck se întoarse cu floricica aceea purpurie, Oberon îi spuse favoritului său:

– Ia câteva petale din această floare; adineauri a fost pe aci o ateniană plină de vino-ncoace, îndrăgostită de un tânăr care nici n-o băga-n seamă. Dacă-l afli dormind, picură-i în ochi câţiva stropi din această licoare de dragoste, însă caută să faci asta când fata e în preajma lui, aşa fel, încât cea dintâi făptură pe care o zăreşte când se va trezi să fie această tânără urgisită. Îl vei cunoaşte după îmbrăcămintea ateniană pe care o poartă.

Puck făgădui să ducă la capăt această treabă, cu multă iscusinţă, iar Oberon se duse, nebăgat de seamă, în dumbrava unde Titania se pregătea să se culce. Frumosu-i culcuş era o movilă unde creşteau cimbrul sălbatic, ciuboţica-cucului şi gingaşe violete, sub un polog de caprifoliu, trandafiri şi răsură. Acolo dormea Titania o bună parte din noapte, acoperită doar de pielea smălţuită a unui şarpe – o învelitoare cam mică, dar numai bună pentru o zână.

O găsi împărţind supuşilor săi porunci cum să-şi petreacă vremea cât va dormi ea.

– Câteva dintre voi – glăsui măria sa – trebuie să omoare omizile din mugurii de trandafir, iar câteva să poarte război furnicilor, pentru aripile lor de piele, din care să facem haine elfilor; altele iarăşi să stea de veghe, ca nu cumva gălăgioasa bufniţă, care se lău-

FUNDAŢIA LEONARDO MORILLO Educaţie 19 JUD. ILFOV. ROMÂNIA

guie noapte de noapte, să se apropie de mine. Dar mai întâi cântaţi-mi ca să adorm.

Atunci zânele începură să îngâne acest cântec:

"Şerpi pestriţi, crestate limbi,
Ghem de spini, să nu te plimbi;
Viermi, şopârle, toţi plecaţi,
Crăiasa n-o tulburaţi.
Filomelă, cântă-n zbor,
Dulce cântă: somn uşor,
Somn uşor, somn uşor!
Ducă-se-n tăceri descântul,
Să-i cântăm domniţei cântul:
Noapte bună, somn uşor!"

Când zânele izbutiră să-şi adoarmă crăiasa cu acest dulce cântec de leagăn, o lăsară pentru a duce la îndeplinire însemnatele porunci pe care le dăduse ea. Atunci Oberon se apropie tiptil de Titania sa şi-i picură pe pleoape câţiva stropi din licoarea aceea de dragoste, spunând:

"Ce-oi zări când te trezeşti,
Cu mult foc să îndrăgeşti".

Dar să ne întoarcem la Hermia, care fugise din casa tatălui ei în noaptea aceea, ca să scape de moartea ce-i era hărăzită fiindcă nu voia să se cunune cu Demetrius. Când intră în pădure, îl găsi pe scumpul ei Lysander aşteptând-o, ca s-o călăuzească la mătuşa sa. Însă, când ajunse în inima pădurii, Hermia se simţi atât de ostenită, încât Lysander, nespus de grijuliu faţă de scumpa lui aleasă, care-şi dovedise simţămintele primejduindu-şi viaţa de dragul lui, o convinse să se odihnească până în zori pe o movilă acoperită de muşchi mătăsos, iar el se întinse pe pământ, la câţiva paşi de ea, şi amândoi căzură într-un somn adânc. Acolo fură găsiţi de Puck, care, văzând un tânăr chipeş, adormit, şi băgând de seamă că veşmintele lui erau croite după portul atenian, şi că în preajma lui dormea o fată drăgălaşă, gândi că aceştia trebuie să fie fecioara atenian㠹i dispreţuitorul ei iubit, în căutarea cărora îl trimisese Oberon. Puck îşi făcu, bineînţeles, socoteala că, de vreme ce erau alături doar ei doi, ea va fi cea dintâi făptură pe care tânărul o va zări când se va trezi. Astfel, fără multă zăbavă, turnă puţin din sucul floricelei purpurii în ochii lui Lysander. Se nimeri însă ca Helena să treacă pe acolo, aşa că, în locul Hermiei, ea fu cea dintâi făptură care-i răsări înainte lui Lysander, când acesta deschise ochii; şi, oricât ar fi de

neverzut, vraja aceea de iubire era atât de puternică, încât toată dragostea lui pentru Hermia pieri într-o clipită şi Lysander o îndrăgi pe Helena.

De i-ar fi căzut ochii pe Hermia când s-ar fi trezit, boroboaţa săvârşită de Puck n-ar fi avut nici o urmare, fiindcă Lysander o iubea pe credincioasa sa Hermia cum nu se poate mai mult. Însă, aşa, bietului Lysander nici că i se putea întâmpla o nenorocire mai mare decât să fie silit de-o vrajă a zânelor s-o uite pe iubita lui şi să alerge după altă fată, lăsând-o pe Hermia adormită, singură în inima pădurii, în puterea nopţii.

Iată cum se întâmplă năpasta:

Helena, după cum v-am spus mai înainte, se străduia să ţină pas cu Demetrius, din clipa în care acesta fugise cu atâta cruzime de ea; dar curând se dădu bătută în această întrecere inegală, fiindcă, după cum se ştie, bărbaţii sunt alergători mai buni decât femeile. Peste puţină vreme, Helena îl pierdu din ochi pe Demetrius şi, cum rătăcea în neştire, deznădăjduită şi abătută, ajunse în locul unde dormea Lysander.

– Vai – strigă ea – iată-l pe Lysander cum zace la pământ! E oare mort sau adormit?

Apoi, atingându-l uşor pe umăr, îi grăi astfel:

– Bunul meu prieten, de eşti în viaţă trezeşte-te!

La vorbele acestea, Lysander deschise ochii şi, cum vraja aceea începu să-şi arate înrâurirea, îi rosti pe dată cuvinte de dragoste şi de admiraţie, cu totul nelalocul lor. Îi spuse că o întrece pe Hermia în frumuseţe, pe cât întrece o porumbiţă pe un corb, şi că ar trece şi prin foc de dragul unei vorbe dulci de a ei; şi multe alte asemenea cuvinte de dragoste. Helena, ştiind că Lysander era iubitul prietenei sale Hermia, şi că se legase cu sfinţenie să se cunune cu ea, fu cuprinsă de o furie fără seamăn când îl auzi vorbindu-i în felul acesta. Ea gândea, şi pe bună dreptate, că Lysander îşi râde de ea.

– Doamne – spuse ea – de ce m-am mai născut, ca să fiu de ocara şi batjocura orişicui?! Nu-i de ajuns oare, tinere gentilom, că nu am parte nici măcar de o privire duioasă sau un cuvânt bun de la Demetrius? Mai lipsea acum ca şi dumneata să-ţi baţi joc de mine şi să te prefaci că-mi cauţi iubirea! Te socoteam un gentilom cu o fire mai aleasă, Lysander.

Rostind aceste vorbe pline de mânie, o luă la fugă, şi Lysander porni după ea, uitând cu desăvârşire de scumpa lui Hermia, care rămase acolo, dormind.

Când se deşteptă, Hermia îşi dădu seama că e singură şi, cuprinsă de o spaimă cumplită, o porni razna prin pădure, neştiind ce s-a întâmplat cu Lysander şi unde ar putea să-l găsească. Între timp Demetrius, tot căutându-i în zadar pe Hermia şi pe rivalul său Lysander, osteni de atâta alergătură şi adormi adânc. În vreme ce dormea, el fu văzut de Oberon care, din câteva întrebări puse lui Puck, aflase că acesta turnase sucul vrăjit al dragostei peste pleoapele altei fiinţe decât cea căreia îi fusese ursit; iar acum, dând peste cel la care se gândise întâi, atinse cu licoarea de dragoste pleoapele lui Demetrius, care dormea, şi tânărul se trezi pe dată. Dar cea dintâi făptură pe care o zări fu Helena şi el – întocmai ca Lysander – începu să-i facă înfocate spovedanii de dragoste, când chiar în clipa aceea se ivi Lysander, urmat de Hermia (din pricina nefericitei greşeli a lui Puck, acum sosise rândul Hermiei să alerge după iubitul ei). Aşa că Lysander şi Demetrius, înrâuriţi de aceeaşi puternică vrajă, căutară care mai de care să facă mărturisiri de dragoste Helenei.

Înmărmurită, Helena socoti că Demetrius şi Lysander, ba şi scumpa ei prietenă de altădată, Hermia, se înţeleseseră cu toţii să facă haz pe seama ei.

Hermia era la fel de mirată ca şi Helena şi nu pricepea de ce Lysander şi Demetrius, care mai înainte o iubiseră amândoi, erau acum îndrăgostiţi de Helena; dar Hermiei, povestea nu-i părea deloc o glumă.

Tinerele, care până atunci fuseseră cele mai nedespărţite prietene, începură să-şi arunce vorbe grele.

– Răutăcioasă Hermia – grăi Helena – tu l-ai îndemnat pe Lysander să mă încânte cu laude prefăcute, iar pe celălalt adorator al tău, Demetrius, care aproape că mă dădea la o parte cu piciorul din calea lui, nu l-ai pus tu oare să mă numească zeiţă, nimfă, comoară, făptură neasemuită, cerească? El, care nu mă poate suferi, nu mi-ar vorbi astfel, de nu l-ai fi îndemnat tu, ca să mă facă de ocară. Răutăcioasă Hermia, să te alături bărbaţilor ca s-o batjocoreşti pe sărmana ta prietenă! Ai uitat de prietenia noastră din vremea şcolii? De câte ori, Hermia, n-am stat noi două pe aceeaşi pernă, cântând acelaşi cântec, cu acele noastre brodând aceeaşi floare, amândouă aplecate pe acelaşi gherghef, crescând mereu împreună, ca un cireş îngemănat, abia deosebindu-ne una de alta?! Hermia, nu-i prietenesc din partea ta, nu-i vrednic de o fecioară să te alături bărbaţilor, pentru a-ţi bate joc de sărmana ta prietenă!

– Sunt uluită de cuvintele tale pătimaşe – zise Hermia. Nu eu îmi bat joc de tine, se pare că tu eşti aceea care-ţi râzi de mine.

– Aşa, aşa, spune mai departe – se plânse iarăşi Helena – prefă-te că eşti serioasă şi strâmbă-te la mine când mă întorc cu spatele; apoi făceţi-vă semne cu ochiul şi petreceţi pe socoteala mea! Dacă aţi avea o fărâmă de milă, îndurare sau bună-cuviinţă, nu m-aţi chinui astfel.

În vreme ce Helena şi Hermia îşi aruncau asemenea vorbe mânioase, Demetrius şi Lysander le părăsiră, ducându-se să se lupte într-un ascunziş al pădurii, pentru dragostea Helenei.

Când îşi dădură seama că cei doi gentilomi le-au părăsit, fetele se despărţiră şi pribegiră iară prin pădure, istovite, în căutarea iubiţilor lor.

De îndată ce plecară de acolo, craiul zânelor, care, împreună cu Puck, ascultase certurile lor, îi spuse spiriduşului:

– Iată unde a dus nepriceperea ta, Puck. Sau ai făcut-o cumva dinadins?

– Crede-mă, o, crai al umbrelor! răspunse Puck. A fost numai o greşeală. Nu mi-ai spus că-l voi recunoaşte pe tânăr după straiele sale ateniene? Dar oricum ar fi, nu-mi pare rău că s-a întâmplat aşa, fiindcă socot că sfada lor ne va face să petrecem de minune.

– Ai auzit – spuse Oberon – că Demetrius şi Lysander s-au dus să caute un loc potrivit ca să se lupte între ei! Îţi poruncesc să aţârni deasupra nopţii un văl de negură deasă şi să-i rătăceşti pe cărările pădurii pe aceşti gâlcevitori îndrăgostiţi, ca să nu fie în stare să dea unul de altul. Imită când glasul unuia, când al altuia, şi cu vorbe usturătoare stârneşte-i şi fă-i să te urmeze, încredinţaţi că aud vocea rivalului. Vezi să nu-i laşi, până vor fi atât de osteniţi, încât să nu mai poată face un pas, iar când vei vedea că dorm buştean, picură sucul celeilalte flori peste pleoapele lui Lysander. Când el se va trezi va uita de dragostea sa cea nouă pentru Helena şi se va întoarce iar la Hermia. Şi-atunci, aceste două frumoase tinere vor putea fi fericite fiecare cu tânărul pe care-l iubeşte, şi-şi vor închipui că toate cele petrecute n-au fost decât un vis urât. Nu zăbovi o clipă Puck, iară eu mă voi duce să văd ce dragoste şi-a găsit Titania mea.

Titania mai dormea, şi Oberon, văzând în apropierea ei un ţăran care dormea şi el, se întrebă: "Ăsta să fie preacredincïosul iubit al Titaniei mele?" Şi aşezând o căpăţână de măgar peste capul ţăranului, ca i se potrivea atât de bine, de parcă i-ar fi crescut pe umeri.

Deşi Oberon îi pusese căpăţâna de măgar cu multă grijă, ţăranul se trezi şi, ridicându-se, fără să aibă habar ce-i făcuse Oberon, se îndreaptă spre dumbrava unde dormea crăiasa zânelor.

– O! Ce înger mi-a fost dat să văd! strigă Titania, când deschise ochii şi, vrăjită de sucul floricelei purpurii, îl întreabă: Eşti la fel de înţelept pe cât eşti de frumos?

– Păi, de, cucoană – spuse nerodul – înţelepciunea de care am nevoie ca să ies din pădurea asta mie mi-e de ajuns.

– Nu-ţi dori să ieşi din pădure – grăi crăiasa, robită de dragoste. Nu sunt un duh de rând. Te iubesc, vino cu mine, şi toţi supuşii mei te vor sluji.

Chemă apoi patru din slujitorii săi, care se numeau Floare de Mazăre, Pânză de Păianjen, Molie şi Sămânţă de Muştar, şi le spuse:

– Slujiţi-l pe acest încântător gentilom; aflaţi-vă prin preajmă-i când se preumblă şi zbenguiţi-vă sub ochii lui, hrăniţi-l cu struguri şi caise şi furaţi pentru el săculeţele de miere ale albinelor. Haide, stai lângă mine – spuse Titania ţăranului – şi lasă-mă să mă joc cu drăgălaşii tăi obraji păroşi, frumosul meu măgar! Şi să sărut minunatele tale urechi mari şi clăpăuge, bucuria inimii mele!

– Unde-i Floare de Mazăre? întreabă ţăranul cu cap de măgar, fără a lua prea mult în seamă vorbele drăgăstoase ale crăiesei zânelor, însă foarte mândru de noii săi slujitori.

– Aici, domnia-ta – zice micuţa Floare de Mazăre.

– Scarpină-mă în cap – grăi ţăranul. Unde-i Pânză de Păianjen?

– Aici, domnule – spuse Pânză de Păianjen.

– Bunul meu domn Pânză de Păianjen – spuse nătărăul – ucide bondarul roşu din vârful ciulinului de colo; şi bunul meu domn Pânză de Păianjen, adu-mi săculeţul cu miere. Să nu pierzi prea multă vreme cu treaba asta, învârtindu-te fără rost, domnule Pânză de Păianjen, şi ia seama să nu se spargă săculeţul cu miere; mi-ar părea rău să te mânjeşti cu miere peste tot. Unde e Sămânţă de Muştar?

– Aici, domnia ta – zise Sămânţă de Muştar. Care-ţi este voia?

– Nimic alt – spuse tânărul – decât să-i ajuţi domnului Floare de Mazăre la scărpinat; trebuie să mă duc la un bărbier, domnule Sămânţă de Muştar, fiindcă socot că sunt al naibii de păros pe faţă.

– Iubitul meu – glăsui crăiasa – ce vrei să mănânci? Voi trimite pe o zână cutezătoare că caute comoara veveriţelor şi să-ţi aducă vreo câteva alune noi.

– Mai curând aş pofti la un pumn de mazăre uscată – vorbi ţăranul, care, o dată cu capul lui de măgar, căpătase şi gusturi de măgar. Dar, rogu-te, să nu mă tulbure nici unul din supuşii tăi, fiindcă am de gând să trag un pui de somn.

– Dormi dară – spuse crăiasa – iar cu te voi legăna în braţele mele. O, cât de mult te iubesc! Cât de mult te ador!

Când îl văzu craiul zânelor pe ţăran dormind în braţele crăiesei sale, se apropie de Titania şi o mustră pentru că-şi dăruieşte dragostea unui măgar.

Titania nu fu în stare să tăgăduiască, de vreme ce ţăranul dormea chiar în braţele ei, pe capul lui de măgar purtând o cunună de flori împletită de ea.

După de Oberon o necăji câtăva vreme, îi ceru iarăşi băieţaşul orfan, iar crăiasa, ruşinată că a fost descoperită de către domnul şi stăpânul ei nu noul ei favorit, nu cuteză să-i stea împotrivă.

După ce Oberon căpătă băieţaşul la care râvnise atâta vreme, i se făcu milă de starea jalnică în care – prin gluma lui – o adusese pe Titania, şi aruncă câteva picături din sucul celeilalte flori în ochii ei, iar crăiasa zânelor îşi veni pe dată în simţiri şi se minună de rătăcirea ei, scârbindu-se acum la vederea acelei nemaiîntâlnite dihănii.

Oberon luă de asemenea căpăţâna de măgar de pe umerii ţăranului şi-l lăsă să-şi sfârşească piroteala cu scăfârlia lui cea adevărată pe umeri.

Oberon şi Titania sa fiind acum pe deplin împăcaţi, craiul îi înşiră povestea îndrăgostiţilor şi certurile lor din miez de noapte, iar ea hotărî să se ducă cu el şi să vadă împreună sfârşitul păţaniilor.

Crăiasa şi craiul zânelor îi găsiră pe îndrăgostiţi şi pe frumoasele lor alese nu prea departe unii de alţii, dormind pe un petic de iarbă. Puck – ca să-şi facă iertată greşeala – izbutise, dându-şi toată silinţa, să-i adune pe toţi laolaltă, fără să ştie unul de celălalt, şi cu leacul pe care i-l dăduse craiul zânelor îndepărtase cu grijă vraja de pe ochii lui Lysander.

Hermia se trezi cea dintâi şi, văzându-l pe Lysander al ei că doarme atât de aproape, se uită la el şi se minună de ciudata lui nestatornicie. Lysander deschise şi el ochii curând şi, văzând-o pe scumpa lui Hermia, fu iarăşi stăpân pe minţile sale, pe care vraja lui Oberon i le întunecase. O dată cu ele îşi recăpătă şi dragostea sa pentru Hermia. Începură să-şi povestească tot ce pătimiseră în tim-

pul nopţii, întrebându-se dacă aceste lucruri se petrecuseră aievea, sau dacă nu cumva avuseseră amândoi acelaşi vis înfiorător.

În clipa aceea se treziră şi Helena cu Demetrius, şi cum un somn dulce domolise sufletul tulburat şi mânat al Helenei, ea ascultă cu încântare mărturisirile de dragoste pe care Demetrius încă i le mai făcea şi, spre mirarea şi bucuria ei, îşi dădu seama că erau pornite din inimă.

Cele două frumoase fete care rătăceau prin noapte, nemaifiind acum potrivnice, legară iarăşi o prietenie adevărată. Toate vorbele aspre pe care şi le aruncaseră fură uitate, şi ele se sfătuiră în linişte ce era mai înţelept de făcut în starea lor. Hotărâră ca Demetrius, care îşi luase acum cu totul gândul de la Hermia, să-l înduplece pe tatăl acesteia să ridice cruda pedeapsă cu moartea, ce fusese hotărâtă împotriva ei. Demetrius se pregătea să se întoarcă la Atena cu acest prietenesc ţel, când dădu peste Egeus, tatăl Hermiei, umblând prin pădure pe urmele fiicei sale fugite de acasă.

Când Egeus află că Demetrius nu mai vrea s-o ia de soţie pe fiica lui, nu se mai împotrivi cununiei acesteia cu Lysander, el îşi dădu încuviinţarea ca să facă nunta peste patru zile – chiar în ziua în care Hermia fusese osândită să-şi piardă viaţa. Cât despre Helena, ea se învoi bucuroasă ca în aceeaşi zi să se mărite cu iubitul şi acum credinciosul ei Demetrius.

Craiul şi crăiasa zânelor, care fuseseră martori nevăzuţi ai acestei împăcări, iar acum vedeau sfârşitul fericit al poveştii îndrăgostiţilor împlinit prin bunăvoinţa lui Oberon, se arătară atât de încântaţi, încât aceste blânde duhuri se hotărâră a sărbători nunţile care se apropiau prin desfătări şi petreceri pe tot întinsul împărăţiei zânelor.

Şi acum, dacă se află vreunii pe care i-a supărat această poveste cu zâne şi năzbâtii, judecând-o de necrezut, n-au decât să-şi închipuie că au fost adormiţi şi că toate aceste păţanii n-au fost decât vedenii amăgitoare apărute în vis; şi nădăjduiesc că nici unul din cititorii mei nu va fi atât de nesocotit, încât să se simtă jignit de un vis fermecător dintr-o noapte de vară.

Poveste de iarnă

Leontes, regele Sicilici, şi regina lui, frumoasa şi virtuoasa Hermiona, trăiau odinioară în cea mai desăvârşită înţelegere. Atât de fericit era Leontes în dragostea sa pentru această doamnă fără seamăn, încât socotea că nu i-a mai rămas nici o dorinţă neîmplinită, afară doar că uneori ar fi dorit să-l mai vadă o dată şi să-l înfăţişeze reginei pe vechiul său tovarăş de joacă şi de învăţătură, Polixenes, regele Boemiei. Leontes şi Polixenes fuseseră crescuţi împreună din fragedă copilărie, însă după moartea părinţilor lor, chemaţi fiind să-şi cârmuiască fiecare regatul său, nu se mai întâlniseră de mulţi ani, cu toate că schimbaseră adesea daruri, scrisori şi solii ducând semne ale dragostei ce-şi purtau.

Poftit în mai multe rânduri de prietenul său Leontes, Polixenes sosi în cele din urmă din Boemia la curtea siciliană.

La început, vizita îi făcu multă plăcere lui Leontes. O rugă pe regină să arate cea mai aleasă grijă faţă de prietenul său din copilărie şi părea – având-l în preajmă pe scumpul său prieten şi vechi tovarăş – că fericirea sa este desăvârşită. Stătură îndelung la sfat despre trecutele vremi, îşi aduseră aminte de zilele petrecute împreună la învăţătură şi de ştrengăriile lor tinereşti, şi i le povestiră de la capăt Hermionei, care lua parte totdeauna cu voioşie la aceste taifasuri.

Când, după o îndelungată şedere, Polixenes se pregăti de plecare, Hermiona – la dorinţa soţului său – îşi alătură şi ea rugăminţile ca să mai zăbovească la ei.

Şi de-aici s-au tras pătimirile bunei regine, căci Polixenes, mai întâi nevoind să rămână la rugămintea lui Leontes, fu câştigat de cuvintele calde şi convingătoare ale Hermionei şi îşi mai amână cu câteva săptămâni plecarea. După această întâmplare, Leontes, deşi

cunoştea bine de-atâta vreme cinstea nepătată a prietenului său Polixenes, precum şi neasemuitele însuşiri ale virtuoasei sale regine, fu cuprins de o gelozie neînfrânată. Fiecare semn de bunăvoinţă pe care, ca gazdă, Hermiona i-l arăta lui Polixenes – chiar dacă era urmarea vreunei dorinţe anume rostite de soţul ei şi făcută numai spre a-i fi pe plac – sporea gelozia nefericitului rege; şi din prietenul iubitor şi devotat şi cel mai bun şi drăgăstos soţ, Leontes se prefăcu deodată într-o fiară sălbatică şi lipsită de orice fărâmă de omenie. Trimiţând după Camillo, unul din curtenii săi, şi împărtăşindu-i bănuielile ce le nutrea, îi porunci să-l otrăvească pe Polixenes.

Camillo era om bun la inimă şi, ştiind prea bine că gelozia lui Leontes nu-şi găsea nici cel mai şubred temei în adevărul faptelor, în loc de a-l otrăvi pe Polixenes, îi dădu de ştire despre porunca stăpânului său crăiesc şi se învoi să fugă cu el din cuprinsul Siciliei. Astfel Polixenes, cu ajutorul lui Camillo, ajunse teafăr şi nevătămat în regatul său, în Boemia, unde Camillo trăi de-aci-nainte la curtea craiului şi ajunse cel mai apropiat prieten şi sfetnic de încredere al lui Polixenes.

Fuga lui Polixenes asmuţi şi mai mult mânia gelosului Leontes. El se duse în încăperile reginei, unde preabuna doamnă stătea cu băieţaşul ei Mamillius, care tocmai începuse să-i spună una din cele mai frumoase poveşti ce le ştia el, ca să-şi înveselească mama, când regele intră şi, smulgând copilul, o trimise pe Hermiona în temniţă.

Mamillius, deşi era abia un copil de-o şchioapă, îşi iubea cu nespusă duioşie mama, iar când o văzu făcută de ocară şi află că-i era răpită pentru a fi azvârlită într-o temniţă, se amărî nespus de mult şi, pierzându-şi pofta de mâncare şi somnul, începu să se topească văzând cu ochii, încât toţi crezură că mâhnirea îl va ucide.

Când o trimisese pe regină la închisoare, regele poruncise lui Cleomenes şi lui Dion, doi nobili sicilieni, să se ducă la Delfi şi să întrebe oracolul din templul lui Apolo dacă regina sa i-a călcat credinţa datorată.

Peste câtăva vreme, Hermiona aduse pe lume, în temniţă, o fetiţă. Mare fu mângâierea sărmanei doamne la vederea acelui prunc drăgălaş; ea îi spuse: "Biata mea prizonieră micuţă, sunt la fel de nevinovată ca şi tine".

Hermiona avea o prietenă bună, Paulina, cea cu suflet ales, soţia unui nobil sicilian, pe nume Antigonus. Când Paulina auzi că

stăpâna ei a născut, se duse la închisoarea unde era ţinută Hermiona şi-i spuse Emiliei – o doamnă de la curte, care o slujea pe regină.

– Roagă-te, Emilia, spune-i bunei crăiese că, dacă înălţimea sa se încumetă să-mi încredinţeze pruncul, eu îl voi duce la rege, tatăl său, cine ştie cât de mult i-ar putea muia inima vederea acestui copilaş nevinovat.

– Preavrednică doamnă – răspunse Emilia – o voi vesti pe regină de nobilul gând al domniei tale; chiar astăzi îşi dorea să aibă o prietenă care să cuteze a-i înfăţişa regelui copilul.

– Şi spune-i – adăugă Paulina – că-i voi lua apărarea cu îndrăzneală în faţa lui Leontes.

– Domnul să te binecuvânteze pentru bunătatea ce-o arăţi milostivei noastre regine – spuse Emilia.

După aceea se duse la Hermiona, care îi dădu fetiţa, bucuroasă că s-a găsit cineva care să cuteze a înfăţişa copilul dinaintea regelui.

Paulina luă în braţe pruncul şi, croindu-şi drum până la rege – cu toate că soţul ei, temându-se de mânia acestuia, se străduia s-o împiedice – puse plăpândul vlăstar la picioarele regelui. Apoi Paulina rosti cuvinte calde întru apărarea Hermionei, aducându-i regelui amarnică dojană pentru neomenia lui şi cerşindu-i îndurare pentru soţia şi copila sa nevinovată. Însă mustrările însufleţite ale Paulinei nu izbutiră decât să-l întărâte şi mai mult pe Leontes, care-i porunci soţului ei, Antigonus, s-o ia din faţa lui.

Plecând, Paulina lăsă copilaşul la picioarele tatălui său, gândind că, după ce va rămâne singur cu fetiţa, o va privi şi-i va fi milă de fiinţa nevinovată şi lipsită de ocrotire.

Dar buna Paulina se înşelase. Abia ieşi ea din sala tronului, că nemilosul tată porunci lui Antigonus, soţul Paulinei, să ia copila, s-o ducă în largul mării şi s-o lase apoi pe vreun ţărm, pustiu, ca să piară acolo.

Antigonus, spre deosebire de bunul Camillo, îndeplini întocmai ordinele lui Leontes. Duse numaidecât copila pe puntea unei corăbii şi ieşi în larg, cu gândul de a o părăsi pe cel dintâi ţărm pustiu pe care-l va întâlni în cale.

Atât de nestrămutat era regele în credinţa sa că Hermiona este vinovată, încât nici nu voi să mai aştepte întoarcerea lui Cleomenes şi a lui Dion – pe care-i trimisese să cerceteze părerea oracolului lui Apolo din Delfi – ci, înainte ca regina să se înzdrăvenească după lehuzia ei şi de pe urma durerii căşunate de pierderea nepreţuitei

sale copile, o târî la judecată, dinaintea adunării tuturor nobililor şi curtenilor săi. Iar când toţi marii seniori, judecători şi întreaga nobilime a ţării fură strânşi laolaltă ca s-o judece pe Hermiona, şi nefericita regină stătea ca o pârâtă dinaintea supuşilor săi, pentru a primi judecata lor, Cleomenes şi Dion intrară în adunare şi înfăţişară regelui răspunsul oracolului, pecetluit. Leontes porunci ca sigiliul să fie desfăcut şi cuvintele oracolului citite cu glas tare. Oracolul sună astfel:

"Hermiona este nevinovată, Polixenes are cugetul nepătat, Camillo este un supus plin de credinţă, Leontes – un tiran gelos, iar regele va trăi fără moştenitor, dacă cel care este pierdut nu va fi găsit".

Regele nu dădu nici o crezare cuvintelor oracolului, spuse că era o născocire scornită de prietenii reginei, şi ceru ca judecata să-şi urmeze cursul. Dar în vreme ce Leontes vorbea, intră un om care-i spuse că prinţul Mamillius, aflând că viaţa mamei sale atârnă de judecata la care este supusă, covârşit de durere şi ruşine, a murit pe neaşteptate.

Hermiona, auzind de moartea acestui scump şi iubitor copil, care-şi dăduse sufletul de jalea nenorocirilor ei, îşi pierdu simţirea; iar Leontes, cu inima străpunsă de această veste, începu să simtă o fărâmă de milă pentru nefericita lui regină. Porunci deci Paulinei şi doamnelor din suita ei s-o scoată din sala de judecată şi să folosească toate mijloacele ce le stăteau la îndemână ca s-o aducă iarăşi în simţiri. Paulina se întoarse curând şi-i spuse regelui că Hermiona a murit.

Când Leontes află că regina a murit, se căi de cruzimea ce-o arătase faţă de ea; şi acum, gândind că purtarea sa nemiloasă zdrobise inima Hermionei, crezu în nevinovăţia ei. De asemenea, socoti acum adevărate cuvintele oracolului, deoarece ştia că "dacă cel care este pierdut nu va fi găsit" (chibzuia că este vorba de fetiţa sa) el va rămâne fără moştenitor – ţinând seama că prinţul Mamillius era mort. S-ar fi lepădat bucuros de regatul întreg, numai să dea de urma fiicei pierdute. Şi Leontes se lăsă biruit de remuşcări, şi fu stăpânit mulţi ani de gânduri întunecate şi de amară căinţă.

Corabia în care Antigonus dusese copilita în largul mării fu târâtă de o furtună până pe ţărmul Boemiei, tocmai în regatul bunului rege Polixenes. Acolo coborî pe ţărm Antigonus şi acolo lăsă el pruncul.

Antigonus nu se mai întoarse în Sicilia ca să-i spună lui Leontes unde-i părăsise copila, fiindcă, pe când se îndrepta spre corabie, un urs ieşi din pădure şi-l sfâşie în bucăţi; era o pedeapsă dreaptă pentru ascultarea dată poruncii ticăloase a lui Leontes.

Copila era înveşmântată în straie bogate şi împodobită cu giuvaeruri, fiindcă Hermiona o gătise foarte frumos când o trimisese la Leontes. Antigonus îi prinsese de mantie un petic de hârtie pe care sta scris numele de "Perdita" şi cuvintele care lăsau a se înţelege, în chip nelămurit, că se trăgea dintr-un neam mare şi că soarta îi fusese potrivnică.

Acest biet prunc părăsit fu găsit de un păstor. Era un om cu suflet, astfel că o duse pe mica Perdita acasă la soţia lui, care o dădăci cu duioşie. Păstorul fu însă ispitit să ascundă bogatele odoare pe care le găsise; de aceea plecă din ţinutul acela, pentru ca nimeni să nu poată iscodi de unde dobândise avuţiile, şi, cu o parte din pietrele scumpe ale Perditei, îşi cumpără turme de oi şi ajunse un păstor cu stare. O crescu pe Perdita ca pe copilul lui şi ea habar nu avea că nu e fată de păstor.

Micuţa Perdita crescu şi se făcu o codană fermecătoare. Şi, deşi nu primise o creştere deosebită de aceea a oricărei fiice de păstor, totuşi, harurile cu care fusese înzestrată – moştenite de la mama ei, regina – străluceau atât de puternic, încât, judecând după purtarea ei, nimeni n-ar fi putut să-şi dea seama că nu fusese crescută la curtea unui rege.

Polixenes, regele Boemici, avea un singur fecior, al cărui nume era Florizel. Odată, pe când tânărul prinţ vâna prin apropierea locuinţei păstorului, zări pe cea care trecea drept fiica bătrânului şi frumuseţea, sfiala şi ţinuta de regină a Perditei îl făcură să o îndrăgească pe dată. Curând, sub numele de Doricles şi sub înfăţişarea unui gentilom oarecare, ajunse să tocească pragul bătrânului păstor. Polixenes, îngrijorat de faptul că Florizel lipsea atât de des de la curte, puse oamenii să-l pândească; aşa descoperi el dragostea tânărului pentru frumoasa fiică de păstor.

Atunci Polixenes îl chemă pe Camillo, credinciosul său dregător, care-l izbăvise de furia lui Leontes, şi-i ceru să-l însoţească la casa păstorului, pe care toţi îl socoteau tatăl Perditei.

Polixenes şi Camillo, purtând amândoi straie schimbate, sosiră la locuinţa bătrânului păstor tocmai când se prăznuia tunsul oilor. Şi cum la această sărbătoare oricare oaspete este binevenit, cu toate că erau străini, fură poftiţi să intre şi să ia parte la bucuria obştească.

Veselia se citea pe chipurile lor. Mesele erau întinse şi se făceau mari pregătiri pentru serbarea câmpenească. Câţiva flăcăi şi câteva fetişcane jucau pe pajiştea din faţa casei, în vreme ce alţi tineri cumpărau panglici, mănuşi şi alte asemenea nimicuri de la un negustor, în pragul uşii.

În tot timpul acestei forfote, Florizel şi Perdita şedeau liniştiţi într-un colţ îndepărtat, mai încântaţi să stea de vorbă decât să se alăture zbenguielilor şi petrecerilor nevinovate ale celor din jurul lor.

Regele era aşa de bine deghizat în straiele sale schimbate, încât era cu neputinţă ca feciorul său să-l recunoască; de aceea se apropie destul de mult, ca să poată auzi ce-şi spuneau tinerii. Nu mică fu mirarea lui Polixenes auzind felul simplu şi totuşi ales în care Perdita vorbea cu fiul său, aşa că zise către Camillo:

– Nicicând n-am mai văzut o fată de rând atât de drăgălaşă; tot ce spune şi tot ce face pare mult mai ales decât o arată starea ei.

Camillo întări şi dânsul:

– Cu adevărat, este însăşi regina laptelui covăsit şi a smântânii.

– Rogu-te, bunul meu prieten – spuse regele către bătrânul păstor – ce flăcău chipeş este cel care stă de vorbă cu fata ta?

– I se spune Doricles – răspunse păstorul. Zice că o iubeşte pe fata mea şi, ca să vorbesc drept, după sărutările ce şi le dau unul altuia nu poţi hotărî care din ei îl iubeşte mai mult pe celălalt. Dacă tânărul Doricles e în stare să pună stăpânire pe inima ei, dânsa îi va aduce ceva la care el nici nu visează.

Zicând acestea, păstorul se gândea la ceea ce mai rămăsese din giuvaerurile Perditei, pe care – după ce cu o parte din ele îşi cumpărase turmele de oi – le pusese la păstrare cu grijă, pentru zestrea fetei.

Polixenes grăi atunci către fiul său:

– Ce se întâmplă cu tine, flăcăule? Inima ta pare plină de o simţire care-ţi abate mintea de la petrecere. Când eram tânăr, aveam obiceiul să-mi copleşesc iubita cu daruri, pe când tu l-ai lăsat pe negustor să plece şi nu i-ai cumpărat frumoasei tale nici cel mai neînsemnat lucruşor.

Tânărul prinţ care nu putea gândi câtuşi de puţin că stă de vorbă cu tatăl său, îi răspunse:

– Bătrâne domn, ea nu preţuieşte asemenea nimicuri. Darurile pe care Perdita le aşteaptă de la mine sunt închise în sipetul inimii mele.

Apoi, întorcându-se spre Perdita, glăsui astfel:

– Ascultă ce-ţi voi spune, Perdita, în faţa acestui gentilom încărcat de ani, care pare a fi fost şi el cândva îndrăgostit, să audă şi el ce-ţi mărturisesc.

Florizel, cerându-i apoi bătrânului străin să fie martorul solemnei sale făgăduinţe de a se cununa cu Perdita, adăugă:

– Roagă-te, pecetluieşte legământul nostru.

– Pecetluieşte-ţi despărţirea, tinere domnişor – spuse regele, dând pe faţă cine este.

Îşi mustră apoi fiul pentru că a cutezat să-şi lege viaţa de asemenea fetişcană de rând, poreclind-o pe Perdita mucoasa unui păstor, slugă de cioban, aruncându-i şi alte nume de ocară şi ameninţând-o că, dacă-i va îngădui cumva fiului său să o mai vadă vreodată, o va osândi deopotrivă cu tatăl ei, bătrânul păstor, la o moarte crudă.

Apoi regele plecă, stăpânit de o mare mânie, şi-i porunci lui Camillo să-l urmeze, împreună cu prinţul Florizel.

După ce craiul se depărtă, Perdita, a cărei fire regească fusese stârnită de mustrările lui Polixenes, zise:

– Deşi suntem cu toţii pierduţi, nu m-am înspăimântat prea mult; şi o dată sau de două ori eram cât pe-aci să vorbesc şi să-i spun că acelaşi soare care străluceşte deasupra palatului său îşi arată chipul şi deasupra căsuţei noastre umile, aruncându-şi privirile la fel asupra amândurora. Apoi adăugă, plină de mâhnire: Dar acum m-am trezit din acest vis; nu-l voi mai legăna niciodată. Lasă-mă în voia mea, domnia-ta; îmi voi mulge mai departe oile şi voi plânge.

Sufletul bun al lui Camillo fu fermecat de curajul şi purtarea cuviincioasă a Perditei şi, pricepând că în inima tânărului prinţ era sădită prea adânc dragostea pentru ca să-şi jertfească aleasa la porunca regescului său părinte, se gândi cum să-i împace pe îndrăgostiţi şi totodată să ducă la capăt un plan ce i se născuse în minte.

Camillo aflase de multă vreme că Leontes, regele Siciliei, se pocăise cu adevărat şi, cu toate că acum Camillo era prietenul de nădejde al regelui Polixenes, nu-şi putea înăbuşi dorinţa de a-şi mai vedea o dată fostul stăpân şi locul său de baştină. De aceea îl îmbie pe Florizel şi Perdita să-l însoţească la curtea regelui Siciliei, unde îl va îndupleca pe Leontes să-i ocrotească, până când, prin mijlocirea lui, vor putea dobândi iertarea lui Polixenes şi încuviinţarea sa pentru cununia lor.

Ei primiră cu dragă inimă propunerea lui Camillo, care se îngriji de toate cele trebuincioase pentru fuga lor, îngăduindu-i şi bunului păstor să vină cu ei.

Păstorul luă cu el giuvaerurile care-i mai rămăseseră Perditei, veşmintele ei de prunc şi peticul de hârtie pe care-l găsise prins de mantia ei.

După o călătorie izbutită, Florizel, Perdita, Camillo şi bătrânul păstor ajunseră nestingheriţi la curtea lui Leontes. Regele, care tot o mai jelea pe Hermiona lui cea moartă şi pe copila pierdută, îl primi pe Camillo cu multă bunătate şi îi ură un călduros bun venit prinţului Florizel.

Dar Perdita, pe care Florizel o dădu drept prinţesa lui, păru să atragă toată atenţia lui Leontes; desluşind o asemănare între ea şi regina sa moartă, Hermiona, rana dureroasă din inimă i se deschise iar şi spuse că şi fiica lui ar fi putut ajunge o făptură la fel de răpitoare, dacă el nu i-ar fi nimicit viaţa în chip atât de crud.

– Şi, pe lângă acestea toate – îi mai spuse el lui Florizel – am pierdut tovărăşia şi prietenia viteazului tău tată, şi acum aş preţui, mai presus de însăşi viaţa mea, norocul de a-l mai vedea măcar o dată.

Când bătrânul păstor află cât de mult se uitase regele la Perdita şi că el însuşi pierduse o fată care fusese părăsită în voia soartei, din pruncie, începu să socotească şi să pună alături anul când o găsise pe micuţa Perdita, cu felul în care fusese părăsită, gândindu-se şi la odoarele şi celelalte chezăşii ale naşterii sale alese; iar din toate aceste fapte îi fu cu neputinţă să nu se convingă că Perdita şi cu fiica pierdută a regelui erau una şi aceeaşi fiinţă.

Florizel şi Perdita, Camillo şi credincioasa Paulina erau de faţă când bătrânul păstor povesti regelui felul în care găsise copila şi totodată împrejurările în care îşi aflase moartea Antigonus, căci văzuse cum tăbărâse asupră-i ursul. El arătă mantia bogată în care Hermiona îşi înfăşurase copila; scoase la iveală un giuvaer, de care buna Paulina îşi aminti că Hermiona îl atârnase de gâtul Perditei, şi peticul de hârtie pe care Paulina recunoscu scrisul soţului ei. Nu mai putea să încapă nici o îndoială că Perdita era chiar fiica lui Leontes. Dar, vai! Ce luptă crudă se dădu în sufletul Paulinei, sfâşiată între durerea căşunată de vestea morţii soţului ei şi bucuria că prevestirea se împlinise, fiincă regele îşi aflase moştenitorul în făptura fiicei sale de mult pierdută. Când Leontes auzi că Perdita era fiica lui, marea durere pe care o simţi la gândul că Hermiona nu

mai era în viaţă ca să-şi vadă copila il făcu ca multă vreme să nu fie în stare a rosti altceva decât:

– Vai, de ce nu e şi mama ta aici?!

Paulina curmă această voioasă şi totuşi tristă revedere, spunându-i lui Leontes că avea o statuie – de curând cioplită de acel neîntrecut maestru italian, Julio Romano – care păstra o asemănare atât de desăvârşită cu răposata crăiasă, încât dacă luminăţia sa ar binevoi să meargă până la dânsa acasă s-o vadă, ar fi gata să creadă că este Hermiona însăşi. Se duseră deci cu toţii la Paulina – regele, nerăbdător să vadă întruparea Hermionei sale, iară Perdita, dornică să privească cum arăta mama ei, pe care n-o văzuse niciodată.

Când Paulina trase în lături perdeaua care ascundea faimoasa statuie, aceasta semăna într-adevăr atât de desăvârşit cu Hermiona, încât toată durerea regelui renăscu la vederea ei. Vreme îndelungată rămase locului, neavând putere de a rosti vreo vorbă sau de a se clinti.

– Îmi place tăcerea aceasta, înălţimea ta – zise Paulina – căci ea vădeşte şi mai bine cât vă minunaţi. Nu-i aşa că statuia aceasta este aidoma reginei?

În cele din urmă, regele spuse:

– O, da, regina era întocmai. La fel de maiestuoasă, când am îndrăgit-o întâia dată. Şi totuşi, Hermiona nu avea vârsta ce se citeşte pe trăsăturile acestei statui.

– Cu atât mai mare – răspunse Paulina – este iscusinţa sculptorului care a dăltuit statuia Hermionei aşa cum ar fi arătat regina dacă ar fi fost în viaţă acum. Dar îngăduiţi-mi să trag perdeaua, altminteri îndată vi se va părea că se şi mişcă.

Regele strigă atunci:

– Nu trage perdeaua! Mai bine muream! Priveşte, Camillo, n-ai crede că răsuflă? Ochii par că au viaţă în ei.

– Trebuie să trag perdeaua înălţimea ta – grăi Paulina. Sunteţi atât de dus pe cea lume, încât v-aţi putea închipui că statuia trăieşte.

– O, bună Paulina – strigă Leontes – fă-mă să gândesc aşa chiar douăzeci de ani în şir! Şi, totuşi, pare-mi-se că o boare vine dinspre ea. Ce daltă minunată a putut vreodată ciopli în piatră suflarea? Să nu-şi râdă nimeni de mine, dacă o voi săruta.

– Ferească sfântul, stăpâne! zise Paulina. Roşeaţa de pe buzele sale este umedă; vă veţi mânji buzele cu ulei. Să trag perdeaua?

– Nu, nici gând, nici douăzeci de ani de-acum încolo! spuse Leontes.

Perdita, care în tot timpul acesta stătuse îngenuncheată, privind – cuprinsă de o mută admiraţie – statuia mamei sale, ce nu-şi găsea pereche întru frumuseţe, zise atunci:

– Şi tot atât de mult aş putea rămâne eu aci, cu privirea pironită asupra scumpei mele mame.

– Domoliţi-vă şi unul şi celălalt această înflăcărare – grăi Paulina către Leontes. Şi lăsaţi-mă să trag perdeaua, sau pregătiţi-vă să vă cuprindă o uimire şi mai mare. Pot face ca statuia să se mişte; ba încă să coboare de pe soclu şi să vă ia de mână. Însă atunci veţi crede că sunt ajutată de vreo putere nelegiuită, de care mărturisesc că nu m-am folosit niciodată.

– Orice o poţi face să săvârşească, sunt bucuros să privesc – spuse regele, uluit. Orice o poţi face să rostească, sunt bucuros să aud; fiindcă este la fel de greu s-o faci să vorbească, pe cât este de greu să-i dăruieşti mişcare.

Paulina făcu atunci un semn şi se porni o muzică înceată şi solemnă, pe care ea o pregătise anume, şi spre uimirea tuturor privitorilor, statuia coborî de pe soclu şi-şi încolăci braţele pe după gâtul lui Leontes. Apoi statuia începu să vorbească, rugându-se să coboare binecuvântările cerului asupra soţului său şi asupra copilei sale, Perdita, cea găsită din nou.

Nu e nici o mirare că statuia se prinse de gâtul lui Leontes şi-şi binecuvântă soţul şi copila. Nu e nici o mirare, firește, căci statuia era însăşi Hermiona, regina cea adevărată, cea vie.

Paulina minţise când îl înştiinţase pe rege că Hermiona a murit, chibzuind că aceasta era singura cale de a scăpa viaţa stăpânei sale. Din clipa aceea, Hermiona trăise cu buna Paulina, hotărând ca Leontes să nu afle că ea este în viaţă decât când va auzi că Perdita a fost găsită, fiindcă, deşi-i iertase de mult lui Leontes nedreptatea ce i-o făcuse, nu-i putea ierta cruzimea faţă de biata sa copilă, trup din trupul lui.

Văzându-şi regina readusă la viaţă şi pe fiica pierdută găsită iarăşi, Leontes, care suferise atâta amar de vreme, abia putu îndura fericirea asta fără margini.

Din toate părţile nu se mai auzeau decât urări şi vorbe drăgăstoase. Apoi părinţii, încântaţi, îi mulţumiră prinţului Florizel pentru că a iubit-o pe fata lor, deşi credea că are obârşie de rând, iar după aceea îl blagosloviră pe bunul şi bătrânul păstor pentru că păstrase

viaţa copilului lor. Nespus se mai bucurară Camillo şi Paulina că au trăit să vadă un sfârşit atât de fericit al credincioasei lor slujiri.

Şi, ca nimic să nu lipsească pentru a întregi această nemaivăzută şi negândită bucurie, însuşi regele Polixenes intră în clipa aceea în palat.

Descoperind lipsa fiului său şi a lui Camillo, ştiind că sfetnicul său dorea mult să se întoarcă în Sicilia, Polixenes bănuise că îi va găsi pe fugari acolo şi, ţinându-se pe urmele lor, cu cea mai mare iuţeală, sosi tocmai în clipa aceea, clipa cea mai fericită din viaţa lui Leontes.

Polixenes luă parte la bucuria tuturora; îi iertă prietenului său Leontes gelozia nedreaptă pe care o nutrise faţă de el şi se legară din nou cu aceeaşi caldă prietenie de odinioară. Acuma, Polixenes nu mai avea nici un temei de a se împotrivi căsătoriei fiului său cu Perdita. Ea nu mai era "toiag de cioban", ci moştenitoarea coroanei Siciliei.

Astfel am văzut cum a fost răsplătită virtutea răbdătoare a Hermionei, cea îndelung încercată de suferinţă. Această neasemuită doamnă a trăit de atunci ani mulţi, împreună cu Leontes şi cu Perdita ei, fiind cea mai fericită mamă şi cea mai fericită regină.

Mult zgomot pentru nimic

Trăiau odată într-un palat din Messina două nobile tinere, Hero şi Beatrice. Hero era fiica şi Beatrice nepoata lui Leonato, guvernatorul Messinei.

Beatrice avea o fire mai vioaie, şi cu sprinţarele ei vobe de duh îi plăcea să o înveselească pe verişoara Hero, mai potolită decât ea. Orice s-ar fi întâmplat, puteai fi încredinţat că Beatrice cea cu inima uşoară va găsi un prilej de a petrece.

În vremea când începe povestirea noastră, câţiva tineri cu ranguri înalte în oaste, trecând prin Messina, după un război care tocmai sfârşise şi în care se distinseseră prin marea lor vitejie, se duseră să-l viziteze pe Leonato. Printre aceştia se afla şi don Pedro, prinţul Aragonului, împreună cu prietenul său Claudio, un nobil din Florenţa; o dată cu ei venise şi hâtrul şi nebunaticul Benedick, un nobil din Padua.

Aceşti străini mai fuseseră prin Messina, şi ospitalierul guvernator îi înfăţişă fiicei şi nepoatei sale drept prieteni şi cunoştinţe vechi.

Din clipa în care intră în încăpere, Benedick începu să vorbească însufleţit cu Leonato şi cu prinţul. Beatrice, căreia nu-i plăcea să rămână deoparte când sporovăiau alţii, îi tăie vorba lui Benedick, spunându-i:

– Mă întreb de ce-ţi mai baţi gura, seniore Benedick, tot nu te ia nimeni în seamă.

Benedick era şi el la fel de zurbagiu ca şi Beatrice, totuşi nu-i prea merseră la inimă aceste vorbe slobode. El socotea că o limbă atât de ascuţită la o nobilă doamnă nu dovedeşte o creştere aleasă şi îşi aminti că atunci când fusese ultima dată la Messina, Beatrice îl alegea îndeobşte pe el drept ţintă a zeflemelelor sale. Se ştie că

celor care se pricep să-i ia peste picior pe alţii nu le plac deloc zeflemelile făcute pe socoteala lor; aşa se întâmplă şi cu Benedick şi Beatrice. Aceste două minţi ascuţite nu se întâlniseră niciodată fără să se împungă şi totdeauna se despărţeau supăraţi şi porniţi unul împotriva celuilalt. De aceea, când Beatrice îi tăie vorba, zicându-i că nimeni nu-şi pleacă urechea la spusele lui, Benedick, prefăcându-se că nici nu băgase de seamă până atunci că era şi ea de faţă, glăsui:

– Cum, scumpa mea doamnă Zeflemea, tot mai trăieşti?

Şi astfel războiul se dezlănţui iarăşi între ei. Urmă o ceartă necruţătoare, în care Beatrice – cu toate că ştia că gentilomul îşi dovedise atât de temeinic vitejia în războiul de curând încheiat – spuse că ea se leagă să-i mănânce pe toţi vrăjmaşii ucişi de potrivnicul său; şi văzând că prinţul se desfată auzindu-l vorbind pe Benedick, îl porecli "măscăriciul prinţului". Această ocară pătrunse în mintea lui Benedick mai adânc decât tot ce-i spusese până atunci Beatrice. Nu-l atingeau vorbele prin care ea dăduse de înţeles că ar fi un fricos – zicând că-i va mânca pe toţi vrăjmaşii ucişi de el – căci ştia bine că este un bărbat curajos; însă de nimic nu se tem mai mult minţile de soi decât de învinuirea că ar fi nişte măscărici, fiindcă învinuirea se apropie uneori cam prea mult de adevăr. De aceea, Benedick se simţi cuprins de ură adevărată pentru Beatrice, când ea îl porecli "măscăriciul prinţului"

Sfioasa Hero rămase tăcută în faţa nobililor oaspeţi, în vreme ce Claudio cerceta cu băgare de seamă chipul ei devenit şi mai frumos cu vremea, şi nu se mai sătura privind-o cât e de gingaşă – căci era o tânără vrednică de admiraţie. Prinţul simţi o desfătare nespusă ascultând vorbele sugubeţe ce le schimbară Benedick şi Beatrice şi-i spuse în şoaptă lui Leonato:

– Iată o tânără înzestrată cu mult duh. Ar fi o soţie minunată pentru Benedick.

Auzind această părere, Leonato răspunse:

– Vai, înălţimea ta, după o singură săptămână de vieţuire laolaltă şi-ar ieşi amândoi din minţi de atâta pălăvrăgeală.

Dar, deşi Leonato socotea că ar alcătui o pereche care nu s-ar potrivi defel, prinţul nu se dădu bătut şi nu părăsi gândul de a-i uni pe aceşti doi limbuţi.

Când prinţul se întoarse cu Claudio de la palat, află că nunta pe care o pusese la cale între Benedick şi Beatrice nu era singura care urma să aibă loc în societatea aceea aleasă. Claudio vorbi despre

Hero cu asemenea înflăcărare, încât îl lăsă pe prinţ să ghicească tot ce se petrece în inima lui. Simţămintele lui fură pe plac prinţului şi el îi spuse lui Claudio:

– Ţii mult la Hero?

» La care întrebare tânărul răspunse:

– Înălţimea ta, când am trecut ultima dată prin Messina, am privit-o cu ochii unui oştean care a plăcut o fată, dar care nu are răgaz să iubească; acum însă, în acest fericit timp de pace, gândurile de război m-au părăsit; în locul lor dau buzna gânduri duioase şi galeşe, toate şoptindu-mi la ureche cât de frumoasă este feciorelnica Hero şi cât de mult mi-a plăcut înainte de a fi plecat la război.

Mărturisirea lui Claudio îl răscoli până într-atât pe prinţ încât, fără a pierde o clipă, el îi ceru lui Leonato să-l accepte pe Claudio de ginere. Leonato se învoi, şi prinţului nu-i fu deloc greu s-o înduplece pe blânda Hero să asculte vorbele dulci ale nobilului Claudio, care era un gentilom cu nepreţuite însuşiri şi avusese parte de o creştere aleasă. Iar Claudio, cu sprijinul bunului său prinţ, îl rugă pe Leonato să statornicească o zi apropiată pentru încheierea cununiei sale cu Hero.

Nu-l despărţea decât un timp foarte scurt până la ziua cununiei cu frumoasa doamnă a gândurilor sale; totuşi, ca toţi tinerii când aşteaptă împlinirea vreunui lucru pe care-l doresc foarte mult, Claudio se plânse că timpul i se pare a nu mai lua sfârşit. Atunci, ca să-l facă pe Claudio să-i treacă vremea cât mai repede, prinţul îl îndemnă să joace un renghi lui Benedick şi Beatricei, făcându-i să se îndrăgostească unul de celălalt. Claudio primi cu dragă inimă să-i dea o mână de ajutor prinţului, iar Leonato le făgădui şi el sprijinul; până şi Hero spuse că va împlini orice însărcinare, cât de neînsemnată, pentru ca verişoara ei să capete un soţ bun.

Vicleşugul pe care-l născocise prinţul era ca gentilomii să-l facă pe Benedick să creadă că l-a îndrăgit Beatrice, iar Hero s-o amăgească pe Beatrice, încredinţând-o că Benedick nu mai poate de dragul ei.

Prinţul, Leonato şi Claudio deschiseră focul cei dintâi. Pândind un prilej când Benedick şedea retras într-un umbrar şi citea, prinţul şi ceilalţi uneltitori se opriră printre copacii dindărătul umbrarului, atât de aproape de Benedick, încât acesta fără să vrea auzi tot ce-şi spuneau. Şi, după ce vorbiră verzi şi uscate, prinţul spuse aşa, ca într-o doară:

– Vino aici, Leonato. Ce-mi spuneai mai alaltăieri, că nepoatei domnici-tale, Beatrice, i-a căzut drag senior Benedick? Nu mi-a trecut niciodată prin minte că fata asta ar putea îndrăgi vreun bărbat.

– Nu, nici mie, înălţimea ta – răspunse Leonato. Este lucru cu totul de neînţeles să-şi piardă astfel minţile după Benedick, pe care, prin toate purtările ei, părea că nu-l poate suferi.

Claudio întări toate aceste spuse, arătând cum Hero i-a împărtăşit că Beatrice îl iubeşte cu atâta patimă pe Benedick, încât neîndoielnic va muri de mâhnire dacă el nu va putea fi îndemnat s-o iubească. Leonato şi Claudio părură a socoti acest lucru cu neputinţă, de vreme ce acest gentilom îşi râsese totdeauna fără milă de toate doamnele frumoase, şi mai cu seamă de Beatrice.

Prinţul, prefăcându-se la auzul acestor cuvinte plin de compătimire pentru Beatrice, spuse:

– Ar fi bine să afle de aceasta şi Benedick.

– La ce bun? spuse Claudio. Benedick n-ar face decât haz pe socoteala ei şi ar chinui-o şi mai rău pe biata fată.

– Dacă-ar face una ca asta – glăsui prinţul – ar merita să fie spânzurat, căci Beatrice e o fiinţă fermecătoare şi nespus de înţeleaptă în toate, afară de dragostea ce-i poartă lui Benedick.

Apoi prinţul le făcu semn însoţitorilor săi să se depărteze, lăsându-l pe Benedick să cugete la cele auzite.

Benedick ascultase cu multă plăcere acest schimb de vorbe şi îşi spuse, auzind că Beatrice îl iubea: "Este oare cu putinţă? Dintr-acolo, care va să zică, bate vântul?" Iar după ce plecară toţi, chibzui în acest chip: "Nu, nu poate fi vorba de o festă. Prea erau serioşi când vorbeau... Au aflat adevărul din gura lui Hero şi par înduioşaţi de soarta Beatricei. Mă iubeşte? Păi atunci dragostea ei trebuie să fie răsplătită! Nu m-am gândit niciodată să mă însor. Dar când am spus că voi muri holtei, nu mi-a trecut prin cap nici o clipă că voi trăi şi ziua asta. Ei spun că această tânără este virtuoasă şi frumoasă. Şi-i chiar aşa. Şi că e înţeleaptă în toate, afară de dragostea ce-mi poartă. Bine, dar acesta nu-i un temei prea puternic pentru a o socoti smintită. Iat-o că soseşte. În lumina zilei, e cu adevărat o fată frumoasă. Pe legea mea, se vede cât de colo că-i îndrăgostită!"

Beatrice se apropie în clipa aceea de el şi îi spuse, la fel de înţepată ca de obicei:

– Împotriva voinţei mele, sunt trimisă să te chem la masă.

Benedick, care niciodată nu se simţise mai îndemnat să-i vorbească atât de cuviincios ca acum, îi răspunse:

– Frumoasă Beatrice, îţi mulţumesc pentru ostenceală.

Iar când Beatrice, după ce rosti alte cuvinte aspre, se depărtă, lui Benedick îi păru că a băgat de seamă o anumită bunăvoinţă ascunsă în cuvintele neprietenoase pe care i le azvârlise ea, şi spuse cu glas tare:

– Dacă n-o să-mi fie milă de ea, sunt un nemernic. Dacă n-o iubesc, sunt un cămătar. Mă duc să fac rost de un portret de-al ei.

După ce gentilomul a fost astfel prins în mreajă, era acum rândul lui Hero să-şi joace rolul faţă de Beatrice. Cu acest gând, ea trimise după Ursula şi Margaret – două nobile care o slujeau, şi îi spuse Margaretei:

– Bună seara Margaret, aleargă în odaia de primire; acolo o vei găsi pe verişoara mea Beatrice stând de vorbă cu prinţul şi cu Claudio. Şopteşte-i la ureche că eu şi cu Ursula ne plimbăm prin livadă şi că nu vorbim decât despre ea. Sfătuieşte-o să se strecoare în umbrarul acela plăcut, unde frunzele de caprifoi, aurite de razele soarelui, nu-i dau voie luminii să pătrundă, ca nişte favoriţi nerecunoscători.

Umbrarul în care Hero dorea ca Margaret să o ademenească pe Beatrice era unul şi acelaşi cu cel în care şezuse Benedick cu puţin în urmă, ciulind urechea la cele vorbite de prinţ şi de însoţitorii săi.

– O voi face să vină pe dată, fii pe pace – spuse Margaret.

Luând-o apoi pe Ursula cu ea în grădină, Hero îi spuse:

– Acum, Ursula, când vine Beatrice, ne vom plimba în susul şi în josul acestei poteci şi trebuie să vorbim numai şi numai de Benedick, iar când îi voi pomeni numele, tu să nu faci alta decât să-l lauzi mai mult decât a meritat vreodată un bărbat. Eu îţi voi povesti cât de mult o îndrăgeşte Benedick pe Beatrice. Haide dar, să începem, căci iat-o pe Beatrice cum aleargă, furişându-se ca un nagâţ, făcându-se una cu pământul, ca să ne asculte vorbele.

Apoi, după cum hotărâseră dinainte, Hero zise, ca şi cum i-ar fi răspuns Ursulei:

– Nu, zău, Ursula, e prea dispreţuitoare, sufletul ei e la fel de sălbatic ca acela al păsărilor de pe stânci.

– Dar eşti încredinţată – spuse Ursula – că Benedick e într-adevăr atât de îndrăgostit de Beatrice?

Hero răspunse:

– Aşa spun prinţul şi Claudio, şi ei au stăruit să o înştiinţez şi pe dânsa, dar eu i-am făcut să-şi schimbe gândul, zicându-le că, dacă ţin la Benedick, Beatrice nu trebuie să afle niciodată de iubirea lui.

– Firește – întări Ursula. N-ar fi bine să afle de dragostea lui, ca să nu facă haz de ea.

– Ca să-ţi spun drept – grăi Hero – n-am văzut încă nici un bărbat, oricât ar fi fost de înţelept, de nobil, ori tânăr, sau cu trăsături mai deosebite, de care ea să nu-şi bată joc.

– Da, da – zise Ursula – firea ei zeflemitoare nu e deloc vrednică de laudă.

– Nu – spuse Hero – dar cine ar cuteza să-i spună aşa ceva? Dacă i-aş sufla o vorbă măcar, m-ar face de râsul lumii.

– Vai, îţi nedreptăţeşti verişoara! strigă Ursula. Nu poate fi atât de lipsită de judecată sănătoasă, încât să alunge pe un gentilom atât de desăvârşit cum este senior Benedick.

– Are un nume bun, neîntinat – spuse Hero. Într-adevăr, poate fi socotit cel mai de seamă bărbat din Italia; firește, fără a-l pune la socoteală pe scumpul meu Claudio.

După care, Hero îi dădu a înţelege însoţitoarei sale că e vremea să schimbe vorba. Ursula zise:

– Şi pe când s-a hotărât ziua nunţii domniei-tale?

Hero îi spuse atunci că urma să se cunune cu Claudio a doua zi şi că dorea să intre în casă cu ea, ca să se uite la o nouă găteală, şi să se sfătuiască împreună ce anume să poarte în ziua următoare. Beatrice, care le ascultase cuvintele cu sufletul la gură, după plecarea lor strigă: "Ce-mi fu dat să aflu? Poate fi oare adevăr curat tot ce-am auzit? Rămas bun, ocară, batjocură şi trufie feciorelnică, ne despărţim pentru totdeauna! Benedick, iubeşte-mă! Te voi răsplăti, îmblânzindu-mi inima sălbatică sub mângâierea mâinii tale iubitoare!"

Trebuie să fi fost o privelişte plăcută să-i vezi pe aceşti vechi vrăjmaşi prefăcuţi în prieteni iubitori şi să fii martor la prima lor întâlnire, după ce fuseseră amăgiţi pentru a se îndrăgi unul pe celălalt, datorită şiretlicului prinţului aceluia bun la suflet. Însă acum trebuie să ne gândim la o tristă schimbare a soartei lui Hero. Ziua următoare, care trebuia să fie ziua cununiei sale, aduse mâhnire în inima lui Hero şi a bunului ei tată, Leonato.

Prinţul avea un frate vitreg, care se întorsese din război la Messina o dată cu el. Acest frate (numale său era don John) era un om

veşnic nemulţumit, cu sufletul înăcrit, a cărui minte părea că se străduieşte veşnic să născocească numai josnicii. Îl ura pe fratele său, prinţul, îl ura şi pe Claudio, din pricină că era prietenul prinţului, şi de aceea se hotărî să împiedice căsătoria lui Claudio cu Hero, numai din plăcerea răutăcioasă de a-i face nefericiţi pe Claudio şi pe prinţ, ştiind că prinţul ţine nespus de mult la această căsătorie tot atât de mult ca şi Claudio.

Ca să-şi îndeplinească acest gând mârşav, se folosi de un anume Borachio – un alt nemernic – pe care-l încurajă, făgăduindu-i o mare răsplată. Borachio îi făcea ochi dulci Margaretei, însoţitoarea lui Hero, iar don John, ştiind aceasta, stărui ca el s-o facă pe Margaret să promită că va sta de vorbă cu el, în noaptea aceea, de la fereastra stăpânei sale, după ce va adormi Hero. Totodată, îi ceru să-i smulgă Margaretei făgăduiala de a se găti cu veşmintele lui Hero, făcându-l pe Claudio să creadă că o vede pe însăşi aleasa lui; căci acesta era ţelul pe care voia să-l atingă, punând la cale o asemenea uneltire ticăloasă.

Apoi, don John se duse la prinţ şi la Claudio, îndrugându-le că Hero e o tânără nerușinată, care în miez de noapte stă de vorbă cu bărbaţii, de la fereastra iatacului ei. Era tocmai seara din ajunul nunţii, când el se arătă gata să-i conducă într-un loc unde o vor putea auzi cu urechile lor pe Hero stând la taifas cu un bărbat, de la fereastra odăii sale. Ei se învoiră să meargă cu dânsul, şi Claudio spuse:

– Dacă la noapte am să văd ceva care să mă oprească să o iau de soţie, mâine chiar, în biserica unde aveam de gând să mă cunun cu ea, o voi face de ruşine.

Prinţul îi întări spusele, adăugând:

– Iar eu, aşa cum te-am ajutat s-o dobândeşti, sunt gata să te ajut s-o faci de râsul lumii.

În noaptea aceea, când don John îi duse aproape de odaia lui Hero, îl văzură pe Borachio stând la fereastra lui Hero şi pe Margaret, uitându-se afară, şi o auziră vorbind cu Borachio. Şi cum Margaret era îmbrăcată cu aceleaşi veşminte pe care le purtase în ziua aceea Hero, prinţul şi Claudio fură încredinţaţi că era însăşi domniţa Hero.

Nimic nu putea întrece mânia lui Claudio când făcu această falsă descoperire. Toată dragostea lui pentru nevinovata Hero se prefăcu pe dată în ură, şi se hotărî, aşa cum spusese, să-i dea în vileag fapta a doua zi, în biserică. Iar prinţul încuviinţă această

hotărâre, judecând că nici un fel de pedeapsă nu ar putea fi prea aspră pentru această femeie stricată, care sta de vorbă cu un bărbat la fereastra odăii ei, chiar în noaptea din ajunul cununiei cu nobilul Claudio.

A doua zi, când se adunaseră cu toţii ca să celebreze cununia, tot Claudio şi cu Hero stăteau în faţa preotului – sau a călugărului, cum i se spunea – care şi începuse a rosti vorbele ce deschid slujba cununiei, Claudio, în cuvintele cele mai nestăpânite, vesti în gura mare vina neprihănitei Hero. Încremenită de vorbele ciudate pe care le rostea el, Hero spuse cu blândeţe:

– Oare domnia-ta se simte sănătos, de rosteşte asemenea cuvinte fără noimă?

Leonato, cuprins de o cumplită silă, glăsui către prinţ:

– Înălţimea-ta, de ce nu-ţi spui cuvântul?

– Ce-aş putea spune? zise prinţul. Mă aflu aci dezonorat, fiindcă am vrut să leg viaţa prietenului meu de aceea a unei femei nevrednice. Leonato, pe cinstea mea, eu însumi, fratele meu şi acest Claudio, mâhnit până-n adâncul sufletului, am văzut şi am auzit astă-noapte cum fiinţa aceasta stătea de vorbă cu un bărbat, la fereastra odăii ei.

Benedick uluit de cele auzite, spuse:

– Asta nu mai aduce a nuntă!

– Adevărat, o, Doamne! strigă Hero cu inima rănită; apoi această domniţă fără de noroc căzu la pământ în nesimţire, şi, după toate semnele, părea că şi-a dat sufletul.

Prinţul şi Claudio părăsiră biserica, fără a mai sta să vadă dacă Hero îşi va veni în fire, sau să arunce măcar o singură privire asupra lui Leonato cuprins de deznădejde. Atât de mult le înăsprise inima mânia de care erau stăpâniţi!

Benedick, care o ajută pe Beatrice să o aducă în simţiri pe Hero din leşinul ei, întrebă:

– Cum se simte oare?

– Cred că e moartă – îi răspunse cu sufletul sfâşiat Beatrice, care îşi iubea mult verişoara; şi, ştiind cât era de virtuoasă, nu credea nici o iotă din tot ce auzise rostindu-se împotriva ei. Dar cu sărmanul ei tată lucrurile nu stăteau la fel; el credea că fiica sa e într-adevăr o ticăloasă şi era jalnic să-l auzi căinând-o şi dorind să n-o mai vadă niciodată deschizând ochii.

Însă călugărul cel cuvios era un om înţelept şi cunoscător al firii omeneşti, şi urmărise cu luare-aminte purtarea fetei în clipa în care

ea se auzise învinuită. Băgând de seamă cum se aprinsese la faţă de ruşine, văzând apoi o albeaţă ca de înger, care ştersese roşeaţa de pe chipul ei, şi în ochi o flacără care dezmintea întru totul învinuirea ce-i adusese prinţul, şi care-i împroşca curăţenia feciorelnică, spuse tatălui ei, doborât de mânie:

– Numiţi-mă nerod; nu vă încredeţi nici în învăţătura mea, nici în înţelepciunea dobândită din încercările vieţii, nu vă încredeţi nici în vârsta mea, nici în evlavia mea, nici în slujba ce-o îndeplinesc dacă greşesc spunând că această fermecătoare tânără zace aci fără vreo vină, doborâtă de o nedreptate strigătoare la cer.

Când Hero se trezi din leşinul în care căzuse, călugărul îi puse întrebarea:

– Ce fel de om este bărbatul cu care eşti învinuită că ai stat de vorbă?

Hero răspunse:

– Îl cunosc cei care-mi aruncă învinuiri deşarte, eu nu cunosc un asemenea bărbat. Apoi, întorcându-se spre Leonato, grăi: O, părinte al meu, dacă poţi dovedi că vreun bărbat a stat vreodată de vorbă cu mine, la ceasuri nepotrivite, sau că noaptea trecută am schimbat vreo vorbă cu o făptură omenească, izgoneşte-mă, urăşte-mă şi omoară-mă în chinuri.

– Prinţul şi Claudio sunt victimele vreunei ciudate neînţelegeri – zise cucernicul, iar apoi îl sfătui pe Leonato să vestească moartea lui Hero, adăugând că leşinul asemănător morţii în care căzuse fata va face lesne de crezut această veste. Îl sfătui de asemenea să îmbrace straie cernite, să înalţe un monument în amintirea ei şi să împlinească tot ritualul cuvenit unei îngropăciuni.

– Şi la ce vor duce toate astea? întreabă Leonato. Care e rostul?

Călugărul răspunse:

– Vestea morţii lui Hero va preface ponegrirea în milă; iată dintru început o parte bună; însă acesta nu este tot binele pe care îl nădăjduiesc. Când Claudio va afla că aleasa lui a murit auzindu-i vorbele de defăimare, amintirea lui Hero se va strecura cu duioşie în sufletul lui. Apoi o va jeli, dacă dragostea a prins cât de puţin rădăcini în inima lui, şi va dori să n-o fi învinuit, chiar de-a socotit învinuirea adevărată.

Benedick spuse atunci şi el:

– Leonato, urmează povaţa ce-ţi dă părintele, şi deşi ştii cât de mult îl iubesc pe prinţ şi pe Claudio, totuşi pe cinstea mea de gentilom că nu le voi dezvălui această taină.

În urma stăruinţelor lor, Leonato se lăsă înduplecat, şi spuse cu amărăciune:

- Sunt atât de îndurerat, încât cel mai subţire fir de tort m-ar putea trage după sine.

Bunul călugăr plecă apoi cu Leonato şi cu Hero, să-i îmbărbătăteze şi să-i mângâie, iar Beatrice şi cu Benedick rămaseră singuri. Aceasta era uneltirea de pe urma căreia prietenii care o puseseră la cale se aşteptaseră să petreacă atât de bine; acum, aceşti prieteni erau împovăraţi de mâhnire şi din minţile lor orice gând de înveselire părea izgonit pe vecie.

Benedick vorbi cel dintâi, spunând:

- Domniţă Beatrice, ai plâns în tot acest răstimp?

- Şi voi mai plânge vreme îndelungată de-aici înainte – zise Beatrice.

- Sunt încredinţat până în adâncul inimii – spuse Benedick – că frumoasa dumitale verişoară este urgisită pe nedrept.

- O – strigă Beatrice – cât de mult m-ar îndatora bărbatul care i-ar face dreptate!

Atunci Benedick zise:

- Se află oare vreo cale pentru a dovedi asemenea prietenie? Nu iubesc nimic şi pe nimeni în lume mai mult decât pe dumneata, nu este ciudat?

- La fel de bine aş putea spune că n-am iubit pe nimeni pe lume mai mult decât pe dumneata; dar să nu-mi dai crezare, cu toate că nu mint. Nu mărturisesc nimic, nici nu tăgăduiesc nimic. Mă doare inima pentru soarta verişoarei mele.

- Pe spada mea – grăi Benedick – mă iubeşti, şi eu jur că te iubesc! Haide, cere-mi să fac orice pentru tine!

- Ucide-l pe Claudio – spuse Beatrice.

- Cum? Pentru nimic în lume! strigă Benedick, fiindcă îl iubea pe prietenul său Claudio şi era încredinţat că el e victima unei înşelăciuni.

- Claudio nu este oare un nemernic, care a defăimat-o, a batjocorit-o şi a dezonorat-o pe verişoara mea? zise Beatrice. O, de-aş fi bărbat!

- Ascultă-mă, Beatrice – spuse Benedick.

Însă Beatrice nu voi să asculte nimic întru apărarea lui Claudio şi stărui mai departe ca Benedick să răzbune nedreptatea suferită de verişoara sa. Apoi zise:

– A stat de vorbă cu un bărbat la fereastră! Grozav, ce să spun! Biata Hero! E nedreptăţită, e defăimată, e pierdută! O, de-aş fi bărbat, să-l învăţ minte pe Claudio! Sau măcar de-aş avea un prieten care vrea să se arate bărbat de dragul meu! Însă vitejia s-a preschimbat în curtenie şi în vorbe măgulitoare. Dorinţa mea nu mai ajută să mă prefac în bărbat, de aceea voi muri ca femeie, de supărare.

– Nu te pierde cu firea, bună Beatrice – spuse Benedick – iată, jur pe mâna aceasta că te iubesc!

– Foloseşte-ţi mâna într-alt fel decât jurând pe ea – îl înfruntă Beatrice.

– Eşti încredinţată până în adâncul sufletului că Hero a fost nedreptăţită de Claudio? o întrebă Benedick.

– Nici vorbă – răspunse Beatrice. Pe cât sunt de încredinţată că am un suflet sau gândesc.

– De ajuns! spuse Benedick. Mă leg să mă bat cu el. Îţi sărut mâna şi astfel îmi iau ziua bună. Claudio îmi va da socoteală şi va plăti scump, jur pe mâna asta! După cum vei auzi despre mine, tot astfel să te gândeşti la mine. Du-te de-ţi mângâie verişoara.

În vreme ce Beatrice stăruia de zor pe lângă Benedick şi-i zădărea firea vitează cu vorbele ei înflăcărate, ca să-l facă s-o apere pe Hero luptând chiar cu scumpul său prieten Claudio, Leonato îi cerea prinţului şi lui Claudio să răspundă cu spada în mână pentru jignirea adusă copilei sale, care – după câte susţinea el – murise de inimă rea. Dar ei îi respectară vârsta şi mâhnirea, spunându-i:

– Nu ne căuta harţă, bunule bătrân.

Dar iată că sosi Benedick, care-l provocă şi el pe Claudio la duel pentru jignirea adusă lui Hero, iar Claudio şi prinţul îşi spuseră: "Beatrice l-a asmuţit la aceasta"

Claudio de bună seamă că ar fi fost silit să primească provocarea lui Benedick, dacă Pronia cerească n-ar fi izbutit să aducă tocmai în clipa aceea o dovadă mai convingătoare a nevinovăţiei lui Hero, decât sfârşitul îndoielnic al unui duel.

În vreme ce prinţul şi Claudio mai vorbeau despre provocarea lui Benedick, un judecător îl aduse pe Borachio, legat, înaintea prinţului. Borachio fusese auzit pe când vorbea cu un om de teapa lui despre fărădelegea pe care don John îl pusese s-o săvârşească.

El făcu mărturisiri depline prinţului, de faţă cu Claudio, arătând cum Margaret îmbrăcase veşmintele stăpânei sale şi cum vorbise cu el de la fereastră, şi fiind luată în felul acesta, de către toţi, drept

[illegible] domniţa Hero. Acum se spulbera orice urmă de îndoială în legătură cu nevinovăţia lui Hero. Chiar dacă în mintea prinţului şi a lui Claudio ar mai fi rămas vreo umbră de bănuială, ea a fost stearsă de fuga lui don John, care, aflând că josniciile sale fuseseră descoperite, îşi luase tălpăşiţa din Messina, spre a scăpa de dreapta mânie a fratelui său.

Inima lui Claudio fu adânc mâhnită când află că o invinuise pe nedrept pe Hero, care – gândea el – murise auzind crudele sale cuvinte. Acum chipul iubitei sale i se înfăţişă, aşa cum o iubise întâia oară, copleşindu-l cu amintirea sa; iar când prinţul îl întrebă dacă cele auzite nu-i arseseră sufletul ca un fier înroşit, răspunse că fiecare vorbă a lui Borachio o simţise aidoma unui strop de otravă.

Plin de căinţă, Claudio imploră iertarea bătrânului Leonato pentru ţignirea adusă copilei sale, şi făgădui că va îndura orice caznă îi va soroci Leonato pentru ispăşirea greşelii de a fi dat crezare învinuirii aduse celei pe care se legase cu juruinţă s-o ia de soţie.

Ispăşirea pe care i-o hotărî Leonato fu aceea de a se cununa în dimineaţa următoare cu o verişoară a lui Hero, care – după spusele sale – era acum moştenitoarea sa şi aducea foarte mult la chip cu Hero. Claudio, ţinând seama de făgăduiala solemnă făcută lui Leonato, spuse că se va însura cu această domniţă necunoscută, chiar de-ar fi urâtă ca o arăpoaică. Însă inima sa era cernită de durere, şi-şi petrecu toată noaptea vărsând şiroaie de lacrimi şi căindu-se amar la monumentul clădit de Leonato în amintirea lui Hero.

Când sosi dimineaţa, prinţul îl însoţi pe Claudio la biserică, unde veniseră bunul călugăr, Leonato şi nepoata sa, ca să celebreze cea de-a doua nuntă. Leonato îi înfăţişă lui Claudio mireasa făgăduită, care purta o mască, pentru ca să nu-i descopere Claudio chipul. Şi Claudio îi spuse doamnei cu mască:

– Dă-mi mâna în faţa acestui sfânt părinte; sunt soţul domniei-tale, dacă vrei să te măriţi cu mine.

– Şi câtă vreme am fost în viaţă ţi-am fost soţie – spuse necunoscuta doamnă; şi scoţându-şi masca, se dovedi a fi nu nepoata, ci chiar fiica lui Leonato, însăşi frumoasa Hero.

Claudio, care-şi socotise iubita moartă, se bucură nespus de mult; nici nu-i venea să-şi creadă privirilor. Dar prinţul, care era la fel de uluit de cele văzute, strigă:

– Nu este oare Hero, Hero cea moartă?

La care Leonato cuvântă astfel:

– A fost moartă, înălţimea-ta, doar câtă vreme a dăinuit defăimarea ei.

Călugărul făgădui să le lămurească această închipuită minune după sfârşitul slujbei.

Tocmai se pregătea să-i cunune, când fu întrerupt de către Benedick, care-i ceru să fie cununat cu Beatrice, în acelaşi timp cu Claudio. Urmă o scenă hazlie, în care Beatrice făcu nazuri faţă de un asemenea peţitor şi Benedick o luă în zeflemea pentru dragostea ce-i purta dânsa (dragoste despre care Benedick aflase de la Hero). În cele din urmă, amândoi îşi dădură seama că au fost traşi pe sfoară, crezând fiecare într-o dragoste care nu existase, dar că datorită acelei păcăleli au ajuns să se iubească cu adevărat. Şi această simţire devenise acum prea puternică pentru a fi zdruncinată de dezvăluirea festei. Benedick, care-şi pusese în gând să se însoare, era hotărât să nu ţină seama de nimic din ce-ar spune lumea împotriva hotărârii sale; de aceea o ţinu mai departe cu gluma, jurându-i Beatricei că n-o ia de soţie decât din milă, fiindcă auzise că se prăpădeşte de dorul lui; iar Beatrice se apără, spunând că s-a lăsat înduplecată doar după mari stăruinţe, în parte ca să-i scape viaţa, fiindcă auzise că se topeşte de dragul ei. Astfel s-au împăcat aceşti doi zvăpăiaţi şi s-au unit prin căsătorie, după ce s-au cununat Claudio şi Hero. Iar pentru a întregi această povestire, don John, urzitorul mişel, fu prins şi adus îndărăt la Messina. Fu o pedeapsă straşnică pentru acest om rău şi ursuz să vadă veselia şi serbările care se ţinură lanţ în palatul din Messina.

Cum vă place

Pe vremea când Franţa era împărţită în provincii (sau ducate cum erau numite), într-una din aceste provincii domnea un uzurpator, care-l descăunase pe fratele său mai vârstnic, ducele legiuit.

Ducele, alungat astfel din stăpânirile sale, se sihăstrise împreună cu o mână de credincioşi ce-l urmaseră în codrul Ardenilor. Acolo trăia bunul duce cu prietenii săi iubitori, care plecaseră de bună voie în surghiun de dragul lui, în vreme ce pământurile şi veniturile lor îl îmbogăţeau pe uzurpator. Acolo trăiau ei, la fel cum îşi ducea traiul odinioară haiducul Robin Hood în Anglia; şi mulţi tineri nobili plecau zilnic de la curte către codrul acela; şi pentru ei vremea zbura în tihnă, pe nesimţite, ca pentru cei din vârsta de aur a omenirii. Vara se întindeau la umbra minunată a stufoşilor copaci ai pădurii, privind la zbenguiala jucăuşă a ciutelor sălbatice şi aceste necuvântătoare zburdalnice şi rotate, ce păreau a fi locuitorii de baştină ai codrului, le erau atât de dragi, încât îi mâhnea când erau nevoiţi să le ucidă ca să se poată hrăni cu vânat. Când vânturile reci ale iernii îl făceau pe duce să simtă soarta sa potrivnică, le îndura răbdător şi spunea:

– Aceste vânturi îngheţate care suflă peste trupul meu îmi sunt sfetnici devotaţi; ele nu linguşesc, ci îmi arată cu adevărat starea mea, şi chiar dacă muşcă amarnic, colţul lor nu este nici pe departe la fel de ascuţit ca cel al răutăţii nerecunoştinţei. Socot că orice-ar rosti oamenii împotriva restriştei, totuşi din ea poţi trage unele dulci foloase; întocmai ca piatra preţioasă pentru medicină, care se scoate din capul veninoasei şi disprețuitei broaşte râioase.

În acest chip, răbdătorul duce scotea un tâlc folositor din tot ce vedea, şi, ajutorat de această aplecare către chibzuinţă, în viaţa aceea retrasă, departe de lăcaşurile mărimilor, putea găsi grai în

copaci, cărți în pâraiele curgătoare, predici în pietre și bine în toate cele.

Ducele proscris avea o singură fiică, pe nume Rosalinda, pe care uzurpatorul, ducele Frederick, când îl izgonise pe tatăl ei, o reținuse drept tovarășă a propiei sale fiice, Celia. Aceste două domnițe erau legate printr-o prietenie strânsă, pe care neînțelegerea dintre părinții lor n-o curmase câtuși de puțin. Celia se străduia prin tot ce-i sta în putere să-și arate bunătatea față de verișoara sa și să răscumpere astfel strâmbătatea săvârșită de tatăl ei prin alungarea de pe scaunul domnesc a tatălui Rosalindei. Și de câte ori gândul la părintele său surghiunit și la soarta ei, care era în mâinile uzurpatorului, întristau inima Rosalindei, Celia nu știa cum să se mai îngrijească pentru a o mângâia și îmbărbăta.

Într-o zi, pe când Celia îi vorbea în felul ei obișnuit, plin de bunătate, zicându-i Rosalindei: "Rogu-te, Rosalinda, draga mea verișoară, fii veselă", intră un pristav, spunându-le că, dacă doreau să vadă cum doi luptători își măsoară puterile într-o trântă ce tocmai sta să înceapă, trebuiau să se ducă în curtea din fața palatului. Celia, gândind că o va înviora pe Rosalinda, hotărî să se ducă să vadă tranta.

Pe vremurile acelea, trânta – în care astăzi se întrec numai țăranii – era o îndeletnicire ce se bucura de trecere chiar la curțile prinților și în fața frumoaselor doamne și prințese. Așadar, Celia și cu Rosalinda se duseră la această întâlnire între doi luptători. Își dădură seama că lupta putea deveni o privelițte foarte tragică, fiindcă un bărbat lat în spate și puternic – care de multă vreme dobândise iscusință în meșteșugul trântei și răpusese mulți oameni în acest soi de petrecere – urma să lupte cu un potrivnic foarte tânăr și delel călit în acest meșteșug; de aceea, toți privitorii socoteau că va fi ucis fără doar și poate.

Când ducele le zări pe Celia și pe Rosalinda glăsui:

– Cum de v-ați strecurat până aci, fiică și nepoată, ca să vedeți trânta? Nu vă veți desfăta prea mult privind-o, căci este o deosebire ca de la cer la pământ între potrivnici; mi-e milă de acest tânăr și aș vrea să-i mut gândul de la luptă. Vorbiți-i, domnițelor, și vedeți dacă îi puteți clinti hotărârea.

Domnițele fură încântate să îndeplinească această îndatorire plină de omenie. Mai întâi Celia stărui pe lângă tânărul străin ca să se lase păgubaș, apoi Rosalinda îi vorbi cu atâta bunătate și cu atâta simțire cântări primejdia pe care sta s-o înfrunte, încât tânărul –

în loc de-a fi îndemnat de blândele ei cuvinte să se abată de la hotărârea luată – nu mai avu alt gând decât să strălucească prin vitejia sa în ochii acelei fermecătoare domniţe. El îndepărtă rugămintea Celiei şi a Rosalindei cu vorbe atât de pline de graţie şi modestie, încât ele se simţiră şi mai îngrijorate de soarta lui; apoi îşi încheie vorbirea, spunând:

– Îmi pare rău că trebuie să refuz un cât de neînsemnat lucru unor domniţe atât de frumoase şi de alese la suflet. Dar fie ca ochii frumoşi şi urările blânde ale domniilor voastre să mă însoţească în această încercare, în care de voi fi înfrânt, va fi dat de ruşine cineva care nu s-a învrednicit niciodată de vreun har, de voi fi ucis, va muri cineva dornic să moară; nu le voi căşuna nici un rău prietenilor mei, fiindcă n-am pe nimeni care să mă jelească; nici nu voi aduce vreo jignire lumii, căci n-am nimic de preţ pe toată faţa pământului, ci doar umplu pe lumea aceasta un loc care ar putea fi mai bine folosit când îl voi fi lăsat eu gol.

Şi acum începu întrecerea la trântă. Celia dorea ca tânărul străin să nu fie vătămat, însă Rosalinda se simţea şi mai îngrijorată pentru soarta lui. Singurătatea despre care le vorbise, precum şi dorinţa lui de a muri o făcură pe Rosalinda să-şi închipuie că e tot atât de nefericit ca şi ea, şi o cuprinse o milă atât de puternică şi urmărea cu atâta încordare primejdia care-l pândea în timpul trântei, încât mai că-ţi venea să spui în clipele acelea că se îndrăgostise de el.

Bunătatea pe care i-o arătară tânărului necunoscut aceste frumoase domniţe îi dădură curaj şi putere, aşa încât săvârşi adevărate minuni, înfrângându-şi în cele din urmă cu desăvârşire potrivnicul. Acesta primise atâtea lovituri, că o bucată de vreme nu mai fu în stare să scoată o vorbă sau să facă vreo mişcare.

Ducele Frederick, foarte încântat de curajul şi iscusinţa acestui tânăr străin, voi să-i afle numele şi obârşia, cu gândul de a-l lua sub ocrotirea lui.

Străinul spuse că îl cheamă Orlando şi că e fiul cel mai mic al seniorului Rowland de Boys.

Seniorul Rowland de Boys, tatăl lui Orlando, murise cu câţiva ani în urmă; cât trăise, fusese un supus credincios şi un prieten scump al ducelui surghiunit. Când Frederick auzi că Orlando este fiul prietenului fratelui său, toată bunăvoinţa sa faţă de acest curajos tânăr se preschimbă în nemulţumire şi părăsi foarte supărat curtea palatului. Neputând îndura nici măcar să audă numele vreu-

nuia din prietenii fratelui său şi admirând totuşi vitejia tânărului, el spuse, pe când se depărta, că ar fi dorit ca Orlando să fi fost fiul oricărui alt om.

Rosalinda fu încântată aflând că favoritul ei era fiul vechiului prieten al tatălui său, şi-i spuse Celiei:

– Tatăl meu îl iubea pe seniorul Rowland de Boys, şi de-aş fi ştiut că acest tânăr este feciorul lui, aş fi însoţit cu lacrimi stăruinţele mele, pentru a-l împiedica să se avânte în luptă.

Domniţele se duseră apoi la el şi, văzându-l tulburat de neaşteptata supărare a ducelui, îi spuseră cuvinte pline de bunătate şi încurajare. În clipa când plecau, Rosalinda se întoarse să-i mai spună viteazului şi tânărului fecior al vechiului prieten al tatălui ei câteva vorbe pline de omenie, şi, scoţându-şi colanul de la gât, zise:

– Gentilomule, poartă aceasta din parte-mi. Soarta a încetat să-mi mai surâdă, altminteri ţi-aş fi făcut un dar mai preţios.

Când domniţele rămaseră singure şi Rosalinda vorbea mereu despre Orlando, Celia începu să-şi dea seama că verişoara ei îl îndrăgise pe tânărul şi chipeşul luptător.

– Este oare cu putinţă să te îndrăgosteşti aşa, deodată? întrebă ea.

Rosalinda îi răspunse:

– Ducele, tatăl meu, l-a iubit mult pe tatăl său.

– Urmează însă oare de aici – zise Celia – că şi ţie trebuie să-ţi fie drag fiul său? Dacă-i aşa, atunci eu s-ar cuveni să-l urăsc, de vreme ce tatăl meu îl ura pe tatăl lui; şi totuşi nu-l urăsc pe Orlando.

Frederick, înfuriindu-se la vederea feciorului seniorului Rowland de Boys, care-i amintea cât de mulţi prieteni avea ducele proscris în rândurile nobilimii, şi fiind de la o vreme pornit împotriva nepoatei sale, deoarece poporul o lăuda pentru însuşirile ei şi îi plângea soarta, răutatea lui se dezlănţui pe negândite împotriva domniţei. Şi, pe când Celia şi cu Rosalinda vorbeau despre Orlando, Frederick intră în odaie şi, cu ochii scăpărând de mânie, îi porunci Rosalindei să părăsească pe dată palatul şi să-şi urmeze tatăl în surghiun. Celiei, care se ruga în zadar pentru verişoara sa, îi spuse că-i îngăduise Rosalindei să rămână numai de dragul ei.

– Pe vremea aceea – spuse Celia – nu am stăruit să rămână, fiindcă eram prea tânără ca să ştiu cât de mult preţuieşte; dar acum, când o cunosc şi după ce atâta vreme am dormit împreună, ne-am

[illegible] în aceeaşi clipă, am învăţat, ne-am jucat şi am mâncat laolaltă, nu mai pot trăi fără tovărăşia ei.

– Este prea şireată – îi răspunse Frederick. Prin firea ei domoală, prin însăşi tăcerea şi răbdarea ei, stârneşte compătimirea poporului. Fii o neroadă că-i iei apărarea, fiincă vei părea mai deşteaptă şi mai virtuoasă după plecarea ei; de aceea nu mai rosti nimic în sprijinul ei, căci soarta pe care i-am hărăzit-o nu mai poate fi strămutată.

Când Celia văzu că nu-i chip să-şi înduplece tatăl ca s-o lase pe Rosalinda să rămână cu ea, se hotărî, mărinimoasă, s-o însoţească. Chiar în aceeaşi noapte domniţele părăsiră palatul, pornind să-l caute pe ducele surghiunit în codrul Ardenilor.

Înainte de a pleca la drum, Celia socoti că nu ar fi cuminte să călătorească în veşmintele bogate pe care le purtau în clipa aceea; ea fu de părere să-şi ascundă rangul înalt, îmbrăcându-se amândouă în straie de fete de la ţară. Rosalinda chibzui că ar fi şi mai ferite dacă una din ele s-ar îmbrăca în straie bărbăteşti. Astfel se înţeleseră iute ca Rosalinda, care era mai înaltă de stat, să poarte haine de tânăr ţăran, iar Celia să fie îmbrăcată ca o fetişcană de la ţară, făcând lumea să creadă că sunt frate şi soră; Rosalinda îşi zise Ganymede, iar Celia îşi alese numele de Aliena.

Astfel deghizate şi având cu ele bani şi giuvaeruri, ca să poată face faţă cheltuielilor, frumoasele prinţese porniră în lunga lor călătorie; căci codrul Ardenilor era departe, dincolo de hotarele stăpânirii ducelui.

Domniţa Rosalinda (sau Ganymede, cum trebuie să-i spunem de acum încolo) părea că a dobândit şi un curaj bărbătesc, o dată cu haina bărbătească pe care o îmbrăcase. Prietenia devotată pe care o vădise Celia însoţind-o pe Rosalinda în călătoria ei obositoare, de multe mile, îl făcu pe noul ei "frate" – drept răsplată pentru această dragoste sinceră – să fie plin de voioşie, ca şi cum ar fi fost cu adevărat Ganymede, inimosul frate al drăgălaşei codane Aliena, dintr-un sat oarecare.

Când ajunseră în cele din urmă în codrul Ardenilor, nu mai găsiră hanurile primitoare şi buna îngrijire pe care le întâlniseră pe drum. Şi fiind lipsite de hrană şi de odihnă, Ganymede, care cu atâta voioşie îşi îmbărbătase sora, spunându-i cuvinte plăcute şi fel de fel de glume tot drumul, nu mai putu răbda şi, blestemându-şi gâteala bărbătească, se porni să plângă ca o femeie. Dar când Aliena spuse că nu o ţin picioarele ca să meargă mai departe, Ganymede

îşi aminti că este de datoria unui bărbat să mângâie şi să dea nădejde unei femei, făptură mai firavă. Şi, ca să pară curajos în ochii noii sale surori, spuse:

– Haide, veseleşte-ţi inima, surioară Aliena; ne aflăm la capătul călătoriei noastre, în codrul Ardenilor.

Însă această prefăcută tărie şi curajul acesta silit nu le mai puteau îmbărbăta, fiindcă, deşi se aflau în codrul Ardenilor, totuşi nu ştiau unde să-l găsească pe duce. Erau condamnate să pribegească şi să piară în cele din urmă de foame. Dar Pronia cerească a vrut să fie altfel. Cum stăteau aşa pe iarba tăpşanului, istovite de oboseală şi fără vreo nădejde de a mai primi un ajutor, se întâmplă să treacă pe-acolo un ţăran; Ganymede încercă să-i vorbească cu o cutezanţă bărbătească, zicând:

– Păstorule, dacă dragostea-ori aurul ne pot da vreo alinare în acest loc pustiu, rogu-te du-ne undeva unde să ne putem odihni, căci această tânără fecioară, care mi-este soră, e foarte istovită de umblet şi de-abia se mai ţine pe picioare de foame.

Omul răspunse că nu-i decât slujitorul unui păstor şi că stăpânul său tocmai are de gând să-şi vândă casa, astfel că nu vor găsi decât prea puţine de-ale gurii. Dar dacă vor merge cu el, vor fi bine primiţi şi ospătaţi cu ce se va găsi. Ele îl urmară pe omul acela, nădejdea ajutorului apropiat dându-le puteri noi. Cumpărară casa şi turma păstorului, iar pe omul care le călăuzise până acolo îl luară să le slujească. Fiind acum înzestrate cu o căsuţă curată şi cu merinde din belşug, se învoiră să rămână acolo până când vor afla în care parte a codrului se statornicise ducele.

Când se odihniră după ostenelile călătoriei, începu să le placă noul lor fel de viaţă şi aproape se lăsară furate de închipuirea că sunt păstorul şi păstoriţa drept care se dădeau. Totuşi, câteodată, Ganymede îşi amintea că fusese cândva domniţa Rosalinda, care îl iubise atât de fierbinte pe viteazul Orlando, feciorul seniorului Rowland, prietenul tatălui ei. Şi deşi Ganymede şi-l închipuia pe Orlando la multe mile depărtare – tot atâtea mile istovitoare câte străbătuseră ele – totuşi curând ieşi la iveală că Orlando se afla în codrul Ardenilor; şi iată în ce fel se petrecu această ciudată întâmplare:

Orlando era fiul mezin al seniorului Rowlan de Boys, care înainte de a-şi da sufletul (Orlando fiind pe-atunci doar un copil) îl lăsase în grija fratelui său mai vârsnic, Oliver. Părintele lor îi ceruse acestuia să-i făgăduiască sub jurământ că-i va da fratelui său o bu-

nă creştere şi că-l va pregăti cum se cuvine, ca să capete un loc potrivit demnităţii străvechiului lor neam. Oliver se dovedi a fi un frate nevrednic şi – neţinând seama de porunca primită de la tatăl său pe patul de moarte – nu-şi trimise fratele la şcoală, ci îl ţinu acasă, lipsit de învăţătură şi de orice creştere. Prin firea lui însă şi prin nobilele însuşiri ale minţii sale, Orlando semăna atât de mult cu neîntrecutul său tată, încât, chiar fără învăţătură, părea un tânăr care a fost crescut cu cea mai aleasă grijă. Iar Oliver pizmuia într-atât frumoasa sa înfăţişare şi purtările demne ale fratelui său neînvăţat, încât în cele din urmă voi să-l piardă. Ca să izbutească, puse mai mulţi oameni să-l îndemne să se ia la trântă cu vestitul luptător care, după cum vi s-a istorisit mai înainte, ucisese atâţia potrivnici. Tocmai această nepăsare ce i-o arăta crudul său frate îl făcuse pe Orlando să-şi dorească moartea, lipsit cum era de orice prieten.

Când, în ciuda nădejdilor ticăloase ce le nutrise Oliver, fratele său ieşi învingător, pizma şi răutatea lui nu mai cunoscură margini şi jură că va da foc odăii în care dormea Orlando. Pe când făcea acest jurământ, îl auzi un bătrân şi credincios slujitor al tatălui lor, care-l iubea pe Orlando fiindcă era leit seniorul Rowland. Acest moşneag îi ieşi în întâmpinare pe când se întorcea de la palatul ducelui şi, zărindu-l pe Orlando, primejdia ce-l pândea pe scumpul său stăpân tânăr îl făcu să izbucnească în aceste strigăte înfocate:

– O, bunul meu stăpân, stăpânul meu scump, o, icoană vie a bătrânului senior Rowland! De ce eşti oare atât de virtuos? De ce eşti atât de blând, de puternic şi de viteaz? Şi de ce ai ţinut morţiş să-l răpui pe vestitul luptător? Laudele ce ţi se aduc au ajuns prea iute acasă, înaintea ta.

Orlando, neînţelegând tâlcul acestor vorbe, îl întrebă ce s-a întâmplat. Atuci bătrânul îi spuse cum nemernicul său frate, pizmuindu-l pentru dragostea ce i-o purta toată lumea şi aflând acum câtă faimă dobândise prin izbânda sa din palatul ducelui, plănuia să-l răpună, dând foc odăii sale chiar în noaptea aceea; şi, încheind, îl sfătui să scape de primejdia ce-l pândea, fugind fără a zăbovi măcar o clipă. Şi, ştiind că Orlando nu are nici o lăscaie, Adam (căci aceasta era numele bunului unchiaş) adusese cu el puţinul avut ce-l strânsese ban cu ban, şi acum glăsui:

– Am cinci sute de coroane, umila simbrie agonisită pe când trăia tatăl domniei-tale, şi i-am pus deoparte pentru vremea când mădularele mele împovărate de ani nu vor mai fi în stare să mă slujească; ia-i, şi Cel care dăruie hrană până şi corbilor va fi mângâie-

rea şi reazemul bătrâneţelor mele. Iată banii, ţi-i dau pe toţi şi îngăduie-mi să-ţi fiu slujitor; deşi par bătrân, voi şti să-mplinesc îndatoririle unui om mai tânăr în ani, în toate treburile şi nevoile domniei-tale.

– O, bunule bătrân! Cât de bine se vădeşte prin tine statornicia şi credinţa! Tu nu eşti croit după tiparul acestor vremuri. Vom porni împreună şi, mai-nainte de a fi cheltuit simbriile tale din tinereţe, voi iscodi vreun mijloc de a ne ţine amândoi viaţa.

Astfel, porniră la drum împreună – acest devotat slujitor şi iubitul său stăpân. Merseră aşa Orlando cu Adam cale lungă, neştiind încotro să se îndrepte, până ajunseră în codrul Ardenilor, şi acolo îi cuprinse aceeaşi deznădejde, care pusese stăpânire şi pe Ganymede şi Aliena, din pricina lipsei de merinde. Rătăciră la voia întâmplării, în căutarea vreunei aşezări omeneşti, până ce fură aproape sleiţi de foame şi de osteneală. În cele din urmă, Adam spuse:

– O, scumpul meu stăpân, mor de foame, nu pot face nici un pas mai departe!

După care se aşeză pe jos şi, gândind că locul acela îi va fi mormânt, îşi luă rămas bun de la iubitul său stăpân. Orlando, văzându-l atât de copleşit de slăbiciune, îl luă în braţe pe bătrânul său slujitor şi-l purtă până sub adăpostul odihnitor al câtorva copaci, îmbărbătându-l:

– Hai, mai prinde inimă, moşnege Adam, odihneşte-ţi aci, un răstimp, trupul istovit şi nu mai vorbi de moarte!

Orlando plecă apoi să caute ceva de-ale gurii, şi se nimeri să ajungă chiar în acea parte a codrului unde se afla ducele, care, împreună cu prietenii săi, tocmai se pregătea să-şi înceapă cina. acest regesc duce şedea pe iarbă, fără alt polog decât acoperământul umbros al câtorva copaci frunzoşi.

Orlando, pe care foamea îl adusese în pragul deznădejdii, îşi trase spada, cu gândul de a-şi lua hrana cu sila, şi spuse:

– Opriţi-vă şi nu mai mâncaţi! Trebuie să-mi daţi bucatele voastre!

Ducele îl întrebă dacă nenorocirea l-a făcut atât de cutezător, ori dacă e certat cu bunele obiceiuri. La acestea, Orlando îi mărturisi că moare de foame. Atunci ducele îi spuse că este binevenit, îl pofti să stea jos şi să se ospăteze laolaltă cu ei. Orlando, auzindu-l cum îi vorbeşte cu atâta blândeţe, îşi puse înapoi spada în teacă şi roşi de ruşine la gândul că le ceruse mâncare într-un chip atât de necioplit.

– Iertaţi-mă, vă rog – spuse el. Socoteam că aici toate lucrurile sunt sălbatice şi de aceea m-am purtat aşa; dar, orice soi de oameni aţi fi voi, cei care în această pustietate, sub umbra unor tufişuri posomorâte, pierdeţi măsura timpului şi nu mai ţineţi seama cum se târăsc ceasurile, dacă aţi avut vreodată parte de zile mai bune, dacă aţi sălăşluit vreodată pe meleaguri unde dangătul clopotelor cheamă la biserică, dacă aţi luat parte vreodată la sărbătorirea vreunui om bun la suflet, dacă de sub pleoapele voastre a picurat cândva vreo lacrimă şi ştiţi ce înseamnă mila sau îndurarea, fie ca vorbele mele prietenoase rostite acum să vă mişte inima şi să mă omeniţi!

Ducele răspunse:

– Drept este, după cum spui, că suntem oameni care am văzut zile mai bune şi, deşi locuinţa noastră se află acum în acest codru sălbatic, am trăit în oraşe şi cetăţi şi am fost chemaţi la biserică de glasul sfânt al clopotelor; am stat la ospeţele unor oameni buni la suflet, iar din ochi ne-am şters lacrimile din harul milei; de aceea aşează-te aici pe iarbă şi înfruptă-te din bucatele noastre, până când îţi potoleşti foamea.

– Mai este un sărman bătrân – răspunse Orlando – care, mânat de dragostea lui curată, m-a urmat şchiopătând, târându-se pas cu pas, năpăstuit deopotrivă de două beteşuguri: povara anilor şi foamea. Până ce nu-l voi îndestula pe el, n-o să iau nici un dumicat în gură.

– Du-te de-l găseşte şi adu-l încoace – grăi ducele. Nu ne vom ospăta până la întoarcerea domniei-tale.

Atunci Orlando zbură ca o ciută care îşi caută puiul ca să-i dea de mâncare şi se întoarse numaidecât, aducându-l pe Adam în braţe. Şi ducele zise:

– Lasă-ţi jos venerabila povară, sunteţi amândoi bineveniţi. Îl hrăniră apoi pe moşneag până îşi recăpătă puterile.

Ducele îl întrebă pe Orlando cine este, şi când află că e fiul vechiului său prieten, seniorul Rowland de Boys, îl luă sub ocrotirea lui, şi astfel Orlando împreună cu bătrânul său slujitor rămaseră în codru, în preajma ducelui.

Orlando sosise în codru la puţine zile după ce Ganymede şi Aliena (precum s-a povestit mai-nainte) cumpăraseră căsuţa păstorului.

Ganymede şi Aliena se mirară nespus găsind numele Rosalindei săpat în scoarţa copacilor şi sonete de dragoste prinse de trunchiul lor – toate închinate Rosalindei.

În vreme ce se minunau cum de se putuse întâmpla aşa ceva, îl întâlniră pe Orlando şi zăriră la gâtul lui colanul dăruit de Rosalinda.

Lui Orlando nici nu-i trecea prin gând că Ganymede era frumoasa prinţesă Rosalinda care, prin nobila-i bunăvoinţă şi mărinimie, îi câştigase atât de deplin inima, încât el îşi trecea vremea săpându-i numele în scoarţa copacilor şi scriindu-i sonete în care-i slăvea frumuseţea. Însă, fiind încântat de înfăţişarea graţioasă a acestui drăgălaş păstor, intră în vobă cu el şi i se păru că vede o asemănare între Ganymede şi iubita lui Rosalinda, fără însă ca tânărul să aibă ceva din purtarea plină de demnitate a acelei nobile domniţe; căci Ganymede căuta să se poarte fără sfială, ca mulţi tinerei când nu mai sunt copii, dar n-au trecut încă pragul bărbăţiei. Cu mult duh în vorbă şi cu isteţime îi povestea lui Orlando despre un oarecare îndrăgostit care, zicea el: "Colindă în codrul nostru şi ne strică copacii încă verzi, săpând numele de Rosalinda în scoarţa lor; el atârnă ode de păducei şi elegii de tufişuri cu mure, înălţând în slavă pe Rosalinda lui. De l-aş putea găsi pe acest îndrăgostit, i-aş da câteva sfaturi bune, care l-ar vindeca foarte curând de iubirea lui".

Orlando mărturisi că el e îndrăgostitul cu pricina şi-l rugă pe Ganymede să-i dea sfatul bun de care-i vorbise. Leacul lui Ganymede şi sfatul pe care i-l dădu fu ca Orlando să vină în fiecare zi la căsuţa unde locuia el cu sora sa Aliena: "Pe urmă – spuse Ganymede – eu voi zice că sunt Rosalinda, iar tu te vei preface că-mi mărturiseşti dragostea, ca şi cum aş fi chiar Rosalinda. O să mă port în acelaşi chip năstruşnic ca şi năzuroasele doamne faţă de îndrăgostiţii lor, până când o să te ruşinezi de dragostea ce-i porţi; şi în acest chip mă gândesc să te vindec".

Orlando nu avea prea mare încredere în leacul acela, totuşi se învoi să vină în fiecare zi la căsuţa lui Ganymede şi să se poarte ca un îndrăgostit. Şi în fiecare zi venea Orlando să-i vadă pe Ganymede şi pe Aliena, numindu-l pe păstoraş Rosalinda lui, şi în fiecare zi îi înşira cele mai frumoase cuvinte şi cele mai măgulitoare complimente, pe care tinerii sunt încântaţi să le folosească de câte ori curtează pe stăpânele gândurilor lor. Totuşi nu se prea vedea că Orlando ar fi început să se vindece de dragostea lui pentru Rosalinda.

Dar Orlando îşi spunea că toate acestea nu sunt decât un joc şi nimic mai mult (fără a visa că Ganymede era însăşi Rosalinda lui),

totuşi prilejul de a rosti toate cuvintele drăgăstoase pe care le avea în inima sa îi bucură închipuirea aproape tot atât de mult pe cât i-o bucura pe cea a lui Ganymede, care se desfăta în taină, ştiind că toate aceste frumoase mărturisiri de dragoste erau rostite chiar fiinţei căreia îi erau destinate.

Astfel se scurseră multe zile plăcute pentru tinerii aceştia; iar Aliena, cu firea ei cea bună, văzând că petrecerea lor îl face pe Ganymede fericit, îl lăsa să-şi urmeze jocul în voie, bucuroasă de această curte închipuită. De aceea nu se mai îngrijea să-i amintească lui Ganymede că domniţa Rosalinda încă nu i se arătase ducelui, deşi aflase de la Orlando unde era reşedinţa lui în codru. Într-o zi, Ganymede se întâlni cu ducele şi schimbă câteva vorbe cu dânsul. Ducele îl întrebă din ce viţă se trage, şi Ganymede îi răspunse că se trage dintr-un neam la fel de ales ca şi cel al ducelui, lucru ce-l făcu pe acesta să zâmbească, căci nu putea bănui defel că drăgălaşul păstor se trage dintr-o spiţă regească. Apoi, văzându-l pe duce că arată bine şi pare fericit, Ganymede fu mulţumit să mai amâne cu câteva zile orice lămuriri.

Într-o dimineaţă, pe când Orlando se ducea să-l vadă pe Ganymede, zări un om care zăcea adormit pe pământ, cu un şarpe mare, verde, încolăcit de grumazul lui. Zărindu-l pe Orlando, şarpele se îndepărtă, târându-se printre tufişuri. Orlando se apropie şi mai mult, şi atunci descoperi o leoaică ce sta ghemuită, cu capul lipit de pământ, pândind ca o pisică clipa când se va trezi omul care dormea (fiindcă se zice că leii nu se năpustesc asupra morţilor sau a fiinţelor adormite). Părea că Orlando fusese trimis de Pronia cerească pentru a-l scăpa pe omul acela de şarpe şi de leoaică; când însă Orlando privi faţa celui adormit, îşi dădu seama că nu era altcineva decât fratele său Oliver, care se purtase atât de crud cu el şi căutase să-l răpună prin mijlocirea focului. Aproape că fu ispitit să-l lase pradă leoaicei înfometate, dar dragostea de frate şi blândeţea firii sale învinseră mânia dintâi şi, trăgând spada, ucise leoaica, ferind astfel viaţa lui Oliver atât de şarpele veninos, cât şi de leoaica aceea furioasă. Însă, când atacă leoaica, fiara îl răni la un braţ cu ghearele ei ascuţite.

În vreme ce Orlando se lupta cu leoaica, Oliver se deşteptă şi, văzând că fratele său Orlando – faţă de care dăduse dovadă de atâta cruzime – îl scăpa de furia unei jivine sălbatice cu preţul propriei sale vieţi, fu copleşit de ruşine şi remuşcare. Căindu-se de purtarea sa nevrednică, îl rugă cu multe lacrimi pe fratele său să-l

iertc pentru nedreptăţile şi jignirile ce i le adusese. Văzându-l că se căieşte din toată inima, Orlando se bucură şi-l iertă de-ndată. Cei doi fraţi se îmbrăţişară şi din ceasul acela Oliver îi purtă lui Orlando o dragoste cu adevărat frăţească, cu toate că venise în codru cu gândul să-i pună la cale pierzania.

Deoarece rana din braţul său sângerase foarte mult, Orlando se simţi prea slăbit ca să se mai ducă să-l vadă pe păstor şi de aceea îl rugă pe fratele său să se ducă şi să-i spună lui Ganymede cele întâmplate, "pe care – zise Orlando – aşa, ca să petrecem, îl numesc Rosalinda mea".

Oliver se duse într-acolo şi povesti lui Ganymede şi Alienei cum îi scăpase viaţa Orlando; iar când sfârşi povestea vitejiei lui Orlando şi a propiei sale salvări, le mărturisi că este fratele care se purtase atât de crud cu Orlando, iar după aceea le povesti despre împăcarea lor.

Mâhnirea sinceră pe care o arătă Oliver pentru faptele sale rele avu o înrâurire atât de puternică asupra inimii bune a Alienei, încât îl îndrăgi pe dată. Pe de altă parte, Oliver, dându-şi seama cât de mult împărtăşea Aliena durerea pe care o simţea el pentru vina sa, se îndrăgosti şi el, în chip la fel de neaşteptat. Dar în vreme ce dragostea se furişa astfel în inimile lui Oliver şi a Alienei, ea nu-l lăsa în pace nici pe Ganymede. Acesta, auzind de cumpăna în care se aflase Orlando şi că a fost rănit de o leoaică, leşină. Când îşi veni iar în simţiri, spuse că a leşinat dinadins, ca să-şi joace mai departe rolul Rosalindei, şi apoi adăugă:

– Să-i spui fratelui tău cât de bine am ştiut să mă prefac că mi-am pierdut simţirile.

Oliver însă băgă de seamă, după chipul său galben ca ceara, că leşinase de-a binelea şi, minunându-se de slăbiciunea tânărului, îi grăi astfel:

– Ei, dacă tot zici că te-ai prefăcut, întăreşte-ţi inima şi prefă-te a fi bărbat în lege.

– Asta şi sunt – spuse Ganymede cu multă hotărâre în glas – însă pe drept s-ar fi cuvenit să fiu femeie.

Oliver îşi prelungi şederea cât mai mult şi când în cele din urmă se întoarse la fratele său, avea tolba plină de veşti. Căci, pe lângă că-i povesti cum leşinase Ganymede, auzind că Orlando a fost rănit, Oliver îi mărturisi cum a îndrăgit-o pe frumoasa păstoriţă Aliena, şi cum îşi plecase ea cu bunăvoie urechea la vorbele drăgăstoase, chiar de la prima lor întâlnire. Îi mai vorbi mezinului său, ca

despre un lucru aproape hotărât, cum se va cununa el cu Aliena, spunându-i că o iubea atât de mult, încât avea să trăiască alături de ea ca păstor, lăsându-şi averea şi casa rămasă de la tatăl lor pe seama lui Orlando.

– Ai încuviinţarea mea – zise Orlando. Hotărâţi nunta chiar pe mâine, şi-i voi pofti pe duce cu prietenii săi. Du-te şi înduplecă-ţi păstoriţa să se cunune cu tine; acum e singură, căci iată-l pe fratele ei venind către noi.

Oliver se duse la Aliena, iar Ganymede, pe care Orlando îl zărise apropiindu-se, veni să mai afle noutăţi despre sănătatea prietenului său rănit.

Când Orlando şi cu Ganymede începură să vorbească despre dragostea neaşteptată ce se măscuse între Oliver şi Aliena, Orlando zise că şi-a sfătuit fratele să o înduplece pe frumoasa păstoriţă să se cunune cu el chiar a doua zi, şi apoi adăugă cât de fierbinte ar fi dorit să-şi lege şi el soarta, în aceeaşi zi, de aceea a Rosalindei sale.

Ganymede, căruia îi plăcu acest gând, spuse că dacă Orlando o iubeşte din inimă pe Rosalinda, chiar atât pe cât mărturiseşte, dorinţa îi va fi împlinită; Ganymede însuşi va lua asupra-şi sarcina s-o facă pe Rosalinda să i se înfăţişeze în carne şi oase a doua zi şi, totodată, să primească a fi mireasa lui Orlando.

Această minune – pe care Ganymede putea atât de lesne s-o ducă la îndeplinire, fiind totuna cu domniţa Rosalinda – el spuse că o va nimloci cu ajutorul unei vrăji învăţate de la un vraci vestit.

Orlando, stăpânit de dragoste, pe jumătate dând crezare şi pe jumătate îndoindu-se de cele auzite, îl întrebă pe Ganymede dacă avea chiar de gând să-şi ţină făgăduiala.

– Pe viaţa mea că mi-o voi ţine – grăi Ganymede – şi pentru aceasta mâine îmbracă-ţi straiele cele mai bune şi cheamă-ţi prietenii şi pe duce la nunta ta; fiindcă, dacă doreşti să te cununi mâine cu Rosalinda, ea va fi aici.

În dimineaţa următoare, Oliver şi Aliena se înfăţişară dinaintea ducelui, şi o dată cu ei veni şi Orlando.

Ducele, auzind că aceea care urma să fie adusă în felul acesta nemaivăzut era însăşi fiica sa, îl întrebă pe Orlando dacă crede că păstoraşul are puterea de a-şi ţine făgăduiala. Iar în vreme ce Orlando răspundea că nu ştie ce să creadă, Ganymede se ivi şi-l întrebă pe duce dacă se învoieşte ca fiica sa, în cazul că el o va aduce, să-i fie soţie lui Orlando.

– M-aş învoi bucuros la aceasta – grăi ducele – chiar dacă aş avea să-i dau mirelui, o dată cu ea, şi câteva împărăţii.

Apoi Ganymede se întoarse către Orlando:

– Iar tu zici că te vei cununa cu ea, dacă o aduc aici?

– Aşa aş face – zise Orlando – chiar de-aş fi craiul a nenumărate împărăţii.

Ganymede, azvârlindu-şi veşmintele bărbăteşti şi îmbrăcată din nou în straie de femeie, se prefăcu pe dată în Rosalinda, fără puterea vreunei vrăji; iar Aliena, schimbându-şi hainele sale de ţară cu veşmintele ei bogate, cu tot atât de puţină osteneală se prefăcu în domniţa Celia.

În vreme ce se petreceau aceste schimbări, ducele îi spuse lui Orlando că s-a gândit cât de mult aduce la chip păstorul Ganymede cu fiica sa Rosalinda, iar Orlando spuse că şi el băgase de seamă asemănarea.

N-avură răgazul de a se întreba cum se vor sfârşi toate acestea, fiindcă Rosalinda şi Celia se înapoiară, purtând rochiile lor. Şi, fără a-i mai amăgi că ajunsese acolo prin puterea unei vrăji, Rosalinda îngenunche la picioarele tatălui său şi-i ceru binecuvântarea. Li se păru o minune atât de mare tuturor celor aflaţi de faţă că Rosalinda răsărise acolo pe neaşteptate, încât întâmplarea ar fi putut prea bine trece drept curată vrăjitorie; dar Rosalinda nu mai voia să-şi înşele părintele şi-i istorisi cum fusese izgonită şi cum locuise în pădure, sub înfăţişarea unui păstoraş, împreună cu verişoara sa Celia, care se dăduse drept sora ei.

Ducele îşi întări încuviinţarea dată, şi Orlando cu Rosalinda, precum şi Oliver cu Celia, fură cununaţi în acelaşi timp. Cu toate că nunţile lor nu puteau fi prăznuite cu alaiul şi strălucirea obişnuite în asemenea prilejuri, totuşi, nicicând n-a mai fost o zi de nuntă mai fericită. În vreme ce se ospătau cu vânat la umbra răcoroasă a copacilor îmbietori, ca şi cum ar fi trebuit să nu mai lipsească nimic pentru ca fericirea acestui bun duce să fie deplină, sosi un sol neaşteptat, care-i aduse vestea îmbucurătoare că-i fusese înapoiată stăpânirea ţării sale.

Uzurpatorul, scos din fire de fuga fiicei sale Celia şi aflând că în fiecare zi oameni de mare vază plecau în codrul Ardenilor pentru a se alătura ducelui legiuit în surghiunul său, ros de pizmă din pricina respectului de care se bucura fratele său în nenorocirea ce-l lovise, se puse în fruntea unei oştiri numeroase şi porni spre codru, cu gândul de a pune mâna pe duce şi pe toţi credincioşii care-l ur-

maseră, şi a-i trece prin tăişul săbiei. Dar Pronia a vrut ca acest frate negru la suflet să fie abătut din gândurile sale mârşave. Şi iată cum: Tocmai când ajunsese la poalele codrului sălbatic, fusese întâmpinat de către un bătrân evlavios, un sihastru, cu care stătuse mult la sfat, şi care până la urmă i-a înturnat cu totul inima de la acest plan ticălos. Din clipa aceea se pocăi în chip sincer şi se hotărî ca, lepădându-se de stăpânirea pe nedrept dobânditâ, să-şi petreacă restul zilelor într-un schit. Prima faptă prin care îşi arătă căinţa proaspăt înfiripată în sufletul său fu de a trimite fratelui său un sol (aşa cum am arătat), care să-i aducă la cunoştinţă că îi restituie ducatul – al cărui tron îl uzurpase de atâta vreme – împreună cu pământurile şi averile prietenilor săi, care-l urmaseră cu statornicie când soarta îl năpăstuise.

Aceste veşti îmbucurătoare – pe cât de neaşteptate, pe atât de binevenite – sosiră tocmai la vreme, pentru a spori voioşia serbării şi a petrecerilor la nunta prinţeselor. Celia îşi felicită verişoara pentru norocul ducelui, tatăl Rosalindei, şi-i dori din adâncul inimii numai bucurie, cu toate că prin această întorsătură a soartei urma ca nu ea să mai fie moştenitoarea ducatului, ci Rosalinda. Atât de deplină era iubirea dintre aceste două verişoare, netulburată de nici un fel de gelozie sau pizmă.

Ducele avu acum prilejul de a-i răsplăti pe credincioşii prieteni care rămăsese alături de el în timpul surghiunului său; şi aceşti vrednici însoţitori, deşi împărtăşiseră cu răbdare soarta lui potrivnică, fură foarte mulţumiţi să se întoarcă în pace şi înflorire la palatul ducelui lor legiuit.

Cei doi tineri din Verona

În cetatea Veronei trăiau odinioară doi tineri gentilomi, Valentin şi Proteu, între care de multă vreme dăinuia o prietenie trainică şi nestrămutată. Învăţau împreună şi ceasurile de răgaz şi le petreceau totdeauna unul în tovărăşia celuilalt, afară doar când Proteu se ducea în vizită la o tânără fată, de care era îndrăgostit. Vizitele acestea la aleasa inimii sale şi această iubire înflăcărată a lui Proteu pentru frumoasa Iulia erau singurele pricini de neînţelegere între cei doi prieteni, deoarece Valentin – care nu era îndrăgostit – era uneori cam sătul să-şi tot audă prietenul vorbind într-una de Iulia lui. Obişnuia să râdă de Proteu şi în cuvinte glumeţe să ia în zeflemea patima dragostei. Îşi încredinţa prietenul că asemenea prostii n-or să-i treacă nicicând prin minte, ţinând mult mai mult (după câte spunea) la viaţa liberă şi fericită pe care o ducea, decât la speranţele pline de nelinişte şi la temerile îndrăgostitului Proteu.

Într-o dimineaţă, Valentin veni să-i spună lui Proteu că ei doi trebuie să se despartă pentru o bucată de vreme, fiindcă pleacă la Milan. Proteu, care n-ar fi voit să se despartă de prietenul său, stărui în fel şi chip pe lângă Valentin pentru ca acesta să nu-l părăsească, însă Valentin îi spuse:

– Nu te mai strădui să-mi schimbi hotărârea, dragul meu Proteu. Nu vreau să-mi irosesc tinereaţea ca un netrebnic, trândăvind acasă. Tinerii care zac numai pe lângă casă rămân totdeauna cuminţi, pe măsura casei. Dacă simţirea ta n-ar fi înlănţuită de privirile dulci ale preacinstitei tale Iulia, te-aş îndemna să mă însoţeşti, ca să vezi minunăţiile din lumea largă; dar, de vreme ce eşti îndrăgostit, iubeşte mai departe şi facă cerul să-ţi meargă din plin!

Se despărţiră, legându-se amândoi să-şi păstreze o prietenie neştirbită.

– Scumpul meu Valentin, bun rămas! îi ură Proteu. Gândeşte-te la mine când vei vedea vreun lucru rar, vrednic de luat în seamă în călătoriile tale, şi urează-mi să-ţi împărtăşesc fericirea.

Valentin plecă la Milan chiar în ziua aceea, iar Proteu, după ce îl părăsi prietenul său, se aşeză la masă să-i aştearnă Iuliei o scrisoare, pe care o dădu slujnicei ei Lucetta, ca s-o înmâneze stăpânei sale.

Iulia îl iubea pe Proteu la fel de mult pe cât o iubea şi el, dar era o fată cu suflet mândru şi socotea că nu se potriveşte cu demnitatea ei de fecioară să-i fie prea uşor câştigată inima; de aceea se prefăcea că văpaia lui o lasă nepăsătoare şi se silea să pună cât mai multe piedici în calea iubirii lui.

Când Lucetta îi întinse răvaşul, Iulia nici nu voi să-l primească şi îşi certă camerista fiindcă lua scrisorile lui Proteu. Îi porunci să plece din odaie, însă ardea atâta de dorinţa de a vedea ce era scris în răvaşul acela, încât peste puţin o chemă iar pe slujnică. Şi când Lucetta se întoarse, o întrebă:

– Cât este ceasul?

Lucetta, care ştia prea bine că stăpâna ei ţine mai mult să vadă scrisoarea pe care o respinsese decât să afle ora, fără să-i răspundă la întrebare, îi întinse încă o dată răvaşul. Iulia, mâniată că slujnica ei îndrăzneşte să se poarte ca şi cum i-ar cunoaşte adevăratele dorinţe, rupse scrisoarea în bucăţele şi le aruncă pe duşumea, poruncindu-i iarăşi slujnicei să iasă din încăpere. Înainte de-a ieşi, Lucetta se aplecă să strângă crâmpeiele scrisorii rupte, însă Iulia – care n-avea de gând să se despartă de ele în felul acesta – grăi cu prefăcută mânie:

– Du-te, pleacă odată şi lasă hârtiile să zacă unde sunt, îţi faci de lucru cu ele doar ca să mă înfurii mai rău.

Iulia se apucă apoi să pună cap la cap crâmpeiele rupte cum putu mai bine. Mai întâi izbuti să închege aceste cuvinte: "Proteu cel rănit de dragoste"; şi plângând soarta lor şi a altor cuvinte de dragoste asemănătoare, pe care le desluşi, deşi erau toate rupte bucăţele-bucăţele – sau, cum spunea ea, "rănite" (gândul acesta izvorându-i din cuvintele: "Proteu cel rănit de dragoste") – le vorbi acestor cuvinte duioase, spunându-le că le va găzdui la sânul ei ca într-un culcuş, până ce rănile li se vor tămădui, şi că va săruta fiecare petic de hârtie în parte, ca să-şi răscumpere cruzimea.

Şi aşa continuă ea să-şi vorbească singură, cu drăgălăşenia copilărească a fetelor, până ce, neizbutind să alcătuiască la loc toată

scrisoarea şi supărată pe propria-i nerecunoştinţă pentru că nimicise nişte cuvinte atât de duioase şi drăgăstoase, îi aşternu lui Proteu o scrisoare, în care-i arăta mai multă bunăvoinţă decât oricând.

Proteu fu nespus de încântat primind răspunsul dorit la scrisoarea lui şi, pe când îl citea, strigă:

– Dulce dragoste, dulci cuvinte, dulce viaţă!

Bucuria lui nestăvilită fu curmată de sosirea tatălui său.

– la ascultă – strigă bătrânul gentilom – ce scrisoare citeşti acolo?

– Tată – răspunse Proteu – este o scrisoare din Milan, de la prietenul meu Valentin.

– Dă-o-ncoace – zise tatăl său – vreau să văd ce veşti îţi mai trimite.

– Nu-mi trimite nici un fel de veşti – grăi Proteu, care o cam băgase pe mânecă; atâta doar scrie cât de mult ţine la el ducele Milanului, care-l copleşeşte zilnic cu favorurile sale, şi că ar vrea să fiu alături de el şi să-i împărtăşesc norocul.

– Şi cum ai primit această dorinţă a lui? întrebă bătrânul gentilom.

– Cum o poate primi cineva care trebuie să dea ascultare voinţei domniei-tale şi nu dorinţei prietenilor săi – spuse Proteu.

Întâmplător, tatăl lui Proteu tocmai stătuse de vorbă cu un prieten în această privinţă; prietenul se arătase mirat că un gentilom ca el îi îngăduie fiului său să-şi petreacă tinereţea acasă, în vreme ce mai toţi oamenii îşi trimit feciorii peste hotare, ca să-şi facă un rost.

"Unii – adăugase el – îi trimit în războaie, ca să-şi încerce norocul acolo, alţii, ca să descopere ostroave îndepărtate şi alţii, ca să înveţe la universităţi străine. Chiar prietenul lui Proteu, Valentin, s-a dus la curtea ducelui Milanului. Feciorul domniei-tale ar putea să urmeze oricare din aceste căi". Şi încheie spunând: "Va fi un mare neajuns pentru el când va fi mai copt în vârstă, că nu a călătorit în tinereţe".

Părintele lui Proteu chibzui că sfatul prietenului său era foarte bun şi, când Proteu spuse că Valentin "dorea să-i împărtăşească norocul", se hotărî pe dată să-şi trimită feciorul la Milan. Fără a-i arăta lui Proteu ce anume l-a făcut să ia această neaşteptată hotărâre, deoarece acest bătrân gentilom obişnuia să-i poruncească fiului său şi să nu stea la sfat cu el, glăsui:

– Voinţa mea este una cu voinţa lui Valentin. Şi, văzând uimirea de pe faţa fiului său, adăugă: Nu te arăta atât de uluit că am

hotărât pe negândite să petreci un timp la curtea ducelui Milanului. Aşa vreau, şi aşa fac, şi cu asta, basta! Mâine să fii pregătit de plecare. Să nu-mi vii cu vicleşuguri, fiindcă hotărârea mea este nestrămutată.

Proteu ştia că e zadarnică orice încercare de a-l îndupleca pe tatăl său, un om care nu răbda să se pună cineva de-a curmezişul voinţei sale, şi se ocărî fiindcă-i spusese un neadevăr despre scrisoarea luliei, văzându-se silit acum, din propria-i vină, s-o părăsească.

Acum, când lulia află că avea să-l piardă pe Proteu pentru o vreme atât de îndelungată, nu se mai prefăcu a fi nepăsătoare. Îşi luă rămas bun cu jale în suflet, făcându-şi multe jurăminte de dragoste şi credinţă. Proteu şi lulia schimbară inele, pe care făgăduiră să le păstreze până la moarte, fiecare în amintirea celuilalt. Şi astfel, după o despărţire plină de mâhnire, Proteu îşi începu călătoria spre Milan, oraşul unde locuia prietenul său Valentin.

Valentin se bucura cu adevărat – cum îi spusese Proteu tatălui său – de mare trecere pe lângă ducele Milanului. Se mai întâmplase cu el şi altceva, la care Proteu nici măcar nu visase: Valentin renunţase la libertatea cu care era obişnuit să se fălească atâta şi devenise un îndrăgostit la fel de înflăcărat ca şi Proteu.

Cea care săvârşise această uimitoare prefacere în firea lui Valentin era domniţa Silvia, fiica ducelui Milanului. Silvia îi împărtăşea iubirea; însă amândoi îşi ascundeau dragostea faţă de duce, deoarece acesta, deşi îi arăta multă bunăvoinţă lui Valentin şi-l poftea în fiecare zi la palatul lui, voia totuşi să-şi mărite fata cu un tânăr curtean, pe nume Turio. Silvia îl dispreţuia pe acest Turio deoarece nu avea nici mintea aleasă, nici vreuna din însuşirile neasemuite ale lui Valentin.

Aceşti doi rivali, Turio şi Valentin, se aflau într-o zi în vizită la Silvia, şi Valentin îşi înveselea iubita luând în râs tot ce spunea Turio – când intră în încăpere însuşi ducele, aducându-i lui Valentin vestea plăcută a sosirii prietenului său.

Valentin strigă:

– Dacă mi-aş dori ceva, ar fi să-mi văd prietenul aici!

Şi-apoi îl lăudă ducelui pe Proteu, zicând:

– Înălţimea-ta, eu mi-am cam risipit timpul, dar acest prieten al meu şi l-a întrebuinţat pe al său cu folos şi e desăvârşit la făptură şi la minte în toate privinţele. E un gentilom adevărat din cap până-n picioare.

– Urați-i bun venit și cinstiți-l pe cât prețuiește – spuse ducele. Silvia, ție îți vorbesc, și domniei-tale, senior Turio, căci lui Valentin nu este nevoie să-i cer aceasta.

În clipa aceea intră Proteu, iar Valentin i-l înfățișă Silviei, spunând:

– Gingașă domniță, îngăduie-i să fie tovarășul meu întru slujirea luminăției tale.

Când Valentin și Proteu își sfârșiră vizita și rămaseră singuri, Valentin spuse:

– Acum povestește-mi cum merg lucrurile pe-acolo de unde vii? Ce face Iulia ta și cum te mai lauzi cu dragostea?

Proteu răspunse:

– De obicei te plictiseam cu povestea dragostei mele. Știu că nu-ți face nici o plăcere să auzi vorbindu-se despre iubire.

– Vai, Proteu – îi întoarse vorba Valentin – viața mea s-a schimbat acum. Mi-am ispășit păcatul de a fi osândit dragostea. Căci drept răzbunare dragostea a alungat somnul din ochii mei vrăjiți. O, dragul meu Proteu, iubirea este un zeu puternic și m-a umilit până-într-atât, încât mărturisesc că nu se află pe lume o suferință mai crudă decât aceea pricinuită de stăvilirea ei, nici bucurie asemenea celei întâlnite în slujirea ei. Acum nu-mi mai place să stau de vorbă despre altceva, afară de dragoste. Sunt în stare să-mi las prânzul, cina și somnul, numai când aud numele iubirii.

Fu o mare izbândă pentru prietenul său Proteu să vadă schimbarea înfăptuită de puterea dragostei în firea lui Valentin.

Însă, de-acum înainte, nu mai merită Proteu să fie numit "prieten", fiindcă aceeași zeitate atotputernică – Iubirea – despre care vorbiseră, supunând la chinuri inima lui Proteu, el, care până atunci fusese o pildă de adevărată dragoste și desăvârșită prietenie, acum – după o singură întrevedere scurtă avută cu Silvia – ajunse un prieten fățarnic și un iubit necredincios. Căci, de-ndată ce o văzu pe Silvia, toată dragostea lui pentru Iulia se mistui ca o nălucire și nici prietenia sa pentru Valentin nu-i înlătură gândurile de a-i lua locul în inima ei. Și cu toate că – așa cum se întâmplă întotdeauna când oameni buni prin firea lor devin nedrepți – șovăi mult înainte de a se hotărî să o uite pe Iulia și să devină rivalul lui Valentin, până la urmă își învinse simțul datoriei și se lăsă, aproape fără nici o remușcare, în voia acestei noi patimi nefericite.

Valentin îi împărtăși plin de încredere întreaga poveste a iubirii sale și-i spuse cu câtă grijă o tăinuise față de duce – tatăl iubitei lui

– şi cum, pierzându-şi orice nădejde de a dobândi vreodată încuviinţarea acestuia, izbutise s-o convingă pe Silvia să părăsească palatul tatălui ei chiar în noaptea aceea, plecând cu el la Mantua. Apoi îi arătă lui Proteu o scară de frânghie, cu ajutorul căreia avea de gând s-o ajute pe Silvia să coboare de la una din ferestrele palatului, după căderea nopţii.

După ce ascultă această istorisire a celor mai scumpe taine ale prietenului său, deşi pare de necrezut, Proteu se hotărî să-i dezvăluie ducelui întregul plan.

Acest prieten făţarnic începu povestirea în faţa ducelui cu multe vorbe iscusite; că, după legile prieteniei, s-ar cuveni să acopere cele ce avea de gând să scoată la lumină, însă că bunăvoinţa mărinimoasă ce i-o arătase ducele şi datoria ce-o avea faţă de luminăţia sa îl îndemnau să spună ceea ce altminteri nici un bun lumesc nu ar fi smuls din gura lui. Apoi înşiră toate cele auzite de la Valentin, fără să uite de scara de frânghie şi de chipul în care prietenul său urma s-o ascundă sub o mantie lungă.

Ducele îl socoti pe Proteu o adevărată întruchipare a cinstei, pentru că prefera să dea de gol intenţiile unui prieten, decât să ascundă o faptă nedreaptă. Îl lăudă nespus şi-i făgădui să nu-i dea lui Valentin prilej să afle această destăinuire, ci prin vreun vicleşug să-l facă pe Valentin să-şi trădeze singur taina. Pentru a-şi atinge ţelul, ducele aşteptă seara sosirea lui Valentin, pe care-l văzu curând grăbindu-se spre palat, cu un obiect înfăşurat în mantia sa – obiect pe care ducele bănuia a fi scara de frânghie.

Văzând aceasta, ducele îl opri, zicându-i:

– Încotro ai pornit atât de grăbit, Valentin?

– Înălţimea-ta – spuse Valentin – mă aşteaptă un ştafetar, care-mi va purta scrisorile către prietenii mei şi mă duc să i le înmânez.

Dar această minciună a lui Valentin nu avu mai mult succes decât neadevărul rostit de Proteu în faţa tatălui său.

– Sunt oare scrisori atât de însemnate? îl întrebă ducele.

– Nu măria ta – zise Valentin – îi scriu doar tatălui meu că sunt sănătos şi mă simt fericit la curtea înălţimii tale.

– Atunci nu e nici o grabă – spuse ducele. Zăboveşte puţin cu mine. Doresc să-ţi cer sfatul într-o anumită chestiune, care mă priveşte îndeaproape.

Apoi îi înşiră lui Valentin o poveste ticluită, spre a-l ispiti să-şi dezvăluie taina, zicând că Valentin ştie prea bine că vrea să-şi mărite fata cu Turio, însă că ea e încăpăţânată şi neascultătoare faţă de

poruncile lui, că nu ţine seama deloc că e copila lui şi nu se teme de el ca de un părinte. Apoi, ducele adăugă:

– Şi trebuie să-ţi mărturisesc că trufia ei mi-a îndepărtat supunerea cu care îşi va împlini îndatoririle ei de adevărată fiică. Acum însă m-am hotărât să mă însor şi să dau mâna fiicei mele oricui va voi s-o ia. Singura zestre să-i fie frumuseţea, de vreme ce nu mă preţuieşte nici pe mine, nici averea mea.

Valentin întrebându-se cum vor sfârşi acestea toate, spuse:

– Şi ce-ar dori înălţimea-ta să fac eu?

– Uite ce este – răspunse ducele. Doamna pe care vreau s-o iau de soţie nu se lasă cucerită cu una, cu două. Vorbele mele bătrâneşti nu o mişcă. Şi-apoi, vezi tu, felul în care se face curte astăzi e cu totul altul decât cel din vremea când eram eu tânăr. De aceea, mi-ar părea bine să te am învăţător ca să-mi arăţi cum s-o câştig.

Valentin îi zugrăvi în linii mari felul în care obişnuiau tinerii de-o seamă cu el să-şi arate iubirea când doreau să cucerească inima unei fete frumoase. O copleşeau cu daruri, îi făceau vizite dese şi altele asemănătoare.

Ducele îi răspunse că aleasa lui respinsese un dar trimis de el şi că era păzită cu atâta străşnicie de către tatăl ei, încât nici un bărbat nu putea răzbi în preajma ei în timpul zilei.

– Atunci căutaţi s-o vedeţi noaptea – zise Valentin.

– Însă noaptea – spuse şiretul duce, care se apropia acum de ţinta sa – porţile sunt ferecate cu străşnicie.

Atunci, în chip necugetat, Valentin îl povăţui pe duce să pătrundă noaptea în odaia ei, cu ajutorul unei scări de frânghie, zicând că îi va face el rost de una potrivită pentru aşa ceva.

În încheiere, îl sfătui să ascundă scara de frânghie sub o mantie ca aceea pe care o purta el.

– Împrumută-mi mantia ta – spuse ducele, care închipuise toată această lungă poveste dinadins, ca să aibă un temei de a-i scoate mantia. La aceste vorbe, el apucă de pulpană mantia lui Valentin şi, scoţând-o de pe el, descoperi nu numai scara de frânghie, ci şi o scrisoare din partea Silviei, pe care o desfăcu şi o citi pe dată. Scrisoarea cuprindea pe larg descrierea plănuitei răpiri. După ce-i făcu lui Valentin grele mustrări pentru nerecunoştinţa cu care îi răsplătise bunăvoinţa arătată, uneltind să-i fure fiica, ducele îl surghiuni pentru totdeauna de la curtea lui şi din oraşul Milan. Valentin fu nevoit să plece chiar în noaptea aceea, fără s-o mai vadă măcar o dată pe Silvia.

În vreme ce la Milan Proteu îl urgisea astfel pe Valentin, la Verona Iulia se topea de dorul lui Proteu. În cele din urmă, grija faţă de soarta lui învinse în asemenea măsură cuviinţa şi sfiala, încât ea se hotărî să plece din Verona şi să-şi caute iubitul la Milan. Ca să fie ferită de primejdiile călătoriei, şi ea şi slujnica sa Lucetta, se îmbrăcară în straie bărbăteşti şi, astfel deghizate, o porniră la drum, sosind la Milan curând după ce Valentin fusese alungat din acest oraş, datorită trădării lui Proteu.

Iulia ajunse în Milan pe la nămiezi şi poposi la un han. Şi, cum gândurile i se îndreptau toate către scumpul ei Proteu, intră în vorbă cu hangiul, gândind că ar putea să afle în felul acesta niscaiva veşti despre Proteu.

Hangiul fu foarte bucuros că acest gentilom chipeş (cum o socotise), pe care, după înfăţişare, îl judeca a fi de rang înalt, vorbeşte atât de prietenos cu el. Şi cum era şi un om bun la suflet, îi păru rău văzându-l atât de cernit la chip şi, ca să-l mai înveselească pe tânărul său oaspete, îl pofti cu el ca să asculte frumoasele cântări pe care, zicea, un gentilom avea să le închine stăpânei gândurilor sale, făcându-i o serenadă în seara aceea.

Pricina pentru care Iulia arăta atât de întunecată, era că nu ştia ce va gândi Proteu despre pasul nesăbuit pe care-l făcuse, căci ştia că o iubise pentru mândria ei feciorelnică şi pentru demnitatea firii sale şi se temea ca nu cumva acum să-i scadă respectul pentru ea; aceasta o făcea să arate tristă şi închisă în sine.

Primi bucuroasă propunerea hangiului de a se duce cu el să asculte muzică, căci nutrea nădejdea tainică de a-l întâlni pe Proteu în drum.

Dar când ajunse la palatul unde o ducea hangiul, urmarea fu cu totul deosebită de aceea pe care o avusese în vedere bunul hangiu. Fiindcă acolo, spre durerea inimii sale, fata îl zări pe iubitul ei, nestatornicul Proteu, făcând serenade domniţei Silvia şi aducându-i, în cuvinte învăpăiate, prinos de dragoste şi admiraţie. Şi Iulia o auzi pe Silvia vorbindu-i lui Proteu de la o fereastră, învinuindu-l că a uitat de adevărata lui aleasă şi mustrându-l pentru nerecunoştinţa sa faţă de Valentin. Domniţa plecă apoi de la fereastră, neavând de gând să-i asculte muzica şi nici vorbele frumoase, deoarece ea îi rămăsese credincioasă surghiunitului ei Valentin şi-i era silă de purtarea josnică a fătarnicului Proteu.

Cu toate că întâlnirea la care tocmai fusese martoră o cufundase în neagră deznădejde, Iulia încă îl mai iubea pe hoinarul Proteu. Şi,

aflând că de curând el dăduse drumul unui slujitor, izbuti – cu ajutorul gazdei sale, bunul hangiu – să fie luată în slujba lui Proteu ca paj. Iar Proteu, fără s-o recunoască pe Iulia, o trimitea cu flori şi daruri la rivala ei Silvia; ba într-o zi îi trimise cu ea chiar inelul pe care ea i-l dăduse ca dar de despărţire în Verona.

Când se duse la Silvia cu inelul, Iulia fu nespus de bucuroasă văzând că ea nici nu voia s-audă de mărturiile de dragoste ale lui Proteu. Pajul Sebastian – cum i se spunea Iuliei – porni o discuţie cu Silvia, despre iubirea dintâi a lui Proteu, Iulia, cea dată uitării. Punând – cum s-ar zice – o vorbă bună pentru ea însăşi, spuse că o cunoaşte pe Iulia; şi o cunoştea încă foarte bine, fiindcă ea însăşi era Iulia despre care pomenea. Povesti cât de înfocat îl iubea Iulia pe stăpânul ei, Proteu; şi câtă suferinţă avea să-i pricinuiască nepăsarea lui crudă. Iar apoi, vorbind cu un îndoit înţeles, plin de spirit, grăi:

– Iulia este cam deopotrivă cu mine la stat, obrajii ei par zugrăviţi cu acelaşi penel, ochii şi părul ei au aceeaşi culoare ca şi ochii şi părul meu!

Şi, într-adevăr, în portu-i băieţesc, Iulia părea un flăcăiandru nespus de frumos. Silvia fu cuprinsă de milă faţă de această fermecătoare tânără, uitată în chip atât de crud de cel pe care-l iubea, şi când Iulia îi înfăţişă inelul trimis de Proteu, i-l dădu înapoi, zicând:

– Cu atât mai mult trebuie să se ruşineze cel care îmi trimite acest inel; nu-l voi primi, căci l-am auzit adesea spunând că i l-a dăruit Iulia. Îmi eşti drag, flăcăiaşule, pentru că ţi-e milă de ea, biata fată. Ţine punga aceasta, ţi-o dau de dragul ei.

Aceste cuvinte mângâietoare, venind de pe buzele rivalei sale, îmbărbătară inima abătută a fetei îmbrăcată bărbăteşte.

Dar să ne întoarcem la Valentin cel surghiunit, care mai că nu ştia încotro să-şi îndrepte paşii, nevoind să se întoarcă acasă la tatăl său sub chipul unui om căzut în dizgraţie şi izgonit. Şi, cum rătăcea printr-un codru singuratic, nu prea departe de Milanul unde-o lăsase pe Silvia, comoara scumpă a inimii sale, năvăli asupra-i o ceată de tâlhari care-i cerură bani.

Valentin le spuse că este un om oropsit de soartă, că pleacă în surghiun şi că nu are defel bani, veşmintele ce le purta fiindu-i singura avuţie.

Auzind că era un om deznădăjduit şi fiind izbiţi de înfăţişarea lui nobilă şi purtarea-i plină de bărbăţie, tâlharii îi spuseră că, dacă

va rămâne cu ei şi le va fi căpetenie, se vor supune poruncilor lui; dacă însă nu va primi, îl vor ucide.

Valentin, căruia nu-i păsa prea mult de soarta sa, spuse că se învoieşte să rămână cu ei şi să le fie căpetenie, numai să nu atace femeile sau drumeţii săraci.

Astfel ajunse nobilul Valentin, ca şi haiducul Robin Hood, despre care citim în balade, căpitan de tâlhari şi de oameni aflaţi în afara legii, şi în această stare fu găsit de Silvia. Şi iată în ce chip se întâmplă aceasta:

Silvia, ca să scape de cununia cu Turio – pe care tatăl ei o dorea cât mai grabnică – se hotărî în cele din urmă să plece după Valentin la Mantua, oraş în care auzise că şi-ar fi găsit adăpost iubitul ei. Numai că în această privinţă fusese greşit îndrumată, fiindcă Valentin trăia tot în codru, printre tâlhari, deşi nu lua parte la prădăciuni şi nici nu se folosea de puterea cu care îl investiseră ei, decât pentru a-i sili să-şi arate îndurare faţă de călătorii jefuiţi.

Silvia izbuti să fugă din palatul tatălui ei în tovărăşia unui vrednic gentilom vârsnic, pe nume Eglamour, pe care-l luase cu ea ca să-i fie pavăză şi ocrotire de drum. Trebuia să treacă prin codrul unde sălăşluiau Valentin cu ceata lui, şi unul din aceşti tâlhari o prinse pe Silvia; ar fi vrut să pună mâna şi pe Eglamour, dar acesta scăpă cu fuga.

Tâlharul care o prinsese pe Silvia, văzând ce înspăimântată este, o îndemnă să se liniştească, spunându-i că nu face altceva decât să o ducă într-o peşteră unde locuia căpitanul lui. Mai spuse că nu trebuia să-i fie teamă, deoarece căpitanul lor avea un cuget curat şi se arăta totdeauna plin de omenie faţă de femei. Silvia nu găsi prea multă mângâiere auzind că avea să fie dusă ca prizonieră în faţa căpitanului unei cete de oameni nelegiuiţi.

– O, Valentin – strigă ea – îndur aceasta de dragul tău!

Dar pe când tâlharul o ducea către văgăuna căpitanului său, fu oprit de Proteu, care – însoţit de Iulia, deghizată în paj – aflând de fuga Silviei, merse pe urmele ei, până în adâncul codrului. Proteu o scăpă acum din mâinile tâlharului, dar abia avu fata răgazul de a-i mulţumi pentru binele făcut, că el şi începu s-o supere iarăşi cu stăruinţele sale de îndrăgostit. Şi pe când el n-o lăsa în pace şi căuta să-i smulgă consimţământul că ea îi va fi soţie, iar pajul lui (Iulia cea dată uitării) sta în preajmă-i, stăpânit de-o grozavă nelinişte, temându-se ca nu cumva binele pe care Proteu tocmai i-l făcuse Silviei să nu o îndemne a-i arăta oarecare bunăvoinţă, tocmai a-

tunci, spre uimirea tuturor, apăru ca din senin Valentin. Acesta, auzind că în mâinile tâlharilor săi căzuse o doamnă, venise să-i aducă vorbe de mângâiere şi să-i redea libertatea.

Proteu îi făcea mărturisiri înflăcărate Silviei şi se simţi atât de ruşinat când îl surprinse prietenul său, încât fu cuprins pe dată de căinţă şi remuşcare. Ba, mai mult, se arătă atât de mâhnit pentru nedreptăţile săvârşite faţă de Valentin - încât acesta - cu firea sa peste măsură de nobilă şi mărinimoasă – nu numai că-i iertă totul şi-i dărui acelaşi loc ce-l avusese mai înainte în sufletul lui, ci chiar, cuprins de o neaşteptată pornire de generozitate, îi spuse:

– Te iert din toată inima şi, cu toată dragostea ce-i port Silviei, mă dau în lături şi ţi-o las ţie!

Iulia care stătea alături de stăpânul ei, ca paj, auzindu-l pe Valentin gata de această ciudată jertfă şi temându-se că Proteu, care abia îşi regăsise firea lui virtuoasă, nu va fi în stare să refuze mâna Silviei, îşi pierdu simţirea şi toţi se străduiră s-o facă a-şi veni iar în fire. Altminteri, Silvia s-ar fi simţit jignită că a fost astfel trecută în seama lui Proteu, deşi nu-i prea venea a crede că Valentin va stărui multă vreme în această dovadă de prietenie, mult prea generoasă. Când Iulia îşi veni în simţire din leşin, zise:

– Cum de-am uitat? Stăpânul meu îmi poruncise să înmânez Silviei acest inel.

Proteu, privind inelul, văzu că era cel pe care i-l dăduse Iuliei în schimbul celui primit de ea, şi pe care i-l trimisese Silviei prin tinerelul luat drept paj.

– Cum se face una ca asta? întrebă el. Acesta e inelul Iuliei; cum de-a ajuns în mâna ta, băiete?

Iulia răspunse:

– Iulia însăşi mi l-a dat, şi chiar Iulia l-a adus până aici.

Proteu, cercetându-i acum mai bine chipul, îşi dădu seama limpede că pajul Sebastian nu era altul decât însăşi Iulia, şi dovada de statornicie a iubirii sale îl răscoli într-atât, încât în sufletul lui renăscu dragostea pentru ea şi-şi dărui iarăşi inima Iuliei, renunţând bucuros la Silvia şi lăsându-i drum liber lui Valentin, care se arătase atât de vrednic de ea.

Proteu şi Valentin îşi mărturiseau fericirea de a se fi împăcat şi de a fi iubiţi de credincioasele lor alese, când deodată apărură ducele Milanului şi Turio, sosiţi acolo în urmărirea Silviei.

Turio se apropie cel dintâi şi încercă să pună mâna pe Silvia, zicând: "Silvia este a mea".

La vorbele acestea Valentin îl înfruntă cu bărbătesc curaj:

– Turio, fereşte în lături; dacă mai spui o singură dată că Silvia este a ta, îţi vei vedea moartea cu ochii! Iat-o aci, îndrăzneşte numai s-o atingi! Îndrăzneşte numai să-mi pângăreşti iubirea măcar cu răsuflarea ta!

Auzind această ameninţare, Turio – care era laş până-n măduva oaselor – se trase îndărăt şi spuse că nu ţinea la ea şi că numai un nebun ar lupta pentru o fată care nu-l iubeşte.

Ducele, care era un om foarte viteaz, îi spuse atunci lui Turio, cu mare mânie:

– Fapta ţi-e cu atât mai josnică, cu cât stârnind împotriva Silviei toată această zarvă, acum o părăseşti la cea mai mică ameninţare! Apoi, întorcându-se către Valentin, îi spuse: Din toată inima îţi laud curajul, Valentin, şi te socot vrednic chiar de dragostea unei împărătese. O vei căpăta pe Silvia, fiindcă ai meritat-o cu prisosinţă.

Atunci Valentin sărută cu multă umilinţă mâna ducelui şi primi nobilul lui dar – mâna fiicei sale – cu mulţumirile cuvenite. Folosindu-se de clipa aceea de voioşie, el stărui pe lângă mărinimosul duce să dea iertarea sa haiducilor cu care se însoţise în codru, încredinţându-l că, după ce se vor îndrepta şi vor fi înapoiaţi obştei, se vor găsi printre ei mulţi oameni destoinici şi potriviţi pentru înfăptuiri măreţe; căci cei mai mulţi fuseseră surghiuniţi ca şi Valentin, pentru jigniri aduse orânduirii, şi nu pentru vina de-a fi săvârşit vreo neagră fărădelege.

La această rugăminte, ducele se înduplecă de îndată, şi acum nu mai rămase altceva decât să i se ceară lui Proteu, prietenul lui cel fătarnic – drept ispăşire pentru păcatele la care îi dăduse ghes iubirea – să fie de faţă la depănarea întregii povestiri a iubirilor şi înşelătoriilor sale, dinaintea ducelui, iar ruşinea de-a asculta istorisirea fu socotită pedeapsă de ajuns de mare pentru conştiinţa sa redobândită. După aceea, cei patru îndrăgostiţi se întoarseră la Milan, unde se cununară în prezenţa ducelui, şi nunţile lor fură urmate de o mare petrecere cu surle şi trâmbiţe.

Negustătorul din Veneția

La Veneţia trăia un evreu pe nume Shylock, un cămătar care adunase o avere uriaşă, împrumutând cu dobânzi mari bani negustătorilor creştini. Shylock, fiind un om împietrit la inimă, urmărea cu atâta străşnicie plata banilor împrumutaţi, încât nici un om bun la suflet nu-l putea suferi – şi mai cu seamă Antonio, un tânăr negustător veneţian. La rândul său, Shylock nutrea o ură la fel de puternică împotriva lui Antonio, fiindcă acesta avea obiceiul să împrumute bani oamenilor aflaţi la mare cumpănă, fără să ia niciodată dobânzi. De aceea era mare duşmănie între acest hrăpăreţ cămătar şi generosul negustător Antonio. De câte ori Antonio se întâlnea cu Shylock pe Rialto (unde îşi ţineau tarabele zarafii), îi aducea – din pricina cametelor şi a afacerilor sale nemiloase – mustrări, pe care evreul le primea cu prefăcută răbdare, în vreme ce în taină chibzuia cum să se răzbune.

Antonio era un om nespus de bun la inimă, foarte înzestrat şi neobosit când era vorba de o ajutorare; era într-adevăr un om în sufletul căruia străvechea onoare romană se vădea mai mult decât în sufletul oricărui om din Italia. Îl îndrăgeau toţi concetăţenii săi, însă prietenul cel mai apropiat şi cel mai scump al inimii sale era Bassanio, un nobil veneţian, care, având doar o mică moştenire, aproape îşi secase puţina-i avere, cheltuind cu prea multă risipă faţă de mijloacele sale modeste – aşa cum sunt prea ispitiţi să facă tinerii de neam mare. De câte ori Bassanio ducea lipsă de bani, Antonio îl ajuta; s-ar fi putut spune, pe drept cuvânt, că nu aveau decât o singură inimă şi o singură pungă amândoi.

Într-o bună zi, Bassanio veni la Antonio şi-i spuse că vrea să-şi sporească averea căsătorindu-se cu o tânără bogată, pe care o iubea ca lumina ochilor şi al cărei tată – mort de puţină vreme – o lăsase

singura moştenitoare a unei mari averi. Pe când mai trăia părintele ei, ea venea adesea în vizită în casa lor; iar lui Bassanio i se păruse atunci că desluşeşte uneori în ochii ei un mesaj mut, care căuta parcă să-i spună că n-ar fi un peţitor rău primit. Numai că, neavând bani pentru a se îmbrăca în straie alese, cum se potrivea iubitului unei moştenitoare atât de bogate, îl rugă pe Antonio să mai adauge încă o binefacere celor nenumărate pe care i le făcuse, împrumutându-i trei mii de ducaţi.

Se întâmplă ca Antonio să nu aibă bani la el ca să-şi împrumute prietenul; cum însă aştepta să-i sosească curând câteva corăbii încărcarte cu mărfuri, spuse că se va duce la Shylock, bogatul zaraf, şi va împrumuta banii de la el în temeiul acestor corăbii.

Antonio şi Bassanio se duseră împreună la Shylock, şi Antonio îi ceru evreului să-i împrumute trei mii de ducaţi, cu orice dobândă îi va pretinde, urmând ca banii să fie plătiţi din mărfurile de pe corăbiile sale aflate pe mare. Auzind acestea, Shylock gândi în sinea lui: "Dacă-mi cade în mână, îmi va plăti cu vârf şi îndesat vechea pică ce mi-o poartă. Urăşte neamul nostru; împrumută bani pe degeaba, şi printre negustători îşi râde de mine şi de câştigurile mele cinstite, pe care le numeşte dobânzi. Blestemată să-mi fie seminţia dacă îl iert!" Antonio, văzând cum Shylock stă şi cugetă în sinea lui, fără să sufle o vorbă, şi fiind nerăbdător să capete banii, zise:

– Shylock, mă auzi? Îmi împrumuţi banii, sau nu?

La întrebarea aceasta, evreul răspunse:

– Signor Antonio, în dese rânduri ţi-ai bătut joc de mine pe Rialto, din pricina banilor şi-a cametelor mele, şi am îndurat dând din umeri cu răbdare, fiindcă suferinţa stă înscrisă în fruntea întregii noastre seminţii; iar apoi m-ai numit necredincios, tâlhar de drumul mare, ai scuipat pe veşmintele mele şi mi-ai dat cu piciorul, ca şi cum aş fi fost un câine. Acum, însă, se pare că ai nevoie de ajutorul meu; ai venit la mine şi-mi spui: "Shylock, împrumută-mi bani". Oare un câine are bani? Este cu putinţă ca o potaie să împrumute trei mii de ducaţi? Trebuie să mă plec la pământ şi să spun: "Cinstite domn, m-ai scuipat miercurea trecută, altădată mi-ai spus câine, şi pentru aste drăgălăşenii eu să-ţi împrumut bani?"

Antonio îi întoarse astfel vorba.

– Sunt gata şi mai departe să-ţi spun aşa, să te scuip şi să te lovesc cu piciorul. Dacă vrei să-mi împrumuţi banii aceştia, să nu mi-i împrumuţi ca unui prieten, ci mai degrabă împrumută-mi-i ca

unui duşman; în felul acesta, de-mi calc legământul, cu inima mai uşoară vei putea cere împlinirea pedepsei.

– Ha, ia te uită cum mai fulgeră şi tună! zise Shylock. Vreau să fim prieteni şi să-ţi câştig dragostea. Voi uita ocările ce mi le-ai adus. Îţi voi da banii de care ai nevoie şi nu voi lua nici o dobândă pentru ei.

Aceste cuvinte ce păreau pline de bunăvoinţă îl mirară nespus pe Antonio; iar apoi Shylock, cu aceeaşi prefăcută bunătate, zicând că făcea toate astea doar pentru a câştiga dragostea lui Antonio, întări încă o dată că-i va împrumuta trei mii de ducaţi, fără să ia nici un ban dobândă. Îi ceru numai lui Antonio să meargă cu el la un avocat şi să iscălească aşa, doar în glumă, o chezăşie precum că, de nu va înapoia banii până într-o zi anume, îi va răscumpăra cu o livră din carnea lui, tăiată din orice parte a trupului său va pofti Shylock.

– Foarte bine – zise Antonio – voi iscăli un astfel de zapis şi voi spune că evreul este plin de bunătate.

Bassanio îi spuse lui Antonio să nu iscălească un astfel de legământ, totuşi Antonio era hotărât, pentru că ştia bine că înainte de a sosi ziua plăţii, corăbiile lui se vor întoarce încărcate cu mărfuri preţuind mult mai mult decât banii împrumutaţi.

Auzind cum se sfătuiau, Shylock înălţă un strigăt:

– O, părinte Avram, ce oameni neîncrezători sunt creştinii ăştia! Afacerile lor necinstite îi învaţă să fie bănuitori cu gândurile altora. Te rog să-mi spui un lucru, Bassanio: de va trece sorocul statornicit, ce voi câştiga eu, cerând îndeplinirea înscrisului? O livră din carnea unui om nu este nici la fel de preţuită, nici la fel de folositoare ca o livră de carne de berbec sau de vacă. Îţi spun, numai ca să-i câştig bunăvoinţa îi dau această dovadă de prietenie; dacă vrea s-o primească, aşa cum am spus; dacă nu, rămas bun.

În cele din urmă, împotriva poveţei lui Bassanio, căruia – cu toate câte le spusese evreul despre gândurile sale bune – nu-i era pe plac ca prietenul său să înfrunte de dragul lui primejdia acestei amarnice pedepse, Antonio iscăli înscrisul, socotind că era cu adevărat (cum spusese evreul) doar o glumă nevinovată.

Bogata moştenitoare pe care Bassanio dorea s-o ia de soţie locuia în apropierea Veneţiei, într-un oraş numit Belmont; numele ei era Portia, şi prin farmecele făpturii şi calităţile minţii sale nu era întru nimic mai prejos de acea Portia, despre care se citeşte în cărţi – fiica lui Cato şi soţia lui Brutus.

Bassanio, obţinând astfel banii, datorită prietenului său Antonio, care-şi primejduise viaţa pentru el, porni la drum, către Belmont, cu un alai strălucitor şi însoţit de un gentilom, pe nume Gratiano.

Peţitul lui Bassanio fiind încununat de izbândă, în scurtă vreme Portia încuviinţă să-l primească de soţ.

Bassanio îi mărturisi Portiei că n-are defel avere şi că obârşia lui aleasă şi strămoşii săi nobili erau singurele bunuri de preţ cu care se putea făli. Ea, care îl iubea pentru însuşirile lui deosebite şi stăpânea avuţii destule ca să nu caute bogăţii la soţul ei, răspunse cu gingaşă sfială că şi-ar dori să fie de-o mie de ori mai frumoasă şi de zece mii de ori mai bogată, ca să fie mai vrednică de el. Apoi, Portia cea desăvârşită întru toate îşi găsi singură cusururi cu şăgalnică smerenie, zicând că nu este decât o fată neînvăţată, fără educaţie, care nu cunoaşte viaţa, totuşi încă nu prea înaintată în vârstă ca să nu poată învăţa, şi că-şi va încredinţa sufletul ei blând îndrumării lui, în toate. Apoi încheie, spunând:

– Eu însămi şi toate ale mele suntem acum ale tale. Ieri încă, Bassanio, eram stăpâna acestei frumoase locuinţe, regină peste mine însămi şi stăpâna acestor slujitori; iar acum, această casă, slujitorii aceştia şi eu însămi suntem ai tăi, stăpânul meu. Ţi le dau o dată cu acest inel – şi-i dărui lui Bassanio un inel.

Bassanio fu atât de copleşit de recunoştinţă şi de mirare, de chipul graţios în care bogata şi nobila Portia primea pe un bărbat cu umila-i avere, încât nu fu în stare să găsească vorbe cu care să dea glas bucuriei şi respectului pentru scumpa lui logodnică ce-l cinstea astfel. Rosti doar întretăiate cuvinte de iubire şi mulţumire şi, luând apoi inelul, jură că nu se va despărţi niciodată de el.

Gratiano şi Nerissa, camerista Portiei, se aflau în preajma stăpânului şi a stăpânei lor, când Portia făgădui cu atâta gingăşie să devină soţia ascultătoare a lui Bassanio. La rândul său, Gratiano, urându-le fericire lui Bassanio şi mărinimoasei sale mirese, ceru îngăduinţa de a fi cununat şi el o dată cu dânşii.

– Din toată inima, Gratiano – zise Bassanio – dacă îţi poţi găsi o nevastă.

Gratiano spuse atunci că o iubea pe frumoasa cameristă a Portiei, Nerissa, care-i făgăduise să-i fie soţie dacă stăpâna ei se va mărita cu Bassanio. Portia o întrebă pe Nerissa dacă aceasta era adevărat. Nerissa răspunse:

– Doamnă, aşa este, dacă vă daţi încuviinţarea.

Portia consimţi bucuroasă, iar Bassanio spuse glumind:

– Căsătoria ta, Gratiano, va face cinste nunţii noastre.

Fericirea acestor îndrăgostiţi fu tulburată în clipa aceea într-un chip trist de intrarea unui ştafetar, purtător al unei scrisori din partea lui Antonio, ce cuprindea veşti înfricoşătoare. Când Bassanio citi scrisoarea lui Antonio, păli atât de puternic, încât Portia îşi închipui că a primit vestea morţii vreunui prieten scump. Întrebându-l ce noutăţi îl mâhniseră atât de mult, el spuse:

– Scumpa mea Portia, aici sunt aşternute câteva din cele mai neplăcute cuvinte pe care le-a purtat cândva hârtia; iubito, când ţi-am împărtăşit întâia dată iubirea mea, ţi-am spus fără ocol că toată bogăţia ce-o am curge prin vinele mele; însă ar fi trebuit să-ţi spun că am mai puţin decât nimic, fiind îndatorat.

Bassanio îi povesti apoi Portiei ceea ce a fost înşirat aici mai înainte – cum a împrumutat bani de la Antonio, cum acesta îi înlesnise să-i capete de la evreul Shylock, şi despre zapisul prin care Antonio se legase să se răscumpere cu o livră din carnea lui, dacă nu va înapoia banii până la un anumit soroc; după care, Bassanio citi scrisoarea lui Antonio, ale cărei cuvinte glăsuiau astfel:

"Dragul meu Bassanio, corăbiile mele sunt pierdute toate; înscrisul iscălit evreului trebuie plătit, şi de vreme ce plătindu-l este cu neputinţă să mai rămân în viaţă, aş dori să te văd în pragul morţii mele; cu toate acestea, fă precum ţi-e voia; dacă dragostea ce-mi porţi nu-ţi dă imbold să vii, să nu te îmboldească nici scrisoarea s-o faci".

– Scumpul meu iubit – zise Portia – lasă orice treabă şi pleacă; vei căpăta bani ca să plăteşti de douăzeci de ori datoria, mai înainte ca acest prieten cu inimă bună să piardă măcar un fir de păr din vina lui Bassanio al meu; şi, deoarece eşti cumpărat cu un preţ atât de mare, îmi va fi nespus de scumpă iubirea ta.

Portia spuse apoi că se va cununa cu Bassanio mai înainte de a pleca, ca să-i dea un drept întărit de lege asupra avutului ei. Fură cununaţi chiar în aceeaşi zi; tot în ziua aceea fură cununaţi şi Gratiano cu Nerissa. Din clipa în care cununia se încheie, Bassanio porni cu Gratiano în mare grabă spre Veneţia, unde îl găsi pe Antonio în temniţă.

Sorocul plăţii fiind trecut, hapsânul evreu nu voi să primească banii pe care-i aducea Bassanio, ci stărui să capete o livră din carnea lui Antonio. Fu hotărâtă o zi pentru judecarea acestui caz stri-

gător la cer, înaintea dogelui Veneţiei, şi Bassanio aşteptă, stăpânit de o înfiorătoare încordare, ziua judecăţii.

Când se despărţi de soţul ei, Portia îi spuse cuvinte de îmbărbătare şi-i ceru să-l aducă cu el la întoarcere pe scumpu-i prieten. Se temea totuşi că Antonio va avea multe de îndurat şi, când rămase singură, începu să gândească şi să cumpănească în fel şi chip dacă n-ar putea găsi vreo cale pentru salvarea vieţii prietenului scumpului său Bassanio. Şi cu toate că, dorind să-i arate cinstire multă lui Bassanio al ei, îi spuse – cu supunerea blândă a unei soţii iubitoare – că se va lăsa îndrumată în toate de înţelepciunea lui de bărbat, se vedea nevoită acum să treacă la fapte (din pricina primejdiei în care se afla prietenul cinstitului ei soţ) şi nu se îndoia câtuşi de puţin de puterile ei. Lăsându-se călăuzită numai de judecata ei dreaptă şi desăvârşită, se hotărî pe dată să se ducă la Veneţia şi să vorbească în apărarea lui Antonio.

Portia avea o rudă care era om al legii; îi scrise acestui gentilom, numit Bellario, înfăţişându-i pricina şi cerându-i părerea. Îl ruga totodată ca, împreună cu sfatul lui, să-i împrumute şi veşmântul pe care-l poartă un avocat. Când trimisul se întoarse, îi aduse din partea lui Bellario scrisori – în care o sfătuia ce trebuia să facă – precum şi toate cele de trebuinţă pentru a se găti de drum.

Portia îşi puse haine bărbăteşti şi o găti la fel şi pe Nerissa. Apoi, îmbrăcată cu roba de avocat şi însoţită de camerista sa în chip de grefier, o porni numaidecât la drum, sosind la Veneţia chiar în ziua procesului. Pricina tocmai începuse să fie dezbătută dinaintea dogelui şi a senatorilor Veneţiei, în sala Senatului, când Portia intră în acest înalt lăcaş al justiţiei şi înfăţişă un răvaş din partea lui Bellario, în care faimosul avocat îi scria dogelui, arătând că ar fi venit el însuşi să pledeze pentru Antonio, dar că era împiedicat de boală. Îl ruga aşadar ca tânărului şi învăţatului doctor în legi Baltazar (aşa îi spunea Portiei) să-i fie îngăduit să pledeze în locul său. Dogele îşi dădu încuviinţarea, minunându-se mult de înfăţişarea tinerească a străinului, deghizat destul de bine cu ajutorul robei de avocat şi al perucii sale mari.

Şi iată cum începu acest însemnat proces: Portia îşi roti privirile în juru-i şi-l zări pe neîndurătorul evreu, îl văzu pe Bassanio, dar el n-o recunoscu sub straiele ei schimbate. Stătea alături de Antonio, chinuit de deznădejde şi de teamă pentru soarta prietenului său.

Însemnătatea acestei sarcini atât de spinoase ce şi-o luase asupră-şi Portia îi dădu curaj, şi, cutezătoare, ea începu să-şi joace rolul, vor-

bindu-i mai întâi lui Shylock. Recunoscând că legea veneţiană îi îngăduia să ceară despăgubirea pomenită în înscris, vorbind în chip atât de mişcător despre nobila însuşire a îndrumării, încât ar fi muiat orice inimă, afară de aceea a nesimţitorului Shylock. Ea spuse că îndurarea cade ca o ploaie blândă din cer peste pământul însetat, că este o îndoită binecuvântare, fiindcă îl blagosloveşte şi pe cel care-o dă şi pe cel care-o primeşte. Mai spuse că asemenea simţire li se potriveşte monarhilor mai bine decât coroana, fiind însăşi unul din harurile Domnului, şi că puterea pământeană se apropie de cea dumnezeiască în măsura în care îndurarea îndulceşte dragostea. La urmă îi ceru lui Shylock să ţină seama de faptul că, de vreme ce cu toţii ne rugăm de îndurare, această rugăciune ar trebui să ne înveţe să ne purtăm şi noi cu îndurare. Dar Shylock nu-i răspunse decât că vrea să fie împlinită pedeapsa arătată în înscris.

– Nu este oare în stare să plătească banii? întrebă Portia.

Bassanio se arătă apoi gata să-i plătească evreului de atâtea ori trei mii de ducaţi, de câte ori va dori el; dar cum Shylock nu voi să primească şi stărui mai departe să capete o livră din carnea lui Antonio, Bassanio îl imploră pe tânărul şi învăţatul avocat să se străduiască să răstălmăcească puţin legea, pentru a izbăvi viaţa lui Antonio. Portia însă răspunse grav că legile, o dată statornicite, nu trebuie să fie schimbate în veacul veacurilor.

Shylock, auzind-o pe Portia spunând că legea nu poate fi schimbată, se gândi că pledează în sprijinul lui şi strigă:

– Un Daniel a venit să ne judece! O, înţelepte şi tinere judecător, cât de mult te preţuiesc! Cu cât eşti mai vârsnic decât te arată chipul!

Portia ceru apoi lui Shylock să o lase să se uite la zapis şi, când îl citi, zise:

– Zapisul acesta statorniceşte despăgubirea, şi în temeiul ei evreul poate, după lege, să ceară o livră de carne care să fie tăiată cât mai aproape de inima lui Antonio. Apoi se întoarse către Shylock: Fii îndurător, ia banii şi lasă-mă să rup înscrisul!

Însă crudul Shylock nu voi să arate nici o îndurare, ci zise:

– Jur pe sufletul meu că nu se află putere în graiul omenesc în stare să mă clintească!

– Prea bine atunci, Antonio, trebuie să-ţi pregăteşti pieptul pentru cuţit. Şi când Shylock ascuţea zorit un cuţit lung, ca să taie livra de carne, Portia îl întrebă pe Antonio: Ai ceva de spus?

Antonio, plecându-se liniştit înaintea soartei, răspunse că nu erau decât prea puţine de spus, căci îşi pregătise sufletul pentru moarte. Apoi îi spuse lui Bassanio:

– Dă-mi mâna ta, Bassanio! Bun rămas! Nu fi mâhnit că am căzut în această nenorocire din pricina ta. Închină-te din partea mea preacinstitei tale soţii şi spune-i cât te-am iubit!

Bassanio, cu adâncă jale în suflet, vorbi astfel:

– Antonio, sunt cununat cu o soţie care-mi este scumpă ca viaţa însăşi, însă viaţa, soţia şi lumea întreagă nu le preţuiesc mai presus de viaţa ta; le-aş pierde bucuros pe toate, le-aş jertfi pe toate diavolului de colo, numai să te slobozesc din mâinile lui.

Auzind acestea, Portia, cu toate că nu era deloc jignită că soţul ei îşi mărturiseşte dragostea ce-o datora unui prieten atât de sincer ca Antonio în cuvintele acelea înflăcărate, nu se putu stăpâni şi spuse:

– Soţia domniei-tale nu ţi-ar aduce prea multe mulţumiri dacă ar fi de faţă şi te-ar auzi rostind asemenea cuvinte.

Şi atunci Gratiano, căruia îi plăcea să maimuţărească tot ce făcea stăpânul său, socoti nimerit să vorbească şi el la fel cu Bassanio şi spuse, în auzul Nerissei, care în straiele ei de grefier era alături de Portia:

– Am o nevastă, pe care vă încredinţez că o iubesc; totuşi aş vrea să fie în cer, de-ar putea dobândi acolo vreo putere de a schimba firea crudă a acestui om hain.

– Este mai cuminte că doreşti aşa ceva în spatele ei, altminteri nu ai fi avut linişte în casă – zise Nerissa.

Shylock strigă acum nerăbdător:

– Ne irosim vremea cu nimicuri, rogu-vă, rostiţi sentinţa.

În clipa aceea pe întreaga sală puse stăpânire o linişte plină de o înfiorătoare aşteptare şi inimile tuturor se umplură de mâhnire pentru soarta lui Antonio.

Portia întrebă dacă erau gata tezeriile pentru a cântări carnea, apoi îi spuse cămătarului:

– Shylock, trebuie să ai în preajma-ţi un felcer, altminteri va sângera până i se va scurge tot sângele.

Shylock, care n-avusese alt gând decât ca Antonio să-şi piardă o dată cu sângele şi viaţa, zise:

– Nu se pomeneşte de aşa ceva în zapis.

– Atunci – încheie Portia – o livră din carnea lui Antonio e a ta. Legea ţi-o îngăduie şi curtea ţi-o recunoaşte. Şi poţi tăia această

livră din pieptul lui. Legea îţi îngăduie aceasta şi curtea îţi dă dreptul.

Încă o dată Shylock înălţă strigăte de mulţumire:

– O, înţelept şi drept judecător! Un Daniel a venit să ne judece!

Apoi, ascuţindu-şi iarăşi cuţitul cel lung şi aruncând priviri lacome spre Antonio, zise:

– Haide, pregăteşte-te!

– Un bob zăbavă, evreule – îl opri Portia – mai este încă ceva. Zapisul acesta nu-ţi dă nici un strop de sânge; cuvintele sunt limpezi: "o livră de carne". Dacă, tăind livra de carne verşi o singură picătură de sânge creştinesc, pământurile şi bunurile tale trec toate, după lege, în stăpânirea Veneţiei.

Cum era cu neputinţă ca Shylock să taie o livră de carne fără să verse o parte din sângele lui Antonio, această înţeleaptă născocire a Portiei – că în zapis se pomenea numai de carne, nu şi de sânge – salvă viaţa lui Antonio. Şi admirând cu toţii mintea tânărului avocat, care în chip atât de fericit se gândise la acest vicleşug, din toate părţile sălii Senatului răsunară aplauze şi Gratiano strigă, folosind cuvintele rostite mai înainte de Shylock:

– O, înţelept şi drept judecător! Ia seama, evreule, un Daniel a venit la judecată!

Shylock, văzându-se înfrânt în crudul său plan, spuse, plouat de-a binelea, că va lua banii; iar Bassanio, peste măsură de bucuros de neaşteptata eliberare a lui Antonio, strigă cu glas tare:

– Iată-ţi banii!

Însă Portia îl opri, zicându-i:

– Domol, nu este nici un zor! Evreul nu va căpăta nimic alta decât cele înscrise în zapis; de aceea, pregăteşte-te, Shylock, să tai carnea. Însă ia seama să nu verşi sânge, nici să tai mai mult ori mai puţin decât o livră; de va fi mai mult ori mai puţin măcar cu o singură fărâmă, ba chiar dacă talgerul se va clătina cu greutatea unui singur fir de păr, eşti osândit de legile Veneţiei să mori, iar toată averea ta trece pe seama Senatului.

– Daţi-mi banii mei şi lăsaţi-mă să plec – zise Shylock.

– Îi am pregătiţi, iată-i – spuse Bassanio.

Shylock voia tocmai să ia banii, când Portia îl opri iarăşi, zicând:

– Stai, evreule, mai am încă un temei asupra ta. După legile Veneţiei, averea ta se cuvine cârmuirii, fiindcă ai uneltit împotriva vieţii unuia din supuşii săi şi viaţa ta atârnă de îndurarea ducelui; de aceea, pune-te în genunchi la picioarele lui şi roagă-l să te ierte.

Dogele îi spuse atunci lui Shylock:

– Ca să poţi vedea prin ce se deosebeşte duhul nostru creştinesc, îţi cruţ viaţa, înainte măcar de a-mi cere iertare; jumătate din averea ta i se cuvine lui Antonio, cealaltă jumătate intră în vistieria statului.

Mărinimosul Antonio spuse atunci că va renunţa la partea sa din averea lui Shylock, dacă Shylock va întocmi o diată, prin care la moartea lui o va trece pe numele fiicei sale şi al soţului ei. Căci Antonio ştia că evreul avea o singură fată, care nu de mult se măritase, împotriva voinţei tatălui ei, cu un tânăr creştin numit Lorenzo, un prieten de-al lui Antonio, lucru care îl supărase atât de crunt pe Shylock, încât îşi dezmoştenise fiica.

Evreul se învoi cu această diată şi, fiind astfel amăgit în răzbunarea sa şi despuiat de avuţiile sale, zise:

– Sunt bolnav. Lăsaţi-mă să mă duc acasă. Trimiteţi diata la mine şi voi iscăli că trec jumătate din avere pe numele fiicei mele.

– Fie, pleacă – glăsui dogele – iar de te vei căi pentru cruzimea ta şi te vei creştina, cârmuirea te va ierta de cealaltă jumătate de avere.

Dogele îl slobozi pe Antonio şi încheie procesul.

Apoi lăudă nespus înţelepciunea şi agerimea tânărului avocat şi-l pofti să cineze la palat. Portia, care avea de gând să se întoarcă la Belmont înaintea soţului său, răspunse:

– Mulţumesc cu umilă plecăciune luminăţiei tale, însă trebuie să plec pe dată.

Dogele spuse că îi pare rău că nu are vreme să rămână şi să cineze cu el şi, întorcându-se spre Antonio, adăugă:

– Răsplăteşte-l pe acest domn, fiindcă, după chibzuinţa mea, îi eşti foarte îndatorat.

După ce dogele şi senatorii săi plecară din sala judecăţii, Bassanio îi spuse Portiei:

– Preavrednice gentilom, prin înţelepciunea domniei-tale, eu şi prietenul meu Antonio am fost scutiţi astăzi de o crâncenă osândă şi te rog să primeşti cei trei mii de ducaţi datoraţi evreului.

– Şi îţi vom rămâne îndatoraţi nemăsurat de mult, până la moarte – grăi şi Antonio – purtându-ţi dragoste şi fiind gata să te slujim oricând.

Portia n-a putut fi înduplecată să ia banii; însă cum Bassanio tot mai stăruia ca să primească vreo răsplată, ea spuse:

– Dă-mi mănuşile; le voi purta de dragul dumitale.

Iar când Bassanio îşi scoase mănuşile, ea văzu pe degetul lui inelul pe care i-l dăruise ea. Mănuşile i le ceruse tocmai din pricina acestui inel, cu care se gândea să-i facă o şotie când îl va vedea din nou pe Bassanio al ei. Zărind inelul, ea îi spuse:

– Iar pentru dragostea ce mi-o porţi, îţi voi lua acest inel.

Bassanio fu cuprins de adâncă mâhnire auzind că avocatul îi cere singurul lucru de care nu se putea despărţi şi, stăpânit de o mare tulburare, răspunse că nu-i poate da inelul, fiind darul soţiei sale, căreia îi jurase că nu se va despărţi de el. În schimb, îi spuse el, îi va dărui cel mai preţios inel din Veneţia, aflat de către pristavi prin strigări. La care Portia, prefăcându-se jignită, plecă din sala judecăţii, zicând:

– Îmi dai o lecţie, signore, de cum se cuvine să-i răspunzi unui cerşetor.

– Scumpul meu Bassanio – cuvântă Antonio – lasă-l să ia inelul; fie ca dragostea şi marele bine ce mi l-a făcut să tragă în cumpănă mai mult decât necazul soţiei tale.

Bassanio, ruşinat că ar putea să pară atât de nerecunoscător, se dădu bătut şi-l trimise pe Gratiano la Portia, să-i ducă inelul. Atunci grefierul Nerissa, care-i dăruise şi ea un inel lui Gratiano, îi ceru inelul lui, iar Gratiano, care nu voia să se lase întrecut în dărnicie de stăpânul său, i-l dădu. Şi mult au mai râs aceste doamne, gândindu-se cum îşi vor dojeni soţii când vor ajunge acasă, pentru că şi-au înstrăinat inelele, şi cum îi vor învinui că le-au lăsat în dar vreunei femei.

Când se întoarse, Portia se afla în acea fericită stare sufletească pe care ţi-o dă gândul că ai săvârşit o faptă bună. Inima ei voioasă se veselea de tot ce vedea; nicicând nu-i păruse luna atât de strălucitoare. Iar când mândra lună se ascunse îndărătul unui nor, o lumină zărită în casa ei din Belmont îi încântă tot atât de mult închipuirea fermecată şi ea spuse Nerissei:

– Lumina pe care o vedem arde în vestibulul meu; pe cât de departe îşi aruncă raza lumina aceea, aşa străluceşte o faptă bună într-o lume ticăloasă; şi auzind zvon de muzică venind din casa ei zise: Îmi pare că muzica sună mult mai dulce decât în timpul zilei.

Portia şi Nerissa intrară în casă, şi, punându-şi rochiile, îşi aşteptară soţii, care sosiră curând, însoţiţi de Antonio. După ce Bassanio îi înfăţişă doamnei Portia pe scumpul său prieten, şi stăpâna casei sfârşi cu felicitările şi cuvintele de bun venit, îi zăriră pe Nerissa şi pe soţul ei certându-se într-un colţ al încăperii.

– Cum, v-aţi şi pornit pe sfadă? spuse Portia. Ce s-a întâmplat?

Gratiano răspunse:

– Doamnă, toată cearta s-a născut pentru un inel de aur, o nimica toată, dăruit mie de Nerissa şi care avea pe el săpate cuvinte ca stihurile de pe cuţitele de bucătărie: "Iubeşte-mă şi nu mă părăsi".

– Ce însemnătate au stihurile, sau preţul inelului? îl înfruntă Nerissa. Când ţi l-am dăruit, mi-ai jurat că-l vei păstra până-n ceasul morţii; şi acum spui că l-ai dat unui grefier pripăşit pe lângă un avocat. Ştiu bine că l-ai dăruit unei femei.

– Îţi jur pe această mână – se înfierbântă Gratiano – l-am dat unui tinerel, un băieţandru micuţ, sfrijit, care nu era mai înalt decât tine; era scribul tânărului avocat care, cu înţeleapta lui pledoarie, a salvat viaţa lui Antonio. Acest băiat mi l-a cerut drept plată, şi nu am putut, nici de mi-ar fi fost viaţa în cumpănă, să nu i-l dau.

Portia grăi:

– Eşti vrednic de hulă, Gratiano, fiindcă te-ai despărţit de cel dintâi dar primit de la soţia ta. Şi eu i-am dăruit stăpânului meu Bassanio un inel şi sunt încredinţată că nu s-ar fi despărţit de el nici dacă i s-ar da în schimb lumea întreagă.

Gratiano, ca să-şi uşureze vina, zise atunci:

– Stăpânul meu Bassanio şi-a dat inelul avocatului, şi atunci grefierul lui, care-şi dăduse oarecare osteneală cu scrisul, mi-a cerut inelul meu.

Auzind aceasta, Portia se prefăcu a fi mâniată foc şi-l dojeni pe Bassanio pentru că şi-a înstrăinat inelul. Mai adăugă că Nerissa o învăţase ce trebuie să creadă în această privinţă şi că ştia prea bine că inelul îl căpătase o femeie. Bassanio fu foarte mâhnit că şi-a jignit în acest chip pe scumpa sa doamnă şi spuse, cu vorbe pornite din adâncul inimii:

– Nu, pe cinstea mea, nu-l are nici o femeie, ci un doctor în legi, care n-a voit să primească din parte-mi trei mii de ducaţi, ci mi-a cerut inelul, plecând adânc nemulţumit când m-am împotrivit. Ce puteam să fac, draga mea Portia? Eram atât de ruşinat la gândul că aş putea să par nerecunoscător, încât am fost nevoit să-i trimit inelul. Iartă-mă, buna mea doamnă; de-ai fi fost acolo, cred că mi-ai fi cerut singură inelul, ca să-l dai priceputului doctor.

– Vai – strigă Antonio – eu sunt nefericita pricină a acestei certe!

Portia îl rugă pe Antonio să nu fie mâhnit, fiindcă era binevenit în ciuda acelei împrejurări; şi atunci Antonio spuse:

– Odată mi-am împrumutat trupul de dragul lui Bassanio şi, de n-ar fi fost cel căruia soţul domniei-tale i-a dat inelul, acum aş fi fost mort. Cutez să mă leg iarăşi şi mă prind a plăti cu sufletul, de va fi nevoie, că soţul domniei-tale nu-şi va mai călca niciodată credinţa juruită.

– Atunci îi vei sluji drept chezăşie – spuse Portia. Dă-i acest inel şi roagă-l să-l păstreze mai bine decât pe celălalt.

Când Bassanio se uită la inelul acela, fu cuprins de uimire văzând că era unul şi acelaşi cu cel pe care îl dăruise. În cele din urmă, Portia îi mărturisi că tânărul avocat fusese chiar ea, iar Nerissa trecuse drept grefierul ei. Astfel, Bassanio descoperi, spre nespusa lui uimire şi încântare, că datorită nobilului curaj şi înţelepciunii soţiei sale, fusese salvată viaţa lui Antonio.

Portia îi spuse încă o dată lui Antonio cuvinte de bun venit şi-i dădu câteva scrisori care, printr-o întâmplare, căzuseră în mâinile ei. Scrisorile cuprindeau o înştiinţare despre corăbiile lui Antonio – socotite pierdute – care sosiseră nevătămate în port. Astfel, tragicul început al povestirii despre acest bogat neguţător fu cu totul dat uitării, din pricina neaşteptatelor veşti norocoase care îi urmară. Abia acum avură răgaz să râdă în voie de caraghioasa păţanie cu inelele şi cu soţii care nu-şi recunoscuseră nevestele: Gratiano jură cu voioşie, în vorbe ritmate:

– De-acuma câte zile-oi mai avea,
Inelul tău, Nerissa,-i grija mea.

Cymbeline

Pe vremea lui Cezar August, împăratul Romei, domnea în Anglia (care pe atunci se numea Britania) un rege pe nume Cymbeline.

Soţia dintâi a lui Cymbeline muri când cei trei copii ai săi (doi feciori şi o fată) erau încă în vârstă foarte fragedă. Imogen, cea mai mare dintre ei, fu crescută la curtea tatălui său, dar, printr-o ciudată împrejurare, cei doi băieţi ai lui Cymbeline fură furaţi din odaia lor de jocuri când cel mai mare împlinise abia trei ani, iar mezinul era doar un prunc. Oricât se strădui Cymbeline după aceea, nu izbuti defel să afle ce s-a întâmplat cu ei, sau prin a cui mijlocire au fost răpiţi.

Cymbeline se însură a doua oară; cea de-a doua nevastă era o femeie ticăloasă, urzind numai rele, şi se arătă o maşteră crudă faţă de Imogen – fiica lui Cymbeline din partea primei sale soţii.

Cu toate că o ura pe Imogen, regina voia s-o mărite cu un fiu pe care-l avusese cu alt soţ (şi ea mai fusese căsătorită o dată), fiindcă în acest chip nădăjduia ea, după moartea lui Cymbeline, coroana Britanici să-i revină fiului ei Cloten – ştiind bine că de nu vor fi găsiţi fiii regelui, prinţesa Imogen va moşteni tronul. Dar acest plan fu împiedicat de către Imogen însăşi, care se mărită fără încuviinţarea părintească şi chiar fără ştirea tatălui ei sau a reginei.

Postumus (acesta era numele soţului Imogenei) era cel mai sârguincios învăţăcel şi cel mai desăvârşit gentilom din vremurile acelea. Tatăl său murise în războaiele purtate de Cymbeline şi, curând după moartea sa, mama lui se stinsese şi ea, de pe urma durerii încercate de pierderea soţului ei.

Cymbeline, mişcat de starea deznădăjduită în care se afla acest orfan, îl luase pe Postumus (însuşi Cymbeline îl botezase astfel, deoarece se născuse după moartea tatălui său) şi îl crescu chiar la curtea sa.

Imogen şi Postumus avură acelaşi dascăl şi fură tovarăşi de joacă din fragedă copilărie; se iubiră cu duioşie de-a lungul copilăriei şi, dragostea lor sporind o dată cu anii, când ajunseră în pragul tinereţii se cununară pe ascuns.

Regina, având spioni care păndeau zi şi noapte mişcările fiicei sale vitrege, află curând această taină şi, înşelată în nădejdile sale, îl vesti numaidecât pe rege de căsătoria Imogenei şi Postumus.

O mânie fără de margini puse stăpânire pe Cymbeline când auzi că fiica sa îşi uitase până într-atât demnitatea rangului, încât a ajuns să se mărite cu un muritor de rând. Îi porunci lui Postumus să părăsească Britania şi îl proscrise pentru totdeauna din ţinutul său de baştină.

Regina, care se prefăcea că se milostiveşte de Imogen pentru durerea căşunată de pierderea soţului ei, se arătă gata să le mijlocească o întâlnire tainică înainte ca Postumus să plece în călătoria sa către Roma, locul pe care şi-l alesese drept reşedinţă a surghiunului său. Le arătă această prefăcută bunătate, ca să izbândească mai bine în planurile sale viitoare cu privire la fiul ei Cloten; avea de gând s-o convingă pe Imogen – după ce soţul ei va fi plecat departe – că cununia ei nu avea nici o putere în ochii legii, fiind încheiată fără încuviinţarea regelui.

Imogen şi Postumus îşi luară rămas bun în chipul cel mai drăgăstos. Imogen îi dădu soţului său un inel cu diamant, care fusese al mamei ei, şi Postumus făgădui să nu se despartă niciodată de inelul acela; iar el prinse de braţul soţiei sale o brăţară, pe care o rugă să o păstreze cu mare grijă, ca un zălog al iubirii lui. Apoi rostiră cele din urmă cuvinte de despărţire, făcând nesfârşite jurăminte de iubire şi credinţă veşnică.

Imogen rămase părăsită şi abătută la curtea tatălui său, iar Postumus ajunse la Roma – locul pe care-l alesese pentru surghiun.

La Roma, Postumus intră în tovărăşia câtorva tineri petrecăreţi şi guralivi, de neamuri deosebite, care vorbeau vrute şi nevrute pe socoteala doamnelor, fiecare din ei lăudând pe cele din ţara lui şi pe stăpâna gândurilor sale. Postumus, care o păstra mereu în inimă pe scumpa sa aleasă, susţinu sus şi tare că soţia lui, frumoasa Imogen, era cea mai neprihănită, înţeleaptă şi statornică femeie de pe faţa pământului.

Unul din gentilomii aceia, pe nume Iachimo – simţindu-se jignit că o doamnă din Britania e înălţată în slavă mai presus de doamnele romane, pământenele lui – îl asmuţi pe Postumus, prefă-

cându-se că se îndoieşte de statornicia soţiei sale atât de mult lăudată. În cele din urmă, după multă gâlceavă, Postumus se învoi cu o propunere a lui Iachimo – anume, ca acesta să plece în Britania şi să se străduiască a câştiga dragostea Imogenei cea măritată. Apoi puseră prinsoare, urmând ca – dacă Iachimo nu-şi va atinge acest ticălos ţel – să plătească o însemnată sumă de bani; dar de va izbuti să câştige inima Imogenei şi s-o facă să-i dea brăţara pe care Postumus dorea din adâncul inimii ca ea s-o păstreze drept zălog al iubirii lui, atunci prinsoarea se va încheia, hotărându-se ca Postumus să-i dea lui Iachimo inelul, care era darul întruchipând dragostea Imogenei, primit de la dânsa în ceasul despărţirii. Atât de nestrămutată era încrederea lui Postumus în credinţa Imogenei, încât socoti că nu are defel a se teme, prilejuind această punere la încercare a cinstei soţiei sale.

La sosirea sa în Anglia, Iachimo fu primit şi întâmpinat cu curtenie de către Imogen, ca prieten al soţului ei. Dar când el începu a-i face mărturisiri de dragoste, dânsa îl îndepărtă cu dispreţ şi Iachimo îşi dădu seama curând că nu are nici o nădejde de a-şi împlini gândul necinstit.

Însă dorinţa de a câştiga prinsoarea îl mână pe Iachimo să se folosească de un vicleşug, pentru a-l înşela pe Postumus. Cu acest ţel, cumpără pe câţiva din slujitorii Imogenei şi fu strecurat de aceştia în odaia ei de culcare, ascuns într-un cufăr încăpător. Imogen veni seara să se culce şi după ce ea se cufundă în somn, el ieşi din cufăr, cercetă cu mare amănunţime odaia şi îşi însemnă tot ce văzu acolo; luă mai cu seamă aminte la o aluniţă de pe gâtul Imogenei. După aceea, desfăcând încetişor de pe încheietura braţului ei brăţara dăruită de Postumus, se vârî iarăşi în cufăr. Chiar a doua zi porni către Roma cu mare zor şi i se lăudă lui Postumus că Imogen i-a dat brăţara, îngăduindu-i totodată să petreacă o noapte în odaia ei. Şi Iachimo îi înşiră următoarele:

– Odaia ei de culcare – zise el – era împodobită cu tapiserii de mătase şi aur, înfăţişând-o pe semeaţa Cleopatra când s-a întâlnit cu Antoniu al ei, o ţesătură urzită cu nespusă măiestrie.

– Este adevărat – spuse Postumus – însă despre asta ai fi putut auzi vorbindu-se, fără să vrei.

– Apoi căminul – urmă Iachimo – se află înspre partea de miază-zi a încăperii, iar pe el este sculptată „Diana la baie"; nicicând n-am văzut figură dăltuită cu mai multă măiestrie.

– Şi acesta este un lucru de care se poate să fi auzit – zise Postumus – fiindcă despre el se vorbeşte adesea.

Iachimo descrise cu aceeaşi migală bolta încăperii şi adăugă:

– Eram aproape să uit ce se află pe grătarele căminului: doi Cupidoni turnaţi din argint, care stau într-un picior.

După care scoase la iveală brăţara şi întrebă:

– Cunoşti acest giuvaer, signore? Ea mi l-a dat. L-a scos de pe braţul ei. O mai văd parcă şi acum; şi fapta-i plină de farmec întrecea cu adevărat preţul darului şi totodată îl sporea. Mi l-a dat şi mi-a spus că altădată îl ţinea la mare preţ.

În cele din urmă descrise aluniţa pe care o zărise la gâtul ei.

Postumus, care ascultase toată această vicleană poveste, sfâşiat de îndoială, de astă dată izbucni în cele mai pătimaşe strigăte împotriva Imogenei şi-i dădu lui Iachimo inelul cu diamant, pe care se învoise să i-l dea dacă dânsul va căpăta brăţara de la Imogen.

Apoi, cuprins de o tulburare oarbă, Postumus îi scrise lui Pisanio, un gentilom din Britania, aflat în suita Imogenei, şi care fusese vreme îndelungată prietenul credincios al lui Postumus. După ce-i spuse ce dovadă avea despre trădarea soţiei sale, îi ceru lui Pisanio să o ducă pe Imogen la Milford-Haven – un port din Wales – pentru ca acolo s-o ucidă. În acelaşi timp, îi trimise Imogenei o scrisoare înşelătoare, cerându-i să-l urmeze pe Pisanio, deoarece dându-şi seama că nu mai poate trăi fără s-o vadă – cu toate că-i era oprit, sub pedeapsa cu moartea, să se mai întoarcă în Britania – va sosi şi el la Milford-Haven, unde-o ruga să vină şi ea ca să-l întâlnească. Dânsa, ca o soţie bună şi nebănuitoare, care-şi iubea soţul mai presus de orice şi ţinea mai mult decât la însăşi viaţa ei să-l vadă, plecă degrabă cu Pisanio, în aceeaşi noapte în care primise scrisoarea.

Când călătoaria lor se apropia de sfârşit, Pisanio, care, deşi îi era credincios lui Postumus, nu-i putea păstra credinţă şi într-o faptă rea, îi dezvălui Imogenei cruda poruncă ce-o primise.

Imogen, care, în loc de a se întâlni cu un soţ mult iubit şi iubitor, se văzu osândită la moarte de Postumus, fu peste măsură de îndurerată.

Pisanio o convinse să se liniştească şi să aştepte cu răbdare ziua când Postumus o va vedea şi se va căi de nedreptatea lui. Până atunci, de vreme ce în restriştea ei nu voia să se mai întoarcă la curtea tatălui său, o sfătui să se îmbrace în straie bărbăteşti, ca să poată călători ferită de primejdii. Ea îi primi sfatul şi chibzui ca,

astfel deghizată, să se ducă la Roma, să-şi vadă soţul, pe care – deşi se purtase atât de barbar cu ea – nu-l putea uita. După ce Pisanio îi făcu rost de noile sale haine, o părăsi în voia soartei, fiind nevoit să se întoarcă la curte. Însă înainte de a se despărţi, îi dădu o sticluţă cu un întăritor, pe care îi spuse că l-a primit din partea reginei, ca un balsam puternic împotriva oricărei boli.

Regina, care-l ura pe Pisanio fiindcă era prieten cu Imogen şi cu Postumus, îi dăduse această sticluţă, convinsă că ea cuprinde otravă, căci îi poruncise doctorului ei să-i dea o otravă oarecare, ca să-i încerce, după cum spunea, urmările asupra animalelor. Dar doctorul, cunoscându-i firea plină de răutate, n-avusese încredere să-i dea pe mână otravă adevărată, ci îi dăduse un narcotic, care nu vătăma în alt chip decât că pricinuia fiinţei care-l lua un somn atât de adânc, încât vreme de câteva ceasuri înfăţişa toate semnele morţii. Licoarea aceea, pe care Pisanio o socotea un întăritor, i-o dădu el Imogenei, sfătuind-o că – de se va îmbolnăvi cumva pe drum – s-o ia. Şi apoi o părăsi, rostind binecuvântări şi rugăciuni pentru ca ea să-şi ducă teafără călătoria până la capăt şi pentru fericita-i izbăvire de necazurile acelea nemeritate.

Pronia îndreptă în chip ciudat paşii Imogenei către locuinţa celor doi fraţi ai ei, care fuseseră furaţi de acasă din pruncie. Bellarius, care-i furase, era un nobil de la curtea lui Cymbeline, care fiind pe nedrept învinuit de trădare de către rege şi alungat de la curte, drept răzbunare îi răpise pe cei doi fii ai regelui şi îi dusese cu el într-un codru, unde trăia ascuns într-o peşteră. Îi furase numai cu gândul răzbunării, însă curând îi îndrăgi de parc-ar fi fost sânge din sângele lui. Îi crescu cu grijă şi ei se făcură flăcăi frumoşi, sufletul lor princiar purtându-i spre fapte cutezătoare şi îndrăzneţe. Şi deoarece nu trăiau decât de pe urma vânatului, erau harnici şi cu inimi viteze, şi tot mereu îi cereau celui pe care-l credeau tatăl lor să-i lase să-şi încerce norocul în războaie.

Tocmai la peştera în care locuiau aceşti doi tineri îi fu dat Imogenei să ajungă. Se rătăcise într-un codru des, prin care trecea poteca ce ducea spre Milford-Haven (de acolo avea de gând să se îmbarce pe o corabie ca să ajungă la Roma). Nefiind în stare să găsească vreun han de unde să cumpere ceva de-ale gurii, era aproape moartă de foame şi osteneală, căci nu este de ajuns unei tinere, crescute cu gingăşie, să-şi pună straie bărbăteşc ca să poată îndura ca un bărbat osteneala ce te năpădeşte când cutreieri în neştire un codru adânc. Zărind peştera aceea, intră – nădăjduind să dea peste

cineva de la care să poată căpăta o îmbucătură. Găsi peştera pustie, dar, căutând prin jur, descoperi o ciozvârtă de carne, şi foamea o îmboldea atât de aprig, încât nu putu să aştepte să fie poftită, ci se aşeză jos şi începu să mănânce. "Vai – îşi spuse ea, vorbind singură – văd că viaţa unui bărbat este anevoioasă; cât de sleită de puteri sunt! De două nopţi la rând nu mi-am odihnit capul decât pe pământul gol; de nu m-ar ajuta hotărârea mea, aş fi bolnavă. Când Pisanio mi-a arătat din vârful muntelui Milford-Haven, cât de aproape părea!"

Apoi se gândi la soţul ei şi la cruda însărcinare ce-o dăduse lui Pisanio, şi spuse:

– Scumpul meu Postumus, eşti un fătarnic!

Cei doi fraţi ai Imogenei, care fuseseră la vânat împreună cu cel pe care şi-l socoteau tată, se întorceau în vremea aceasta acasă. Bellarius îi botezase Polydore şi Cadwal, iar ei, neştiutori cum erau, îl socoteau pe Bellarius tatăl lor. Numele adevărate ale acestor prinţi erau Gulderius şi Arviragus.

Bellarius intră cel dintâi în peşteră şi, zărind-o pe Imogen, îi opri pe băieţi, spunând:

– Nu intraţi încă. De nu s-ar ospăta din merindele noastre, aş crede că este o zână.

– Ce s-a întâmplat, tată? întrebară tinerii.

– Pe Iupiter – grăi iară Bellarius – în această peşteră se află un înger, iar de nu, întruparea lui pământeană.

Atât de frumoasă arăta Imogen în straiele sale băieţeşti!

Dânsa, auzind larmă de glasuri, ieşi din peşteră şi cuvântă astfel:

– Oameni buni, să nu-mi faceţi vreun rău. Înainte de-a fi pătruns în peştera voastră, mă gândisem să cerşesc sau să cumpăr ceea ce am mâncat. Adevăr vă spun, n-am furat nimic şi nici n-aş fi făcut-o, chiar de-aş fi găsit pământul semănat cu aur. Iată aci banii cuveniţi pentru carnea mâncată, pe care i-aş fi lăsat pe laviţa pe care am prânzit, şi aş fi plecat de aci înălţând rugăciuni pentru cel care mi-a făcut acest bine.

Ei nu voiră să primească banii, împotrivindu-se cu multă însufleţire.

– Văd că sunteţi mâniaţi pe mine – spuse sfioasa Imogen – însă dacă domniile-voastre mă ucid pentru vina aceasta, aflaţi că aş fi murit dacă n-aş fi făcut-o.

– Unde te duci şi cum te cheamă? întrebă Bellarius.

– Numele meu este Fidele – răspunse Imogen – un neam de-al meu pleacă în Italia şi s-a îmbarcat la Milford-Haven; într-acolo mă îndrept şi eu; aproape sfârşit de foame, am căzut în această greşeală.

– Rogu-te, chipeş tânăr – spuse bătrânul Bellarius – nu ne socoti bădărani, nici să nu ne măsori noblețea sufletelor după aceste coclauri în care trăim. Fii binevenit; aproape s-a înnoptat şi ar fi mai cuminte să te mai întremezi înainte de a pleca. Ai făcut foarte bine că ai rămas şi ai mâncat. Băieţi, uraţi-i bun sosit!

Inimoşii tineri, fraţii ei, îi urară atunci Imogenei bun sosit în peştera lor, cu vorbe pline de simţire, spunând că o vor iubi (mai bine zis – cum spuneau ei – îl vor iubi) ca pe un frate. Intrară în peşteră, unde Imogen îi încântă cu priceperea ei la treburile gospodăreşti, ajutându-i să pregătească cina – căci, deşi astăzi nu se mai întâmplă aşa, pe atunci tinerele femei de rang înalt se pricepeau la gătit, iar Imogen era neîntrecută în această folositoare artă. Şi aşa cum spuseră glumind fraţii ei, Fidele tăia rădăcinile ca la carte şi potrivea gustul supei, de parcă Juno ar fi fost bolnavă şi Fidele i-ar fi gătit bucatele de leac.

– Şi-apoi – îi spuse Polydore fratelui său – cântă aidoma unui înger!

De asemenea îşi împărtăşiră unul altuia, că, deşi Fidele zâmbea nespus de dulce, totuşi o negură atât de tristă îi adumbrea chipul fermecător, de parcă suferinţa şi mâhnirea ar fi pus stăpânire pe el.

Din pricina acestor însuşiri ale ei (ori poate din pricina înrudirii lor strânse, deşi nu ştiau de ea), Imogen (sau cum îi spuneau băieţii, Fidele) ajunse răsfăţata fraţilor săi, şi nici ea nu-i iubea mai puţin, gândind că – de n-ar fi fost amintirea scumpului ei Postumus – ar fi putut să trăiască până la sfârşitul zilelor în peşteră, cu tinerii aceia crescuţi în codrul sălbatic. Se învoi bucuroasă să rămână cu ei, până ce se va fi odihnit îndeajuns de truda călătoriei, ca să-şi urmeze drumul până la Milford-Haven.

Când sfârşiră de mâncat tot vânatul pe care-l aduseseră şi plecară după alte prăzi, Fidele nu-i putu însoţi, fiindcă nu se simţea bine. Fără îndoială că durerea căşunată de cruda purtare a soţului ei, precum şi oboseala în urma rătăcirii prin codru erau pricina bolii sale.

Fraţii îşi luară ziua bună de la ea şi porniră la vânătoare, nemaicontenind să laude tot drumul nobilele trăsături şi graţiosul port al tânărului Fidele.

Rămasă singură, Imogen îşi aminti de balsamul întăritor ce i-l lăsase Pisanio, şi, bându-l tot, căzu pe dată într-un somn adânc şi asemănător cu moartea.

Când Bellarius se întoarse de la vânat cu fraţii ei, Polydore intră cel dintâi în peşteră şi, închipuindu-şi că oaspetele adormise, îşi scoase încălţările sale grele, ca să păşească uşor şi să nu-l trezească; astfel răsăreau frumoasele simţăminte în sufletele acestor prinţi ai pădurii. Curând însă, Polydore îşi dădu seama că Fidele nu poate fi trezit de nici un fel de zgomot şi ajunse la convingerea că a murit. Polydore îl plânse cu caldă şi frăţească părere de rău, ca şi cum n-ar fi fost despărţiţi niciodată, din pruncie.

Bellarius fu de părere să-i ducă trupul în inima codrului şi acolo să-i facă slujba de îngropăciune, cu cântări solemne şi bocete de jale, cum era datina pe-atunci.

Cei doi fraţi ai Imogenei o purtară apoi pe braţe într-un crâng umbros şi acolo, întinzând-o binişor pe iarbă, cântară, ca să aducă tihnă sufletului său despărţit de trup. Acoperind-o cu frunze şi flori, Polydore spuse:

– Câtă vreme va ţine vara şi voi vieţui aci, Fidele, zi de zi îţi voi presăra cu flori mormântul. Nalba cea pală, această floare nespus de asemănătoare chipului tău, zambilele, întocmai vinelor tale diafane, şi frunzele răsurei, care n-au mireasmă mai dulce decât avea suflarea ta, toate acestea le voi aşterne peste trupul tău. Şi muşchiul cel ca blana, iarna, când nu mai sunt flori cu care să te învălui.

După ce sfârşiră cele de cuviinţă îngropăciunii, se depărtară, nespus de mâhniţi.

Nu trecu multă vreme şi, pierind înrâurirea licoarei celei adormitoare, Imogen se trezi. Scuturând cu uşurinţă acoperământul subţire de frunze şi flori, pe care le aruncaseră deasupră-i, se ridică şi, închipuindu-şi că a visat, glăsui: "Se făcea că sunt paznicul unei peşteri şi pregătesc de mâncare unor fiinţe cumsecade; dar cum de-am ajuns aci, acoperită de flori?"

Nefiind în stare să găsească cărarea îndărăt la peşteră şi nevăzând nici o urmă de-a noilor săi tovarăşi, îşi spuse că totul n-a fost decât un vis. Astfel că porni iarăşi în istovitoru-i colind, nădăjduind că în cele din urmă va găsi drumul spre Milford-Haven, şi de-acolo va răzbi pe puntea unei corăbii care ar pleca spre Italia – căci toate gândurile ei zburau tot la soţul său Postumus, pe care îşi pusese în minte să-l caute, deghizată ca paj.

În timpul acesta se petreceau însă fapte mari, despre care Imogen nu avea habar. Un război se pornise pe neaşteptate între împăratul roman Cezar August şi Cymbeline, regele Britaniei, şi o oaste romană debarcase ca să cotropească Britania, înaintând chiar prin codrul în care rătăcea Imogen. Cu această oaste sosise şi Postumus.

Deşi Postumus venise în Britania cu soldaţii romani, nici nu se gândea să lupte de partea lor, împotriva pământenilor săi, ci, dimpotrivă, să se alăture oastei Britaniei şi să lupte pentru apărarea regelui său, care îl surghiunise.

El tot mai credea că Imogen îşi călcase credinţa datorată; totuşi, gândul că aceea pe care o iubise ca lumina ochilor săi murise, şi încă din porunca sa (fiindcă Pisanio îi trimisese o scrisoare, în care îi spunea că dăduse urmare poruncii lui), nu-i dădea pace, şi de aceea se hotărâse să se întoarcă în Britania – dornic a fi sau răpus în bătălie, sau trimis la moarte de către Cymbeline.

Înainte de a ajunge la Milford-Haven, Imogen căzu în mâinile ostaşilor romani, şi datorită înfăţişării şi ţinutei sale atrăgătoare, intră ca paj în slujba lui Lucius, general roman.

Oastea lui Cymbeline înainta în întâmpinarea vrăjmaşului şi când pătrunseră în codrul acela, Polydore şi Cadwal intrară şi ei în rândurile oastei regelui. Tinerii erau dornici să se avânte spre fapte de vitejie, deşi nici nu le trecea prin minte că aveau să lupte pentru însuşi regescul lor părinte; bătrânul Bellarius se duse cu ei la bătălie. De multă vreme el se căise pentru răul ce i-l făcuse lui Cymbeline, răpindu-i feciorii, şi cum în tinereţea sa fusese vajnic războinic, se alătură bucuros oastei ca să lupte pentru regele pe care-l nedreptăţise odinioară.

Între cele două oştiri se încinse o bătălie cumplită şi britanii ar fi fost înfrânţi şi regele lor ucis, dacă Postumus şi Bellarius, împreună cu cei doi fii ai lui Cymbeline, n-ar fi săvârşit adevărate minuni de vitejie. Ei veniră în ajutorul regelui şi îi salvară viaţa, întorcând cu totul soarta bătăliei, aşa fel încât britanii ieşiră până la urmă biruitori.

Când se încheie bătălia, Postumus – care nu-şi găsise sfârşitul pe care-l căutase pretutindeni – se predă în mâinile unuia din ofiţerii lui Cymbeline, grăbit să primească moartea, care trebuia să-i fie pedeapsa pentru întoarcerea sa din surghiun.

Imogen şi stăpânul pe care-l slujea căzură prinşi şi fură duşi în faţa lui Cymbeline, o dată cu vechiul ei duşman Iachimo care era

ofiţer în oastea duşmană. Şi tocmai când prinşii se aflau înaintea regelui, Postumus fu adus ca să primească osândirea la moarte. Prin aceeaşi ciudată potrivire a soartei, Bellarius cu Polydore şi Cadwal fură aduşi de ascmeni înaintea regelui, ca să capete răsplata cuvenită marilor servicii pe care – prin vitejia lor – le aduseseră lui Cymbeline. Pisanio, fiind unul din aghiotanţii regelui, era şi el acolo.

Aşadar, iată-i stând acum dinaintea regelui (însă nutrind temeri şi nădejdi cât se poate de deosebite): Postumus şi Imogen, cu noul ei stăpân, generalul roman; credinciosul slujitor Pisanio şi prietenul cel făţarnic Iachimo; şi totodată cei doi feciori pierduţi ai lui Cymbeline, pe care-i furase Bellarius.

Generalul roman cuvântă cel dintâi, ceilalţi rămaseră tăcuţi dinaintea regelui, cu toate că printre ei se aflau destui cărora inima le bătea să le spargă pieptul.

Imogen îl văzu pe Postumus şi îl recunoscu, cu toate că era deghizat în ţăran; dar el n-o recunoscu în straiele sale bărbăteşti. Ea îl recunoscu şi pe Iachimo, şi inelul de pe degetul lui, pe care ea i-l dăruise lui Postumus, dar nici nu bănuia că el fusese acela care îi prilejuise atâtea necazuri; şi astfel stătea dinaintea tatălui ei, în rând cu prinşii de război.

Pisanio o recunoscu pe Imogen, fiindcă el îi dăduse hainele băieţeşti. "Este stăpâna mea – îşi zise – şi de vreme ce se află în viaţă, voi lăsa ca soarta s-o poarte spre bine sau spre rău".

Bellarius o recunoscu şi el, şi-i şopti lui Cadwal:

– Nu este oare băiatul acela înviat din morţi?

– Un fir de nisip nu seamănă mai mult cu altul – întări Cadwal – decât acest flăcăiandru frumos şi îmbujorat la chip, ce pare leit Fidele cel mort.

– Aceeaşi făptură moartă, acum plină de viaţă – zise şi Polydore.

– Domoliţi-vă, domoliţi-vă – glăsui Bellarius – de-ar fi chiar el, ne-ar fi vorbit!

– Doar l-am văzut mort – şopti iarăşi Polydore.

– Taci! îi curmă vorba Bellarius.

Postumus aştepta în tăcere să audă sentinţa mult aşteptată de-a fi trimis la moarte, şi se hotărî să nu-i spună regelui că i-a salvat viaţa în vâltoarea bătăliei, de teamă ca această faptă să nu-l îndemne pe Cymbeline să-l cruţe.

Lucius, generalul roman care-o luase pe Imogen sub ocrotirea sa ca paj al lui, îi vorbi cel dintâi regelui. Era un om foarte curajos şi de o nobilă demnitate; şi iată cum cuvântă el către rege:

– Aud că nu primiţi răscumpărare pentru prinşii voştri, ci îi hărăziţi pe dată morţii; eu sunt roman, şi cu inima de roman îmi voi înfrunta moartea. Însă un singur lucru vreau să vă rog.

Şi aducând-o pe Imogen în faţa regelui, zise:

– Băiatul acesta este britan din născare. Îngăduiţi-i să-şi răscumpere viaţa. Este pajul meu. Nici un stăpân n-a avut vreodată un paj atât de bun, de îndatoritor, de sârguincios în toate împrejurările, cu inima atât de deschisă, grijuliu ca o dădacă. Nu a făcut rău nici unui britan, cu toate că a slujit pe un roman. Izbăviţi-i viaţa, chiar de nu mai cruţaţi pe nimeni altul pe lângă el.

Cymbeline îşi aţinti îndelung privirea asupra fiicei sale Imogen. Nu desluşi făptura ei adevărată sub straiele acelea schimbate, dar părea că Natura cea atotputernică glăsuieşte în inima lui, fiindcă spuse:

– Negreşit că l-am mai văzut cândva; îmi e cunoscut chipul lui. Nu ştiu de ce mă îndeamnă inima să spun: trăieşte mai departe, băiete. Îţi dăruiesc viaţa, şi-mi poţi cere ce hatâr vrei şi ţi-l voi îndeplini. Da, aşa va fi, chiar de va fi vorba de viaţa celui mai nobil dintre prinşii căzuţi în puterea mea.

– Cu adâncă umilinţă mulţumesc înălţimii voastre – zise Imogen.

Pe atunci, acordarea unui hatâr era totuna cu făgăduinţa de a îndeplini orice-ar fi cerut cel căruia i se hărăzise hatârul. Erau toţi numai urechi să audă ce lucru va cere pajul, când Lucius, stăpânul ei, îi spuse:

– Nu-mi cerşesc viaţa, bunul meu flăcău, însă ştiu că aceasta vei cere.

– Nu, nu, vai! spuse Imogen. Am altceva pe suflet, stăpâne, nu pot cere să ţi se cruţe viaţa.

Această lipsă de recunoştinţă din partea băiatului îl uimi pe generalul roman.

Imogen, pironindu-şi privirea asupra lui Iachimo, nu ceru decât ca Iachimo să fie silit să mărturisească de unde avea inelul pe care-l purta în deget.

Cymbeline îi încuviinţă acest hatâr şi-l ameninţă pe Iachimo cu grele cazne, dacă nu va mărturisi cum a ajuns inelul cu diamant pe degetul lui.

Iachimo povesti atunci de-a fir-a-păr toată mârşăvia sa, înşirând – aşa cum s-a mai arătat înainte – întreaga istorisire a prinsorii sale cu Postumus şi în ce chip izbutise să-i înşele buna-credinţă.

Nu se poate înfăţişa în cuvinte ce-a simţit Postumus în inima lui, auzind această dovadă a nevinovăţiei doamnei sale. Ieşi numaidecât din rând şi-i mărturisi lui Cymbeline cruda însărcinare pe care o dăduse lui Pisanio, cerându-i să omoare prinţesa. Apoi izbucni în strigăte neînfrânate:

– O, Imogen, crăiasa mea, viaţa mea, soţia mea! O, Imogen, Imogen, Imogen!

Pe Imogen nu o răbdă inima să-l vadă pe iubitul ei soţ cufundat în deznădejdea aceea, fără să dea pe faţă cine era, spre negrăita bucurie a lui Postumus, care fu astfel uşurat de povara vinovăţiei şi a durerii şi dobândi iarăşi bunele graţii ale scumpei doamne, cu care se purtase atât de crud.

Cymbeline, găsindu-şi fata pierdută, salvată în chip atât de ciudat şi copleşit de bucuria revederii, o îmbrăţişă cu dragoste părintească. Şi nu numai că-i dărui lui Postumus viaţa, ba chiar consimţi să-l recunoască drept ginere.

Bellarius alese acest ceas de bucurie şi împăcare pentru a-şi face spovedania. Îi înfăţişă pe Polydore şi Cadwal regelui, spunându-i că sunt cei doi feciori pierduţi ai lui – Gulderius şi Arviragus.

Cymbeline îl iertă pe bătrânul Bellarius, căci cine s-ar fi putut gândi la pedeapsă într-o asemenea zi de sărbătoare şi fericire obştească! Să-şi găsească fiica şi feciorii pierduţi în făptura tinerilor săi salvatori, pe care-i văzuse luptând cu atâta curaj în apărarea lui, era într-adevăr o bucurie neaşteptată!

Imogen avu acum răgazul de a plăti binele datorat fostului ei stăpân, generalul roman Lucius, pe care tatăl ei îl iertă de pedeapsă, la cererea ei. Prin mijlocirea aceluiaşi Lucius, între romani şi britani fu încheiată o pace care s-a păstrat neştirbită mulţi ani.

Cum s-a îmbolnăvit şi a murit regina cea ticăloasă, soţia lui Cymbeline, de deznădejde că nu şi-a putut duce la înfăptuire planurile, şi cum mai întâi îl văzuse pe nătângul său fiu Cloten pierind într-o încăierare stârnită de el, sunt întâmplări prea cumplite pentru a întuneca acest sfârşit fericit; de aceea nu facem mai mult decât să le amintim. Este de ajuns să spunem că au fost făcuţi fericiţi toţi cei care o meritau; ba şi ticălosul Iachimo – ţinând seama că până la urmă josnicia sa nu-şi atinsese ţinta – fu lăsat să plece fără a fi pedepsit.

Regele Lear

Lear, regele Britaniei, avea trei fiice: Goneril, soţia ducelui de Albany, Regan, soţia ducelui de Cornwall, şi Cordelia, o fată după a cărei dragoste jinduiau deopotrivă regele Franţei şi ducele Burgundiei. Aceştia din urmă, anume pentru a o peţi, poposiseră la curtea lui Lear.

Bătrânul rege, ajuns la capătul puterilor din pricina vârstei şi a ostenelilor cârmuirii – fiind trecut de optzeci de ani – se hotărî să nu mai ia parte la treburile ţării, ci să lase orânduirea lor pe mâini mai tinere, iar el să se pregătească de moartea pe care o simţea aproape. Cu acest gând le chemă pe cele trei fiice ale sale, ca să afle chiar din gura lor care din ele îl iubeşte mai mult şi să le poată împărţi regatul după dragostea arătată, fiecăreia după cum merită.

Goneril, fiica cea mai mare, spuse că dragostea ce-i poartă tatălui ei nu poate fi cuprinsă în cuvinte, că el îi era mai scump decât însăşi lumina ochilor, mai scump decât viaţa şi libertatea, şi o grămadă de alte vorbe deşarte şi meşteşugite, lesne de plăsmuit când lipseşte dragostea adevărată. Se ştie doar că în asemenea împrejurare nu e nevoie decât de câteva cuvinte frumoase, rostite cu îndrăzneală. Regele, încântat să audă chiar din gura ei această încredinţare şi gândind în chip cinstit că era izvorâtă din inimă, într-o revărsare de dragoste părintească trecu pe seama ei şi-a soţului ei o treime din întinsul tău regat.

Apoi, chemând-o dinainte-i pe cea de-a doua fiică, o întrebă ce are de spus. Regan, care era plămădită din acelaşi aluat ca şi sora ei, nu rămase cu nimic mai prejos în mărturiile sale, ci susţinu că ceea ce rostise sora ei nu se putea măsura cu dragostea ce-o are faţă de augustul ei părinte; că-l iubeşte atât de mult, încât oricare

alte bucurii îi par scarbăde pe lângă încântarea prilejuită de dragostea ce o poartă scumpului ei rege şi tată.

Lear se socoti binecuvântat că are copii atât de iubitori (cum credea el), şi nici nu putea gândi altfel, după ademenitoarele mărturii făcute de Regan, aşa că trecu pe seama ei şi a soţului său o treime din regatul lui – tot atât cât îi dăruise şi Gonerilei.

Apoi se întoarse către Cordelia, pe care o numea bucuria vieţii sale, şi o întrebă ce are de spus. Gândea că ea îi va ferici urechile cu aceleaşi cuvinte drăgăstoase pe care le rostiseră surorile ei – ba chiar că spusele ei vor fi pătrunse de şi mai multă înflăcărare decât ale lor – de vreme ce fusese totdeauna odorul lui şi alintată mai presus de celelalte. Însă Cordelia, scârbită de linguşirile surorilor sale, ale căror inimi ştia prea bine că erau departe de buzele lor, şi dându-şi seama că vorbele lor dezmierdătoare nu aveau alt ţel decât să-l prindă în laţ pe bătrânul rege, înlăturându-l de la cârma ţării, pentru ca ele şi soţii lor să poată domni încă din timpul vieţii sale, nu dădu alt răspuns decât că-l iubea cât îi poruncea datoria ei, cu nimic mai mult, cu nimic mai puţin.

Regele, cutremurat de ceea ce i se părea a fi lipsă de recunoştinţă din partea copilei sale celei mai dragi, îi ceru să-şi cumpănească bine vorbele şi să se căiască de cele spuse, dacă nu vrea să se păgubească singură.

Cordelia îi spuse atunci tatălui său că el este părintele ei, care a crescut-o şi a iubit-o, că ea îi plăteşte aceste datorii pe cât de mult se cuvine şi îl ascultă cu adevărat, îl iubeşte şi-l cinsteşte nespus. Dar mai adăugă că ea nu poate rosti vorbe atât de umflate cum făcuseră surorile sale, sau să făgăduiască a nu mai iubi altceva nimic pe lume. De ce oare mai aveau soţi surorile ei, dacă (după cum spuneau) în inimile lor nu-şi găsea loc decât dragostea pentru tatăl lor? Dacă se va cununa vreodată, negreşit că seniorul căruia îi va da mâna ei va avea nevoie de jumătate din dragostea ei, jumătate din grija şi din îndatoririle sale. Îi mai spuse că ea nu se va mărita niciodată aşa cum s-au măritat surorile sale, ca să-şi iubească numai tatăl.

Cordelia, care-şi iubea într-adevăr părintele cu dragostea nemărginită cu care se lăudaseră surorile ei, în orice altă împrejurare şi-ar fi mărturisit simţămintele în cuvinte mai iubitoare şi mai potrivite pentru o fiică şi n-ar fi rostit acele vorbe, care, e drept, sunaseră cam ciudat. Numai că, după iscusitele linguşiri ale surorilor sale, pe care le văzuse dobândind asemenea răsplată nemăsurată, chib-

zui că lucrul cel mai frumos pe care-l putea face era să iubească şi să tacă. În felul acesta punea dragostea faţă de tatăl ei mai presus de orice bănuială, arătând că iubea fără să urmărească vreun folos. Mărturiile ei de dragoste cu cât erau mai puţin făţişe, cu atât păstrau preţul adevărului şi al sincerităţii, mai mult decât vorbele surorilor ei.

Vorbirea aceasta neînzorzonată, pe care Lear o numi trufie, îl mânie foarte tare pe bătrânul rege. De altfel, în vremurile sale bune se arătase totdeauna foarte arţăgos şi pripit şi acum şubrezenia minţii, de care nu scapă bătrâneţea, îi întunecase într-atât judecata, încât nu mai putea deosebi adevărul de linguşire, nici palavrele zugrăvite în culori ţipătoare de cuvinte pornite din inimă. Şi iată că într-o pornire de ciudă, se răzgândi şi hotărî ca a treia parte din regatul lui, şi care fusese hărăzită Cordeliei, să nu i-o mai dea ei, ci s-o împartă deopotrivă între cele două surori ale ei şi soţii lor, ducii de Albany şi Cornwall. Îi chemă apoi pe aceştia, de faţă cu toţi curtenii săi, le puse pe cap câte o coroană, îi învesti pe amândoi cu toată puterea şi, trecând asupra lor veniturile şi dreptul de cârmuire, păstră pentru sine numai numele de rege. De toate celelalte semne ale domnici se lepădă; păstră doar o singură rămăşiţă a puterii sale, o sută de cavaleri din suita sa, care urmau să fie găzduiţi, o dată cu el, pe rând, în palatele fiicelor sale, câte o lună la fiecare.

O împărţire atât de necugetată a regatului său, atât de puţin călăuzită de înţelepciune şi atât de mult de patimă, umplu de uimire şi mâhnire inimile tuturor curtenilor săi. Însă nici unul dintre ei nu avu curajul de a se pune stavilă între acest rege aprins şi între mânia sa, afară de contele de Kent. Abia începuse acesta a rosti un cuvânt bun pentru Cordelia, când pătimaşul Lear îi şi porunci să-şi curme vorba, sub pedeapsa cu moartea; numai că bietul Kent nu putea fi amuţit astfel. Fusese dintotdeauna credincios lui Lear, pe care-l cinstise ca pe un rege, îl iubise ca pe un părinte, îl urmase ca pe un stăpân, şi niciodată nu-şi preţuise viaţa mai mult decât pe aceea a unui pion, menit să-şi apere împotriva duşmanilor regescul său stăpân; nu se temea să şi-o piardă, când era în joc siguranţa lui Lear. Nici de astă dată, când Lear îşi era singur vrăjmaş, acest credincios slujitor al regelui nu-şi uită vechile convingeri ce-l călăuzeau, ci se împotrivi cu bărbăţie lui Lear; spre binele regelui, el trecu peste cuviinţă, văzând că Lear îşi ieşise din minţi. Pe vremuri fusese un sfetnic nespus de credincios al regelui, şi acum îl ruga fierbinte pe stăpânul său să deschidă bine ochii, cum făcuse în

multe treburi de seamă, şi să-i urmeze sfatul. Îi mai spuse să-şi cântărească încă o dată, cât se poate de bine, fapta, şi să-şi ia îndărăt această hotărâre nebunească, fiindcă el, contele, se lega să răspundă cu însăşi viaţa sa pentru faptul că nu fiica cea mai mică a lui Lear îl iubeşte cel mai puţin pe părintele ei şi că vorbele ei nu au fost dintre cele rostite fără inimă, cu sunet dogit, care nu vădesc decât golul lăuntric. Când puterea se închină linguşirii, onoarea trebuie să folosească un grai simplu. Cât despre ameninţările lui Lear, ce rău i-ar putea face lui, a cărui viaţă era şi aşa pe de-a-ntregul în slujba sa? Osânda cu care fusese ameninţat nu-l va opri de la datoria sa de a-şi spune cuvântul.

Cinstea şi curajul acestui bun conte de Kent nu izbuti decât să asmută şi mai mult mânia regelui şi, ca un bolnav cu mintea rătăcită, care-şi omoară doctorul şi îşi iubeşte boala ucigătoare, îl surghiuni pe acest credincios slujitor, nelăsându-i decât cinci zile pentru a-şi face pregătirile de plecare. Ba mai adăugă că, dacă în cea de-a şasea zi urâciosul conte se va mai afla între hotarele Britaniei, în aceeaşi clipă va fi ucis. Kent îşi luă aşadar rămas bun de la rege şi zise că, de vreme ce se hotărâse să-şi dea pe faţă părerile în asemenea chip, ar fi însemnat un adevărat surghiun să rămână acolo. Apoi înainte de a pleca, o încredinţă ocrotirii cerului pe Cordelia, fata care judecase cu atâta dreptate şi vorbise cu atâta măsură, şi le făcu surorilor ei doar urarea ca vorbele lor mari să fie urmate de fapte ce să dovedească marea lor iubire pentru rege. Apoi plecă, după cum spunea el, spre a-şi întoarce corabia vieţii către o nouă ţară.

Regele Franţei şi ducele Burgundiei fură după aceea chemaţi în sala tronului ca să audă hotărârea lui Lear cu privire la fiica sa cea mică şi să spună dacă mai stăruie s-o pețească pe Cordelia, acum că-şi pierduse cu totul dragostea tatălui ei şi nu avea altă avere decât făptura sa! În asemenea împrejurări, ducele Burgundiei îşi luă gândul de la însurătoare şi nu voi s-o mai ia de soţie. Însă regele Franţei, pricepând ce fel de vină fusese cea care adusese după sine pierderea dragostei părinteşti – anume că nu voia să rostească vorbe meşteşugite şi nu-şi putea potrivi limba la linguşire, după pilda surorilor ei – o luă de mână pe tânăra fecioară şi, zicând că virtuţile alcătuiau o zestre mai presus de orice împărăţie, îi ceru Cordeliei să-şi ia rămas bun de la surori şi de la tatăl ei – deşi fusese hain cu ea – şi să plece cu el ca să fie regina lui, a frumosului pământ al Franţei, o stăpânire mai frumoasă decât cea a surorilor

sale. Iară pe ducele Burgundiei îl numi cu dispreţ un duce cu suflet apos, fiindcă dragostea lui pentru tânăra fată se scursese toată într-o clipită, ca luată de apă.

Atunci Cordelia, cu ochii scăldaţi în lacrimi, se despărţi de surorile ei şi le implorâ să-şi iubească cum se cuvine părintele şi să-şi adeverească mărturiile; dar ele îi răspunseră supărate că n-aveau nevoie de lecţii, fiindcă îşi cunosc datoria, ci să se străduie să-şi mulţumească soţul, care o luase – cum ziceau ele în bătaie de joc – ca pe o pomană a Soartei. Şi Cordelia plecă cu inima grea, căci cunoştea viclenia surorilor sale şi-ar fi dorit să-şi ştie tatăl în mâini mai bune.

Abia plecase Cordelia, că surorile ei începură să-şi dea arama pe faţă, arătându-şi adevăratele lor firi diavoleşti. Încă înainte de sfârşitul primei luni, pe care Lear urma s-o petreacă, după înţelegere, la fiica sa mai mare, Goneril, bătrânul rege începu să-şi dea seama de deosebirea dintre făgăduială şi împlinire. Această nemernică, după ce smulsese de la tatăl ei tot ce acesta îi lăsase moştenire – chiar şi coroana de pe creştetul său – începu să cârtească până şi împotriva acelei mici rămăşiţe de stăpânire pe care o păstrase bătrânul ca să-şi legene închipuirea cu gândul că mai este rege. Nu putea să-i sufere, pe el şi pe cei o sută de cavaleri ai săi. De câte ori îşi întâlnea tatăl, se întuneca la chip, iar când bătrânul voia să-i vorbească, se prefăcea bolnavă sau se folosea de orice altă prefăcătorie ca să fie scutită de a-l vedea măcar la obraz. Era limpede că socotea bătrâneţea lui doar o povară nefolositoare, iar pe curtenii din suita sa, o irosire zadarnică a banilor. Şi nu numai că se abătea de la îndatoririle ei faţă de rege, ci – prin pilda ei, şi, de bună seamă, nu fără tainice îndrumări din parte-i – înşişi slujitorii ei îi arătau făţiş că puţin le pasă de el, şi fie nu voiau să se supună ordinelelor lui, fie că, în chip şi mai dispreţuitor, se făceau că nici nu le aud. Lear nu putea să nu-şi dea seama de această schimbare în purtarea fiicei sale, însă închise ochii cât putu, fiindcă, aşa cum se întâmplă de obicei, oamenilor nu le place să creadă în urmările neplăcute ale greşelilor şi încăpăţânării lor.

Dragostea adevărată şi credinţa nu pot fi gonite de o purtare rea, după cum pot fi sădite de către o purtare bună. Acest tâlc se vădeşte cu prisosinţă în pilda bunului conte de Kent, care – cu toate că fusese alungat de Lear şi ar fi plătit cu viaţa dacă ar fi fost găsit în Britania – se hotărî să rămână şi să înfrunte orice urmări, câtă vreme mai avea un prilej de a-i fi folositor stăpânului său, regele.

lată dar la ce vicleşuguri şi prefăcătorii bicisnice este nevoită câteodată să se plece biata loialitate; totuşi nu poate trece întru nimic drept josnică sau nevrednică, când poate să facă un bine, legată fiind de o îndatorire!

Sub înfăţişarea unui slujitor de rând, lăsând deoparte orice pompă şi măreţie, acest bun conte se arătă gata să-l slujească pe rege. Acesta, nerecunoscându-l în straiele lui schimbate, însă atras de o anumită simplitate, sau mai curând cutezanţă în răspunsurile date de Kent (atât de deosebit de linguşirea mieroasă de care era, vai, prea îndreptăţit să fie sătul, după ce-i aflase urmările neprevăzute în purtarea fetelor lui), încheie repede târgul. Astfel Lear îl luă pe Kent în slujba lui, sub numele de Caius, fără să bănuiască o singură clipă că este mâna lui dreaptă de odinioară, înaltul şi puternicul conte de Kent.

Acest Caius găsi repede mijlocul de a-şi arăta credinţa şi iubirea faţă de stăpânul său. Cum în aceeaşi zi majordomul Gonerilei se purtă fără respect faţă de Lear, privindu-l de sus şi aruncându-i vorbe neruşinate – după cum de bună seamă că era încurajat de către stăpâna lui să se poarte – Caius, nerăbdându-l inima să audă o jignire atât de făţişă adusă regelui său, nu stătu pe gânduri şi, punându-i piedică, îl trânti pe bădăran la pământ şi-l aruncă într-un şanţ. Pentru această prietenească faptă, Lear se simţi şi mai legat de el.

Dar Kent nu era singurul prieten care-i rămăsese regelui. În felul său, şi pe cât putea să-şi arate dragostea un om atât de neînsemnat, îi rămăsese credincios şi sărmanul măscărici pe care-l avusese la palatul lui, pe când mai avea un palat; se ştie îndeobşte că regii şi mărimile din vremea aceea aveau obiceiul să ţină prin preajmă-le un bufon care să le facă să petreacă, după ce-şi isprăveau treburile de răspundere. Acest sărman măscărici se ţinea scai de Lear, după ce regele îşi dăduse coroana, şi cu vorbele lui de duh îl mai înseninа, deşi uneori nu se putea stăpâni şi-şi lua peste picior stăpânul pentru nesăbuinţa lui de a-şi fi înstrăinat singur coroana şi a le fi dăruit fiicelor sale întreaga stăpânire. În care împrejurare, el glăsuia în stihuri:

"Ele plâng de bucurie,
Iar eu cânt, cântându-mi jalea,
Că pierzând o-mpărăţie,
Cu nebunii-mparte-şi calea".

Şi cu astfel de vorbe şi crâmpeie de cântece – din care ştia din belşug – acest şugubăţ şi cinstit măscărici îşi revărsa aleanul inimii chiar de faţă cu Goneril, prin şfichiuri şi glume amare, care tăiau în carne vie. De pildă, îl asemuia pe rege cu pitulicea care hrăneşte puii cucului până ce cresc de ajuns de mari şi pe urmă o lovesc în cap cu ciocul, drept răsplată pentru truda sa. Mai zicea că şi un măgar ştie când căruţa trage calul (vrând să dea de înţeles că fiicele lui Lear, care se cuvenea să meargă în urma lui, acum aveau întâietate asupra tatălui lor); sau că Lear nu mai este Lear, ci umbra lui Lear – pentru care vorbe îndrăzneţe, o dată sau de două ori fu ameninţat cu biciuirea.

Lear, acest iubitor tată nerod, începuse să-şi dea seama de răceala şi lipsa de respect cu care se purta faţă de el nevrednica sa fiică. Dar asta nu era încă tot ce avea el de suferit; fiica sa îi spuse lămurit că şederea lui în palatul ei o stânjenea, câtă vreme el stăruia să-şi păstreze un alai de o sută de cavaleri, şi că această escortă era nefolositoare şi costisitoare, slujind doar ca să-i umple curtea de zarva încăierărilor şi a chefurilor. Drept urmare, ea îl rugă să scadă numărul suitei sale şi să nu păstreze în juru-i decât oameni bătrâni ca el însuşi şi potriviţi cu vârsta sa.

Auzind aceste cuvinte, lui Lear nu-i venea să-şi creadă urechilor că însăşi fiica sa vorbea cu atâta asprime. Nu putea să creadă că ea, care primise din partea lui o coroană, e în stare să caute a-i micşora suita şi să-i precupeţească respectul datorat vârstei. Însă dânsa, stăruind în cererea-i necuviincioasă, stârni în asemenea măsură mânia bătrânului, încât o numi uliu hrăpăreţ şi femeie mincinoasă. Şi chiar aşa şi era, pentru că cei o sută de cavaleri erau toţi oameni cu purtări alese şi deprinderi cumpătate, destoinici în toate şi fără nici o pornire spre gâlceavă sau chefuri – cum spunea ea. Lear ceru să i se înşăueze caii, fiindcă luase hotărârea să se ducă cu cei o sută de cavaleri ai lui la cealaltă fată, Regan. O învinui apoi de nerecunoştinţă, zicându-i că este un diavol cu inimă de piatră, arătându-se mai hidoasă ca fiică decât balaurul mărilor. Şi era înfricoşător să-l auzi blestemând-o amarnic pe fata sa mai mare şi rugându-se cerului să nu poată da viaţă nicicând unui copil; sau – dacă va avea vreunul – să ajungă ziua când i se va întoarce cu vârf şi îndesat batjocura şi dispreţul pe care dânsa le arătase faţă de el. Să simtă astfel că un copil care nu-ţi mulţumeşte pentru binele primit face o rană mai adâncă decât colţul şarpelui. Soţul Gonerilei, ducele de Albany, începu atunci să se apere, arătând că nu este cu nimic păr-

taş la răutăţile acelea – cum ar fi putut bănui Lear. Dar bătrânul nici nu voi să-l asculte ci, cuprins de turbare, porunci să i se înşăueze caii şi porni cu însoţitorii săi către reşedinţa Reganei, cealaltă fiică. În sinea lui, Lear chibzui cât de mică părea acum vina Cordeliei (dacă avea vreo vină) faţă de cea a surorii sale, şi plânse cu lacrimi amare; după care, se simţi ruşinat că o făptură ca Goneril poate avea atâta putere asupra tăriei lui bărbăteşti, ca să-l facă să plângă.

Regan şi soţul ei ţineau o curte cu adevărat regească la palatul lor. Într-acolo îl trimise Lear pe slujitorul său Caius, cu scrisori către fiica sa, anunţând-o să se pregătească a-l primi pe el cu suita sa. Dar se pare că Goneril i-o luase înainte, trimiţând şi ea Reganei răvaşe în care îşi învinuia tatăl de toane şi gânduri aiurite, şi sfătuind-o să nu-l primească cu o suită atât de mare cum aducea el. Acest ştafetar sosi o dată cu Caius, cu care se şi întâlni. El nu era altul decât vechiul duşman al lui Caius, majordomul pe care acesta îl doborâse nu demult la pământ, drept pedeapsă pentru purtarea lui batjocoritoare faţă de Lear. Lui Caius nu-i fu pe plac acest neisprăvit şi, bănuind cu ce gând venise, începu să-l facă de două parale şi-l provocă la luptă; şi cum celălalt se lăsa cam greu, Caius – într-o izbucnire de cinstită patimă – îl bătu în lege, precum merita un astfel de uneltitor şi purtător de solii ticăloase. Această faptă ajungând la urechile Reganei şi ale soţului ei, ei deteră poruncă să-l pună pe Caius în butuci, cu toate că era un trimis al tatălui ei, regele, calitate pentru care i se cuvenea cel mai înalt respect. Când regele sosi la castel, ochii îi căzură înainte de toate asupra credinciosului său slujitor, Caius, aflat într-o stare jalnică.

Aceasta era doar o prevestire întunecată a primirii la care trebuia să se aştepte; dar urmă o faptă şi mai rea, când – întrebând de fiica sa şi de soţul ei – i se spuse că erau osteniţi, deoarece călătoriseră toată noaptea şi de aceea nu-l puteau întâmpina. În cele din urmă, când regele stărui cu tărie şi mânios să-i vadă, ei veniră să-i dea bun sosit. Dar care nu-i fu mirarea regelui văzând-o în tovărăşia lor chiar pe Goneril, venită să spună povestea ticluită de ea şi să-şi asmută sora împotriva tatălui ei.

Această privelişte îl îndureră nespus pe bătrân, mai ales când o văzu pe Regan luându-şi sora de mână. Lear o întrebă pe Goneril dacă nu-i e ruşine să se uite la barba lui colilie, dar Regan îl sfătui să se întoarcă acasă cu Goneril şi să trăiască în pace cu ea, după ce va fi dat drumul la jumătate din însoţitorii săi, şi îi va fi cerut

iertare; căci, bătrân şi lipsit de măsură cum este, trebuie să fie cârmuit şi îndrumat de către oameni care vădesc mai multă pricepere decât el. Lear arătă cât ar fi de nepotrivit dacă şi-ar pleca genunchii şi s-ar milogi dinaintea propriei sale fiice pentru hrană şi îmbrăcăminte; dădu şi alte temeiuri pentru care se împotrivea unei atare rânduieli atât de nefireşti. La urmă îşi rosti hotărârea sa neînduplecată de a nu se mai întoarce niciodată la Goneril, ci de a rămâne unde se află, împreună cu cei o sută de cavaleri ai săi, fiindcă, spunea el, nu uitase de jumătatea de regat cu care o înzestrase pe Regan şi îşi dădea seama că privirea ei nu e haină ca cea a Gonerilei, ci blândă şi bună. Ba spuse chiar că, decât să se întoarcă la Goneril cu jumătate de suită, mai curând se va duce în Franţa şi va cerşi o bicisnică pensie din partea regelui de acolo, eare o luase de soţie pe fata lui mezină, fără nici un fel de zestre.

Însă regele se înşelase aşteptându-se ca Regan să aibă o purtare mai bună decât cea de care avusese parte la curtea surorii sale Goneril. Ca şi cum ar fi vrut să-şi întreacă sora în purtarea ei – nefirească pentru o fiică – Regan spuse că socotea prea mult cincizeci de cavaleri ca să-l slujească pe tatăl ei, douăzeci şi cinci fiind de ajuns. Atunci Lear, cu inima aproape zdrobită, se întoarse spre Goneril şi spuse că se va întoarce cu ea, căci cei cincizeci de cavaleri îngăduiţi de ea însemnau de două ori douăzeci şi cinci, şi deci dragostea ei era îndoită faţă de de cea a lui Regan. Dar Goneril, cerându-şi iertare, îl întrebă ce nevoie are de un număr atât de mare – douăzeci şi cinci! sau chiar zece! ori cinci! – când ar putea să fie slujit de slujitorii ei, sau de cei ai surorii sale. Astfel, aceste două fiice ticăloase – parcă s-ar fi străduit să se întreacă una pe alta în cruzime faţă de bătrânul lor părinte, care fusese atât de bun cu ele – încetul cu încetul i-ar fi înlăturat tot alaiul ce-i mai rămăsese (atât de mic pentru el, care altădată poruncise pentru un regat). Fericirea nu stă neapărat în faptul de-a avea o suită strălucită, însă este amarnică soarta să ajungi din rege cerşetor, să ajungi fără nici un însoţitor, când ai dat porunci la milioane de supuşi. Mai mult decât suferinţa ce i-ar fi pricinuit lipsa suitei, nerecunoştinţa pe care i-o arătau fiicele sale străpungea inima bătrânului. După această îndoită durere, la care se adăuga necazul că dăruise în chip atât de prostesc un regat, minţile începură să i se tulbure şi, în vreme ce înşira vorbe fără rost, jură răzbunare acestor zgripţuroaice înverşunate, adăugând că soarta lor va sluji drept pildă, care să înspăimânte o lume întreagă!

Pe când amenința astfel în zadar cu ceea ce brațul său slab nu ar fi putut înfăptui niciodată, se lăsă noaptea și se porni o furtună cu tunete și trăsnete și potop de ploaie. Iar cum fiicele sale tot țineau morțiș la hotărârea lor de a nu-i primi însoțitorii, Lear strigă să-i fie aduși caii – pornit mai curând să înfrunte furia dezlănțuită a furtunii în câmp deschis, decât să rămână sub același acoperiș cu fiicele sale nerecunoscătoare. Ele, la rându-le, zicând că vătămările ce și le pricinuiesc oamenii iuți din fire sunt doar o dreaptă pedeapsă, îl lăsară să plece în halul acela de rătăcire și închiseră porțile în urma lui.

Vântul bătea furios, iar ploaia și frigul își sporeau tăria, când bătrânul ieși să lupte cu stihiile – mai puțin mușcătoare decât răutatea fiicelor sale. Pe multe mile în jur abia de întâlneai un tufiș, și pe acolo, prin câmpie, în voia furtunii și a beznei, rătăcea regele Lear, înfruntând ploaia și trăsnetul, cerând vânturilor să poarte cu suflarea lor pământul în mare, sau să umfle talazurile până ce vor îneca pământul, ca să nu rămână nici măcar urma unui dobitoc atât de nerecunoscător ca omul.

Bătrânul rege rămăsese acum fără alt tovarăș decât sărmanul bufon, care tot îl urma ca o umbră cu năstrușnicele sale năzbâtii, căutând să facă haz de necaz, zicând că era o noapte prea urâtă ca să te îneci în ea și că într-adevăr era mai bine ca regele să se ducă și să ceară binecuvântarea fiicei sale:

"Căci cine n-are minte-n căpățână,
Hei, ce mai ploaie-i trage și ce vânt!
E mulțumit de soarta lui hapsână,
Cu tot potopul lumii pe pământ",

și jurând că era o noapte potrivită de minune pentru a răcori mândria unei doamne.

Umblând razna pe câmpii, cu sărmanul său însoțitor, acest monarh, cândva puternic, fu găsit de către slujitorul său veșnic credincios, bunul conte de Kent – acum sub chipul lui Caius – care-l urma mereu de aproape. Și acesta grăi:

– Vai, domnia-ta! Aici ești? Nici făpturile care iubesc noaptea nu pot îndrăgi asemenea noapte. Vijelia aceasta înfricoșătoare a gonit fiarele în vizuinele lor. Firea omului nu poate îndura mâhnirea sau spaima.

Dar Lear îl îndepărtă și zise că relele acelea fără multă însemnătate nu sunt simțite acolo unde s-a cuibărit o boală mai puternică. Atunci când mintea este sănătoasă, trupul poate fi mai plăpând,

însă furtuna din mintea lui îi alungase orice simţire, afară de cea care viscolea în inima lui. Şi mai vorbi despre nerecunoştinţa copiilor, spunând că e ca gura care ar sfâşia mâna ce ridică mâncarea până la ea; fiindcă părinţii sunt mâini, şi hrană, şi toate cele pentru copiii lor.

Bunul Caius însă stărui mai departe ca regele să nu rămână sub cerul liber, şi în cele din urmă îl înduplecă să se adăpostească într-un mic bordei prăpădit, aflat în mijlocul unei câmpii sterpe. Intrând cel dintâi, măscăriciul sări deodată îndărăt, îngrozit, zicând că a zărit o stafie. Însă cercetând mai bine bordeiul, stafia se dovedi a fi un biet milog ţicnit, ce se strecurase acolo de urgia furtunii, şi cu vorbele sale despre diavol, îl băgase în sperieţi pe măscărici. Era unul din acei sărmani lunateci nebuni – sau care se prefac a fi nebuni pentru a stoarce astfel mai lesne mila ţăranilor – şi care cutreieră câmpiile, botezându-se singuri săracul Tom şi săracul Turlygood, spunând: "Cine se îndură cu ceva de bietul Tom?", vârându-şi ace, şi unghii, şi crenguţe de rosmarin în braţe, ca să le facă să sângereze. Cu asemenea fapte crâncene, mai cu rugăciuni, mai cu blesteme de nebun, ei mişcau sau îngrozeau sufletul acelor neştiutori ţărani, făcându-i să le dea pomeni. Un astfel de om era şi acest biet cerşetor, iar regele, văzându-l în starea aceea de oropsire fără margini, cu nimic altceva decât o ţoală în jurul mijlocului, cu care să-şi acopere goliciunea, nu-şi mai putu scoate din cap că omul acela e vreun părinte care împărţise fiicelor sale tot ce avea şi se adusese singur la asemenea strâmtoare. Cugeta că numai nişte fiice lipsite de inimă pot prăbuşi un om într-o asemenea nenorocire.

Din acestea şi din multe alte vorbe fără nici o noimă pe care le rostea regele, bunul Caius îşi dădu seama în chip lămurit că Lear nu mai e în minţile sale, şi că purtarea rea a fiicelor îl împinsese cu adevărat dincolo de pragul nebuniei. Şi acum, loialitatea acestui vrednic conte de Kent se vădi prin slujiri mai de seamă decât cele pe care avusese până atunci prilejul de a le aduce. Cu ajutorul câtorva curteni care mai rămăseseră credincioşi regelui, se îngriji ca stăpânul său să fie dus în revărsatul zorilor la castelul din Dover, unde contele mai avea prieteni dintre cei mai de nădejde şi unde glasul său se bucura de mare ascultare, fiind încă socotit conte de Kent; iar el însuşi plecă cu o corabie spre Franţa, la curtea Cordeliei. Ajuns acolo, înfăţişă în cuvinte atât de mişcătoare starea vrednică de plâns a regescului ei părinte şi zugrăvi în culori atât de

vii neomenia surorilor ei, încât această bună şi iubitoare copilă, cu lacrimi multe îşi imploră soţul, regele Franţei, să-i îngăduie a înălţa pânzele corăbiilor pentru a porni spre Anglia, cu putere destulă pentru a îngenunchea pe aceste crude fiice şi pe soţii lor. Ea urmărea să-i înapoieze tatălui său, bătrânului rege, tronul. Rugămintea fiindu-i împlinită, Cordelia porni la drum şi debarcă la Dover, cu oaste crăiască.

Printr-o întâmplare, Lear scăpase de sub veghea paznicilor pe care bunul conte de Kent îi lăsase în preajma lui, spre a se îngriji de el în nebunia sa, şi fu găsit de oamenii din suita Cordeliei, umblând razna pe câmpiile de lângă Dover. Era într-un hal fără de hal, nebun de-a binelea, cântând cât îl ţinea gura, purtând pe creştet o cunună împletită din paie, urzici şi alte buruieni sălbatice ce şi le culesese de pe câmp. După sfatul doctorilor ei, Cordelia – cu toate că dorea din suflet să-şi vadă tatăl – fu îndemnată să amâne întâlnirea, până ce datorită somnului şi sub înrâurirea tămăduitoare a ierburilor de leac ce-i dăduseră medicii ei, regele îşi va mai veni în fire. Cu ajutorul acestor destoinici medici, cărora Cordelia le făgădui tot aurul şi toate giuvaerurile sale dacă-l vindecă pe bătrânul Lear, regele fu curând în stare să-şi primească fiica.

Era un tablou înduioşător să priveşti întâlnirea dintre tată şi fiică, să vezi cum bucuria acestui sărman rege bătrân, văzându-şi iarăşi fiica ce fusese cândva odorul lui, se ciocnea cu ruşinea de a primi asemenea dovadă de bunătate din partea celei pe care o izgonise în supărarea lui – şi încă pentru o vină atât de neînsemnată. Şi aceste puternice simţiri luptau amândouă cu rămăşiţele bolii sale, care în mintea lui, pe jumătate buimacă, îl făcea ca uneori abia să-şi amintească unde se află sau cine îl sărută şi-i vorbeşte cu atâta blândeţe. Atunci îi ruga pe cei din preajma sa să nu râdă de el dacă se înşeală şi o ia pe doamna aceea drept fiica sa Cordelia!

Să-l fi văzut apoi căzând în genunchi ca să cerşească iertarea fiicei sale, iar dânsa, buna doamnă, îngenunchind ca să-i ceară binecuvântarea şi spunându-i că nu se cuvenea ca el să îngenuncheze, ci era datoria ei să facă astfel, fiindcă era copila lui, propria lui fiică, Cordelia! Şi-l săruta – cum spunea ea, ca să şteargă cu sărutări toată răutatea surorilor sale – şi striga că ele ar trebui să intre în pământ de ruşine fiindcă l-au alungat pe bătrânul şi bunul lor părinte cu barbă colilie, în câmp, pe o asemenea noapte cumplită, când până şi pe câinele duşmanului ei – chiar de-ar fi muşcat-o – l-ar fi lăsat să stea lângă foc să se încălzească. Îi mai povesti

tatălui său cum ea venise din Franţa anume cu gândul de a-i da ajutor; dar el spuse că trebuie să uite şi să ierte, fiindcă este bătrân şi nerod şi n-a ştiut ce-a făcut, însă că ea avea negreşit temeiuri puternice să nu-l iubească, pe când surorile ei n-aveau nici unul. Drept răspuns, Cordelia îl încredinţă că nici ea nu avea mai mult temei decât surorile ei să nu-l iubească.

Cu ajutorul somnului şi leacurilor, Cordelia şi doctorii ei izbutiră să înzdrăvenească simţurile rătăcite şi zdruncinate de cruzimea celor două fiice ale sale. Să-l lăsăm acum pe acest bătrân rege sub ocrotirea iubitoarei sale copile, şi să ne întoarcem pentru a spune câteva cuvinte şi despre fiicele sale cele crude.

Din partea acestor fiare nerecunoscătoare, care fuseseră atât de făţarnice cu tatăl lor, nu te puteai aştepta să fie mai credincioase nici faţă de soţii lor. Curând se săturară să mai păstreze măcar faţa amăgitoare a iubirii şi a datoriei, şi arătară de la obraz că inimile lor aveau alt stăpân. Se întâmplă ca patima lor vinovată să fie aţâţată de unul şi acelaşi bărbat, Edmund, un fiu din flori al răposatului conte de Gloucester. Prin mârşăviile sale, Edmund izbutise ca urmaşul legiuit, fratele său Edgar, să fie dezmoştenit şi să-şi piardă rangul de conte, iar acum, prin uneltirile-i ticăloase, purta titlul de conte în locul lui. Era o lepădătură netrebnică şi numai bun să trezească dragostea unor făpturi atât de ticăloase ca Goneril şi Regan. Nimerindu-se tocmai atunci ca ducele de Cornwall, soţul Reganei, să moară, ea îşi mărturisi numaidecât gândul de a se cununa cu acest conte de Gloucester. Astfel stârni gelozia surorii sale, căreia, la fel ca şi Reganei, acest nemernic conte îi arătase dragostea sa în vremi trecute. Goneril găsi mijlocul de a scăpa de sora sa, otrăvind-o. Însă, fiind dată în vileag şi întemniţată de către soţul ei, ducele de Albany, pentru această faptă şi pentru vinovata patimă ce-o nutrea pentru conte – căci vestea ajunsese şi la urechile ducelui – cuprinsă de o mânie oarbă, dezamăgită în dragoste, îşi făcu singură seama. Iată cum dreptatea cerului le ajunse în cele din urmă pe aceste ticăloase surori.

În vreme ce toată lumea era cu ochii aţintiţi asupra acestor întâmplări, slăvind braţul dreptăţii care se vădise prin moartea lor binemeritată, privirile fură deodată îndepărtate de la această privelişte, pentru a admira căile tainice ale aceleiaşi puteri, în soarta tristă a tinerei şi virtuoasei fiice, Cordelia, ale cărei fapte bune păreau într-adevăr vrednice de un sfârşit mai fericit. Însă este un adevăr cumplit că nevinovăţia şi cvlavia nu izbândesc totdeauna pe

acest pământ. Oştirile pe care Goneril şi Regan le trimiseseră sub comanda nemernicului conte de Gloucester ieşiră biruitoare, şi Cordelia, în urma uneltirilor acestui ticălos conte, care nu voia să-i stea nimeni în drumul lui către putere, îşi sfârşi zilele în temniţă. Astfel răpiră cerurile această nevinovată domniţă, în floarea vârstei, după ce dăduse lumii întregi o neuitată pildă de respectare a îndatoririlor de fiică. Scurt timp după moartea bunei sale copile, muri şi Lear.

Înainte de a-şi da regele ultima suflare, bunul conte de Kent, care însoţise zi şi noapte paşii bătrânului său stăpân – din primele clipe când începuseră a-l urgisi fiicele sale, până la această tristă perioadă a destrămării lui – încercă să-l facă să priceapă că el era cel care îl însoţise, sub numele de Caius. Dar mintea lui Lear, înnebunită de necazuri, nu fu în stare să priceapă în ceasurile acelea cum de s-au putut petrece astfel de lucruri, sau cum putea fi Kent aceeaşi fiinţă cu Caius. Contele socoti atunci că, în asemenea cumpănă, e zadarnic să-l mai tulbure cu lămuriri. Scurt timp după moartea lui Lear, acest credincios slujitor, doborât de bătrâneţe şi de durerea încercată de pe urma pătimirilor bătrânului său stăpân, îl urmă în mormânt.

Nu mai este nevoie să povestim aci cum judecata cerului l-a pedepsit şi pe netrebnicul conte de Gloucester, care a fost ucis într-o luptă pe viaţă şi pe moarte cu fratele său, adevăratul conte, după descoperirea trădării; şi nici cum soţul Gonerilei, ducele de Albany, care nu era vinovat de moartea Cordeliei şi nu o încurajase niciodată pe doamna sa în ticăloasele sale rânduieli împotriva tatălui ei, se urcă pe tronul Britaniei, după moartea lui Lear – fiindcă numai întâmplările regelui Lear şi ale celor trei fiice ale sale privesc istorisirea noastră.

Macbeth

Sub domnia regelui Duncan cel Blând al Scoţiei, trăia un mare than sau senior – pe nume Macbeth. Acest Macbeth era înrudit de aproape cu regele şi foarte preţuit la curte pentru vitejia şi priceperea sa în războaie; iar de curând, ultima lui faptă strălucită fusese înfrângerea unei oştiri de răzvrătiţi ce primiseră întăriri, câtă frunză şi iarbă, din ţara Norvegiei.

Cele două căpetenii scoţiene, Macbeth şi Banquo, întorcându-se învingători din această mare bătălie şi drumul lor ducând peste o câmpie mohorâtă, fură opriţi acolo de trei chipuri ciudate, ce păreau a fi femei – atâta doar că aveau bărbi, iar pielea lor zbârcită şi straiele ca de pe altă lume le făceau să nu aducă defel a fiinţe pământene. Mai întâi le vorbi Macbeth, dar ele, părând jignite, îşi puseră degetul butucănos pe buzele lor descărnate, în semn de tăcere; apoi cea dintâi se plecă dinaintea lui Macbeth, cinstindu-l drept than de Glamis. Nu mică fu uimirea generalului văzând că e cunoscut de asemenea făpturi, însă şi mai mult se miră când i se-nchină şi cea de-a doua arătare, dându-i titlul de than de Cawdor, cinste la care dânsul nu râvnea defel; cea de-a treia iarăşi i se închină astfel:

– Te slăvim în cor, pe tine care, odată şi odată, vei fi rege!

Asemenea închinăciune şi prevestire puteau prea bine să-l uluiască pe el, care ştia că atâta vreme cât trăiau feciorii regelui, el nu putea nutri nici o nădejde de a urma la tron. Întorcându-se spre Banquo, cele trei arătări îi prevestiră, într-un soi de cimilituri, că "va fi mai prejos decât Macbeth şi mai mare decât el! Nu atât de fericit, dar cu mult mai fericit!" Şi îi mai prevestiră că, deşi el nu va domni niciodată, totuşi urmaşii săi vor fi regi ai Scoţiei.

Apoi se făcură una cu văzduhul; iar generalii îşi dădură seama că sunt ursitoare sau vrăjitoare.

Pe când tot se mai minunau de întâmplarea aceea peste măsură de ciudată, sosiră trimişi de-ai regelui, împuterniciţi de acesta să-l înalţe pe Macbeth la rangul de than de Cawdor. Era o potrivire atât de neaşteptată cu cele prezise de vrăjitoare, încât Macbeth încremeni de uimire şi nu fu în stare să dea vreun răspuns trimişilor. În ceasul acela în mintea sa răsări nădejdea că s-ar putea împlini şi prezicerea celei de-a treia vrăjitoare şi că într-o bună zi el va fi rege al Scoţiei.

Întorcându-se către Banquo, Macbeth zise:

– Nu tragi oare nădejdea că fiii tăi vor fi regi, când ceea ce mi-au făgăduit mie vrăjitoarele s-a adeverit în chip atât de minunat?

– Nădejdea aceasta – răspunse generalul – te-ar putea îmboldi să râvneşti tronul, însă prea adesea aceşti slujitori ai întunericului ne spun adevărul în lucruri mărunte, ca să ne amintească şi să ne facă să săvârşim lucruri de cea mai mare însemnătate.

Ticălosul îndemn al vrăjitoarelor pătrunsese însă prea adânc în sufletul lui Macbeth, pentru a-i îngădui să ia în seamă poveţele bunului Banquo. Din clipa aceea, Macbeth nu se mai gândi la altceva decât cum să pună stăpânire pe tronul Scoţiei.

Macbeth avea o soţie, căreia îi împărtăşi ciudata prezicere a ursitoarelor şi felul cum se îndeplinise în parte. Dânsa era o femeie rea şi ambiţioasă şi nu-i păsa prea mult pe ce cale ar putea urca treptele măririi, o dată cu soţul ei. Ea îi dădea mereu ghes lui Macbeth, care-şi simţea inima îndoită la gândul unei vărsări de sânge, înfăţişându-i într-una uciderea regelui drept un pas care trebuia neapărat făcut pentru îndeplinirea acelei măgulitoare prevestiri.

Între timp se întâmplă ca acest rege – care din bunăvoinţa sa domnească vizita adesea în chip de oaspete prietenesc castelele nobililor săi cei mai de seamă – să vină la casa lui Macbeth, însoţit de cei doi feciori ai săi, Malcolm şi Donalbain, şi de un numeros alai de thani şi curteni, spre a-i arăta lui Macbeth o deosebită cinste pentru sfârşitul glorios al războiului purtat de el.

Castelul lui Macbeth se afla aşezat într-un loc îmbietor; în jur, văzduhul era plin de miresme dulci şi întăritoare, ceea ce se vedea după cuiburile pe care lăstunii sau rândunelele şi le clădiseră sub toate ieşindurile şi pe toate baştiile zidirii, oriunde găseau un loc prielnic – căci se ştie că acolo unde aceste păsări sălăşluiesc mai multă vreme, văzduhul este înmiresmat. Regele intră în cetăţuie,

încântat de acele locuri, precum şi de dovezile de grijă şi respect ale cinstitei sale gazde, lady Macbeth, care stăpânea meşteşugul de a acoperi gândurile ticăloase cu zâmbete şi putea arăta ca o floare nevinovată, deşi purta în inimă un şarpe ascuns sub petale.

Regele, fiind ostenit de drum, se duse devreme la culcare, iar în iatacul lui rămaseră de gardă doi scutieri (după cum era obiceiul). Primirea făcută îl mulţumise peste măsură şi înainte de a se duce să se odihnească făcuse daruri celor mai de seamă ofiţeri şi demnitari, iar lady-ei Macbeth îi trimise un diamant de mare preţ, numind-o cea mai iubitoare gazdă pe care a cunoscut-o vreodată.

Sosi miezul nopţii, când pe mai mult de o jumătate de glob firea pare moartă şi visele ticăloase amăgesc minţile celor adormiţi, şi când numai lupul şi ucigaşul bat drumurile. La ceasul acesta se deşteptă lady Macbeth, ca să înfăptuiască uciderea regelui. Nu şi-ar fi luat asupră-şi o faptă care stârneşte atâta silă neamului femeiesc, de nu s-ar fi temut că firea soţului său – prea plină de duhul blândeţii omeneşti – o va opri să săvârşească un omor pus la cale dinainte. Îl ştia năzuind după măriri, însă stăpânit încă de îndoieli şi nepregătit pentru acele culmi ale mârşăviei, care însoţesc de obicei ambiţia neînfrânată. Îl hotărâse să săvârşească omorul, dar se îndoia de dârzenia lui şi se temea ca nu cumva firea lui miloasă (mult mai omenoasă decât a ei) să-i zădărnicească planul. De aceea, cu un pumnal în mână, ea se apropie de patul regelui. Avusese grijă să-i îmbete cu vin pe scutieri în aşa hal, încât uitând cu totul de însărcinările lor, ei căzuseră într-un somn adânc. Duncan era şi el cufundat în somn, după ostenelile călătoriei, şi, privindu-l în faţă, cum dormea aşa în tihnă, chipul lui îi trezi amintirea tatălui ei, şi ea nu mai avu curajul să-şi ducă la îndeplinire fapta.

Se întoarse deci să se sfătuiască cu soţul ei. Hotărârea acestuia începuse să se clatine. Chibzuia că temeiuri puternice stau împotriva faptei aceleia. În primul rând, nu era numai un supus al regelui, ci şi ruda lui apropiată; apoi, fusese în ziua aceea gazda lui, iar datoria gazdei, potrivit legilor ospitalităţii, era să închidă porţile împotriva ucigaşilor, nicidecum să ia chiar el cuţitul în mână. După aceea se gândi ce rege drept şi îndurător fusese până acum acest Duncan; cum se ferise să aducă vreo jignire supuşilor săi, cum îi iubea pe nobilii săi şi mai cu seamă pe el, Macbeth; îşi mai spuse că astfel de cârmuitori se află sub oblăduirea deosebită a cerului, iar supuşii lor sunt legaţi de o îndoită datorie de a le răzbuna moartea. Pe lângă aceasta, prin favorurile regelui, Macbeth se bucura de

înalta preţuire a fel şi fel de oameni – şi cât de pătată avea să fie această onoare, de vestea unei crime atât de mârşave!

Lady Macbeth îl găsi pe soţul ei cu sufletul pradă acestor frământări, înclinând către partea cea mai bună a firii sale şi hotărât să nu meargă mai departe pe calea aceasta. Cum însă ea nu era o femeie care să se lase lesne abătută de la gândul ei mârşav, începu să-i toarne în urechi vorbe care-i strecurară în inimă o parte din otrava sufletului ei, aducând temei după temei ca să-i arate de ce nu trebuie să se dea în lături măcar cu un pas de la ceea ce pornise a înfăptui; cât de uşor de dus la capăt era fapta, cât de grabnic putea să fie săvârşită şi cum truda unei singure nopţi scurte îi va da strălucire şi măreţie domnească pentru tot şirul nopţilor şi zilelor ce vor urma! Apoi îl împroşcă cu tot dispreţul ce i-l pricinuia această schimbare de hotărâre şi îl învinui că e nestatornic şi laş. Îi spuse că ea a alăptat cândva şi ştie câtă duioşie e în dragostea ce-i porţi pruncului care suge la sânul tău; totuşi, chiar în clipa când i-ar fi zâmbit în faţă, l-ar fi smuls de la sân şi i-ar fi strivit ţeasta, dacă ar fi jurat să-l ucidă, aşa cum jurase el să săvârşească omorul acela. Urmă, adăugând cât de lesne era să arunce vina faptei pe seama scutierilor beţi, şi cu ascuţişul limbii sale biciui într-atâta nevolnicele-i şovăiri, încât Macbeth îşi luă iarăşi inima în dinţi, hotărât să facă vărsare de sânge.

Strângând pumnalul în mână, el se strecură pe furiş, prin beznă, în încăperea unde se afla culcat Duncan. Şi cum păşea i se păru că vede în văzduh alt pumnal, cu mânerul îndreptat spre el, iar din vârf şi de pe tăiş prelingându-se câţiva picuri de sânge. Când încercă însă să-l prindă în mână, nu întâlni decât văzduhul gol, nimic alta decât o arătare zămislită de fierbinţeala sa şi de mintea apăsată de fapta pe care se pregătea s-o săvârşească.

După ce scăpă de această spaimă, intră în odaia regelui şi cu o singură lovitură de pumnal îl trimise pe lumea cealaltă. În clipa în care făptui omorul, unul din scutieri râse în somn, iar celălalt strigă "Omor!" – ceea ce îi trezi pe amândoi. Rostiră însă o scurtă rugăciune, unul din ei spunând: "Domnul să ne binecuvânteze", şi celălalt răspunzându-i: "Amin", şi se îndemnară amândoi să-şi urmeze somnul. Macbeth, care stătea cu urechea la pândă, încercă să spună "Amin", când cel dintâi rostise "Domnul să ne binecuvânteze!" – însă, cu toate că simţea amarnica nevoie de o binecuvântare, cuvântul i se opri în gâtlej şi nu putu să-l rostească.

Şi iar i se păru că aude un glas care strigă: "Nu mai dormi! Macbeth, ucide somnul, somnul nevinovat, care hrăneşte viaţa!" Şi mai striga, în auzul întregii case: "Nu mai dormiţi, Glamis a ucis somnul, şi de aceea Cawdor nu va mai dormi! Macbeth nu va mai dormi, de aci înainte!"

Bântuit de astfel de cumplite închipuiri, Macbeth se întoarse la soţia lui care, pândindu-l cu auzul încordat, începuse să-şi închipuie că soţul ei nu şi-a dus planul la capăt şi că, într-un fel sau altul, fapta le-a fost zădărnicită. Macbeth se întoarse cu chipul atât de răvăşit, încât ea îl mustră pentru lipsa lui de bărbăţie şi îl trimise să-şi spele mâinile de sângele care le pătase. Apoi îi luă pumnalul, cu gândul de a mânji obrajii scutierilor cu sânge, pentru a putea arunca vina asupra lor.

Se iviră zorile şi o dată cu ele fu descoperit omorul, care nu putea fi ascuns; şi cu toate că Macbeth şi soţia lui se bătură cu pumnii în piept şi îşi arătară în fel şi chip durerea, iar dovezile aflate împotriva scutierilor (pumnalele şi feţele lor mânjite de sânge) erau de ajuns de puternice, totuşi întreaga bănuială căzu asupra lui Macbeth. Temeiurile care-l putuseră îndemna pe el la omor erau mult mai puternice decât cele care i-ar fi putut împinge în păcat pe nişte bieţi scutieri fără de minte. Aşa se face că cei doi fii ai lui Duncan fugiră din castel: Malcolm, cel mai mare, îşi căută adăpost la curtea engleză, iar mezinul, Donalbain, fugi în Irlanda.

După ce feciorii regelui, care s-ar fi cuvenit să-i urmeze la domnie, lăsară tronul fără stăpân, Macbeth, care era cel mai apropiat moştenitor, fu încoronat rege. Şi, astfel, prezicerea ursitoarelor se adeveri întocmai.

Înălţaţi pe culmile măririi, Macbeth şi regina lui nu putură totuşi uita profeţia ursitoarelor – anume că, deşi Macbeth va fi rege, nu copiii lui, ci copiii lui Banquo vor domni după el. Aceasta, precum şi gândul că-şi mânjiseră mâinile cu sânge şi săvârşiseră o crimă atât de mare numai pentru a urca pe tron pe urmaşii lui Banquo le rodea cumplit sufletul şi-i hotărî să-i dea morţii pe Banquo şi pe fiul său, ca să rămână deşarte prezicerile vrăjitoarelor, preziceri care până atunci se adeveriseră în chip atât de uimitor.

Urmărind acest gând ascuns, regele şi regina dădură un mare ospăţ, poftindu-i pe cei mai de seamă thani, iar printre ei, cu semne de deosebită cinstire, fură poftiţi Banquo şi fiul său Fleance. Drumul pe care urma să-l treacă Banquo către palat, în noaptea aceea, fu întesat de ucigaşi plătiţi de Macbeth, care îl înjunghiară pe Ban-

quo, dar în încăierarea ce se iscă, Fleance scăpă cu viaţă. Din acest Fleance se trage o spiţă de monarhi care s-au perindat la rând pe scaunul domnesc al Scoţiei. Ultimul din spiţa aceea a fost James al VI-lea al Angliei – sub a cărui domnie fură unite coroana Angliei cu cea a Scoţiei.

Prin purtarea ei de o nespusă drăgălăşenie şi măreţie, regina îşi împlini datoria de gazdă cu atâta graţie şi curtenie, încât câştigă inimile tuturor celor de faţă la ospăţ. La rândul său, Macbeth vorbea prieteneşte cu thanii şi nobilii săi, zicând că tot ce era vrednic de cinstire în ţară s-ar afla sub acoperământul său, de n-ar lipsi bunul său prieten Banquo, pe care nădăjduia că va fi mai curând nevoit să-l mustre pentru nepăsare, decât să-l plângă pentru vreo năpastă abătută asupra-i. Pe când rostea aceste cuvinte, duhul lui Banquo intră în sala de ospăţ şi se aşeză în jilţul pe care se pregătea să se aşeze uzurpatorul. Deşi Macbeth era un om cutezător şi l-ar fi înfruntat până şi pe diavol fără să tremure, la această privelişte înfricoşătoare obrajii i se înălbiră ca varul de spaimă şi cu ochii pironiţi asupra stafiei, rămase locului, de parcă i s-ar fi scurs toată măduva dintr-însul. Regina şi toţi nobilii lui Macbeth, care nu vedeau altceva decât un jilţ gol, luară ciudata purtare a lui Macbeth drept o rătăcire trecătoare; regina îl certă, şoptindu-i că era la mijloc aceeaşi închipuire care-l făcuse să vadă pumnalul în văzduh, când se pregătea să-l ucidă pe Duncan. Macbeth însă continua să vadă duhul şi, neluând defel în seamă toate spusele lor, îi vorbi în cuvinte fără şir, totuşi pline de atâta tâlc, încât regina – temându-se ca nu cumva înfricoşătoarea taină să fie dată în vileag – trimise în mare grabă acasă toţi oaspeţii, cerând iertare pentru slăbiciunea lui Macbeth, care, zicea ea, era o tulburare obişnuită a lui.

Astfel de grozave năluciri îl urmăreau pe Macbeth. Somnul lui şi al reginei erau chinuite de vise cumplite, şi sângele lui Banquo nu-i tulbura mai puţin decât fuga lui Fleance – pe care ei îl şi vedeau părintele unui şir de regi, care îi vor înlătura de pe tron pe urmaşii lor. Din pricina gândurilor acestora ticăloase ei nu-şi găseau liniştea, aşa că Macbeth se hotărî să le caute pe ursitoare şi să afle de la ele care era răul cel mai mare la care se puteau aştepta.

Le găsi într-o văgăună de pe întinsul pustiu al câmpiei, unde ele, ştiind dinainte că va veni, îşi pregăteau vrăjile grozave, prin care conjurau duhurile infernale ca să le dezvăluie viitorul. În scârnavul lor amestec intrau cârtiţe, lilieci şi şerpi, un ochi de triton şi o limbă de câine, piciorul unei şopârle, aripa unei bufniţe, solzul

unui balaur, dintele unui lup, măduva unui sângeros rechin, momâia unei vrăjitoare, rădăcina cucutei otrăvitoare (ca să aibă putere, aceasta trebuie să fie culeasă noaptea), fierea unui ţap şi ficatul unui cămătar împreună cu mlădiţe dintr-o tisă ce-şi are rădăcinile înfipte într-un mormânt, precum şi degetul unui copil mort. Toate acestea erau puse la fiert într-o căldare, unde de îndată ce licoarea se înfierbânta prea tare, era răcorită cu sânge de maimuţoi; peste toate acestea turnau sângele unei scroafe care-şi mâncase purcelul şi aruncau în flăcări grăsimea cu care fusese unsă spânzurătoarea unui ucigaş. Prin aceste vrăji sileau duhurile drăceşti să răspundă la ceea ce voiau să afle.

Îl întrebară pe Macbeth dacă doreşte ca îndoielile sale să fie risipite de către ele, sau de stăpânii lor – duhurile. El, nesinchisindu-se de trebăluielile grozave ale vrăjitoarelor, răspunse cutezător:

– Unde se află ele? Vreau să le văd!

Şi vrăjitoarele chemară duhurile, trei la număr. Cel dintâi se înălţă sub înfăţişarea unui cap împlătoşat, îl strigă pe Macbeth pe nume şi-i spuse să se ferească de thanul de Fife, pentru care sfat Macbeth îi mulţumi, căci nutrea ură faţă de Macduff, thanul de Fife.

Cel de-al doilea duh se înălţă întrupând un prunc însângerat, şi-l strigă pe Macbeth pe nume, îndemnându-l să nu aibă teamă, ci să-şi râdă şi să-şi bată joc de puterea oricărui om, fiindcă nici o făptură născută din pântec de femeie nu va avea puterea să-i clintească un fir de păr; după care-l povăţui să fie sângeros, cutezător şi nestrămutat în hotărâri.

– Atunci, n-ai decât să trăieşti mai departe, Macduff! strigă regele. De ce să mă tem de tine? Totuşi, paza bună trece primejdia rea. Nu, nu vei trăi, pentru ca să pot spune Spaimei cea cu inimă palidă şi firavă să se culce şi să doarmă, în ciuda trăsnetului.

După ce pieri şi acest duh, cel de-al treilea se înălţă, sub asemuirea unui copil încoronat, purtând un copac în mână. Îl strigă pe Macbeth pe nume, zicând că nu va fi înfrânt cât timp pădurea de la Birnam nu va veni împotrivă-i, urcând colina Dunsinane.

– Minunate prevestiri! Preabine! strigă Macbeth. Cine poate desfereca pădurea, mutând-o din rădăcinile ei trainic legate de pământ? Văd că voi trăi cât trai îi este măsurat îndeobşte unui om şi viaţa nu-mi va fi curmată de o moarte năprasnică. Însă inima îmi bate năvalnic de dorinţa de-a afla un singur lucru. Spune-mi, dacă

iscusinţa poate dezvălui atât de multe, de vor domni cândva în regatul acesta urmaşii lui Banquo.

La vorbele acestea, căldarea se scufundă în pământ, se auzi un zvon de muzică, pe lângă Macbeth trecură opt umbre înveşmântate în hlamide crăieşti urmate de Banquo, care purta o oglindă ce arăta chipurile multor altora. Banquo, scăldat în sânge, îi zâmbea lui Macbeth şi arăta către ei, iar Macbeth înţelese că cei ce aveau să urmeze la tronul Scoţiei sunt din spiţa lui Banquo. Vrăjitoarele, în sunetele unei muzici mângâietoare la auz, dănţuind ca să-l cinstească pe Macbeth, se topiră în văzduh. Şi din clipa aceea, în mintea lui Macbeth nu mai încolţiră decât gânduri sângeroase şi cumplite.

Cel dintâi lucru pe care-l află ieşind din peştera vrăjitoarelor fu că Macduff, thanul de Fife, fugise în Anglia să se alăture oştirii pe care Malcolm – fiul mai mare al răposatului rege – o ridica cu gândul de a-l alunga pe Macbeth şi de a lua iarăşi în stăpânire tronul al cărui moştenitor îndreptăţit era. Macbeth, înnebunit de furie, porni către castelul lui Macduff şi trecu prin tăişul sabiei pe soţia şi copiii acestuia, întinzând măcelul şi asupra tuturor celor care aveau cea mai mică legătură de sânge cu Macduff.

Fapta aceasta, precum şi altele asemenea, îi înstrăinară inimile tuturor nobililor mai de seamă. Cei cărora le stătu în putere fugiră să lupte sub steagul lui Malcolm şi al lui Macduff, care se apropiau acum cu o oştire puternică, năimită în Anglia; ceilalţi, pe ascuns, doreau izbânda acestora, deşi – de teama lui Macbeth – nu puteau să le ia făţiş parte. Ostaşii lui se adunau încet. Toată lumea îl ura pe tiran, nimeni nu-l iubea, nici nu-l cinstea, şi toţi îl bănuiau – astfel că Macbeth începu a pizmui starea lui Duncan, regele ucis de el, care dormea somnul de veci, în mormântul său, şi căruia trădarea îi făcuse cel mai mare rău cu putinţă: acum nici oţelul sau otrava, nici vrajba lăuntrică sau armatele străine nu-l mai puteau atinge.

În vreme ce se petreceau aceste lucruri, regina, singura părtaşă a nemerniciei sale, la al cărei sân putea găsi câteodată o odihnă trecătoare după cumplitele vise care-i chinuiau pe amândoi în ceasurile nopţii, muri, şi se bănuia că singură îşi pusese capăt zilelor, nemaifiind în stare să îndure povara remuşcării pentru cele făptuite, şi nici ura obştească. Macbeth rămase astfel singur pe lume, fără un suflet care să-l iubească ori căruia să-i pese de el, fără un prieten căruia să-i poată împărtăşi gândurile sale nelegiuite.

Începu să nu mai ţină la viaţă şi să-şi dorească moartea. Apropierea oastei lui Malcolm trezi însă ceea ce mai rămăsese din ve-

chiul său curaj şi Macbeth se hotărî să moară (cum spusese chiar el) "cu platoşa pe umeri". Pe lângă aceasta, deoarece deşartele făgăduinţi ale vrăjitoarelor îi umpluseră inima de o înşelătoare încredere, el îşi amintea de spusele duhurilor, cum că nici o făptură născută din femeie nu-l va vătăma şi că n-avea să fie nicicând înfrânt, până ce pădurea din Birnam nu va veni la Dunsinane, fapt care – îşi spunea el – nu avea să se întâmple niciodată. Se închise aşadar în castelul său, întărit atât de puternic, încât ar fi rezistat oricărui asediu; şi acolo, cu sufletul întunecat, aştepta apropierea lui Malcolm. Când iată că, într-o bună zi, sosi la el un sol, galben la faţă de spaimă, abia în stare să dea glas celor văzute, care-i mărturisi că, în vreme ce stătuse de strajă în creştetul colinei şi privise către Birnam, i se păruse că pădurea începe a se urni din loc!

– Mincinosule! Inimă de rob! strigă cu glas tunător Macbeth. Dac-ai spus un neadevăr vei fi legat de viu de cel mai apropiat copac, până ce foamea îţi va pune capăt zilelor. Dacă cele ce spui sunt adevărate, nu-mi pasă de-ţi va fi retezat firul vieţii de mâna mea sau de alta.

Macbeth începu acum să se îndoiască de vorbele cu două înţelesuri ale duhurilor. N-avusese de ce se teme atâta timp cât pădurea de la Birnam nu venea către Dunsinane – şi iată că acum o pădure se mişca!

– Oricum ar fi – zise Macbeth – dacă cele spuse de sol se adeveresc, să ne luăm armele şi să ieşim din castel. Aici nu ne ajută nici fuga, nici statul înăuntrul zidurilor. M-am săturat de strălucirea soarelui, vreau ca viaţa mea să se sfârşească.

Cu aceste vorbe deznădăjduite, regele se repezi împotriva asediatorilor, care ajunseseră acum sub zidurile castelului.

Este lesne de închipuit ce anume zămislise în mintea solului imaginea unei păduri umblătoare. Pe când oastea asediatorilor trecea prin pădurea de la Birnam, Malcolm – ca un general iscusit ce era – porunci soldaţilor să-şi taie fiecare câte un mănunchi de crengi şi să le ţină dinaintea lor, pentru a ascunde adevăratul număr al oştirii sale. Ostaşii care înaintau astfel, adăpostiţi după crengi, aveau, din depărtare, înfăţişarea care-l înspăimântase de moarte pe sol. Astfel, cuvintele duhului ajunseră să se adeverească într-un înţeles deosebit de cel în care le pricepuse Macbeth, năruind o bună parte a încrederii sale.

Peste câteva clipe se porni un sângeros măcel, în care Macbeth, deşi slab sprijinit de cei care îşi ziceau prietenii săi, dar care în

adâncul inimii îl urau pe tiran şi se simţeau atraşi de tabăra lui Malcolm şi a lui Macduff, se luptă ca un turbat, sfârtecând în bucăţi pe toţi cei care-i ieşeau în cale, până când ajunse la locul unde se lupta Macduff. Zărindu-l şi amintindu-şi de cuvintele duhului, care-l învăţase să-l ocolească pe Macduff, mai mult decât pe oricare alt om, voi să se întoarcă, însă Macduff, care îl căutase tot timpul, în vâltoarea bătăliei, îi aţinu calea. Începu o luptă înverşunată, Macduff aruncându-i grele cuvinte de osândă pentru măcelărirea soţiei şi a copiilor săi. Macbeth, al cărui suflet era şi aşa de ajuns de încărcat cu sângele acelei familii, ar fi voit să ocolească lupta, însă Macduff îl ataţă într-una, numindu-l tiran, ucigaş, zăvod al iadului şi nemernic.

Atunci Macbeth, amintindu-şi de cuvintele duhului, cum că nici un om născut din femeie nu-l va putea vătăma, zâmbi încrezător şi-i spuse lui Macduff:

– Îţi iroseşti în zadar puterile, Macduff. Mai degrabă ai putea întipări urma paloşului tău în văzduh, decât să-mi pricinuieşti o rană. Sunt vrăjit şi nici un om născut din femeie nu va putea să-mi curme viaţa.

– Leapădă-ţi nădejdea în vrăjile tale – răspunse Macduff – şi lasă-l pe duhul înşelător, căruia i-ai slujit, să-ţi spună că Macduff n-a fost nicicând născut în chipul în care sunt aduşi pe lume oamenii obişnuiţi, ci a fost scos înainte de vreme din pântecul mamei sale.

– Blestemată fie limba care-mi vesteşte aceasta! zise tremurând Macbeth, care simţea cum se pierde şi ultimul reazem al încrederii sale. Şi fie ca nici un om de-aci înainte să nu se mai încreadă în spusele amăgitoare ale vrăjitoarelor şi ale duhurilor, care ne înşeală prin cuvinte cu două tâlcuri, şi-şi ţin făgăduiala, ducându-ne totodată la pieire prin împlinirea celui de-al doilea înţeles al vorbelor lor. Nu-mi voi măsura puterile cu tine.

– Atunci trăieşte! rosti plin de batjocură Macduff. Te vom arăta la bâlci, cum arată oamenii dihăniile, şi pe o scândură zugrăvită va sta scris: "Aci îl puteţi vedea pe tiran, în carne şi oase!"

– Niciodată! strigă Macbeth, cuprins de curajul deznădejdii. Nu voi trăi ca să sărut pământul sub paşii tânărului Malcolm şi să fiu urgisit de blestemele mulţimii. Chiar dacă pădurea din Birnam a venit la Dunsinane şi dacă îmi stai împotrivă tu, care n-ai fost născut de-o femeie, tot îmi voi încerca norocul până la capăt!

Cu aceste cuvinte deznădăjduite, se năpusti asupra lui Macduff, care, după o luptă aprigă, îl răpuse şi, retezându-i capul, i-l dărui tânărului şi legitimului rege Malcolm. Acesta luă în mâinile sale cârmuirea de care fusese lipsit atâta vreme, datorită uneltirilor uzurpatorului, şi urcă pe tronul lui Duncan cel Blând, întâmpinat de uralele nobililor şi ale norodului.

Totul este bine când se sfârşeşte cu bine

Bertram, conte de Rousillon, îşi dobândise de curând titlul şi averea în urma morţii părintelui său. Regele Franţei ţinea la tatăl lui Bertram şi când află de moartea acestuia, trimise după fiul său, ca să vină pe dată la curtea sa regească din Paris, cu gândul ca, în numele prieteniei ce-i purta răposatului conte, să-i arate tânărului Bertram graţia şi ocrotirea lui deosebite.

Bertram locuia cu mama lui, contesa văduvă, când Lafeu, un bătrân nobil de la curtea Franţei, veni să-l ducă la rege. Regele Franţei era un monarh absolut şi poftirea la curte era socotită o însărcinare regească, sau o poruncă căreia nici un supus – oricât de înalt ar fi fost rangul lui – nu i se putea împotrivi. Contesa nu îndrăzni să-şi oprească fiul nici măcar o zi şi dădu numaidecât porunci pentru plecarea lui, deşi atunci când se despărţi de el păru că îşi îngroapă a doua oară soţul – a cărui pierdere o plânsese atât de amarnic în ultima vreme. Lafeu, care venise să-l ia, încercă să aline durerea contesei, pricinuită de pierderea răposatului ei soţ şi de neaşteptata plecare a feciorului ei, spunându-i, în vorbirea lui măgulitoare de curtean, că regele era un suveran atât de bun, încât va găsi în măria sa parcă un soţ, care va fi al doilea părinte pentru feciorul ei – vrând a înţelege numai că bunul rege îşi va pleca privirea asupra soartei lui Bertram. Lafeu îi mai spuse contesei că regele se îmbolnăvise de o boală grea, pe care doctorii o socoteau de nevindecat. Doamna îşi arătă adânca-i mâhire la vestea bolii regelui şi spuse că ar fi vrut ca tatăl Elenei – o tânără de neam nobil, aflată în suita ei – să fi rămas în viaţă, fiindcă nu se îndoia nici o clipă că el ar fi putut vindeca boala măriei sale. Îi povesti apoi lui Lafeu o parte din viaţa Elenei, cum că fusese singura fiică a vestitului doctor Gerard de Narbon şi că acesta, pe patul de moarte, i-o

încredinţase grijii sale, astfel că, de la moartea lui, o luase pe Elena sub ocrotirea ei. Apoi, contesa lăudă virtuţile şi neasemuitele însuşiri ale Elenei, zicând că le moştenise de la preavrednicul ei tată. În vreme ce vorbea astfel, Elena plângea, cufundată în tristeţe şi jale adâncă, ceea ce o îndemnă pe contesă s-o dojenească blând pentru că se îndurerează prea mult de moartea părintelui ei.

În cele din urmă, Bertram îşi luă rămas bun de la mama sa. Contesa se despărţi de scumpul ei fiu vărsând şiroaie de lacrimi, binecuvântându-l şi încredinţându-l lui Lafeu cu aceste cuvinte:

– Bunul meu domn, să-l slujeşti, fiindcă este un curtean necopt.

Ultimele cuvinte, Bertram le adresă Elenei; erau cuvinte de curtenie, prin care-i ura fericire. După ce-şi luă rămas bun îi spuse:

– Îmbărbătează-o pe mama mea, stăpâna domniei tale, şi preţuieşte-o.

Elena îl îndrăgea de multă vreme pe Bertram, şi lacrimile amare şi pline de jale nu le vărsase din pricina pierderii lui Gerard de Narbon. Elena îşi iubise tatăl, dar acum – fiind stăpânită de o simţire mai adâncă – gata să-l piardă pe cel pe care-l îndrăgea nespus de mult, uitase până şi chipul tatălui ei mort, având în minte numai icoana lui Bertram.

Elena îl iubea de multă vreme pe Bertram, însă nu uita o clipă că el era contele de Rousillon, coborâtor din cel mai străvechi neam din Franţa, iar dânsa, de obârşie umilă. Părinţii ei nu erau de viţă, în timp ce strămoşii lui aveau toţi sânge nobil. De aceea îl privea pe Bertram, cu aleasa-i obârşie, ca pe stăpânul şi scumpul ei senior şi nu îndrăznea să nutrească altă dorinţă decât să trăiască spre a-l sluji şi să moară ca vasală a lui. Atât de mare i se părea depărtarea dintre rangul lui înalt şi starea ei de rând, încât spunea: "E ca şi când aş iubi o stea deosebit de strălucitoare şi m-aş gândi să mă cunun cu ea; atât de departe de mine e Bertram".

Lipsa lui Bertram îi umplea ochii de lacrimi şi inima de durere, căci, deşi iubea fără nădejde, era totuşi o dulce mângâiere pentru ea să-l vadă ceas de ceas. Şi Elena obişnuia să-i privească ochii negri, fruntea boltită şi inelele pletelor sale mătăsoase, până i se părea că-i aşterne portretul pe pânza inimii sale, inima aceea care era în stare să păstreze amintirea fiecărei linii din trăsăturile chipului drag.

Când murise Gerard de Narbon, el nu-i lăsase altă avere decât câteva reţete rare, care nu dădeau greş – leacuri atotputernice, adunate în urma unei temeinice învăţături şi a unei îndelungate deprin-

deri a ştiinţelor doctoriceşti. Printre altele, se afla trecută pe hârtie o reţetă socotită drept doctoria potrivită pentru boala de care suferea în vremea aceea regele. Când Elena auzi de boala regelui, ea – care până atunci fusese atât de smerită şi lipsită de orice nădejde – făuri un plan îndrăzneţ, de a se duce la Paris, pentru a-l vindeca pe rege. Dar cu toate că Elena avea în stăpânirea ei această reţetă minunată, nu prea era de crezut ca regele şi doctorii lui, care socoteau boala de nelecuit, să se-ncreadă într-o biată fecioară neînvăţată. Nădejdea puternică de a izbândi pe care o avea Elena – dacă i s-ar fi îngăduit să facă încercarea – părea o chezăşie mai mare chiar decât iscusinţa tatălui ei, cu toate că el fusese cel mai vestit doctor din vremea sa; fiindcă ea se simţea însufleţită de o puternică credinţă că acea binefăcătoare doctorie e sfinţită de toate stelele norocoase din cer, spre a fi moştenirea care s-o facă să ajungă la înaltul rang de soţie a contelui Rousillon.

Nu trecuse mult de la plecarea lui Bertram, când contesa fu înştiinţată de către majordomul ei că a auzit-o pe Elena vorbindu-şi singură şi că a priceput, din câteva cuvinte rostite de ea, că îl îndrăgea pe Bertram şi avea de gând să-l urmeze la Paris. Contesa îl îndepărtă pe majordom, mulţumindu-i, şi-i ceru să-i spună Elenei că doreşte să-i vorbească. Cele auzite despre Elena aduseseră în mintea contesei amintirea unor zile de mult trecute – pesemne zilele când în mintea ei încolţise întâia dată iubirea pentru tatăl lui Bertram; şi dânsa îşi spuse: "Întocmai aşa se întâmpla şi cu mine când eram tânără. Iubirea este un spin pe trandafirul tinereţii; căci în anotimpul tinereţii, dacă e adevărat că suntem copiii firii, acest păcat îl avem cu toţii, chiar dacă atunci nu-l judecăm a fi păcat". În vreme ce contesa chibzuia astfel la greşelile săvârşite din iubire în propria-i tinereţe, intră Elena, şi ea îi spuse:

– Elena, ştii bine că-ţi sunt ca o mamă.

Elena îi răspunse:

– Sunteţi preacinstita mea stăpână.

– Eşti fiica mea şi îţi spun că sunt mama ta – zise iarăşi contesa. De ce tresari şi păleşti la vorbele mele?

Cu priviri neliniştite şi cu gânduri tulburi, temându-se ca nu cumva contesa să aibă bănuieli cu privire la dragostea ei, Elena răspunse încă o dată:

– Să-mi fie cu iertăciune, doamnă, nu sunteţi mama mea; contele de Rousillon nu poate fi fratele meu, nici eu fiica domniei-voastre.

– Totuşi, Elena – grăi contesa – mi-ai putea fi noră; şi mă tem :ă ăsta ţi-e ţelul, prea te tulbură mult cuvintele "mamă" şi "fiică". Elena, îl iubeşti pe fiul meu?

– Bună doamnă, iertaţi-mă! zise Elena înspăimântată.

Contesa stărui iarăşi cu întrebarea ei:

– Îl iubeşti pe fiul meu?

– Domnia-voastră oare nu-l iubeşte, doamnă? zise Elena.

Contesa răspunse:

– Nu-mi da asemenea răspuns ocolit, Elena. Haide-haide, desăinuieşte-ţi simţirea inimii, căci dragostea ta s-a dat pe faţă pe deplin.

Elena îngenunche, îşi mărturisi dragostea şi, cu ruşine şi groază, cerşi iertarea nobilei sale stăpâne; în cuvinte care arătau că înţelege nepotrivirea dintre soarta ei şi a lui, ea se apără, spunând că Bertram nici nu-i cunoaşte taina şi că dragostea ei e la fel de neîndreptăţită ca dragostea unui biet indian care slăveşte soarele ce-şi priveşte adoratorul, fără a şti nimic mai mult despre el. La întrebarea contesei dacă în ultima vreme nu avusese de gând să plece la Paris, Elena îi mărturisi planul care se născuse în mintea ei, când îl auzise pe Lafeu vorbind despre boala regelui.

– Aceasta să fi fost pricina pentru care voiai să te duci la Paris? zise contesa. Spune adevărul!

Elena răspunse cinstit:

– Contele, fiul domniei-voastre, m-a făcut să mă gândesc la aceasta; altminteri Parisul, şi leacul, şi regele nu s-ar fi ivit deloc în gândurile mele.

Contesa ascultă toată această spovedanie fără a scoate un singur cuvânt de încuviinţare sau învinuire; se mărgini doar s-o întrebe pe Elena ce sorţi de izbândă avea leacul ei. Află astfel că era leacul pe care i-l dăduse tatăl ei pe patul de moarte, leacul cel mai preţuit de Gerard de Narbon din toate câte avea el. Şi-şi aminti de solemna făgăduială pe care ea o făcuse în acel ceas cumplit cu privire la această fecioară, a cărei soartă, precum şi a regelui însuşi, părea că atârnă acum de ducerea la capăt a aceluiaşi plan. Cu toate că acest plan era făcut sub îndemnul minţii unei fete îndrăgostite, contesa gândea că ar putea fi jocul Proniei cereşti pentru ducerea la bun sfârşit a tămăduirii regelui şi pentru a pune temelia viitorului fericit al fiicei lui Gerard de Narbon. De aceea, ea îi dădu Elenei încuviinţarea de plecare, punându-i la îndemână bani din belşug, slujitorii cuveniţi şi dorindu-i sorţi de izbândă.

Elena ajunse cu bine la Paris şi, cu sprijinul prietenului ei, bătrânul senior Lafeu, fu primită la rege. Mai avea însă multe greutăţi de înfruntat, căci regele nu era uşor de înduplecat să încerce balsamul adus de către această tânără şi frumoasă doctoriţă. Dar ea îi spuse că este fiica lui Gerard de Narbon (a cărui faimă regele o cunoştea prea bine) şi îi înfăţişă preţiosul leac drept o comoară nestemată, care cuprinde tot miezul învăţăturii agonisite de-a lungul anilor şi toată iscusinţa tatălui său. Apoi, cutezătoare, se legă că va plăti cu viaţa dacă în răstimpul a două zile nu va izbuti să-l înzdrăvenească pe deplin pe măria-sa. În cele din urmă regele se învoi, dându-i soroc două zile, după trecerea cărora Elena urma să-şi piardă viaţa, dacă regele nu se va însănătoşi. Dar dacă va izbuti să-l vindece, îi făgădui s-o lase să-şi aleagă de soţ pe oricare bărbat îi va plăcea din tot cuprinsul Franţei (în afară de prinţi), alegerea unui soţ fiind plata cerută de Elena pentru tămăduirea regelui.

Încrederea pe care Elena o avea în tăria doctoriei dăruite de tatăl ei era pe deplin îndreptăţită. Înainte de a se fi încheiat cele două zile, regele îşi redobândi sănătatea înfloritoare. El îi adună de îndată pe toţi tinerii nobili de la curtea sa, cu gândul de a-i da frumosului său doctor răsplata unui soţ – după cum îi fusese făgăduiala – şi-i ceru Elenei să-şi rotească privirile asupra grupului de tineri necăsătoriţi, dintre care să-şi aleagă un soţ. Elena nu stătu mult pe gânduri, fiindcă printre acei tineri seniori îl zărise şi pe contele Rousillon şi, întorcându-se către Bertram, îi spuse:

– Acesta este bărbatul ales. Nu mă încumet, seniore, să spun că te iau de soţ, ci mă dau pe mine şi serviciile mele pe tot timpul cât voi trăi, încrezându-mă în puterea călăuzitoare a domniei-tale.

– Preabine atunci, tinere Bertram, ia-o; îţi este soţie – spuse regele.

Bertram nu şovăi să-şi arate nemulţumirea faţă de acest dar al regelui, spunând că e o fată care i s-a dăruit singură, fiica unui doctor sărac, crescută pe socoteala tatălui lui, şi care îşi duce acum zilele de pe urma bunătăţii mamei lui.

Elena îl auzi rostind aceste vorbe de batjocură, prin care se lepăda de ea, şi-i spuse regelui:

– Sunt bucuroasă că eşti bine, domnia-ta. Celelalte, în ce mă priveşte, lasă-le în voia soartei.

Însă regele nu voia să îngăduie încălcarea poruncii sale, căci puterea de a hărăzi nobililor lor soţiile era unul din multele privilegii ale regilor Franţei, şi chiar în aceeaşi zi Bertram fu cununat

cu Elena. Pentru Bertram, această căsnicie încheiată cu sila era şubredă şi fără de nădejde. Iar sărmana sa soţie cu toate că dobândise soţul cel nobil, pentru care îşi pusese viaţa în cumpănă, părea să nu fi câştigat decât un nume gol, dragostea soţului ei nefiind un dar aflat în puterea regelui Franţei.

De-abia se cununase Elena, că fu rugată de către Bertram să-i ceară regelui îngăduinţa ca el să plece de la curte; iar când îi aduse această învoire, Bertram îi mărturisi că nu era pregătit pentru căsătoria aceea, care îl zdruncinase mult, şi de aceea soţia sa nu trebuia să se mire de calea pe care el avea de gând s-o urmeze. Chiar dacă Elena nu se miră, fu însă mâhnită, aflând hotărârea lui de a o părăsi. Bertram îi porunci să se ducă acasă, la mama lui. Când Elena auzi această aspră poruncă, răspunse:

– Seniore, nu-ţi pot răspunde la asta nimic alta decât că sunt cea mai supusă slujitoare a domniei-tale şi mă voi strădui veşnic, din toate puterile, să sporesc această favoare, prin care stelele mele n-au izbutit să împlinească soarta mea norocoasă.

Dar nici cuvântând cu asemnea umilinţă, Elena nu izbuti să-l facă pe trufaşul Bertram să-i fie milă de gingaşa lui soţie, şi dânsul se despărţi de ea fără cea mai obişnuită dovadă de cuviinţă, aceea de a-şi lua rămas bun.

Elena se întoarse la contesă. Ţinta călătoriei sale fusese atinsă; păstrase viaţa regelui şi-şi legase viaţa de stăpânul scump al sufletului său, contele Rousillon. Se întoarse însă abătută acasă, la nobila sa soacră, şi de-ndată ce intră în castel, primi de la Bertram o scrisoare, care aproape că-i zdrobi inima.

Buna contesă o întâmpină cu urări de bun sosit, ca şi cum ar fi avut în faţă o soţie aleasă chiar de fiul ei şi o doamnă de viţă nobilă, şi-i rosti cuvinte pline de bunătate, ca s-o mângâie de nepăsarea răutăcioasă pe care i-o arătase Bertram, trimiţându-şi soţia acasă singură, în ziua nunţii. Dar această primire călduroasă nu izbuti să alunge gândurile întunecate din mintea Elenei, şi ea răspunse:

– Doamnă, seniorul meu a plecat, a plecat pe vecie.

După care îi citi aceste cuvinte, cuprinse în scrisoarea lui Bertram: "Când vei izbuti să iei din degetul meu acest inel, pe care nu-l voi scoate niciodată, atunci să mă numeşti soţul tău; dar pentru acest Când, eu scriu un Niciodată".

– Este o hotărâre cumplită! strigă Elena.

Contesa o rugă să aibă răbdare şi zise că – de vreme ce Bertram plecase – Elena va fi copilul ei şi că merita un soţ care s-o nu-

mească ceas de ceas doamna lui şi pe care să-l slujească douăzeci de băieţi necioplţi ca Bertram. Însă în zadar încercă această mamă fără de pereche, prin bunăvoinţa ei şi prin vorbele ei blânde şi măgulitoare, să aline suferinţa nurorii sale.

Elena, cu ochii aţintiţi asupra scrisorii, strigă, sfâşiată de durere: "Câtă vreme nu am o soţie, nu am nimic în Franţa".

Contesa o întrebă dacă vorbele acelea se aflau în scrisoarea primită.

– Da, doamnă – atât fu în stare să-i răspundă biata Elena.

În dimineaţa următoare, Elena nu era nicăieri de găsit. Lăsase o scrisoare, care urma să fie înmânată contesei în ziua aceea, şi care-i aducea la cunoştinţă pricina neaşteptatei sale plecări. În scrisoarea aceea o vestea că este într-atât de mâhnită că-l izgonise pe Bertram din ţara lui de baştină şi din căminul lui, încât – ca să răscumpere răul pricinuit – pornise în pelerinaj la altarul sfântului Iacob cel Mare. Şi încheia, cerându-i contesei să-şi înştiinţeze fiul că soţia sa, pe care o ura atât de mult, a plecat pentru totdeauna din casa lui.

Când părăsi Parisul, Bertram se duse la Florenţa unde deveni ofiţer în oastea ducelui. Şi, după un război încununat de izbândă, în care făptuise multe vitejii, primi din partea mamei sale scrisori, cuprinzând o veste ce-l bucură mult, cum că Elena n-avea să-l mai tulbure cu nimic. Tocmai se pregătea a se întoarce acasă, când Elena însăşi, în straiele sale de pelerin, sosi în cetatea Florenţei.

Florenţa era oraşul prin care treceau pelerinii în drum către lăcaşul sfântului Iacob cel Mare, iar când Elena ajunse în acest oraş, află că acolo locuia o văduvă primitoare care găzduia în casa ei pe toate femeile care plecau în pelerinaj la altarul acelui sfânt; văduva le dădea adăpost şi le prilejuia o şedere plăcută. De aceea Elena se duse drept la această bună femeie, şi văduva îi ură cu multă cuviinţă bun venit şi o pofti să vadă tot ce-ar fi voit în acel oraş vestit, spunând că – de va voi să privească la oastea ducelui – o va duce într-un loc unde va putea vedea întreaga armată.

– Vei vedea şi un pământean de-al domniei tale – mai zise văduva. Numele său este contele Rousillon, care în războaiele ducelui a slujit într-un chip demn de cinstire.

Elena nu aşteptă să mai fie poftită o dată, când află că Bertram avea să fie acolo. Îşi însoţi gazda şi fu o tristă şi amară plăcere pentru ea să-şi mai arunce încă o dată ochii pe chipul scumpului său soţ.

– Nu este oare un bărbat chipeş? întrebă văduva.

– Îmi place mult – răspunse Elena fără să şovăie.

Tot drumul, gureşa văduvă nu mai vorbi de altceva decât despre Bertram, înşirându-i Elenei povestea căsătoriei lui şi cum o părăsise pe sărmana lui soţie şi intrase în oastea ducelui, numai şi numai să fie scutit de a vieţui alături de ea. Elena ascultă răbdătoare această înşirare a propriilor sale nenorociri, şi nu isprăvi bine această poveste, când gazda sa începu alta, care se întipări adânc în mintea Elenei, cuvânt cu cuvânt, căci de astă dată văduva vorbea despre dragostea lui Bertram pentru fata ei.

Deşi lui Bertram nu-i fusese pe plac căsătoria la care îl silise regele, se pare că nu era lipsit de simţire faţă de vraja iubirii, pentru că de când fusese adus cu oastea în garnizoană la Florenţa, îi căzuse dragă Diana, o tânără fermecătoare, fiica acelei văduve care o găzduia pe Elena. Şi noapte de noapte, cu cântări de tot felul şi stihuri alcătuite spre slava frumuseţii Dianei, venea sub fereastra ei şi căuta să-i câştige iubirea. Dorinţa lui era ca fiica văduvei să-i îngăduie s-o vadă pe furiş, după ce toţi ai casei se duceau la culcare. Dar Diana nu se lăsa cu nici un chip înduplecată să-i împlinească această rugăminte necuvenită, nici nu-l încuraja întru nimic să suspine după ea, ştiindu-l bărbat căsătorit, ca fusese crescută sub îndrumările unei mame înţelepte, care, deşi acum strâmtorată, era de obârşie aleasă, trăgându-se din nobilul neam al Capuleţilor.

Toate acestea le povesti Elenei buna doamnă, lăudându-i nespus smerenia virtuoasă a fiicei sale, care, spunea ea, se datora în întregime unei creşteri neîntrecut de alese şi bunelor poveţe pe care i le dăduse. Şi mai spuse că Bertram o ruga nespus de mult pe Diana să-i primească în noaptea aceea vizita pe care el o dorea cu atât mai aprins, cu cât urma să plece din Florenţa chiar în zorii dimineţii următoare.

Deşi inima Elenei fu mâhnită aflând de iubirea lui Bertram pentru fiica văduvei, totuşi, după această povestire, mintea ei înflăcărată urzi un plan (nu o descurajase defel gândul că cel dintâi dăduse greş ca să-l recâştige pe hoinarul şi nobilul ei soţ). Îi destăinui văduvei că ea era Elena, soţia părăsită a lui Bertram, şi o rugă pe gazda aceasta cu inimă bună, precum şi pe fiica ei, să-l lase pe Bertram să vină, iar ea, Elena, va căuta să treacă în ochii lui Bertram drept Diana. Le spusese că s-a gândit la această tainică întâlnire cu soţul ei ca să capete de la dânsul un inel, despre care spusese că – de va ajunge vreodată în stăpânirea ei – el o va recunoaşte de soţie.

Văduva şi fiica ei îi făgăduiră s-o ajute în această încercare, în parte din milă pentru această biată soţie părăsită şi în parte pentru răsplata făgăduită de Elena, care le dărui o pungă de bani, ca semn al viitoarei sale recunoştinţe. În aceeaşi zi, Elena făcu aşa fel ca să-i ajungă la ureche lui Bertram că ea a murit, nădăjduind că la gândul că e liber să facă o nouă alegere, când ea i se va înfăţişa sub chipul Dianei, el îi va cere mâna. Iar dacă va căpăta inelul, o dată cu această făgăduială, Elena nu se mai îndoia că va izbuti să scoată un folos de pe urma unei astfel de împrejurări.

Seara, după ce se întunecă de-a binelea, Bertram fu lăsat să intre în odaia Dianei, unde se afla Elena, gata să-l primească. Măgulitoarele laude şi cuvintele de dragoste pe care i le spuse Elenei, deşi ştia bine că erau menite Dianei, sunau în auzul ei ca o muzică nepreţuită. La rându-i, Bertram fu atât de încântat de ea, încât se legă în chip solemn să-i fie soţ şi să-i poarte iubire veşnică, legământ care ea nădăjduia să fie prevestirea unei simţiri adevărate, atunci când va afla că aceea care-l încântase atât când a stat de vorbă cu ea era chiar Elena, însăşi soţia lui dispreţuită.

Bertram nu ştiuse niciodată câtă simţire ascundea în sufletul ei Elena, altminteri poate că n-ar fi fost atât de nepăsător faţă de ea. De asemenea, văzând-o în fiecare zi, nu luase defel în seamă frumuseţea ei – un chip cu care ne-am obişnuit, nu ne mai impresionează ca atunci când vedem pentru prima dată o faţă frumoasă ori urâtă. Cât despre înţelepciunea ei, n-o putea judeca cu nici un chip, fiindcă ea era pătrunsă de atâta respect, îmbinat cu dragoste, încât păstrase totdeauna tăcere când era el de faţă.

Dar acum, când tot viitorul ei şi încheierea fericită a tuturor viselor sale de iubire părea că atârnă de faptul dacă în inima lui Bertram va rămâne o plăcută amintire a întâlnirii din noaptea aceea, ea îşi desfăşură întreaga bogăţie a minţii, pentru a-i fi pe plac. Şi astfel, gingăşia simplă şi însufleţită cu care ştia că poarte o convorbire, precum şi dulceaţa cuceritoare a purtărilor sale îl fermecară până într-atât pe Bertram, încât jură că numai ea îi va fi soţie. Elena îi ceru inelul din deget, drept chezăşie a iubirii sale, şi el i-l dădu; iar în schimbul acelui inel, pe care trebuia neapărat să-l aibă în stăpânirea ei, Elena îi dărui alt inel – cel primit de la rege. Înainte de a se lumina de ziuă, Elena îşi luă rămas bun de la Bertram, iar el porni de îndată la drum, către castelul părintesc.

Elena le convinse pe văduvă şi pe Diana s-o însoţească la Paris, unde avea nevoie mai departe de ajutorul lor, ca să-şi ducă la înde-

plinire planul. Când ajunseră acolo, aflară că regele plecase s-o viziteze pe contesa de Rousillon, şi Eléna porni pe urmele regelui, cu toată iuţeala.

Regele se bucura de o desăvârşită sănătate, şi recunoştinţa faţă de dânsa – care-i mijlocise vindecarea – era atât de vie în sufletul lui, încât în clipa în care o văzuse pe contesa de Rousillon, începu să-i vorbească despre Elena, numind-o nestemată fără seamăn, pierdută din pricina nebuniei fiului ei; dar văzând că astfel o umple de întristare pe contesă, care plângea din adâncul inimii moartea Elenei, zise:

– Buna mea doamnă, am iertat şi-am uitat totul.

Însă pe bătrânul Lafeu, aflat de faţă, sufletul său cel bun nu-l lăsă ca peste amintirea Elenei – care-i fusese scumpă ca un odor – să se treacă cu atâta uşurătate, aşa că el glăsui:

– Trebuie să spun pe şleau ce gândesc, că tânărul gentilom a adus o grea jignire măriei sale, mamei şi doamnei sale; dară lui însuşi şi-a căşunat răul cel mai mare, fiindcă a pierdut o soţie a cărei frumuseţe uimea ochii tuturora, ale cărei cuvinte vrăjeau auzul tuturora, a cărei deplină desăvârşire îndemna toate inimile să dorească a-i sluji.

Regele zise:

– Preaslăvirea a ceea ce am pierdut face amintirea scumpă. Prea bine, chemaţi-l aci.

Şi Bertram se înfăţişă dinaintea lui. Iar regele, arătându-şi adânca mâhnire pentru nedreptăţile săvârşite faţă de Elena, îl iertă, de dragul tatălui său mort şi al pilduitoarei sale mame, şi-l lăsă să se bucure iarăşi de trecere pe lângă dânsul. Însă purtarea îndurătoare a regelui faţă de el se schimbă curând, căci băgă de seamă că Bertram purta în deget chiar inelul dăruit de el Elenei, şi îşi amintea prea bine cum Elena chemase pe toţi sfinţii din cer drept martori că nu se va despărţi nicicând de inelul acela, decât doar de-l va trimite regelui, când se va abate asupră-i vreo mare nenorocire. Cercetat îndeaproape de rege cum anume ajunsese în mâna lui inelul, Bertram înşiră o istorisire greu de crezut, despre o doamnă care i-l zvârlise pe o fereastră, tăgăduind s-o fi văzut măcar o dată pe Elena, din ziua cununiei. Regele, ştiind cât de nesuferită îi era lui Bertram soţia sa, se temu ca nu cumva-el să-i fi răpit viaţa şi porunci străjilor sale să-l aresteze, zicând:

– Sunt cuprins de gânduri negre: mă tem că viaţa Elenei a fost curmată în chip ticălos.

În clipa aceea, Diana şi mama ei intrară şi înfăţişară regelui o jalbă, prin care-i cereau să-şi folosească puterea regească, silindu-l pe Bertram să se cunune cu Diana, faţă de care se legase cu solemnă juruinţă s-o ia de soţie. Bertram, înfricoşat de mânia regelui, tăgădui că ar fi făcut asemenea făgăduială; atunci Diana, pentru a întări adevărul spuselor sale, scoase la iveală inelul (pe care Elena i-l lăsase), zicând că-i dăruise lui Bertram inelul pe care-l purta în clipa aceea, în schimbul celuilalt, în ceasul când jurase că-i va fi soţ. Auzind acestea, regele porunci străjilor să pună mâna şi pe ea; deoarece povestea ei despre inel nu se potrivea cu cea a lui Bertram, bănuielile regelui fură întărite şi el le spuse că de nu vor mărturisi cum a ajuns în stăpânirea lor inelul Elenei, vor fi daţi amândoi pe mâna călăului. Diana se ruga să i se îngăduie mamei sale să-l aducă pe giuvaergiul de la care cumpărase inelul şi, împlinindu-i-se rugămintea, văduva ieşi şi se întoarse pe dată, însoţită de Elena.

Buna contesă, care suferea cumplit din pricina primejdiei ce atârna asupra capului fiului ei şi se îngrozea la gândul că bănuiala ar putea fi întemeiată, când văzu că scumpa ei Elena – pe care o iubea cu o dragoste de mamă – era totuşi în viaţă, fu cuprinsă de un simţământ pe care abia fu în stare să-l îndure. Regelui nici nu-i venea a crede că dinainte-i se afla Elena, şi zise:

– E oare adevărat că aceea pe care o am dinaintea ochilor e soţia lui Bertram?

Elena care nu se simţea încă o soţie recunoscută, răspunse:

– Nu, preamilostive doamne, nu vedeţi decât umbra unei soţii; numele, şi nu însăşi făptura ei.

Bertram strigă:

– Eşti şi una şi cealaltă, şi una şi cealaltă! O, iartă-mă!

– Stăpânul meu – spuse Elena – când am întruchipat-o pe această frumoasă fecioară, ai fost uimitor de bun; şi iată aici şi scrisoarea domniei-tale! şi-i citi cu glas voios aceleaşi cuvinte pe care altădată le repetase cu atâta amărăciune: "Când vei izbuti să iei din degetul meu acest inel..." Lucrul acesta s-a înfăptuit, căci mie mi-ai dat inelul. Vrei să fii al meu acum, după ce eşti îndoit câştigat?

Bertram răspunse:

– De-mi poţi dovedi că am vorbit cu tine în noaptea aceea, îmi vei fi veşnic o scumpă iubită.

Nu-i fu greu Elenei s-o facă, fiindcă văduva şi Diana veniseră înadins spre a dovedi acest fapt; şi regele fu atât de încântat de Diana, pentru ajutorul prietenesc pe care-l adusese scumpei Elena,

pe care o prețuia atât pentru binele ce i-l făcuse – încât îi făgădui și ei un soț nobil; povestea Elenei îl făcuse să-i vină în gând că e o răsplată cu adevărat regească să le dea soți de neam fetelor frumoase, când împlinesc vreo faptă de seamă.

Astfel, Elena se încredință în cele din urmă că moștenirea tatălui ei era cu adevărat sfințită de cele mai norocoase stele din cer, căci acum ca era soția mult iubită a scumpului ei Bertram, și nora nobilei sale stăpâne, purtând numele de contesă de Rousillon.

Femeia îndărătnică

Catarina, poreclită Scorpia, era fata cea mai mare a lui Baptista, un bogat neguţător din Padua. Avea o fire atât de nestăpânită şi năbădăioasă, şi o limbă atât de ascuţită, încât în tot cuprinsul cetăţii Padua nimeni nu-i mai spunea altfel decât Catarina-Scorpia. Era greu, ba chiar cu neputinţă de crezut că se va găsi vreun gentilom care să aibă curajul s-o ia de soţie. Tocmai de aceea i se lua mult în nume de rău lui Baptista faptul că în nenumărate rânduri, când cealaltă fiică a sa, fermecătoarea Bianca, fusese cerută de soţie, pregetase să-şi dea încuviinţarea. Îi respingea şi pe cei mai străluciţi peţitori, spunându-le că numai după ce va scăpa de povara fiicei sale mai mari, ei vor fi liberi s-o peţească pe Bianca.

Se întâmplă, totuşi, să vină la Padua, anume pentru a-şi căuta soţie, un gentilom, pe nume Petruchio, care, fără a ţine seamă de cele ce se spuneau despre firea Catarinei, aflând că e bogată şi frumoasă, se hotărî să se însoare cu ea şi s-o îmblânzească, făcând din ea o nevastă potolită, alături de care să-şi poată duce în tihnă traiul. Şi, cu adevărat, nimeni altul decât Petruchio nu era mai potrivit pentru a se apuca de această grea treabă, deoarece era deopotrivă de încăpăţânat ca şi Catarina. Totodată, era şi un om plin de duh şi vesel şi, pe deasupra, atât de înţelept, încât ştia foarte bine să se prefacă pătimaş şi furios, când era atât de potolit, că ar fi putut râde el singur de prefăcuta sa mânie, pentru că avea o fire nepăsătoare şi ştia să ia lucrurile cu uşurinţă. Felul aprig în care se purtă când ajunse soţul Catarinei era numai de haz, sau, mai bine zis, era prefăcătorie, pe care, datorită pătrunderii sale deosebite, o găsise singura cale de-a potoli izbucnirile pătimaşe ale furioasei Catarina.

Aşadar, Petruchio se duse să o câştige cu vorbe galeşe pe Catarina-Scorpia. Mai întâi şi-ntâi îi ceru lui Baptista îngăduinţa de a o

urta pe fata lui, "blânda Catarina" – cum o numi Petruchio – zi-ând cu înţepătoare isteţime că, auzind de sfiala ei feciorelnică şi le purtările ei cuviincioase, venise tocmai din Verona ca să-i cucerească dragostea. Tatăl fetei, cu toate că ţinea să o mărite, fu silit să mărturisească până la urmă că nu se prea potriveşte Catarina cu această descriere, fiindcă nu trecu mult şi se vădi cât de blândă şi le cuviincioasă era; profesorul de muzică intră valvârtej în încăpere, ca să se plângă că "blânda" Catarina, eleva lui, îi spărsese capul cu alăuta, deoarece îndrăznise să-i găsească o greşeală în felul cum cântase. Auzind acestea, Petruchio zise:

– E o fetişcană curajoasă; simt c-o iubesc mai mult ca oricând şi ard de dorinţa de a sta puţin de vorbă cu ea. Şi, zorindu-l pe bătrânul gentilom să-şi dea încuviinţarea, mai spuse: Treburile mă zoresc, signor Baptista, nu pot veni în fiecare zi ca să îngân vorbe dulci. L-ai cunoscut pe tatăl meu; dânsul a murit şi m-a lăsat moştenitor al tuturor moşiilor şi avuţiilor sale. Aşa că spune-mi, dacă dobândesc iubirea fiicei domniei-tale, ce zestre îi vei da?

Baptista socoti cam necioplită pentru un îndrăgostit asemenea purtare, însă fiind bucuros s-o mărite pe Catarina, răspunse că-i va da douăzeci de mii de coroane drept zestre şi jumătate din averea sa la moartea lui. Căzură repede la învoială şi Baptista se duse să-i dea de ştire arţăgoasei sale fiice despre înţelegerea la care ajunsese cu îndrăgostitul Petruchio. O trimise apoi la el, să-i asculte mărturisirile de iubire.

În vremea aceea, Petruchio chibzuia în sinea lui cam în ce fel s-o curteze, şi-şi spuse: "Când vine, o să-mi arăt dragostea printr-o glumă. Dacă-şi bate joc de mine, preabine, am să-i spun că are viers dulce ca o privighetoare, iar dacă se-ncruntă, îi spun că arată senină la chip ca trandafirii proaspăt scăldaţi în roua zorilor. Dacă nu scoate un singur cuvânt, voi lăuda elocinţa ei, iar dacă-mi cere să plec pe dată, îi voi mulţumi, ca şi cum m-ar ruga să rămân cu ea o săptămână de zile în şir".

Dar iată că intră trufaşa Catarina, şi Petruchio îi vorbi primul:

– Bună dimineaţa Kate, căci aflu că acesta ţi-e numele.

Catarina, nefiindu-i pe plac acest fel simplu de-a o numi, spuse cu dispreţ:

– Cei care ţin să-mi vorbească îmi spun Catarina.

– Minţi – îi întoarse vorba îndrăgostitul. Ţi se zice Kate şi nu altfel, sau Kate cea frumoasă; şi uneori Kate-Scorpia. Însă, Kate, eşti cea mai drăgălaşă Kate din toată Creştinătatea, şi de aceea,

Kate, auzind cum blândeţea ta este lăudată de toate oraşele, vin să-ţi cer mâna.

Năstruşnică întâlnire între doi amorezi! Ea, folosind cuvinte mânioase şi răstite, îi dovedi că-şi câştigase pe drept porecla de Scorpia – în timp ce el nu mai contenea s-o laude în cuvinte duioase şi curtenitoare. În cele din urmă, auzindu-l pe tatăl ei apropiindu-se, Petruchio îi spuse (cu gândul de-a sfârşi cât mai curând cu vorbele de dragoste):

– Dulce Catarina, hai să lăsăm deoparte aceste palavre deşarte, căci tatăl tău a încuviinţat să-mi fii soţie. Cu privire la zestre, ne-am învoit, şi de vrei, sau nu vrei, eu tot am să mă însor cu tine.

Şi cum intră Baptista, Petruchio îi spuse că fiica lui l-a primit cu bunăvoinţă şi i-a făgăduit să se cunune cu el duminica următoare. Catarina tăgădui aceste spuse, zicând că ar vrea mai degrabă să-l vadă spânzurat în ziua de duminică, şi-i aruncă tot soiul de mustrări tatălui ei, fiindcă dorea s-o mărite cu un bădăran ţicnit ca Petruchio. Petruchio îl rugă pe tatăl fetei să nu ia în seamă vorbele ei mânioase, spunându-i că ei se înţeleseseră ca ea să se prefacă năzuroasă de faţă cu tatăl ei, dar că între patru ochi îi păruse foarte iubitoare şi drăgăstoasă. Apoi, întorcându-se spre Catarina, zise:

– Dă-mi mâna, Kate. Eu o să plec la Veneţia, ca să-ţi cumpăr rochii alese pentru ziua nunţii. Îngrijeşte-te de petrecere, tată, şi poftеşte oaspeţii. O să aduc inele, podoabe frumoase şi veşminte bogate, ca să arate cât mai minunat Catarina mea; şi poţi să mă săruţi, Kate, fiindcă ne vom cununa duminică.

În ziua de duminică se adunară toţi oaspeţii poftiţi la nuntă, însă aşteptară mult şi bine până să se ivească Petruchio, iar Catarina plânse de ciudă la gândul că Petruchio nu făcuse decât să-şi bată joc de ea. Într-un târziu, totuşi, se arătă, fără să fi adus nimic din găteala de nuntă pe care-o făgăduise Catarinei. Nu-i vorbă că nici el nu era îmbrăcat cum s-ar fi cuvenit unui mire, ci purta nişte haine ponosite şi neîngrijite, ca şi cum ar fi vrut să ia în râs treaba pentru care venise; şi slujitorii lui, până şi caii pe care călăreau arătau şi ei ca vai de lume.

Petruchio nu putu fi înduplecat să-şi schimbe hainele; Catarina, zicea el, urma să se cunune cu dânsul şi nu cu hainele lui. Văzând că nu e chip să se-nţeleagă cu el, porniră spre biserică. Mirele nici gând să se abată dintr-ale lui, fiindcă atunci când preotul îl întrebă pe Petruchio dacă vrea s-o ia pe Catarina de nevastă, el îşi însoţi încuviinţarea cu o înjurătură atât de grosolană, încât – buimac de

uimire – preotul scăpă cartea din mâni, şi când se aplecă să şi-o ridice, acest mire smintit îl înghionti atât de zdravăn, încât preotul căzu hăt colo, cu ceaslov cu tot. Şi tot timpul cât ţinu cununia, mirele bătu din picior şi înjură în aşa hal, încât cu toată firea curajoasă a Catarinei, ea tremura ca varga de spaimă. După ce se sfârşi slujba, cât se mai aflau înoă în biserică, Petruchio ceru vin şi închină în sănătatea celor din jur, strigând cât îl ţinea gura. După care zvârli drept în obrazul ţârcovnicului ceea ce mai rămăsese pe fundul paharului; căci, zicea el, prea avea ţârcovnicul o barbă rară şi flămândă şi – când dăduse pe gât vinul – părea că ar vrea să apuce cu barba până şi fărâma de turtă căzută în pahar. Într-un cuvânt, nici că se mai pomenise nuntă mai anapoda; însă Petruchio se purta atât de năstruşnic numai pentru a izbândi mai bine în planul ce şi-l făcuse cu scopul de a îmblânzi o nevastă atât de îndrăcită.

Baptista se-ngrijise de o petrecere de nuntă cât se poate de strălucitoare, dar când se întoarseră acasă de la biserică, Petruchio o apucă de mână pe Catarina şi spuse că are de gând să-şi ducă nevasta acasă, pe dată; nici mustrările socrului său, nici cuvintele mânioase ale Catarinei, care-şi ieşise din sărite, nu-i schimbară gândul. Striga sus şi tare că soţul are dreptul să hotărască asupra soartei soţiei sale cum pofteşte, şi o zori pe Catarina să plece. Părea atât de cutezător şi de dârz, încât nimeni n-avu tăria de a încerca să-l oprească.

Petruchio îşi urcă nevasta pe un cal prăpădit, pricăjit şi deşălat, pe care-l găsise anume; el şi slujitorul lui aveau mârţoage la fel de prăpădite. Călătoriră pe drumuri anevoioase şi clisoase, şi de câte ori gloaba Catarinei se poticnea de vreun bolovan, soţul ei tuna şi fulgera, înjurând sărmanul dobitoc, care, sleit de puteri, abia se mai târa sub povara sa. Ai fi zis că om mai năbădăios ca Petruchio nici că s-ar mai afla!

În cele din urmă, după un drum istovitor, de-a lungul căruia Catarina nu auzise altceva decât blestemele grozave ale lui Petruchio împotriva slujitorului şi a cailor, ajunseră la casa lui. Petruchio îi ură bun venit în căminul ei în cuvinte blânde, însă hotărî ca soţia lui să nu aibă parte de odihnă, nici de masă în seara aceea. Fură întinse mesele şi servitorii nu întârziară să aducă cina, dar Petruchio, prefăcându-se că găseşte câte un cusur fiecărui fel de mâncare, aruncă pe podele carnea şi porunci slujitorilor s-o ia de-acolo; şi toate acestea zicea că le face numai de dragul Catarinei lui, pen-

tru că ea nu putea să mănânce carne prost gătită. Iar când Catarina, flămândă şi picând de oboseală, se duse la culcare, el găsi şi patul prost făcut, aruncând pernele şi aşternutul prin încăpere, astfel că biata de ea fu nevoită să se aşeze într-un jilţ unde, dacă i se întâmpla să aţipească, era trezită numaidecât de glasul zgomotos al soţului ei, care zbiera la slujitori fiindcă nu se pricep să pregătească patul de nuntă al miresei sale.

A doua zi, Petruchio o ţinu la fel, vorbindu-i mai departe Catarinei cu cuvinte blânde, dar când ea încerca să pună ceva în gură, găsea numaidecât cusur tuturor bucatelor ce erau aduse dinaintea ei, azvârlind bucatele de la prânz pe podele, cum făcuse şi la cină. Iar Catarina, ţanţoşa Catarina, se milogi de slujitori să-i aducă pe furiş ceva de îmbucat. Ei, însă, dăscăliţi din vreme de Petruchio, răspundeau că nu cutează să-i dea nimic fără ştirea soţului ei.

– Săraca de mine – se văita dânsa – s-a însurat oare cu mine ca să mă înfometeze? Milogii care vin la uşa tatălui meu tot capătă ceva de mâncare. Dar eu, care n-am ştiut niciodată ce înseamnă să cer, sunt lihnită de foame, ameţită de nesomn, ţinută trează de înjurături şi hrănită cu arţag. Şi ce-i mai de neînchipuit, toate acestea le săvârşeşte, chipurile, în numele unei iubiri desăvârşite, zicând că aş muri pe loc dac-aş dormi sau aş mânca.

Monologul acesta fu curmat de intrarea lui Petruchio, care, neavând de gând s-o înfometeze de-a binelea, îi aduse o ciozvârtă prăjită de carne, spunându-i:

– Cum se simte fermecătoarea mea Kate? Iată, iubito, vezi cât de harnic sunt, ţi-am pregătit carnea cu mâinile mele. Sânt sigur că această dovadă a bunătăţii mele merită mulţumiri. Cum, nici o vorbă? A, pricep, nu-ţi este pe plac carnea, şi toată osteneala ce mi-am dat-o este în zadar.

Şi porunci unui slujitor să ia farfuria de-acolo. Foamea cumplită, care doborâse mândria Catarinei, o făcu să spună, deşi cu mânie în suflet:

– Las-o aici, te rog.

Însă Petruchio nu se mulţumi numai cu atât, şi-i spuse:

– Cel mai neînsemnat serviciu este răsplătit cu mulţumiri, şi astfel va fi şi al meu, înainte ca să te atingi de carne.

La vorbele acestea, Catarina mormăi în silă:

– Îţi mulţumesc.

Doar atunci îi îngădui să-şi potolească puţin foamea, zicând:

– Mănâncă sănătoasă, iubitoare Kate; mănâncă după pofta inimii! Şi acum, scumpa mea turturică, o să ne întoarcem acasă la tatăl tău şi vom petrece cum nu se poate mai bine, cu haine de catifea şi bonete, şi inele de aur, cu horbote şi eşarfe şi două schimburi de rufărie aleasă.

Şi, ca s-o facă să creadă că avea de gând cu adevărat să-i dăruiască toate aceste lucruri scumpe, chemă un croitor şi un marchitan, care aduseră cu ei câteva veşminte noi, ce le poruncise pentru ea. Apoi, dând tava ei slujitorului, ca s-o ducă afară, mai înainte ca dânsa să-şi fi potolit măcar pe jumătate foamea, zise:

– Ai şi isprăvit de prânzit?

Marchitanul înfăţişă o bonetă, zicând:

– Iată boneta de care a pomenit luminăţia voastră.

La aceste cuvinte, Petruchio se porni iarăşi să tune şi să fulgere, zicând că boneta era croită ca o strachină şi că nu era mai mare decât o mătură sau o coajă de alună, cerându-i marchitanului s-o ia de acolo şi s-o facă mai mare. Catarina însă spuse:

– Vreau s-o iau pe aceasta; toate femeile cumsecade poartă astfel de bonete.

– Când vei fi cumsecade – îi întoarse vorba Petruchio – vei avea şi tu una la fel, dar până atunci nu.

Carnea pe care o mâncase îi mai dăduse Catarinei puţin curaj şi ea spuse:

– Signore, cred că pot avea îngăduinţa de-a vorbi, şi voi vorbi. Nu sunt copil, nici prunc, oameni mai de seamă decât dumneata au răbdat să mă audă rostindu-mi gândul, şi de nu voieşti, ai face mai bine să-ţi astupi urechile.

Petruchio se făcu că nici nu aude aceste cuvinte pline de mânie, căci – din fericire – descoperise o cale mai bună de a-şi struni soţia, decât să se certe cu ea. De aceea răspunsul său fu:

– Fireşte, adevărat grăieşti, este o bonetă care nu face doi bani şi te iubesc mai mult fiindcă nu-ţi place nici ţie.

– De mă iubeşti ori ba – zise Catarina – mi-e totuna. Mie îmi place boneta şi o voi avea. Pe aceasta, sau niciuna.

– Ai spus că doreşti să vezi rochia – urmă Petruchio, prefăcându-se mai departe că n-o înţelege.

Apoi veni croitorul şi-i arătă o rochie frumoasă, croită pentru ea. Petruchio, care îşi pusese-n gând să nu-i ia nici bonetă, nici rochie, găsi fel de fel de cusururi.

– Doamne păzeşte! strigă el. Ce porcărie mai e şi asta? Cum, asta zici tu că este o mânecă? Parcă-i o şa, pleoştită ca vai de lume!

Croitorul spuse:

– Mi-aţi cerut să fie după portul vremii!

Iar Catarina adause că în viaţa ei n-a văzut o rochie mai bine croită. Aceasta fu de ajuns pentru Petruchio, şi după ce le plăti oamenilor acelora pe ascuns, pentru marfa lor, şi le ceru iertare pentru felul ciudat în care se purta cu ei – cu vorbe aprige şi gesturi furioase îi alungă pe croitor şi pe marchitan din încăpere. Apoi, întorcându-se către Catarina, îi zise:

– Nu-i nimic, haide Kate, draga mea, o să ne ducem acasă la tatăl tău chiar şi în aceste straie de rând, pe care le purtăm acum.

După care porunci să i se înşăueze caii, susţinând că sunt ceasurile şapte dimineaţa, şi el trebuie să ajungă la Baptista acasă la vremea prânzului.

Adevărul este că nu era în faptul dimineţii când el spuse asta, ci tocmai bine amiaza zilei. De aceea Catarina îşi luă inima în dinţi şi spuse cu sfială, copleşită de poruncile furioase ale soţului ei:

– Te încredinţez, domnia-ta, că sunt ceasurile două după amiază şi va fi vremea cinci înainte de ajungem noi acolo.

Dar Petruchio îşi pusese în gând ca înainte de a o duce la tatăl ei s-o facă atât de supusă, încât ea să încuviinţeze orice i-ar spune el. De aceea, ca şi cum ar fi fost stăpân chiar pe mersul soarelui şi i-ar fi stat în putere să poruncească aştrilor, zise că va fi ceasul care va voi el să fie, înainte de-a porni la drum. Pentru că, zicea el, orice spun şi orice fac, tu înadins mi te pui împotrivă. Nu vreau să plecăm astăzi, şi dacă vom pleca, va fi ora care am să apun eu că este.

Într-o zi întreagă Catarina fu silită să se înveţe cu această ascultare, nouă pentru dânsa, şi Petruchio nu îi îngădui să meargă acasă la tatăl ei, până când trufia ei nu fu îngenunchează cu totul. Ajunsese până acolo cu supunerea, că nici nu mai cuteza să-şi aducă aminte măcar că s-ar putea împotrivi. În vreme ce se aflau pe drum, puţin lipsi să se vadă întoarsă acasă iarăşi, numai fiindcă se întâmplase să pomenească în treacăt că pe cer sta soarele, când el susţinea morţiş că luna strălucea în miezul zilei.

– Îţi spun acum, pe feciorul mamei mele – spuse el – şi acesta sunt eu însumi, că va fi lună sau stele, sau orice am să vreau eu, altminteri nu mai ajung la casa tatălui tău.

Apoi se făcu că vrea să se întoarcă din drum, însă Catarina, care nu mai era defel Catarina-Scorpia, ci o soţie ascultătoare, zise:

– Haide să mergem mai departe, te rog, şi va fi soare, ori lună, ori stele, sau orice-ai pofti; şi dacă de-acum înainte vei voi să-l numeşti lumânare cu feştilă, jur că la fel va fi şi pentru mine.

Petruchio se hotărî s-o pună la încercare, şi de aceea spuse încă o dată:

– Eu zic că e lună.

– Ştiu prea bine că e lună – întări Catarina.

– Minţi, e binecuvântatul soare – spuse Petruchio.

– Atunci e binecuvântatul soare – repetă Catarina – şi nu va fi soare, de vei spune tu că nu e soare. Oricum îi vei spune tu, chiar aşa va fi, şi aşa va rămâne de-a pururi pentru Catarina.

Abia atunci îi îngădui Petruchio să-şi urmeze călătoria; însă, ca să mai încerce o dată dacă pornirea asta spre cumineţenie va ţine, când întâlniră în drum un moşneag, Petruchio îi dădu bineţe, ca şi cum ar fi fost o tânără femeie, zicându-i:

– Zi bună, frumoasă doamnă.

O întrebă apoi pe Catarina dacă a mai văzut vreo femeie mai fermecătoare, lăudând faţa albă şi bujorii din obrajii unchiaşului şi asemănând ochii lui cu două stele strălucitoare. Şi întorcându-se spre moşneag, spuse iarăşi:

– Frumoasă şi fermecătoare fată, încă o dată îţi dau bună ziua! Iar soţiei sale îi zise: Draga mea Kate, îmbrăţişeaz-o de dragul frumuseţii sale.

Catarina, acum cu desăvârşire învinsă, îşi însuşi pe dată părerea soţului ei şi îi vorbi în chip asemănător bătrânului drumeţ, zicându-i:

– Înfloritoare fecioară, eşti frumoasă, fragedă şi drăgălaşă; încotro te îndreptţi şi unde ţi-e locuinţa? Fericiţi sunt părinţii care s-au învrednicit cu un copil atât de fermecător!

– Ia stai, ce se petrece cu tine, Kate – zise Petruchio – nădăjduiesc că nu ţi-ai pierdut minţile! Acesta este un bărbat vârstnic, zbârcit şi ofilit, şi nu o fată în floarea tinereţii, cum zici tu.

La care Catarina spuse:

– Să-mi fie cu iertare, bătrâne domn, soarele m-a orbit până-ntr-atât, încât tot ce privesc îmi pare verde. Acum îmi dau seama că eşti un părinte vrednic de cinstire. Nădăjduiesc că mă vei ierta pentru această greşeală.

– Iartă-ne, unchiaşule – zise Petruchio – şi spune-ne unde te duci. Vom fi bucuroşi să te avem tovarăş de drum, dacă ai aceeaşi ţintă cu noi.

Bătrânul răspunse:

– Cinstite domn şi frumoasă doamnă, ciudata întâlnire cu domniile voastre m-a uimit nespus. Numele meu este Vincentio şi mă duc să-l văd pe un fiu al meu, care locuieşte la Padua.

Petruchio află că unchiaşul acela era tatăl lui Lucentio, un tânăr care urma să se însoare cu Bianca, fiica mai mică a lui Baptista, ceea ce îl făcu să-l felicească pe Vincentio, spunându-i ce nevastă bogată era pe cale să ia fiul lui. Şi astfel îşi urmară călătoria tustrei în chip plăcut, până ce sosiră la Baptista acasă, unde se adunaseră sumedenie de oaspeţi spre a prăznui nunta Biancăi cu Lucentio, căci Baptista se învoise bucuros la căsătoria mezinei, după ce-şi luase de pe suflet povara Catarinei.

Când intrară în casă, Baptista le ură bun venit la petrecerea de nuntă, unde mai era de faţă încă o pereche de curând căsătorită.

Lucentio, soţul Biancăi, şi Hortensio, celălalt tânăr însurăţel, nu se putură stăpâni să nu facă unele glume ocolite pe seama firii năbădăioase a nevestei lui Petruchio. Drăgăstoşii miri păreau grozav de încântaţi de firile blânde ale doamnelor pe care şi le aleseseră, făcând haz de Petruchio pentru alegerea lui mai puţin fericită. Petruchio nici nu luă în seamă vorbele mucaliţilor. Când însă femeile părăsiră încăperea, după terminarea prânzului, îl văzu şi pe Baptista alăturându-se celorlalţi, ca să râdă de el. Atunci Petruchio îl încredinţă că soţia lui se va dovedi mai ascultătoare decât ale lor, dar tatăl Catarinei spuse:

– Cu mâhnire în suflet, Petruchio, fiule, mă tem că din toţi soţii, tu te-ai ales cu cea mai arţăgoasă nevastă.

– Bine – încuviinţă Petruchio – eu zic că nu, şi de aceea, drept chezăşie că rostesc adevărul, să trimită fiecare din noi după nevasta lui, şi cel a cărui nevastă va fi cea mai supusă, venind de cum s-a trimis după ea, acela va câştiga rămăşagul.

La aceasta, ceilalţi doi soţi se învoiră bucuroşi, fiindcă aveau deplină încredere că drăgălaşele lor soţii se vor dovedi mai ascultătoare decât îndărătnica de Catarina, şi propuseră o prinsoare pe douăzeci de coroane. Dar Petruchio le răspunse zâmbind că ar pune un astfel de rămăşag pe şoimul sau pe copoiul lui, însă unul de douăzeci de ori mai mare pe soţia lui. Lucentio şi Hortensio urcară

prinsoarea la o sută de coroane, şi Lucentio îşi trimise cel dintâi slujitorul s-o cheme pe Bianca. Dar slujitorul se întoarse, zicând:

– Domnule, stăpâna mea îţi trimite vorbă că are treabă şi nu poate veni.

– Cum se poate – întrebă Petruchio – să spună că are treabă şi nu poate veni? Aşa se cuvine să răspundă o soţie?

Atunci cei doi râseră de el, zicând să fie mulţumit dacă nu-i va trimite Catarina un răspuns şi mai aspru. Apoi veni rândul lui Hortensio să trimită după soţia lui. El îi spuse slujitorului:

– Du-te şi pofteşte-o pe soţia mea să vină până la mine.

– Oho! S-o poftească! râse Petruchio. Ba să-i spui că trebuie să vină.

– Mi-e teamă, domnule – zise Hortensio – că soţia dumitale nu se va lăsa nici poftită.

Acest curtenitor soţ se cam îngălbeni la faţă când slujitorul se întoarse fără stăpâna lui.

– Asta-i bună! Unde e soţia mea?

– Stăpâne – zise slujitorul – stăpâna mea spune că puneţi la cale vreo şotie şi de aceea nu va veni. Îţi cere să vii dumneata la dânsa.

– Din rău în mai rău! făcu Petruchio, apoi îşi trimise slujitorul, spunându-i: Băiete, du-te la stăpâna ta şi spune-i că-i poruncesc să vină la mine.

Abia avură vreme cei din jur să-şi spună că nu se va supune acestei porunci, când Baptista, uluit, strigă:

– Zău aşa, pe Maica Precistă! Iat-o pe Catarina cum vine!

Ea intră şi-i spuse cu smerenie:

– Care-ţi este voia, seniore, că ai trimis după mine?

– Unde sunt sora ta şi soţia lui Hortensio? întrebă el.

Catarina răspunse:

– Stau de vorbă lângă căminul din odaia de primire.

– Du-te şi adu-le încoace! porunci Petruchio.

Catarina ieşi, fără o vorbă, ca să împlinească porunca soţului ei.

– Dacă se poate crede în minuni – zise Lucentio – atunci suntem martorii unei adevărate minuni.

– Chiar aşa şi este! glăsui Hortensio – şi mă-ntreb ce-o fi prevestind?

– Pe legea mea, prevesteşte pace – spuse Petruchio – şi dragoste, şi viaţă liniştită, şi întâietate pe drept cuvenită; şi, ca să nu lungim vorba, tot ce poate fi mai frumos.

Tatăl Catarinei, nespus de fericit să vadă cum s-a îndreptat fiica sa, zise:

– Acum, pe drept ţi se cuvine răsplata, Petruchio, fiule! Ai câştigat prinsoarea, şi voi mai adăuga la zestrea ei încă douăzeci de mii de coroane, ca şi cum ar fi altă fată, căci e schimbată de parcă s-ar fi născut acum.

– Staţi – zise Petruchio – voi fi şi mai îndreptăţit să câştig prinsoarea dacă vă voi arăta şi alte semne ale virtuţii şi supunerii ei.

Şi cum Catarina intra tocmai atunci, însoţită de cele două doamne, el urmă:

– Priviţi-o cum vine şi le aduce şi pe soţiile voastre încăpăţânate, ca pe nişte prizoniere ale puterii sale femeieşti, de înduplecare! Catarina, boneta asta a ta nu-ţi stă bine; jos cu asemenea fleacuri, calc-o în picioare!

Catarina îşi scoase pe dată boneta şi o azvârli cât colo.

– Doamne! strigă nevasta lui Hortensio. Facă cerul să nu am niciodată prilej de suspine, înainte de a fi împinsă la astfel de faptă neroadă!

Iar Bianca spuse şi ea:

– Halal! Ce supuşenie prostească mai e şi asta?

La care soţul Biancăi îi spuse:

– Aş dori ca supuşenia ta să fie la fel de prostească! Înţelepciunea cu care îţi îndeplineşti îndatoririle, frumoasă Bianca, m-a costat o sută de coroane, de la sfârşitul prânzului încoace.

– Asta înseamnă că ai fost un nerod, crezând că păzesc cu atâta sfinţenie îndatoririle mele.

– Catarina – zise Petruchio – te însărcinez să le spui acestor femei îndărătnice ce anume datorează soţilor şi stăpânilor lor.

Şi, spre înmărmurirea tuturor celor aflaţi de faţă, fosta Catarina-Scorpia preamări ascultarea ce se cuvine să o aibă o adevărată soţie, în cuvinte tot atât de grăitoare, pe cât fusese de deplină supunerea ei în toate faţă de voinţa lui Petruchio.

Astfel, Catarinei i se duse încă o dată vestea în întreaga Padua, însă altfel decât până atunci. Din Catarina-Scorpia, ea deveni femeia cea mai supusă din Padua, soţia care îşi păzea cu cea mai mare sfinţenie îndatoririle.

Comedia erorilor

Cetăţile Siracuza şi Efes, aflându-se în stare de război, în Efes fu dată o lege crudă, care poruncea ca orice negustător din Siracuza aflat în cetatea Efesului să fie ursit morţii, dacă nu-şi va putea răscumpăra viaţa, plătind o mie de mărci.

Aegeon, un bătrân negustător din Siracuza, fu descoperit pe străzile Efesului şi adus înaintea cârmuitorului pentru a plăti acest greu tribut, sau a-şi primi osânda la moarte.

Aegeon nu avea bani pentru a plăti răscumpărarea, şi stăpânitorul, înainte de a rosti împotrivă-i osânda, îi ceru să istorisească povestea vieţii sale şi să-i spună ce pricină îl mânase să înfrunte primejdia de a veni în Efes, unde a intra însemna moartea pentru oricare negustător siracuzan.

Aegeon spuse că nu se teme de moarte, căci suferinţele îndurate îl săturaseră de viaţă, dar că nu i se putea da o sarcină mai grea decât să înşire întâmplările nefericitei sale vieţi. Apoi îşi începu istorisirea, cu aceste cuvinte:

– Am văzut lumina zilei în Siracuza şi am fost crescut spre a ajunge negustător. Am luat de soţie o femeie cu care am dus un trai nespus de fericit. Într-un timp, fiind nevoit să plec la Epidamnum, unde am fost ţinut de treburile mele şase luni în şir, şi apoi aflând că va trebui să mai rămân câtăva vreme, am trimis după soţia mea. Dânsa, de-ndată ce a sosit, a căzut grea şi a născut doi feciori. Şi, lucru ciudat, amândoi semănau din creştet până-n tălpi ca două picături de apă, încât era cu neputinţă să-i deosebeşti. O dată cu naşterea celor doi gemeni ai mei, o femeie sărmană din hanul unde trăsese soţia mea aduse pe lume doi copii, care şi ei semănau leit între ei, întocmai ca şi feciorii mei. Părinţii acestor copii fiind gro-

zav de săraci, i-am crescut eu pe cei doi băieţi ai lor pentru ca mai târziu să-i slujească pe fiii mei.

Feciorii mei erau copii foarte frumoşi şi nu mică era mândria soţiei mele să aibă asemenea fii. Şi cum dânsa în fiecare zi îşi arăta dorinţa să se întoarcă acasă, eu am încuviinţat, împotriva voinţei mele, şi într-un ceas rău, ne-am urcat pe puntea unei corăbii. Nu ne depărtasem nici la o leghe de Epidamnum, când se stârni o furtună înfricoşătoare, care bântui cu asemenea străşnicie, încât marinarii, văzând că nu mai au nici o putinţă de a scăpa vasul, se înghesuiră într-o barcă spre a-şi mântui vieţile, lăsându-ne pe noi singuri pe corabie, care dintr-o clipă într-alta avea să fie sfărâmată de furia furtunii.

Vaietele neîncetate ale soţiei mele şi jalnicele scâncete ale dragălaşilor prunci, care, neştiind de ce să se teamă, plângeau doar fiindcă vedeau râurile de lacrimi izvorând din ochii mamei lor, îmi umplură sufletul de groază pentru soarta lor. Toate gândurile mi-erau îndreptate către născocirea unor mijloace prin care să scap viaţa alor mei. L-am legat pe mezin de capătul unui mic catarg rămas în picioare, din cele pe care oamenii care cutreieră mările le înalţă anume împotriva furtunilor; de al doilea capăt l-am legat pe mezinul celeilalte perechi de gemeni şi totodată i-am arătat soţiei mele cum să-i lege pe ceilalţi doi copii de un alt catarg. Apoi ne-am legat şi noi fiecare de câte unul din aceste catarge, laolaltă cu copiii pe care-i aveam în seamă. De nu ne-ar fi dat în gând aşa ceva, am fi fost pierduţi, deoarece peste puţin corabia se izbi de o stâncă semeaţă, prefăcându-se în ţăndări. Noi, legaţi cum eram de catargele acelea subţiri, ne-am ţinut la faţa apei. Având grija celor doi copii, n-am mai fost în stare să-i dau nici o mână de ajutor soţiei mele, care fu despărţită curând de mine, împreună cu ceilalţi doi copii. Înainte însă de a-i pierde din ochi, ei fură luaţi de către nişte pescari din Corint în luntrea lor (după cum mi-am închipuit atunci). Văzându-i în afara primejdiei, n-am mai avut altă grijă decât să lupt cu talazurile dezlănţuite, ca să ocrotesc viaţa scumpului meu fiu şi a celuilalt mezin. În cele din urmă şi noi, la rândul nostru, am fost luaţi pe puntea unei corăbii şi, fiind recunoscuţi, am fost primiţi cu dragă inimă, şi am sosit teferi în cetatea Siracuzei; dar din ceasul acela de restriste n-am mai aflat ce s-a ales de soţia mea şi de fiul meu mai mare.

Feciorul meu mezin, acum singura mea grijă, când a împlinit optsprezece ani a început a mă iscodi cu privire la maică-sa şi la

fratele lui, şi adesea mă necăjea, cerându-mi să-i îngădui să-şi ia cu el slujitorul, pe tânărul sclav, care şi el îşi pierduse fratele, şi să se ducă în căutarea celor pierduţi. Până la urmă, am încuviinţat, dar cu inima grea, căci deşi doream cu nerăbdare să aflu veşti despre soţia mea şi feciorul meu mai mare, totuşi, trimiţându-l pe mezin să-i găsească, puteam să-l pierd şi pe el. Şi iată că au trecut şapte ani de când fiul meu m-a părăsit. Cinci ani mi i-am petrecut străbătând lumea în lung şi-n lat, în căutarea lui. Am fost până la hotarul cel mai îndepărtat al Greciei şi până la marginile Asiei şi, călătorind de-a lungul ţărmului către casă, am poposit pe uscat aci, în Efes, nevoind a lăsa necercetată nici o aşezare care adăposteşte oameni; însă ziua aceasta trebuie să curme povestea vieţii mele, şi mă voi socoti fericit în ceasul morţii, de m-ar putea încredinţa cineva că soţia şi copiii mei sunt în viaţă.

Aci îşi sfârşi urgisitul Aegeon povestirea năpastelor sale. Iar cârmuitorul, pătruns de milă pentru soarta acestui nenorocos părinte care-şi primejduise viaţa din dragoste pentru fiul său pierdut, zise că de n-ar fi o faptă împotriva legilor – pe care rangul şi jurământul său îl opreau de a le schimba – i-ar cruţa bucuros viaţa. Totuşi, în loc de a-l sorti unei morţi grabnice, aşa cum i s-ar fi cerut de-ar fi păzit orbeşte legea, îi dete răgaz o zi, ca să poată cere sau împrumuta de la cineva banii pentru a-şi plăti răscumpărarea.

Răgazul acesta primit din îndurarea cârmuitorului nu-i păru lui Aegeon un mare hatâr, deoarece necunoscând pe nimeni în Efes, avea prea puţini sorţi ca vreun străin să-i împrumute sau să-i dea o mie de mărci spre a plăti răscumpărarea. Neputincios, văduvit de orice nădejde de a primi ajutor, fu dat în paza unui temnicer.

Aegeon îşi închipuia că nu cunoaşte pe nimeni în Efes, dar chiar în timpul când îşi punea viaţa în primejdie căutându-l pe mezinul său – acesta, precum şi fratele lui mai mare, se găseau amândoi în cetatea Efesului.

Feciorii lui Aegeon, semănând între ei ca două picături de apă, fuseseră botezaţi la fel – Antifolus; de asemenea şi cei doi sclavi gemeni fuseseră botezaţi amândoi Dromio. Mezinul lui Aegeon, Antifolus din Siracuza, cel pe care bătrânul venise să-l caute în Efes, sosi şi el întâmplător în cetate, împreună cu sclavul lui, Dromio, în aceeaşi zi cu Aegeon. Fiind şi el negustător din Siracuza, s-ar fi aflat în aceeaşi primejdie ca şi tatăl său, dacă steaua sa norocoasă nu l-ar fi făcut să se întâlnească cu un prieten, care-i spuse în ce primejdie căzuse un bătrân negustător din Siracuza, şi-l sfătui să se

dea drept un negustător din Epidamnum. Antifolus îi urmă pe
şi-i păru rău auzind că unul din cetăţenii săi se află în
asemenea primejdie; dar nici prin gând nu-i trecea că negustorul
acela era însuşi tatăl său. Feciorul mai vârstnic al lui Aegeon (pe
care-l vom numi Antifolus din Efes, ca să-l deosebim de fratele
său, Antifolus din Siracuza), locuia în Efes de douăzeci de ani şi,
fiind om avut, i-ar fi fost lesne să plătească banii pentru răscum-
părarea vieţii tatălui său. Însă Antifolus nu-şi amintea nimic de
tatăl lui, fiindcă atunci când pescarii cei străini îl luaseră în bar-
lor el era mic de tot; abia dacă-şi amintea că viaţa îi fusese cândva
scăpată în felul acesta. Nici despre mama lui nu păstra vreo amin-
tire, căci pescarii îi răpiseră pe cei doi copii (spre marea durere a
nefericitei doamne), cu gândul să-i vândă ca robi.

Antifolus şi Dromio fură vânduţi de pescari lui Menafon, un
vestit războinic, care era unchiul cârmuitorului Efesului, şi el îi
luase pe băieţi cu dânsul când se dusese să-şi vadă nepotul.

Cârmuitorului din Efes îi plăcu tânărul Antifolus, şi când acesta
deveni mare, îl făcu ofiţer în oastea lui, unde tânărul se distinse
prin marea sa vitejie în bătălii, acăpând viaţa ocrotitorului său.
Acesta îi răsplăti meritele, însurându-l cu Adriana, o nobilă bogată
din Efes, cu care locuia acum (Dromio, sclavul său, se afla mai
departe în slujba lui).

Când Antifolus din Siracuza se despărţi de prietenul care-l sfă-
tuise să spună că vine din Epidamnum, îi dădu sclavului său Dro-
mio nişte bani, să-i ducă la hanul unde avea de gând să prânzească.
În acest timp, el voia să se plimbe ca să vadă oraşul şi să ia cunoş-
tinţă de obiceiurile locului.

Dromio era un tânăr vesel, şi de câte ori Antifolus era posomo-
rât şi întristat, el obişnuia să-i descreţească fruntea cu năzbâtiile şi
poznele sale pline de haz; de aceea, Antifolus îi şi îngăduia lui
Dromio să-i vorbească mai liber decât se întâmplă de obicei între
stăpân şi slujitor.

După ce Antifolus din Siracuza îi spusese lui Dromio să plece,
rămase o bucată de vreme chibzuind cam unde să-şi îndrepte paşii,
în căutarea mamei şi a fratelui său, despre care nu putuse afla nici
cea mai mică veste, în nici unul din locurile unde debarcase. Sta şi
cugeta cu amărăciune:

"Sunt ca un strop de apă în ocean, care, străduindu-se să-şi gă-
sească stropul pereche, se pierde în necuprinsul mării. Astfel mă
pierd şi eu, nefericitul, tot căutându-mi mama şi fratele."

În vreme ce se gândea astfel la călătoriile sale istovitoare şi fără folos, cel pe care-l credea a fi Dromio se întoarse. Antifolus, mirându-se cum de-a venit atât de repede, îl întrebă unde lăsase banii. Dar cel căruia îi vorbea astfel nu era Dromio, ci fratele său geaman, slujitorul lui Antifolus din Efes. Cei doi Dromio şi cei doi Antifolus semănau şi atunci la fel de mult ca şi în copilărie; de aceea nu-i de mirare că Antifolus socoti că-l are dinaintea sa chiar pe sclavul său, şi-l întrebă cum de s-a înapoiat atât de curând. Dromio îi răspunse:

– Stăpâna mea m-a trimis să vă spun să veniţi la masă. Calapodul se face sfârog şi purcelul la ţest îşi pierde rumeneala; şi toată mâncarea o să se sleiască, de nu veniţi degrabă acasă.

– Nu-i vremea potrivită pentru glume – zise Antifolus. Unde ai lăsat banii?

Dromio răspunse iarăşi că stăpâna lui îl trimisese să-l aducă pe Antifolus la masă.

– Care stăpână? îl întrebă Antifolus.

– Păi, care alta decât soţia înălţimii voastre! răspunse Dromio.

Antifolus, care nu avea soţie, se mânie foc pe Dromio şi spuse:

– Fiindcă uneori fleacăresc cu tine mai în voie, îţi trece prin cap că poţi glumi cu mine fără nici o măsură. Nu am chef să fac haz acum; unde sunt banii? Ştii bine că suntem străini în această cetate. Cum de-ai cutezat să încredinţezi o sumă atât de însemnată altcuiva?

Dromio, auzindu-l spunând că sunt străini în cetate, îşi închipui că Antifolus glumeşte şi-i răspunse râzând:

– Vă rog, stăpâne, mai bine să glumiţi în vreme ce vă veţi ospăta. N-am altă însărcinare decât să vă aduc acasă, ca să prânziţi cu stăpâna mea şi cu sora ei.

De astă dată, Antifolus îşi pierdu cu totul cumpătul şi-i tăbăci spinarea lui Dromio, care o zbughi spre casă, unde-i spuse stăpânei sale că domnul lui n-a vrut să vină la masă, sub motiv că nu are nici un fel de soţie.

Adriana, soţia lui Antifolus din Efes, fu foarte supărată auzind că bărbatul ei a spus că nu are nevastă. Era geloasă din fire şi-şi zise că soţul ei a vrut să dea de înţeles că iubeşte mai mult pe altă femeie. De aceea, începu să se frământe şi să rostească vorbe grele de gelozie şi mustrare, împotriva soţului ei, şi în zadar încercă sora sa Luciana, care locuia la ea, să-i înlăture bănuielile neîntemeiate.

Antifolus din Siracuza se duse la han, unde îl găsi pe Dromio cu banii puşi bine la păstrare; şi revăzându-l pe Dromio al său, era gata să-l certe iarăşi pentru glumele lui nesăbuite, când Adriana veni la dânsul şi – fără a se îndoi o clipă că-l are înaintea ochilor pe soţul ei – începu să-l mustre fiindcă se uită atât de ciudat la ea (era foarte îndreptăţit s-o facă, de vreme ce n-o mai văzuse niciodată pe doamna aceea supărată). Ea îi aminti cât de mult o iubise înainte de a se fi căsătorit, şi că acum, de bună seamă, iubea pe alta în locul ei.

– Cum s-a întâmplat asta, soţul meu iubit? zise ea. O, cum de ţi-am pierdut dragostea?

– Mie îmi vorbeaţi frumoasă doamnă? spuse Antifolus înmărmurit.

Şi în zadar îi spuse că nu era soţul ei şi că nu se află în Efes decât de două ceasuri, ea stărui ca să vină acasă cu dânsa. Până la urmă, Antifolus, neizbutind să scape, o urmă acasă la fratele său şi prânzi cu Adriana şi cu sora ei – una numindu-l soţ şi cealaltă frate. Pe când, năuc de uimire, se gândea că pe semne se cununase cu ea în somn sau că în clipa aceea visa, Dromio, care-i urmase, fu la fel de mirat când bucătăreasa, care era soţia fratelui său, îl lua tot mereu drept soţul ei.

În vreme ce Antifolus din Siracuza prânzea cu soţia fratelui său, fratele lui – soţul adevărat – se întoarse acasă la masă, cu sclavul său Dromio. Slujitorii însă nu voiră să le deschidă poarta, deoarece stăpâna lor le poruncise să nu primească pe nimeni. Iar când băturâ într-una, zicând că sunt Antifolus şi Dromio, slujnicele râseră de ei şi le spuseră că Antifolus prânzeşte cu stăpâna lor, şi Dromio se află în bucătărie. Şi cu toate că aproape scoaseră poarta din ţâţâni, nu li se dădu drumul în casă. În.cele din urmă, Antifolus se depărtă uimit şi întărâtat peste măsură la gândul că un străin prânzeşte cu soţia lui.

După ce Antifolus din Siracuza îşi sfârşi prânzul, auzind cum femeia aceea îl numeşte mai departe soţul ei şi aflând că bucătăreasa îi spune acelaşi lucru lui Dromio, se sperie de-a binelea şi plecă din casă de îndată ce găsi cel mai neînsemnat temei, deşi Luciana îi plăcea foarte mult. Pe Adriana, în schimb, n-o putea suferi deloc, datorită firii ei geloase, şi nici Dromio nu era mai mulţumit cu frumoasa lui soaţă din bucătărie; de aceea, stăpân şi slugă, fură bucuroşi să plece de la noile lor neveste cât putură de repede.

În clipa când părăsi casa, Antifolus din Siracuza întâlni un giuvaergiu, care – luându-l drept Antifolus din Efes, cum făcuse şi

Adriana – îi dădu un lanţ de aur. Iar când Antifolus nu voi să primească lanţul, spunând că nu era al lui, giuvaergiul răspunse că îl lucrase la cererea lui şi se depărtă, lăsând lanţul în mâinile lui Antifolus. Acesta-i porunci slujitorului său, Dromio, să ducă tot calabalâcul lor pe puntea unei corăbii, fiind hotărât să nu mai zăbovească măcar o clipă într-un loc unde i se întâmplau asemenea lucruri nemaiauzite; ajunsese să creadă că e vrăjit.

Aurarul, care dăduse lanţul tocmai fratelui căruia nu i se cuvenea, fu arestat curând după aceea pentru o datorie bănească. Antifolus cel însurat – căruia aurarul îşi închipuia că-i dăduse lanţul – se nimeri să treacă prin piaţă tocmai în clipa în care un ofiţer al străjilor îl aresta pe meşteşugar; zărindu-l pe Antifolus, acesta îi ceru să-i plătească lanţul de aur pe care de-abia i-l încredinţase, preţul înfăţişând aproape suma pentru care fusese arestat. Deoarece Antifolus tăgădui că ar fi primit lanţul şi giuvaergiul ţinu morţiş că i-l dăduse doar cu câteva minute mai înainte, se certară vreme îndelungată, amândoi la fel de încredinţaţi că au dreptate. Pe cât de sigur era Antifolus că nu primise nici un fel de lanţ, tot atât de sigur era şi aurarul că-i dăduse lanţul lui Antifolus – atât de asemănători era cei doi fraţi. În cele din urmă, ofiţerul îl duse pe neguţător la închisoare pentru datoria neplătită. Totodată însă, giuvaergiul ceru să fie arestat Antifolus pentru neplata lanţului. Fu dus la închisoare laolată cu Antifolus.

În drum spre închisoare, Antifolus îl zări pe Dromio din Siracuza, sclavul fratelui său, şi luându-l drept sluga sa, îi porunci să se ducă la Adriana, soţia lui, şi să-i aducă de la ea suma de bani pentru care fusese arestat. Dromio, minunându-se că stăpânul său îl trimite îndărăt la casa aceea ciudată, unde prânzise şi de care puţin mai înainte fusese atât de zorit să se îndepărteze, şi văzând că Antifolus nu avea chef de glume, nu cuteză să i se împotrivească, cu toate că venise să-i spună stăpânului său că vasul e gata să pornească în larg. De aceea plecă, nemulţumit că trebuia să se întoarcă în casa Adrianei, unde Dowsabel susţinuse că i-ar fi soţie.

– Dar – bombăni el – n-am încotro şi sunt nevoit să mă duc, fiindcă slujitorii trebuie să se supună poruncilor stăpânilor lor.

Adriana îi dădu banii, şi pe când Dromio făcea cale-ntoarsă, îl întâlni pe Antifolus din Siracuza, care nu se mai dumirea de urmitoarele peripeţii prin care trecea; fratele său fiind binecunoscut în Efes, aproape că nu întâlnea un om pe stradă care să nu-l întâmpine dându-i bineţe ca unei vechi cunoştinţe. Unii îi aduceau bani, pe

care spuneau că-i datorează, alţii îl pofteau să vină să-i vadă, şi câţiva nu mai pridideau cu mulţumirile pentru câte un bine pe care ziceau că le făcuse. Un croitor îi arătă nişte mătăsuri cumpărate pentru dânsul şi stărui să-i ia măsura pentru un rând de haine.

Antifolus începu să creadă că se află în mijlocul unui popor de vrăjitori şi vrăjitoare, şi Dromio încâlci şi mai mult gândurile stăpânului său, întrebându-l cum de-i dăduse drumul ofiţerul care-l însoţea la închisoare şi dându-i punga de bani pe care i-o trimisese Adriana ca să plătească datoria. Vorbele acestea ale lui Dromio despre arestare şi despre închisoare şi banii aduşi de la Adriana îl buimăciră de-a binelea pe Antifolus şi el spuse:

– Dromio ăsta şi-a pierdut, hotărât, minţile şi noi rătăcim aici stăpâniţi de năluciri. Şi, îngrozit de gândurile ce se năşteau în capul lui, strigă: Cerule, milostiveşte-ne şi scapă-ne din acest loc ciudat!

Şi iată că o altă făptură necunoscută veni la ei – de astă dată o doamnă – care-i spuse şi ea pe nume, amintindu-i că prânzise cu dânsa în ziua aceea şi cerându-i lanţul pe care i-l făgăduise. Antifolus îşi pierdu acum cu desăvârşire răbdarea şi, numind-o vrăjitoare, tăgădui că i-ar fi făgăduit vreodată un lanţ, sau că ar fi prânzit vreodată cu ea. Ba îi mai spuse că n-a văzut-o niciodată până în clipa aceea. Femeia stărui mai departe, spunând că el a prânzit cu ea şi i-a făgăduit un lanţ de aur, ceea ce Antifolus tăgădui cu aceeaşi îndârjire; atunci dânsa îi mai aminti că i-a dat un inel de preţ şi că, dacă nu vrea să-i dăruiască lanţul de aur, să-i înapoieze cel puţin inelul. La auzul acestor vorbe, Antifolus îşi ieşi din sărite, numind-o din nou vrăjitoare şi urzitoare de farmece şi tăgăduind că ar avea habar de ea sau de inelul ei. Până la urmă, fugi de dânsa, lăsând-o uimită de vorbele lui şi de înfăţişarea lui besmetică. Fiind încredinţată că el era bărbatul cu care a prânzit şi care i-a făgăduit lanţul, ea căzuse în aceeaşi greşeală ca şi ceilalţi oameni care-l luaseră drept fratele său.

Când Antifolus cel căsătorit nu fusese primit în propria lui locuinţă, plecase foarte supărat, crezând că este vorba de una din desele toane de gelozie ale soţiei sale. Şi, amintindu-şi cum în atâtea rânduri ea îl învinuise pe degeaba că dă târcoale altor femei, ca să se răzbune pe dânsa fiindcă i-a ferecat poarta casei, se hotărâse să se ducă şi să prânzească cu femeia aceea. Cum ea îl primise foarte drăgăstos, iar soţia lui îl jignise în asemenea măsură, Antifolus făgăduise să-i dăruiască un lanţ de aur, pe care de fapt avusese de gând să i-l dea soţiei sale; era lanţul pe care giuvaergiul, din gre-

şeală, i-l dăduse fratelui său. Femeia aceea fusese atât de încântată la gândul de a căpăta un frumos lanţ de aur, încât îi dăruise lui Antifolus un inel de-al ei. Când Antifolus cel necăsătorit spuse că nici n-o cunoaşte şi plecase cuprins de turbare, ea îşi închipui că el îşi pierduse minţile şi se hotărî pe dată să se ducă şi să-i spună Adrianei că soţul ei s-a scrântit de tot. Şi în timp ce o înştiinţa despre acest lucru pe Adriana, sosi chiar Antifolus, însoţit de temnicer, ca să ia banii trebuincioşi pentru plata datoriei. (Adriana trimisese banii prin Dromio, care-i predase celuilalt Antifolus).

Adriana crezu în adevărul poveştii înşirate de femeia aceea, anume că soţul ei a înnebunit, mai ales când el o mustră că-i zăvorâse poarta propriei sale case. Amintindu-şi apoi cum în tot timpul prânzului el se apărase zicând că n-ar fi soţul ei şi că se afla pentru prima dată în Efes, nu se mai îndoi că şi-a pierdut minţile. Îi plăti deci temnicerului banii, pentru a-l descărca pe soţul ei de datorie; porunci apoi slujitorilor să-l lege fedeleş cu frânghii şi îl vârî într-o încăpere întunecoasă, trimiţând după un doctor care să-l vindece de nebunie. El, însă, în tot timpul acesta striga cât îl ţinea gura, protestând împotriva unei astfel de învinuiri, pe care o atrăsese asupra lui desăvârşita asemănare cu fratele său. Însă turbarea lui nu făcu decât să le întărească credinţa în nebunia sa, şi cum Dromio îi dădea mereu zor cu aceeaşi poveste, îl legară şi pe el şi-l încuiară laolaltă cu stăpânul său.

Abia îşi întemniţase Adriana soţul, când un slujitor veni să-i spună că Antifolus şi Dromio au scăpat, se vede, de paznicii lor, fiindcă umblă amândoi în libertate pe o stradă învecinată. Auzind aceasta, Adriana alergă, însoţită de sora ei, să-şi aducă soţul acasă, luând cu dânsa şi câţiva oameni care să pună mâna pe el. Ajungând înaintea porţii unei mănăstiri din apropiere, îi zăriră acolo pe Antifolus şi Dromio, pe care îi luară drept cei doi fugari.

Antifolus din Siracuza era încă buimăcit de încurcăturile pricinuite de această asemănare. Purta la gât lanţul pe care i-l dăduse aurarul, şi acesta îl mustra fiindcă tăgăduise că l-ar fi primit şi nu voise să-i plătească, iar Antifolus se apăra, zicând că giuvaergiul i-a dat lanţul pe degeaba în dimineaţa aceea, şi că din ceasul acela nu-l mai văzuse deloc pe aurar.

Colac peste pupăză, se înfăţişă şi Adriana, luându-l drept soţul ei – un lunatic care scăpase de sub veghea paznicilor săi. Oamenii aduşi cu dânsa se pregăteau să-i înhaţe pe Antifolus şi pe Dromio,

dar cei doi fugiră în mănăstire, unde Antifolus se rugă de stareţa să-i dea adăpost în sfântul lăcaş.

Stareţa însă ieşi din mănăstire, spre a cerceta pricina acelei tulburări. Era o doamnă gravă şi venerabilă, în stare să judece cu înţelepciune ceea ce vedea; ea nu voia să-l dea pe mâini străine pe omul care căutase ocrotire în schimnicia ei şi de aceea începu să-i pună tot felul de întrebări Adrianei în legătură cu boala soţului ei, zicând:

– Care este pricina acestui neaşteptat zdruncin al soţului dumitale? Şi-a pierdut averea pe mare? Sau cumva moartea vreunui prieten scump i-a tulburat minţile?

Adriana răspunse că nu avusese nici o pricină de felul acesta.

– Poate că şi-a strămutat iubirea asupra vreunei alte femei şi asta l-a împins la nebunie – îşi dădu cu părerea stareţa.

Adriana spuse că de mult socotise drept pricină a deselor lui plecări de acasă dragostea lui pentru altă femeie. Însă de fapt nu dragostea lui pentru o altă femeie, ci gelozia cicălitoare a soţiei sale îl silea adesea pe Antifolus să-şi părăsească căminul. Stareţa (bănuind acest lucru după aprinderea cu care vorbea Adriana), ca să descopere adevărul, zise:

– S-ar fi cuvenit să-l certi pentru asta.

– Aşa am şi făcut – răspunse Adriana.

– Se prea poate – zise stareţa – dar nu îndeajuns, de bună seamă.

Adriana vrând s-o încredinţeze pe stareţă că-i bătuse destul capul lui Antifolus, adăugă:

– Vorbeam tot mereu cu el despre asta; în pat nu-i dădeam răgaz să doarmă, ca să-i mai torn câte una; la masă nu-l lăsam să mănânce, numai ca să-i vorbesc despre asta. Când eram singură cu el, nu-i vorbeam de altceva, iar dacă erau şi alţii de faţă, îi dădeam adesea să înţeleagă ba una, ba alta în această privinţă. Din toate vorbele mele nu se desprindea altceva decât ce josnic şi urât era din partea lui să iubească o altă femeie mai mult decât pe mine.

Stareţa, smulgând această spovedanie geloasei Adriana, zise atunci:

– Iată de unde se trage sminteala soţului tău! Veninoasa larmă a femeii geloase este o otravă mai ucigătoare decât colţii unui câine turbat. Pare-se că somnul i-a fost hărţuit de sâcâiala ta şi nu e de mirare că-i este capul ameţit; carnea din farfurie i-ai pipărat-o cu cicălelile tale; şi cum o masă care nu e luată în tihnă duce la o proastă mistuire, l-au apucat frigurile. Clipele lui de petrecere, cum

pui singură, erau tulburate din pricina sâcâielilor tale; fiind lipsit le plăcerea de a petrece în tovărăşia prietenilor şi de vreo altă lesfătare, ce putea să nască din acestea decât o tristeţe adâncă şi o leznădejde fără de mângâiere? Izbucnirile tale de gelozie au fost, prin urmare, pricina smintelii soţului tău.

Luciana, după ce încercă să-şi apere sora, spunând că învinuirile pe care i le aduce soţului ei erau făcute cu blândeţe, i se adresă surorii sale:

– De ce asculţi aceste dojane, fără să dai nici un răspuns?

Stareţa o făcuse însă să-şi vadă atât de limpede vina, încât Adriana nu putu decât să răspundă:

– M-a trădat însăşi mărturia mea.

Deşi ruşinată de purtarea ei, Adriana stărui totuşi ca soţul său să-i fie încredinţat ei. Însă stareţei nici prin gând nu-i trecea să îngăduie cuiva să intre în schitul ei, şi nici nu voia să-l lase pe bărbatul acela nefericit în grija soţiei sale geloase – fiind hotărâtă să folosească mijloace blânde pentru a-l tămădui. De aceea se retrase în chilia ei, poruncind să fie închise porţile mănăstirii.

O dată cu scurgerea acestei zile bogate în întâmplări – în care se săvârşiseră atâtea greşeli din pricina asemănării dintre cei doi fraţi gemeni – trecea şi răgazul dat bătrânului Aegeon, căci soarele era aproape de scăpătat; iar la asfinţit era sortit să moară, dacă nu putea să plătească banii.

Locul hotărât pentru execuţie se afla în apropierea mănăstirii, şi tocmai când stareţa se închidea în încăperile sale, sosea şi neguţătorul. De faţă era şi cârmuitorul, ca să-l poată ierta în cazul că se va găsi cineva care să vrea să plătească pentru moşneag.

Adriana opri tristul alai şi-i ceru stăpânitorului să-i facă dreptate, arătându-i că stareţa se împotrivise să-i încredinţeze pe soţul ei lunatic. În vreme ce vorbea, adevăratul ei soţ, care împreună cu Dromio, slujitorul său, scăpase de sub supraveghere, veni înaintea cârmuitorului, ca să ceară dreptate, plângându-se că soţia sa l-a închis, sub învinuirea mincinoasă de a fi smintit. El povesti totodată în ce chip îşi rupsese legăturile şi cum izbutise să înşele veghea paznicilor săi. Văzându-şi soţul, pe care îl credea înăuntrul mănăstirii, Adriana fu cuprinsă de o puternică uimire.

Aegeon, zărindu-şi fiul, gândi că era cel care-l părăsise ca să plece în căutarea mamei şi a fratelui său şi fu încredinţat că acest scump fiu va plăti fără şovăire banii pentru răscumpărarea lui. De aceea îi vorbi lui Antifolus cu părintească simţire, pătruns de nă-

dejdea îmbucurătoare că acum va fi slobod. Însă, spre uimirea fără seamăn a lui Aegeon, fiul său tăgădui din răsputeri că l-ar fi cunoscut vreodată, fiindcă acest Antifolus nu-şi recunoştea nicidecum tatăl, depărtat fiind de el din fragedă copilărie. În vreme ce sărmanul Aegeon se străduia în zadar să-şi facă fiul să-l recunoască – socotind că de bună seamă durerile şi frământările încercate îl schimbaseră atât de mult la chip, încât nici măcar fiul lui nu-l recunoştea, sau că poate fiul lui se ruşina să-şi recunoască părintele aflat în nenorocire, în timp ce se frământa aşa, stareţa împreună cu celălalt Antifolus şi Dromio ieşiră din mănăstire. Adriana, înnebunită de uimire, văzu doi soţi şi doi Dromio stând înaintea ei.

Şi numai acum aceste mari încurcături, care-i zăpăciseră în aşa hal pe toţi, au putut fi limpezite. Când stăpânitorul îi văzu pe cei doi Antifolus şi pe cei doi Dromio, care semănau ca două picături de apă, amintindu-şi de povestea pe care i-o spusese Aegeon în dimineaţa aceea, zise că ei sunt cei doi feciori ai lui Aegeon şi sclavii lor gemeni.

Însă iată că altă bucurie cu adevărat neaşteptată veni să întregească istorisirea lui Aegeon. Această poveste spusă cu inimă grea în ceasul dimineţii, sub ameninţarea pedepsei cu moartea, înainte de a fi apus soarele, se încheie cât se poate de fericit, deoarece venerabila stareţă se dovedi a fi însăşi soţia de mult pierdută a lui Aegeon şi mama iubitoare a celor doi fraţi.

Când pescarii îi răpiseră pe Antifolus cel mare şi pe Dromio, dânsa intrase într-o mănăstire şi, prin purtarea ei înţeleaptă şi evlavioasă, ajunse cu timpul stareţa lăcaşului; şi, respectând legile ospitalităţii faţă de un străin nefericit, fără să ştie, îşi ocrotise fiul.

Îmbrăţişările şi urările de bun găsit, pline de adâncă simţire, dintre aceşti părinţi despărţiţi vreme atât de îndelungată şi copiii lor, îi făcură un răstimp pe toţi să uite că deasupra capului lui Aegeon atârna încă pedeapsa cu moartea. Când se mai domoliră, Antifolus din Efes îi oferi cârmuitorului banii pentru răscumpărarea vieţii tatălui său, dar acesta îl iertă pe Aegeon de pedeapsă şi nu voi să primească banii. Apoi intrară cu toţii în mănăstire, şi această fericită familie vorbi pe îndelete despre binecuvântatul sfârşit al soartei lor potrivnice. Dar nu trebuie să uităm de bucuria umilă a celor doi Dromio, care, după ce se îmbrăţişară îndelung, fiecare din ei lăudă în cuvinte glumeţe pe fratele său, pentru chipeşia lui, fiind foarte încântat să-şi vadă mândra făptură (ca într-o ogliudă) în înfăţişarea celuilalt.

Adriana trase un folos atât de mare de pe urma bunelor poveţe ale soacrei sale, încât nu mai nutri niciodată bănuieli nedrepte împotriva soţului ei şi nu se mai arătă geloasă faţă de el.

Antifolus din Siracuza luă de nevastă pe frumoasa Luciana, sora cumnatei sale, şi bunul bătrân Aegeon trăi mulţi ani la Efes cu soţia şi copiii săi. Dar deznodarea acestor întâmplări nu curmă cu desăvârşire pentru viitor orice încurcătură: când şi când, spre a le aminti parcă de aventurile trecute, li se mai întâmplau boroboaţe caraghioase – când unul din cei doi Antifolus sau din cei doi Dromio erau luaţi drept celălalt frate, dând naştere unei plăcute şi înveselitoare comedii a erorilor.

Măsură pentru măsură

În oraşul Viena domnea odată un duce cu o fire atât de blândă şi paşnică, încât le îngăduia supuşilor săi să încalce legile, fără a-i pedepsi. De o anumită lege, mai cu seamă, uitase aproape cu totul, şi anume de legea care sortea pedepsei cu moartea pe orice bărbat care vieţuia cu o femeie fără a fi soţia lui; şi această lege – datorită slăbiciunii ducelui – fiind trecută cu totul cu vederea, oamenii ajunseseră a nu mai ţine cont deloc de sfântul aşezământ al căsniciei. În fiecare zi i se înfăţişau ducelui plângeri aduse de părinţii tinerelor fete din Viena, arătând că fiicele lor fuseseră răpite de sub ocrotirea lor şi trăiau ca tovarăşe ale unor bărbaţi neînsuraţi.

Bunul duce vedea cu durere cum se întinde acest rău în rândurile supuşilor săi, însă cugeta că o schimbare neaşteptată în purtarea lui – trecând de la îngăduinţa arătată până atunci la aplicarea straşnicei pedepse cuvenite pentru acest desfrâu – ar fi îndemnat poporul său (care până atunci îl iubise) să-l socotească un tiran. De aceea se hotărî să lipsească pentru o vreme din ducat şi să încredinţeze altcuiva deplina folosinţă a puterii sale, pentru ca legea împotriva acelor îndrăgostiţi lipsiţi de cinste să poată căpăta viaţă fără a stârni revoltă în rândurile supuşilor.

Angelo, un om care se bucura în întreaga Vienă de faima unui sfânt din pricina vieţii sale cumpătate, şi care nu se abătea de la calea cea dreaptă, fu ales de către duce drept fiinţa cea mai potrivită pentru a lua pe umerii săi această însemnată sarcină. Iar când ducele îşi împărtăşi gândul nobilului Escalus, cel mai de seamă dregător al său, acesta zise:

– Dacă se află în Viena vreun om vrednic de a căpăta o favoare şi o cinste atât de deosebite, neîndoielnic că nu poate fi altul decât nobilul Angelo.

Şi astfel ducele plecă din Viena, chipurile pentru a face o călătorie în Polonia, lăsându-l pe Angelo să cârmuiască în lipsă-i. Însă plecarea ducelui era numai de ochii lumii, fiindcă el se întoarse pe ascuns la Viena, în straie de călugăr, cu gândul de a veghea neştiut de nimeni asupra purtării acelui Angelo, care părea atât de sfânt.

Se întâmplă, tocmai pe când Angelo fu înălţat la noul său rang, ca un gentilom pe nume Claudio să răpească o fată de la părinţii ei, şi pentru această încălcare a legii, din porunca noului împuternicit cu cârmuirea, Claudio trebuia să fie prins şi dus la închisoare. Şi, potrivit legii celei vechi care fusese atâta vreme dată uitării, Angelo hotărî să i se taie capul lui Claudio. Mulţi oameni cu vază se rugară pentru iertarea tânărului Claudio şi însuşi bunul şi bătrânul nobil Escalus se ridică în apărarea lui.

– Vai – spuse el – gentilomul acesta, a cărui viaţă cer să fie cruţată, are un tată cu cinstea nepătată; de dragul lui rog să i se ierte tânărului încălcarea legii.

Dar Angelo răspunse:

– Nu se cade să facem din lege o sperietoare care, înălţată pentru a înspăimânta păsările de pradă, se preface până la urmă în prăjină pentru popasul lor. Tânărul trebuie să moară.

Lucio, prietenul lui Claudio, veni să-l vadă în temniţă, şi Claudio îi spuse:

– Rogu-te, Lucio, fă-mi acest bine. Du-te la sora mea Isabela, care se pregăteşte astăzi să intre la mănăstirea Sfintei Clara, şi înştiinţeaz-o de primejdia în care mă aflu; roag-o fierbinte să-şi găsească prieteni pe lângă neînduplecatul împuternicit al ducelui şi cere-i să se ducă chiar dânsa la Angelo. Îmi pun mari nădejdi în ea, căci e foarte iscusită la vorbă şi are puterea de a schimba hotărârea cuiva; pe lângă aceasta, suferinţa tinerească ascunde un grai care n-are nevoie de vorbe pentru a mişca oamenii.

Isabela, sora lui Claudio, îşi începuse în ziua aceea – aşa cum spusese el – noviciatul în mănăstire, şi avea de gând ca după ce va fi trecut prin încercările la care e supus un novice, să-şi închine viaţa credinţei. Tocmai punea unei călugăriţe câteva întrebări cu privire la rânduielile mănăstirii, când auzi glasul lui Lucio, care, de îndată ce intră în lăcaşul de evlavie, rosti:

– Pace lăcaşului acestuia!

– Cine a vorbit? întrebă Isabela.

– Aud glas de bărbat – răspunse călugăriţa. Gingaşă Isabela, du-te la dânsul de află ce-l aduce aici; tu poţi face acest lucru, eu,

însă, nu. După ce te vei călugări nu ţi se mai îngăduie să vorbeşti cu bărbaţi decât de faţă cu stareţa; atunci de vei sta de vorbă, va trebui să nu-ţi arăţi faţa; iară de îţi vei arăta faţa, va trebui să nu vorbeşti.

– Şi voi, călugăriţele, nu mai aveţi alte drepturi? zise Isabela.

– Acestea nu sunt de ajuns? întrebă călugăriţa.

– Ba da, cu adevărat – încuviinţă Isabela – eu nu întreb pentru că aş dori mai multe, ci fiindcă aş vrea ca oprelişteа în tagma surorilor Sfintei Clara să fie mai aspră.

Auziră din nou glasul lui Lucio şi călugăriţa spuse:

– Cheamă iarăşi. Fii bună şi răspunde-i.

Isabela se duse atunci afară, la Lucio, şi drept răspuns la salutul cu care o întâmpină el, grăi:

– Pace şi belşug! Cine mă cheamă?

Atunci Lucio, apropiindu-se de dânsa cu smerenie, spuse:

– Te salut, fecioară, dacă eşti astfel, căci după cum te vădesc trandafirii din obraji nu poţi fi altfel; mă poţi duce în faţa Isabelei, o novice din acest lăcaş, frumoasa soră a nefericitului ei frate Claudio?

– De ce nefericit frate? zise Isabela. Dă-mi voie să întreb, fiindcă eu sunt Isabela, sora lui.

– Frumoasă şi gingaşă doamnă – îi vorbi el – fratele domniei tale îţi trimite salutări iubitoare prin mine; se află la închisoare.

– Vai mie! Pentru ce anume? strigă Isabela.

Atunci Lucio îi spuse că Claudio a fost întemniţat, deoarece a ademenit o tânără fată.

– Vai – mai spuse ea – tare mă tem că este verişoara mea Julieta!

Julieta şi Isabela nu erau rude, însă îşi spuneau una alteia verişoară, în amintirea prieteniei pe care o legaseră în anii de şcoală; şi cum Isabela ştia că Julieta îl iubea pe Claudio, se temea ca nu cumva să se fi lăsat târâtă în acest păcat de dragostea ei.

– Chiar ea este – întări Lucio.

– Preabine, atunci fratele meu s-o ia de soţie pe Julieta – zise Isabela.

Lucio îi arătă că bucuros s-ar însura Claudio cu Julieta, dar că nobilul care ţinea locul ducelui îl osândise la moarte pentru încălcarea legii.

– Afară doar – adăugă el – dacă ţi-e hărăzit norocul ca, prin rugăminţi stăruitoare, să îndupleci inima lui Angelo. Şi tocmai pentru aceasta m-a trimis sărmanul dumitale frate la domnia-ta.

– Vai – gemu Isabela – cât de puţină iscusinţă am eu ca să-l scap! Mă îndoiesc că aş avea vreo putere să mişc sufletul lui Angelo.

– Îndoielile noastre ne trădează – zise Lucio – şi ne fac să pierdem binele pe care adeseori l-am putea dobândi, din teama de a încerca să-l înfăptuim. Du-te la nobilul Angelo! Când fetele în floarea tinereţii roagă, şi îngenunchc, şi plâng, bărbaţii sânt darnici ca zeii.

– Voi vedea ce-mi stă în putere să fac – zise Isabela. Mai rămâne doar ca să-i dau de veste stareţei despre toate acestea, şi pe urmă mă voi duce la Angelo. Închină-te fratelui meu din partea mea şi spune-i că de cum se va lăsa noaptea, îi voi trimite vorbă ce-am izbândit.

Isabela se duse în grabă la palat şi se aruncă la picioarele lui Angelo, spunându-i:

– Mă înfăţişez cu o jalnică rugăminte în faţa înălţimii voastre, de va binevoi slăvitul să-mi dea ascultare.

– Prea bine, vorbeşte! Care-ţi este ruga? grăi Angelo.

Atunci fata ceru, în cele mai mişcătoare cuvinte, să fie cruţată viaţa fratelui ei. Însă Angelo spuse:

– Fecioară, nu se află scăpare; soarta fratelui tău este hotărâtă, şi el trebuie să moară.

– O, dreaptă, dar aspră lege! spuse Isabela. Am avut un frate şi nu-l mai am! Cerul să ţină viaţa înălţimii voastre – şi se pregăti să plece.

Dar Lucio, care o însoţise, o îndemnă:

– Nu te da bătută atât de uşor; întoarce-te iarăşi la el, stăruie cu aprindere, îngenunchează în faţa lui, agaţă-te de pulpana mantiei sale. Eşti prea rece; de-ai dori să ţi se dea un ac cu gămălie, nu l-ai putea cere cu grai mai domol.

Atunci Isabela, căzând în genunchi, imploră mila lui Angelo.

– A fost osândit; e prea târziu! zise Angelo.

– Prea târziu! grăi Isabela. O, nu – cel care rosteşte un cuvânt îl poate şi lua îndărăt. Daţi-mi crezare, înălţimea voastră, nici cea mai măreaţă ceremonie în cinstea măririlor, nici coroana regelui, nici paloşul locţiitorului ducelui, nici spada spătarului, nici roba

judecătorului nu le vine acestora măcar pe jumătate atât de bine cum li se potriveşte mila.

– Rogu-te, pleacă – spuse Angelo.

Însă Isabela stărui iară şi iară, zicând:

– De-ar fi fost fratele meu în locul domniei tale, şi domnia ta în locul lui, s-ar fi putut ca, deopotrivă cu dânsul, să aluneci în greşeală, dar el n-ar fi fost atât de neîndurător. Pe cerul întreg, aş vrea să am puterea domniei tale, şi domnia ta să fie Isabela. Ar sta atunci oare la fel lucrurile? Nu. Ţi-aş arăta atunci ce înseamnă să fii judecător şi ce înseamnă să fii pârât.

– Linişteşte-ţi inima, frumoasă fată! spuse Angelo. Legea, nu eu îl sortesc pieirii pe fratele tău. De mi-ar fi neam, ori frate, ori fiu, la fel m-aş purta cu el. Trebuie să-şi primească moartea chiar mâine.

– Mâine? zise Isabela. Dumnezeule, cum e cu putinţă? Cruţă-l, cruţă-l nu e pregătit să moară! Şi orătăniile pentru bucătăriile noastre le tăiem când le vine vremea; să slujim oare Cerul cu mai puţin respect decât cel arătat făpturii noastre pământene? Bunul meu stăpân, chibzuieşte, nimeni nu a murit în urma fărădelegii săvârşite acum de fratele meu, deşi mulţi au săvârşit-o. Vei fi cel dintâi care dă această hotărâre, iar el cel dintâi care suferă pedeapsa. Coboară în tine, stăpâne; bate acolo şi întreabă-ţi inima cu ce ştie ea că se asemuie vina fratelui meu; dacă inima ta mărturiseşte o vinovăţie firească, la fel cu cea a lui, să nu dea glas nici unui gând împotriva vieţii fratelui meu!

Vorbele ei din urmă îl mişcară pe Angelo mai mult decât tot ce spusese până atunci, căci frumuseţea Isabelei stârnise o patimă vinovată în inima lui şi îl făcu să nutrească gânduri de dragoste necinstită, la fel cum i se întâmplase şi lui Claudio. Frământarea sa îl făcu să se depărteze de Isabela, dar ea îl chemă înapoi, strigând:

– Bunul meu stăpân, întoarce-te; ascultă cum te voi cumpăra! Bunul meu stăpân, întoarce-te!

– Cum, să cumperi?! întrebă Angelo, înmărmurit că i-a putut trece prin minte aşa ceva.

– Şi încă – adăugă Isabela – cu asemenea daruri, încât cerul însuşi ar fi dornic să le împartă cu domnia ta; nici cu comori de aur sau cu pietre scânteietoare, al căror preţ este mare sau scăzut după o toană a închipuirii, ci cu rugăciuni adevărate, care se vor înălţa la ceruri înainte de răsăritul soarelui, rugăciuni pornite din suflete

mântuite, din partea unor fecioare ce-şi petrec zilele în post şi care nu-şi închină sufletele la nimic din cele pământeşti.

– Fie, vino mâine la mine – spuse Angelo.

Şi această scurtă amânare a osândei, precum şi îngăduinţa de a putea fi ascultată încă o dată, îi dădu îmbucurătoarea nădejde că până la urmă va învinge firea lui împietrită. De aceea, când plecă, spuse:

– Cerul să te ţină sănătos, înălţimea ta! Cerul să te mântuie!

Auzind aceste vorbe, Angelo îşi spuse în sinea sa: "Amin, îmi doresc să fiu izbăvit de tine şi de virtuţile tale", şi apoi, îngrozindu-se singur de gândurile sale, îşi zise: "Ce înseamnă asta? Ce înseamnă asta? Oare o iubesc, de doresc s-o aud vorbind iarăşi şi să mă desfăt sorbindu-i privirile? La ce visez? Vicleanul vrăjmaş al omenirii pune drept momeală în undiţă chiar sfinţi, când vrea să piardă pe un sfânt. Niciodată vreo femeie cu purtări lipsite de sfială n-a fost în stare să-mi tulbure liniştea, însă această fiinţă neprihănită mă înlănţuie cu totul. Până în clipa aceasta zâmbeam şi mă minunam de câte ori zăream un bărbat îndrăgostit".

Frământarea vinovată din sufletul său îl făcu pe Angelo să sufere în noaptea aceea mai mult decât întemniţatul pe care-l osândise cu atâta asprime; pentru că în închisoare, Claudio fu vizitat de către bunul duce, care, în straiele sale de călugăr, îl povăţui pe tânăr cum să-şi mântuiască sufletul, vorbindu-i de căinţă şi pace. În vremea aceasta însă, Angelo simţea toţi fiorii unei porniri nehotărâte spre păcat; când râvnind s-o abată pe Isabela de pe căile nevinovăţiei şi ale onoarei, când cuprins de remuşcare şi silă pentru o crimă care până acum nu era făptuită decât cu gândul. Până la urmă însă, gândurile sale ticăloase biruiră, şi cel care abia cu puţin în urmă tresărise atât de tare la gândul unei mituiri, se hotărî s-o ispitească pe fecioara aceea cu o plată atât de mare, încât să nu fie în stare a se mai împotrivi poftelor lui: chiar cu darul preţios al vieţii fratelui ei.

Când veni Isabela dimineaţa, Angelo ceru să fie primită singură dinaintea sa şi, aflându-se acolo, îi spuse că, de va lăsa în voia lui cinstea ei feciorelnică şi va călca virtutea, la fel cum făcuse Julieta cu Claudio, îi va dărui viaţa fratelui ei.

– Fiindcă te iubesc, Isabela – îi spuse el.

– Fratele meu – îi întoarse vorba fata – aşijderi îşi dăduse inima Julietei, şi totuşi mi-aţi spus că va muri pentru vina aceasta.

– Dar Claudio nu va muri – spuse Angelo – dacă te învoieşti să vii la mine pe furiş la noapte, întocmai cum Julieta a plecat noaptea din casa tatălui ei, ca să se ducă la Claudio.

Isabela, înmărmurită de vorbele lui, prin care o ispitea să cadă în aceeaşi vină pentru care dăduse grea osândă fratelui ei, zise:

– Aş face la fel de mult pentru fratele meu, ca şi pentru mine însămi; adică, de m-aş afla sub osânda cu moartea, aş purta ca pe nişte rubine urmele bicelor ce mi-au muşcat carnea şi aş păşi către moarte ca spre un pat de dorul căruia m-aş fi îmbolnăvit mai degrabă decât să mă las pradă acestei ruşini.

Apoi îi spuse că nădăjduia că el a rostit acele cuvinte numai pentru a-i pune la încercare virtutea. Dar el urmă astfel:

– Crede-mă, pe cinstea mea, cuvintele mele sunt oglinda gândului meu.

Isabela, mâniată peste măsură să-l audă folosind cuvântul de "cinste", pentru a da glas unor gânduri atât de necinstite, zise:

– Hei! Prea slabă cinste pentru a-i da prea mare crezare; iară propunerea este nespus de primejdioasă. Te voi da în vileag, Angelo. Ia seama! Iscăleşte-mi pe dată iertarea fratelui meu, sau de nu, voi striga în gura mare, lumii întregi, ce soi de om eşti!

– Cine te va crede, Isabela? spuse Angelo. Numele meu nepătat, viaţa mea cumpătată, cuvântul meu vor cântări mai mult decât învinuirea ta. Răscumpără-ţi fratele lăsându-te în voia mea; altminteri, mâine el va muri. Cât despre tine, spune orice vrei: minciuna mea va cântări mai mult decât povestea ta adevărată. Dă-mi răspuns mâine.

"Cui să mă plâng? De-aş povesti acestea toate, cine m-ar crede?" îşi spuse Isabela, pornind către temniţa mohorâtă, unde se afla închis fratele ei. Când ajunse acolo, Claudio era adâncit într-o convorbire cucernică cu ducele, care, în straiele lui de călugăr, fusese şi la Julieta şi le trezise acestor doi îndrăgostiţi vinovaţi simţământul păcatului lor. Nefericita Julieta, copleşită de o căinţă sinceră, vărsând şiroaie de lacrimi, mărturisi că ea era mai vrednică de mustrare, fiindcă primise cu bucurie cererea lui necinstită.

Când Isabela intră în celula unde se afla închis Claudio, spuse:

– Pacea fie cu voi, harul şi buna tovărăşie.

– Cine-i acolo? întrebă ducele deghizat. Intră; urarea ta merită să fie întâmpinată.

– Trebuie să schimb câteva vorbe cu Claudio – spuse Isabela.

Atunci ducele îi lăsă singuri şi-i ceru armaşului, care avea în grija sa pe întemniţaţi, să-l ducă într-un loc de unde să poată auzi ce-şi vorbesc.

– Ei, surioară, ce mângâiere îmi aduci? spuse Claudio.

Isabela îi răspunse că trebuie să se pregătească să moară în ziua următoare.

– Nu mai e cu putinţă nici o îndreptare? întrebă Claudio.

– Ba da, frate – îi răspunse Isabela – însă pe un asemenea preţ, încât dacă te-ai învoi cu el, ţi-ai pierde onoarea şi ai rămâne cu sufletul despuiat.

– Spune-mi – zise Claudio.

– Mi-e teamă de tine, Claudio! spuse sora sa. Şi tremur ca nu cumva să doreşti a trăi şi să ţii mai mult la un fleac de cinci sau şase ierni adăugate vieţii tale, decât la o cinste veşnică! Ai curajul să mori? Moartea o simţim mai cu seamă prin spaima ce ne-o pricinuieşte. O gâză umilă pe care-o strivim cu piciorul simte o durere la fel de mare ca şi un uriaş când moare.

– De ce mă faci să mă ruşinez? întrebă Claudio. Crezi că-mi pot călii o hotărâre din duioşie şi vorbe înflorite? De voi fi nevoit să mor, voi întâmpina bezna din urmă ca pe-o mireasă, şi-o voi legăna în braţe.

– Acum a vorbit într-adevăr fratele meu – zise Isabela. Acum a răsunat un glas pornit din mormântul tatălui meu. Da, trebuie să-ţi fie retezat firul vieţii. Dar îţi poţi închipui măcar, Claudio?! Acest împuternicit al ducelui, preasfinţit din cap până-n picioare, dacă i-aş dărui cinstea mea feciorelnică, ţi-ar cruţa viaţa. O, de-ar fi vorba numai de viaţa mea, aş da-o bucuroasă pentru tine, cu inima la fel de uşoară ca şi cum n-aş da decât un ac!

– Îţi mulţumesc, scumpă Isabela – spuse Claudio.

– Fii gata să mori mâine – grăi sora sa.

– Moartea este un lucru cumplit! îi spuse tânărul.

– Dar viaţa pătată de ruşine este vrednică de ură.

Însă gândul morţii învinse acum statornicia lui Claudio, şi năpădit de spaimă, cum numai cei vinovaţi încearcă în ceasul morţii, el strigă:

– Duioasă surioară, lasă-mă să trăiesc! Păcatul ce-l săvârşeşti ca să mântui viaţa unui frate este o pată pe care însăşi firea o spală, încât ajunge a fi o virtute.

– O, mişel fără de credinţă! O, nemernic lipsit de cinste! strigă Isabela. Ţi-ai păstra viaţa cu preţul ruşinii surorii tale? Ruşine,

ruşine, ruşine! Socoteam, frate al meu, că-ţi este atât de adânc sădit în suflet simţul onoarei, încât de-ai avea douăzeci de capete, ai fi vrut să ţi le taie până la unul, mai înainte ca sora ta să fie nevoită să se coboare la asemenea necinstire.

– Ascultă-mă, Isabela! strigă Claudio.

Însă ceea ce voia să spună pentru a-şi apăra slăbiciunea fu întrerupt de intrarea ducelui, care cuvântă astfel:

– Claudio, am auzit cu urechile mele tot ce s-a petrecut între tine şi sora ta. Angelo n-a voit defel să o târască în păcat; cele spuse de el n-au tins decât să-i pună la încercare virtutea. Ea, fiind dăruită din născare cu adevărata virtute, i-a dat acest hotărât răspuns, de care el se bucură desigur nespus că l-a primit. Nu nădăjdui că te va ierta; petrece-ţi ceasurile rămase în rugăciune şi pregăteşte-ţi sufletul pentru moarte.

Claudio se căi pentru slăbiciunea mărturisită şi zise:

– Îngăduie-mi să cer iertare surorii mele! Sunt atât de sătul de viaţă, încât m-aş ruga să fiu scăpat de ea!

Şi Claudio se depărtă, copleşit de ruşine şi mâhnire pentru greşeala săvârşită.

Rămânând acum singur cu Isabela, ducele lăudă hotărârea ei virtuoasă, zicând:

– Cerul, care te-a făcut frumoasă, te-a făcut şi bună.

– O, cât de amarnic s-a înşelat bunul duce când l-a împuternicit pe Angelo să-i ţină locul! spuse Isabela. De se va întoarce cândva, şi de-i voi putea vorbi, îi voi destăinui în ce chip a cârmuit împuternicitul său.

Isabela nu ştia că în acea clipă chiar făcea dezvăluirea în faţa ducelui însuşi; şi ducele răspunse:

– Aceasta nu va fi prea anevoie; totuşi, aşa cum stau lucrurile acuma, Angelo va respinge învinuirea ta; de aceea pleacă-ţi urechea cu luare-aminte la poveţele mele. Cred că poţi, pe o cale cât se poate de cinstită, să-i faci unei sărmane doamne nedreptăţite un bine meritat, să-ţi mântui totodată fratele de mânia legii, fără a păta cu nimic prea gingaşa-ţi făptură şi să-l bucuri mult pe ducele plecat în călătorie, dacă dintr-o întâmplare ar afla vreodată despre această faptă.

Isabela spuse că avea curajul să facă orice-ar dori călugărul, numai să nu fie ceva rău.

– Virtutea este cutezătoare şi nu cunoaşte teama – zise ducele.

După aceea, o întrebă dacă auzise vreodată de Mariana, sora lui Frederik, marele comandant de oşti, care murise înecat în largul mării.

– Am auzit de această doamnă – spuse Isabela. Numele ei era însoţit totdeauna de cuvinte de laudă.

– Această doamnă – urmă ducele – este soţia lui Angelo. Zestrea ei se afla pe puntea corăbiei pe care a pierit fratele său. Şi ia seama cât de greu a lovit-o pe sărmana doamnă această nenorocire! Pe lângă pierderea unui frate nespus de nobil şi vestit, care îi purta o dragoste plină de duioşie, o dată cu risipirea averii sale şi-a pierdut şi iubirea soţului ei, Angelo cel chipeş la înfăţişare. Acesta, prefăcându-se a descoperi o anume pată pe onoarea acestei preacinstite doamne (deşi adevărata pricină era pierderea zestrei sale), a părăsit-o, scăldată în lacrimi de jale, fără a-i usca măcar una cu o vorbă de mângâiere. Nedreapta lui cruzime, care (după orice judecată sănătoasă) s-ar fi cuvenit să înăbuşe iubirea ei, n-a avut altă urmare decât, ca un zăgaz pus de-a curmezişul unui râu năvalnic, să i-o facă şi mai neînfrânată.

Ducele îi dădu apoi pe faţă şi mai lămurit planul lui.

Isabela trebuia să se ducă la nobilul Angelo şi să se prefacă a se învoi să vină la dânsul – aşa cum îi ceruse – la miezul nopţii, pentru ca pe această cale să dobândească iertarea făgăduită; dar de fapt Mariana urma să se ducă în locul ei la întâlnire şi, în întuneric, fără să fie recunoscută de Angelo, să treacă drept Isabela.

– Şi nu cumva să te temi, gingaşă fată – spuse aşa-zisul călugăr – să faci aceasta. Angelo este soţul ei, şi nu e un păcat să-i aduci împreună.

Încântată de acest proiect, Isabela plecă spre a face aşa cum o îndrumase călugărul, iar acesta se duse s-o înştiinţeze pe Mariana de cele urzite. Mai trecuse şi în alte rânduri pe la nefericita doamnă – sub chipul ce şi-l luase, dându-i învăţătură cucernică şi prietenească mângâiere, cu care prilejuri aflase chiar din gura ei trista-i poveste. Şi-acum ea, privindu-l drept un om sfânt, se învoi bucuroasă să fie călăuzită la dânsul.

Când Isabela sosi de la întrevederea cu Angelo la casa Marianei, unde călugărul hotărâse să se întâlnească cu ea, el îi vorbi astfel:

– Bun venit şi tocmai la vreme, ce veşti aduci de la nobilul împuternicit al ducelui?

Isabela îi povesti în ce chip pusese la cale întâlnirea.

– Angelo – zise ea – are o grădină împrejmuită cu un zid de cărămidă în a cărei parte apuseană se află o vie, şi o portiţă duce la via aceea.

Apoi le arătă călugărului şi Marianei două chei pe care i le dă duse Angelo, zicând:

– Cheia mai mare deschide poarta care dă la vie, cealaltă, o portiţă ce duce din vie în grădină. Am făgăduit să vin să-l văd acolo, în puterea nopţii, căpătând de la dânsul încredinţarea că va ţine mâne neatinsă viaţa fratelui meu. Am cunoscut precum se cuvenea şi în amănunţime locul; cu şoapte şi o grabă vinovată, el mi-a arătat de două ori drumul.

– Nu aţi mai căzut la înţelegere între voi asupra altor semne, la care Mariana trebuie să ia seama? întrebă ducele.

– Nu, nici unul – spuse Isabela – numai să mă duc când va fi întuneric. I-am spus că nu voi putea sta decât puţin, căci l-am făcut să creadă că mă va însoţi un slujitor, care este sigur că vin pentru fratele meu.

Ducele o îndemnă să rânduiască lucrurile în taină, şi apoi, întorcându-se către Mariana, zise:

– Nu ai multe de spus lui Angelo când te desparţi de el, decât numai rar şi în şoaptă: "Să-l ţii minte acum pe fratele meu!"

În noaptea aceea Isabela o călăuzi pe Mariana la locul hotărât, bucurându-se că – după câte îşi închipuia – prin şiretenie putea să păstreze în acelaşi timp viaţa fratelui său şi onoarea ei. Dar ducele se îndoia că Angelo îşi va ţine făgăduiala dată şi de aceea la miezul nopţii se ivi iarăşi la închisoare. Şi bine a făcut ducele, altminteri tânărului i s-ar fi retezat capul în noaptea aceea! Curând după ce intră ducele în temniţă, sosi din partea crudului cârmuitor un ordin care poruncea să i se taie lui Claudio capul şi să-i fie trimis la ceasurile cinci ale dimineţii. Ducele îl convinse pe armaş să amâne execuţia lui Claudio şi, ca să-l înşele pe Angelo, să-i trimită capul unui om care murise în temniţă în noaptea aceea, iar spre a-l înduplecă pe armaş să ducă la îndeplinire această hotărâre, ducele – despre care armaşul nu bănuia întru nimic că ar fi altul decât ceea ce părea – îi arătă o scrisoare scrisă de mâna ducelui şi sigilată cu pecetea lui. La vederea acestei scrisori, armaşul nu se mai îndoi defel că acel călugăr avea un ordin secret din partea ducelui plecat, şi de aceea se învoi să-l cruţe pe Claudio şi să-i trimită lui Angelo capul mortului.

Ducele îi scrise apoi lui Angelo o scrisoare, în numele său, zicând că anumite întâmplări neașteptate îl siliseră să-și curme călătoria și că urma să se întoarcă la Viena în dimineața următoare, cerându-i lui Angelo să-l întâmpine la porțile cetății, unde să-i predea puterea cu care fusese învestit. Ducele mai ceru ca, dacă vreunul din supușii săi vrea să fie înlăturată vreo nedreptate, să-și înfățișeze jalbele în stradă, când își va face dânsul intrarea în oraș.

În zorii zilei Isabela veni la închisoare, și ducele – care îi aștepta sosirea – socoti nimerit, din anumite pricini tainice, să-i spună că lui Claudio i se tăiase capul. De aceea, când Isabela întrebă dacă Angelo a trimis poruncă pentru iertarea fratelui ei, ducele spuse:

– Angelo l-a slobozit pe Claudio de pe această lume. Capul lui a zburat de pe umerii săi și a fost trimis împuternicitului ducelui.

– O, nefericit Claudio, nenorocită Isabela, lume strâmbă, preaticălos Angelo!

Cel luat de toți drept călugăr o rugă să-și aline durerea inimii și, când fata se mai domoli puțin, o vesti de apropiata întoarcere a ducelui, spunându-i totodată în ce chip să întocmească plângerea împotriva lui Angelo. Îi mai atrase luarea-aminte să nu-i fie teamă dacă judecata va părea că se desfășoară împotriva ei un răstimp. După aceea, ducele se duse la Mariana și-i dădu și ei sfaturi în ce fel să se poarte.

Înveșmântat în mantia lui regească, în mijlocul unei voioase mulțimi de supuși credincioși, adunați ca să-i ureze bun venit la sosire, ducele intră în cetatea Vienei, unde fu întâmpinat de Angelo, care trecu îndărăt puterea în mâinile sale, după rânduiala cuvenită. Deodată, în locul acela se ivi Isabela, cerându-i ducelui să dea ascultare jalbei sale și strigând:

– Dreptate, preamărite duce! Sunt sora unui anume Claudio, care, din pricină că a ademenit în păcat o tânără fecioară, a fost osândit la moarte. L-am rugat pe nobilul Angelo de iertarea fratelui meu. Ar fi zadarnic să-i povestesc luminăției voastre cum m-am rugat și am îngenuncheat dinaintea lui și cum m-a alungat și cum i-am vorbit din nou; pentru că acestea toate au cerut multă vreme. Încep acum a rosti, cu inima grea de durere și rușine, josnicul sfârșit. Angelo n-a vrut să dea fratelui meu libertatea decât dacă, în schimb, mă voi supune necinstitei sale iubiri, și, după o îndelungată luptă lăuntrică, iubirea mea de soră a învins virtutea, și i-am făcut cu adevărat voia. Însă în dimineața următoare, în zori de zi,

Angelo, călcându-şi făgăduiala, a trimis un pitac prin care i-a tăiat capul sărmanului meu frate.

Ducele se prefăcu că nu dă crezare istorisirii ei; iar Angelo spuse că durerea pricinuită de moartea fratelui ei – care suferise cu vrednicie pedeapsă după lege – îi tulburase minţile. Şi acum se apropie alt pârâtor, însăşi Mariana, care spuse:

– Nobile prinţ, pe cât este de ştiut că lumina se pogoară din ceruri şi adevărul se înalţă o dată cu răsuflarea, şi că se află înţelepciune în adevăr şi adevăr în virtute, tot atât de sigur este că eu sunt soţia acestui om şi, bunul meu stăpân, că vorbele Isabelei sunt neînţelepciate; şi iată de ce: noaptea în care spune ea că s-a aflat cu Angelo, am petrecut-o eu cu el, în pavilionul din grădina sa. De este adevărat aceasta, dă-mi voie să mă ridic acum fără vreo primejdie, iară altminteri să mă prefac aici stană de marmură.

Atunci de-abia pomeni Isabela, întru adeverirea spuselor sale, de călugărul Lodovick (acesta era numele pe care şi-l luase ducele pe timpul cât fusese deghizat). Isabela şi Mariana ascultaseră în tocmai îndrumările ducelui în plângerile pe care le făcuseră; ducele urmărise ca în felul acela să fie dovedită cât se poate de limpede nevinovăţia Isabelei, de faţă cu toţi locuitorii din cetatea Vienei. Dar lui Angelo nici nu-i trecea prin gând că istorisirile celor două femei nu se potriveau tocmai din această pricină şi trăgea nădejde ca, pe temeiul mărturiilor care se băteau cap în cap, să poată scăpa basma curată. Luând înfăţişarea nevinovăţiei jignite, el spuse:

– Până acum n-am făcut decât să zâmbesc; însă, bunul meu stăpân, răbdarea mea a întrecut orice margine: îmi dau seama că aceste biete femei rătăcite sunt uneltele vreunei persoane de rang mai înalt, care le-a stârnit asupră-mi. Dă-mi mână slobodă, stăpâne, ca să găsesc firul acestei urzeli.

– Cum de nu, cu dragă inimă – spuse ducele – şi pedepseşte-i după bunul plac al domnici-tale. Domnia-ta, nobile Escalus, să fii alături de nobilul Angelo şi să-l ajuţi cu strădaniile tale să descopere această fărădelege; să se trimită după călugărul care le-a aţâţat, şi când vine, potoleşte-ţi mânia pentru jignirea suferită, dându-le pedeapsa pe care o vei socoti mai potrivită. Te voi lăsa pentru o bucată de vreme, dar să nu părăseşti cetatea, nobile Angelo, până ce nu ai limpezit până în cele mai mici amănunte această învinuire ruşinoasă.

Ducele plecă apoi, lăsându-l pe Angelo foarte încântat că a fost însărcinat să fie judecător şi arbitru în propriul lui proces. Ducele

lipsi din cetate numai atât cât avu nevoie ca să-şi schimbe mantia regească cu straiele călugăreşti, şi sub această deghizare se înfăţişă iarăşi dinaintea lui Angelo şi a lui Escalus. Bunul bătrân Escalus, socotind că Angelo fusese învinuit fără temei, îi spuse presupusului călugăr:

– Haide, mărturiseşte, cuvioase părinte: ai asmuţit aceste femei ca să rostească vorbe urâte pe seama nobilului Angelo?

Călugărul răspunse:

– Unde se află ducele? Numai el trebuie să-mi asculte destăinuirile.

Escalus îi spuse:

– Ducele este întruchipat în fiinţa noastră şi noi te vom asculta. Vorbeşte fără a nesocoti adevărul.

– Cu îndrăzneală voi vorbi – îi întoarse vorba călugărul.

Şi apoi îi luă în nume de rău ducelui că lăsase cauza Isabelei în mâinile celui pe care ea îl învinuise, şi vorbi atât de slobod despre multe obiceiuri păcătoase pe care le descoperise pe când – după cum spunea el – colindase ca un privitor oarecare uliţele Vienei, încât Escalus îl ameninţă cu grele cazne pentru că a rostit cuvinte împotriva stăpânirii. Iar pentru că îşi îngăduise să găsească cusururi în purtarea ducelui, porunci să fie dus la închisoare. Atunci, spre înmărmurirea tuturor celor de faţă şi spre deplina buimăcire a lui Angelo, presupusul călugăr îşi lepădă rasa şi cu toţii îl zăriră pe ducele însuşi.

Acesta se întoarse mai întâi către Isabela şi-i spuse:

– Vino aici, Isabela. Călugărul tău este acum cârmuitorul tău, însă nu mi-am schimbat şi inima o dată cu haina. Sunt la fel de credincios cauzei tale.

– O, dăruieşte-mi iertare – strigă Isabela – pentru că eu, supusa înălţimii voastre, fără să ştiu, m-am folosit de puterea voastră de suveran şi v-am tulburat!

Dânsul îi răspunse că avea mai multă nevoie să fie iertat ca ea, fiindcă nu împiedicase moartea lui Claudio (nu voia încă să-i destăinuie că fratele ei este în viaţă, având de gând să-i pună şi mai departe la încercare bunătatea inimii). Angelo ştia acum că ducele fusese martor tainic al faptelor sale rele, şi-i vorbi astfel:

– O, preatemute stăpâne; aş fi mai vinovat decât însăşi vinovăţia, de nu mi-aş da seama că luminăţia ta, întocmai unei puteri cereşti, a vegheat asupra faptelor mele. De aceea, bunule prinţ, nu-mi mai prelungi ruşinea, ci fă ca judecata mea să fie totuna cu

spovedania mea. Nu cer altă îndurare decât să fie rostită pe dată hotărârea şi să-mi primesc moartea.

Ducele îi răspunse:

– Angelo, vina ta este dovedită. Te osândesc să-ţi sfârşeşti viaţa pe acelaşi butuc pe care Claudio şi-a încovoiat grumazul; şi cu grabă să-l luaţi din faţa mea. Cât despre avuţiile lui, Mariana, le punem în drepturile de soţie şi de văduvă totodată, ca să-ţi poţi cumpăra un soţ mai bun.

– O, iubite stăpâne – se rugă Mariana – nu râvnesc alt bărbat, nici nu vreau unul mai bun!

Apoi, la fel cum Isabela implorase viaţa lui Claudio – aceasta bună soţie a unui soţ nerecunoscător îngenunche şi se rugă pentru viaţa lui Angelo.

– Înălţimea ta milostivă, bunul meu stăpân! Gingaşă Isabela, ia-mi partea! Împrumută-mi genunchii tăi, şi cât voi mai trăi, îţi voi împrumuta întreaga mea viaţă, ca să te slujesc!

Ducele spuse:

– O necăjeşti cu rugămintea aceasta, ce stă împotriva oricărei judecăţi. Dacă Isabela ar îngenunchea ca să se roage de îndurare, spiritul fratelui ei şi-ar sparge culcuşul pietruit şi ar duce-o acolo, cuprinsă de spaime.

Totuşi, Mariana nu-şi pierdu curajul şi spuse:

– Isabela, gingaşă Isabela, nu-ţi cer decât să îngenunchezi alături de mine şi să-ţi înalţi mâinile împreunate întru rugăciune, fără să scoţi o vorbă! Eu singură voi rosti tot ce este de rostit. O zicală spune că până şi cei mai buni oameni sunt plămădiţi din greşeli, şi cei mai mulţi ajung cu mult mai buni tocmai pentru că au fost odată şi răi. Aşa s-ar putea întâmpla şi cu soţul meu. Isabela, nu vrei să-mi dai genunchii tăi?

Atunci ducele zise:

– Omul acesta moare pentru a ispăşi uciderea lui Claudio.

Dar care nu fu bucuria bunului duce, când însăşi Isabela – din partea căreia el se aştepta numai la fapte izvorâte din cinste şi dintr-o inimă îndurătoare – îngenunche dinaintea lui şi vorbi astfel:

– Stăpâne prea darnic, cântăreşte, de-ţi este voia, soarta acestui om osândit, ca şi cum fratele meu ar trăi. Eu cred că sinceritatea i-a călăuzit faptele, până ce şi-a oprit privirile asupră-mi. De vreme ce aşa stau lucrurile, nu-l hărăzi morţii. Fratele meu şi-a primit o pedeapsă dreaptă, căci el săvârşise fapta pentru care a plătit cu viaţa.

Ducele nu putu să dea un răspuns mai bun acestei nobile făpturi, care se ruga pentru cruţarea vieţii duşmanului ei, decât trimiţând după Claudio la temniţă, unde dânsul se afla fără să ştie ce soartă îl aşteaptă. Înfăţişându-l pe fratele jelit, rămas în viaţă, îi spuse Isabelei:

– Dă-mi mâna ta, Isabela; de dragul unei fiinţe fermecătoare ca tine îl iert pe Claudio. Spune că vei fi a mea, şi îmi va fi şi el frate.

În clipa aceea, Angelo pricepu că a scăpat cu viaţă, iar ducele, zărind cum privirea i se luminează puţin, spuse:

– Preabine, Angelo, ia seama să-ţi iubeşti soţia; sufletul ei nepreţuit ţi-a dobândit iertarea. Veseleşte-te, Mariana! Iubeşte-o, Angelo! Am spovedit-o şi ştiu cât e de virtuoasă.

Angelo îşi aminti cât de împietrită îi fusese inima în scurta vreme cât ţinuse puterea în mână, şi simţea acum cât de dulce este îndurarea.

Ducele îi porunci lui Claudio să se cunune cu Julieta şi se arătă încă o dată dornic s-o ia de soţie pe Isabela, a cărei virtuoasă şi nobilă purtare câştigase inima prinţului ei. Deoarece încă nu se călugărise, Isabela era liberă să se mărite, iar binele prietenesc pe care nobilul duce i-l făcuse – când se ascundea sub înfăţişarea umilă a unui călugăr – o îndemnă să primească cinstea ce i-o oferea, cu inima plină de o bucurie recunoscătoare. Iar când ajunse ducesă de Viena, purtarea neasemuită a virtuoasei Isabela fu o pildă atât de preţioasă, încât de-atunci nici una dintre tinerele fete din această cetate nu mai căzu în păcatul Julietei – soţia fericită a lui Claudio. Şi ducele cel îndurător mai domni încă vreme îndelungată, alături de mult iubita lui Isabela, fiind cel mai fericit soţ şi cârmuitor.

A douăsprezecea noapte

Un tânăr gentilom şi o nobilă doamnă din Messina – Sebastian şi sora sa Viola – erau gemeni. Şi (ceea ce era socotit drept o mare minune), chiar de când se născuseră, semănau atât de mult între ei, încât nu-i puteai deosebi unul de altul decât după straie. Amândoi văzuseră lumina zilei în acelaşi ceas, şi în acelaşi ceas se aflară amândoi în primejdie de a pieri, căci naufragiaseră pe ţărmul Iliriei, pe când făceau o călătorie împreună. Corabia pe a cărei punte se aflau se sfărâmă de o stâncă în timpul unei furtuni cumplite şi doar o mână de oameni de pe vas scăpară cu viaţă. Căpitanul corăbiei cu câţiva marinari care izbutiseră să scape de furia talazurilor se urcară într-o mică luntre şi o dată cu ei o duseră teafără la mal şi pe Viola. Acolo, sărmana fată, în loc să se bucure de salvarea ei, începu să căineze pierderea fratelui său. Însă căpitanul o îmbărbătă, încredinţând-o că, în clipa când corabia fusese sfărâmată, îl văzuse cu ochii lui legându-se de un catarg trainic, şi apoi purtat deasupra valurilor, până ce-l pierduse din ochi.

Nădejdea pe care i-o trezi această veste o mai linişti pe Viola şi ea prinse a chibzui cum avea să se descurce într-o ţară străină, la asemenea depărtare de patria ei. Îl întrebă pe căpitan dacă nu ştie ceva despre Iliria.

– Ba o cunosc chiar prea bine, doamnă – îi răspunse căpitanul – căci m-am născut la mai puţin de trei ceasuri depărtare de locurile acelea.

– Cine cârmuieşte pe aceste meleaguri? întrebă Viola.

Căpitanul îi răspunse că Iliria era cârmuită de Orsino, un duce înzestrat cu o fire pe cât de nobilă, pe atât de demnă. Viola îşi aminti că l-a auzit pe tatăl ei vorbind de Orsino, şi că pe atunci el era neînsurat.

Aşa a rămas până în ziua de azi – zise căpitanul – sau măcar aşa era până foarte de curând, fiindcă abia cu o lună în urmă am plecat de-aci şi ştiu că se vorbea pretutindeni (ştiţi că norodul vorbeşte despre ce fac mărimile) că Orsino încearcă să cucerească dragostea frumoasei Olivia, o virtuoasă fecioară, fiica unui conte care murise cu douăsprezece luni în urmă, lăsând-o pe Olivia sub ocrotirea fratelui său, mort şi el puţină vreme după aceea. Mai umbla zvonul că, de jalea acestui scump frate, dânsa se juruise să fugă de lovărăşia oamenilor.

Viola, ea însăşi adânc mâhnită de pierderea fratelui ei, ar fi dorit să trăiască alături de această tânără, care plângea cu atâta duioşie moartea unui frate. Îl întrebă pe căpitan de n-ar putea cumva s-o înfăţişeze Oliviei, zicând că ar sluji-o bucuroasă. Dar căpitanul îi răspunse că ar fi un lucru anevoios de îndeplinit, fiindcă de la moartea fratelui ei, Olivia nu voia să îngăduie nimănui să-i păşească pragul, nici măcar ducelui. Atunci Viola făuri în mintea ei un alt plan – anume ca, sub veşmânt bărbătesc, să-i slujească de paj ducelui Orsino.

Era o toană năstruşnică pentru o tânără doamnă să se îmbrace în haine bărbăteşti şi să treacă drept băiat, dar starea Violei – o fată în primăvara vieţii, singură şi fără apărare, de-o frumuseţe neobişnuită, rămasă stingheră într-o ţară străină – trebuie să ne îndemne s-o iertăm.

Dându-şi seama că acel căpitan avea o purtare cinstită şi îi arătase o grijă prietenească, îi împărtăşi cele ce socotise să facă, iar el se legă pe dată s-o ajute. Viola îi dădu bani şi îl îndrumă cum să-i facă rost de straiele potrivite, rugându-l ca hainele să fie de aceeaşi culoare şi lucrate după aceeaşi croială ca şi cele pe care le purta de obicei fratele ei Sebastian. Îmbrăcată din creştet până-n tălpi în straie bărbăteşti, arăta aidoma cu fratele ei. Se şi întâmplară o seamă de încurcături din pricină că fură luaţi unul drept altul, fiindcă, după cum va ieşi la iveală mai târziu, şi Sebastian scăpase cu viaţă.

Prietenul de nădejde al Violei, căpitanul, după ce-o prefăcu pe drăgălaşa doamnă într-un gentilom, care a sosit cu vreo treabă pe la curte, o înfăţişă lui Orsino sub numele fals de Cesario. Ducele fu grozav de încântat de dibăcia şi portul graţios al acestui chipeş tinerel şi îl luă pe Cesario ca paj în slujba sa. Astfel, Viola căpătă ceea ce-şi dorise. Ea împlinea atât de bine noile ei îndatoriri, ghi-

cea atât de grabnic dorinţele ducelui şi se arăta atât de credincioasă faţă de stăpânul ei, încât curând ajunse însoţitorul său favorit.

Lui Cesario îi mărturisi Orsino întreaga poveste a dragostei ce-o nutrea pentru Olivia. Lui Cesario îi povesti cum curtase îndelung şi zadarnic pe cea care – trecând peste tot ce-i pusese la picioare atâta amar de vreme şi dispreţuind făptura sa – nu voise să-l primească dinaintea ei. Şi, totuşi, de dragul acestei tinere, care-i arăta asemenea răceală, nobilul Orsino, uitând de întrecerile pe câmp deschis şi de toate îndeletnicirile bărbăteşti cu care se desfătase până atunci, petrecea ceasuri de-a rândul într-o netrebnică trândăvie, ascultând sunetele muiereşti ale unei muzici dulcege, cântări gingaşe şi pătimaşe cântece de dragoste. Iar acum, nici că-i mai păsa de tovărăşia înţelepţilor şi învăţaţilor nobili cu care obişnuia să-şi petreacă vremea, ci sta la sfat, cât era ziulica de lungă, cu tânărul Cesario. Negreşit că gravii lui curteni îl socoteau pe Cesario un tovarăş prea puţin potrivit pentru nobilul lor stăpân, măreţul duce Orsino.

Este o treabă primejdioasă pentru tinerele fecioare să împărtăşească tainele unor tineri duci chipeşi, lucru pe care, spre durerea ei, Viola îl descoperi prea curând, căci treptat îşi dădu seama că suferă şi ea din pricina iubirii ce i se născuse pentru Orsino, şi îndura şi ea tot ce dânsul îi spunea că îndură de dragul Oliviei. Şi mult se mai mira ea cum de putea Olivia să nu arunce măcar o privire acestui nobil stăpân pe care, socotea ea, nimeni nu l-ar putea privi fără a fi pătruns de cea mai adâncă admiraţie. Ba cutezâ chiar să-i dea a înţelege că era păcat să se lase subjugat de o doamnă atât de oarbă faţă de însuşirile lui vrednice de preţuire. Ea îi spuse:

– Dacă vreo doamnă te-ar iubi pe cât o iubeşte domnia ta pe Olivia (şi poate că se găseşte vreuna care să aibă asemenea simţire), şi de n-ai fi în stare să-i împărtăşeşti iubirea, nu i-ai spune oare că n-o poţi iubi? Şi n-ar trebui ea oare să se mulţumească cu acest răspuns?

Însă Orsino nu vru să recunoască o astfel de judecată, tăgăduindu-i că ar fi cu putinţă ca vreo femeie să iubească pe cât iubea dânsul.

Spuse că nu e inimă de femeie de ajuns de mare ca să încapă într-însa atâta dragoste; de aceea nu era cinstit să asemene iubirea unei femei cu iubirea lui pentru Olivia.

Viola însă, deşi avea cel mai deplin respect faţă de părerile ducelui, nu se putu împiedica de a gândi că aceasta nu era întru totul

adevărat, fiindcă socotea că inima ei era la fel de plină de dragoste ca şi cea a lui Orsino, şi adăugă:

– Eu însă ştiu, înălţimea ta.

– Ce ştii tu, Cesario? grăi Orsino.

– Ştiu prea bine – răspunse Viola – ce soi de iubire pot hărăzi bărbaţilor femeile. Sunt la fel de statornice ca şi noi, în adâncul inimii. Tatăl meu avea o fată care iubea pe un bărbat, la fel cum, de-aş fi femeie, te-aş iubi poate şi eu, Orsino.

– Şi care este povestea ei? o cercetă Orsino.

– O poveste ştearsă – zise Viola. Nu a suflat niciodată măcar un cuvinţel despre dragostea ei şi a lăsat taina, ca o omidă într-un mugure, să se hrănească din obrajii ei mătăsoşi. Se topea văzând cu ochii, mistuită de gânduri; şi împresurată de Melancolia gălbejită şi verzuie, stătea ca Răbdarea pe un monument, zâmbind Mâhnirii.

Ducele voi să afle dacă acestei doamne i s-a tras moartea de pe urma iubirii sale nemărturisite, însă la această întrebare Viola dădu un răspuns în doi peri. Născocise, pesemne, istoria aceea ca să rostească vorbe oglindind dragostea ascunsă şi mâhnirea tăcută de care era stăpânită în dragostea ei pentru Orsino.

Cum stăteau aşa de vorbă, un gentilom pe care ducele îl trimisese la Olivia intră în încăpere şi spuse:

– De nu vă este cu supărare, mărite, n-am izbutit să fiu primit de către doamnă, dar prin slujnica ei v-a înapoiat acest răspuns: "Încă şapte ani de-acum înainte, nici văzduhul însuşi, nici elementele firii nu-i vor privi chipul, ci ca o călugăriţă va umbla acoperită de văluri, inundând odaia cu lacrimile ei, întru trista amintire a fratelui său mort".

Auzind acestea, ducele exclamă:

– O, Doamne, aceea care are o inimă atât de aleasă ca să plătească acest prinos de dragoste faţă de un frate mort, cum va mai iubi, când săgeata de aur curat îi va nimeri inima!

Apoi îi spuse Violei:

– Cesario, ţi-am deschis toate tainiţele inimii mele; de aceea, bunul meu flăcău, du-te la Olivia şi nu te da bătut dacă nu te va lăsa cumva să intri; stai la uşă şi spune-i c-o vei aştepta să-ţi dea ascultare, până ce piciorul tău proptit în pământ va prinde rădăcini.

– Şi dacă voi izbuti totuşi să stau de vorbă cu dânsa, înălţimea ta? întrebă Viola.

– O, atunci – strigă Orsino – dezvăluie-i patima cu care o iubesc. Vorbeşte-i îndelung despre credinţa mea statornică. Îţi va

şedea bine să suspini în numele meu, fiindcă dânsa mai degrabă te va lua în seamă pe tine, decât pe cineva cu chip mai încruntat.

Viola plecă; însă nu-i prea dădea inima ghes să ia asupră-şi această misiune, căci trebuia să facă mărturii de dragoste unei doamne pentru a o îndupleca să ajungă soţia celui cu care voia să se mărite ea însăşi; totuşi, primind însărcinarea, o împlini cu credinţă şi Olivia află curând că la uşa ei venise un flăcăiandru care ţinea morţiş să fie primit dinaintea ei.

– I-am spus – întregi slujitorul – că sunteţi bolnavă; la care mi-a zis că ştie aceasta, şi tocmai de aceea a venit să vă vorbească. I-am spus că dormiţi; părea că şi aceasta aşijderea o ştie dinainte, şi a zis că de aceea ţine neapărat să vă vorbească. Ce trebuie să-i mai spunem, doamnă? Fiindcă pare hotărât să învingă orice împotrivire şi vă va vorbi, fie că vreţi sau nu!

Olivia, curioasă să vadă cine ar putea fi acest îndărătnic sol, încuviinţă să fie poftit. Şi trăgându-şi vălul peste faţă, se pregăteau să mai asculte o dată mesajul ducelui, neîndoindu-se nici o clipă că tânărul venea din partea acestuia – după felul în care nu se ferea s-o stinghereascâ cu stăruinţele lui. Viola intră, luându-şi cea mai bărbătească înfăţişare de care era în stare şi, prefăcându-se că foloseşte aleasa vorbire de curte, potrivită cu pajul unei mărimi, grăi astfel doamnei voalate:

– Nespus de scânteietoare, desfătătoare şi fără de pereche frumuseţe, rogu-te a-mi spune de eşti stăpâna acestei case, altminteri amarnic m-aş căi de mi-aş risipi vorbele în vânt pentru alta; fiindcă, pe lângă că sunt aduse din condei de minune, mi-am dat mari osteneli ca să le învăţ pe de rost.

– De unde vii, domnule? întrebă Olivia.

– Nu pot spune mai mult decât am învăţat – îi răspunse Viola – şi această întrebare nu stă scrisă în rolul meu.

– Eşti un comediant? mai întrebă Olivia.

– Nu – răspunse Viola – şi totuşi nu sunt cel pe care-l joc (vrând a înţelege că ea, fiind femeie, se prefăcea totuşi a fi bărbat) Şi iarăşi o întrebă pe Olivia dacă este chiar dânsa stăpâna casei.

Olivia spuse că da, şi atunci Viola, mai mult îndemnată de curiozitatea de a-şi vedea rivala decât de graba de-a da mesajul stăpânului ei, zise:

– Buna mea doamnă, îngăduie-mi să-ţi văd chipul.

Olivia nu se împotrivi acestei cutezătoare cereri, fiindcă această trufaşă frumuseţe, pe care ducele Orsino o iubise în van atâta vre-

me, de la prima vedere se aprinsese de patimă pentru presupusul paj, umilul Cesario.

Când voi să-i vadă obrazul, Olivia zise:

– Ai vreo însărcinare din partea nobilului tău stăpân în a încheia un târg cu faţa mea?

Apoi, uitându-şi de-a binelea hotărârea nestrămutată de a umbla vreme de şapte ani îndelungaţi acoperită de văluri, şi le dădu în lături, zicând:

– Bine, voi trage perdeaua şi-ţi voi arăta tabloul. Nu-i aşa că-i bine zugrăvit?

Viola răspunse:

– Este o frumuseţe desăvârşită; purpura şi albeaţa de pe obrajii domniei-tale sunt puse de către însăşi mâna măiastră a Naturii. Eşti cea mai crudă doamnă din câte se află pe acest pământ, dacă duci aceste haruri spre mormânt, fără a lăsa lumii o copie.

– Nu domnule – spuse Olivia – nu voi fi atât de crudă. Lumea poate primi un catalog al nurilor mei. De pildă, vezi aci două buze, nu prea roşii; aşijderea doi ochi cenuşii, înzestraţi cu pleoapele cuvenite; un gât; o bărbie; şi aşa mai departe. Ai fost trimis aci ca să-mi aduci laudă?

Viola răspunse:

– Văd ce fel de făptură eşti; mult prea semeaţă, însă minunat de frumoasă. Nobilul meu stăpân te iubeşte. Asemenea iubire este vrednică a fi răsplătită, de-ai fi chiar regina încununată a frumuseţii; căci Orsino îţi pune la picioare iubirea lui, şi cu lacrimi, cu suspine, îşi mărturiseşte dragostea-i aprinsă.

– Stăpânul dumitale ştie bine ce gânduri am – zise Olivia. Nu-l pot iubi, deşi nu mă îndoiesc de virtutea sa; ştiu că este nobil şi stăpâneşte avere întinsă, că se bucură de o tinereţe înfloritoare. Toţi îl socotesc învăţat, curtenitor şi viteaz, totuşi nu-l pot iubi; ar fi putut de multă vreme să ia acest răspuns drept bun, o dată pentru totdeauna.

– De te-aş iubi aşa cum te iubeşte stăpânul meu – începu iarăşi Viola – mi-aş face la porţile domniei tale o colibă împletită din crengi de salcie şi te-aş chema necontenit pe nume; aş scrie sonete pătrunse de mâhnire pentru Olivia, şi le-aş cânta în bezna nopţii; numele tău, domniţă, ar răsuna printre colnice şi aş face ca Ecoul, acest flecar al văzduhului, să strige "Olivia". O, îţi jur că nu ţi-ai mai afla odihnă între elementele pământului şi ale văzduhului, ci inima ţi s-ar topi de mila mea.

– S-ar putea să fii în stare de multe – grăi Olivia. Din ce neam te tragi?

– Neamul meu este mai presus de soarta mea – îi răspunse Viola – totuşi sunt împăcat cu starea în care mă aflu. Sunt nobil.

Cu greu o lăsă acum inima pe Olivia să se despartă de Viola, şi ea îi spuse:

– Du-te de-i spuse stăpânului tău că nu-l pot iubi. Să nu mai trimită pe nimeni la mine, afară doar de nu vii tu însuţi ca să-mi spui cum a întâmpinat această veste.

Şi Viola, numindu-şi gazda "Frumoasa cea Crudă", se depărtă, după ce-şi luă rămas bun de la ea. Olivia, rămasă singură, repetă în gând cuvintele ei: "Neamul meu este mai presus de soarta mea, totuşi sunt împăcat cu starea în care mă aflu. Sunt nobil". Şi adăugă cu glas tare:

– Pot să fac jurământ că-i aşa; graiul, chipul, mădularele, purtarea şi mintea arată limpede că e nobil.

Apoi îşi dori ca Cesario să fi fost ducele, şi dându-şi seama cât de temeinic pusese el stăpânire pe simţirea ei, se ocărî singură pentru că se lăsase robită de dragoste în chip atât de neaşteptat. Însă învinuirile blânde ce şi le-aduc oamenii împotriva propriilor lor greşeli n-au rădăcini adânci. Curând, nobila doamnă Olivia se lăsă târâtă atât de departe, că uită de nepotrivirea dintre soarta ei şi cea a acestui presupus paj, precum şi de feciorelnica sfială care este podoaba de căpetenie a firii unei femei, şi se hotărî să cucerească cu momeli dragostea tânărului Cesario. Trimise deci la el un slujitor cu un inel preţios, sub înşelătorul temei că Cesario i-l lăsase în dar din partea lui Orsino. Nădăjduia ca astfel să-i dea a înţelege lui Cesario, cu multă dibăcie, ce doreşte. Şi, într-adevăr, Viola bănui numaidecât încotro bate, fiindcă, ştiind prea bine că Orsino nu-i trimisese cu ea nici un fel de inel, îşi aminti de privirile şi purtarea Oliviei, care mărturiseau că aleasa stăpânului său o îndrăgise pe ea "Vai, biata doamnă, ar putea tot atât de bine să iubească un vis – îşi spuse ea. Văd că deghizarea este o treabă păcătoasă, de vreme ce i-a pricinuit Oliviei suspine deşarte, la fel cum m-a făcut şi pe mine să sufăr pentru Orsino".

Viola se întoarse la palatul lui Orsino şi îi istorisi stăpânului său că încercarea a dat greş, repetându-i totodată porunca Oliviei ca ducele să n-o mai tulbure cu stăruinţele lui. Totuşi, ducele se încăpăţână să nutrească nădejdea că gingaşul Cesario va izbuti, cu vremea, s-o înduplece pe frumoasa doamnă să-i arate oarecare

îndurare. De aceea îi ceru să se ducă iară acolo în ziua următoare. Între timp, ca să-i treacă mai uşor apăsătoarele clipe, porunci să i se cânte un cântec care-i plăcea mult. Şi-i vorbi astfel lui Cesario:

– Bunul meu Cesario, noaptea trecută, când am auzit acest cântec, mi s-a părut că-mi stârneşte şi mai mult văpaia. Ia aminte, Cesario, este vechi şi fără de podoabe. Împletitoarele şi torcătoarele, când stau la soare, şi fragedele fecioare care împletesc cu igliţe de os îngână acest cântec. E nerod, dar îmi place, pentru că grăieşte despre nevinovăţia dragostei în vremurile de odinioară.

CÂNTEC

Vină, Moarte, Moarte, vină,
Între cipreşi mă pogoară!
Du-te, răsuflare lină;
Cruda fată mă omoară.
'N alb linţoliu de frunzare
Să-mi faci loc,
Rolul meu de-nmormântare
Să mi-l joc.
Nici o floare, nici o floare
Pe sicriu nu-mi azvârliţi;
Locul meu de îngropare
Voi, prieteni, l-ocoliţi!
Le cruţaţi -
De cei dragi cât mai departe
Mă-ngropaţi.

Violei nu întârziară să i se întipărească cuvintele bătrânului cântec, care cu mult adevăr şi simplitate descria fiorii dragostei neîmpărtăşite. Purtarea ei aducea mărturie că simţea la fel cu cele cântate de cântecul acela. Întristarea care-i adumbrea chipul nu scăpă privirii lui Orsino, care-i spuse:

– Pun rămăşag pe viaţa mea, Cesario, că, deşi eşti atât de necopt în ani, ţi se scurg ochii după vreun chip pe care-l iubeşti; nu-i aşa că am ghicit, băiete?

– Puţin, cu îngăduinţa măriei tale – grăi Viola.

– Şi ce fel de femeie este şi ce vârstă are? îl iscodi Orsino.

– Este de vârsta luminăţiei tale şi are aceeaşi culoare la obraz – zise Viola.

Spusele ei îl făcură pe duce să zâmbească, aflând că acest chipeş flăcău iubea o femeie cu atâţia ani mai vârsnică decât el şi

întunecată la chip ca dânsul; însă Viola în adâncul inimii se gândea la Orsino şi nicidecum la vreo femeie asemenea lui.

Când Viola se duse a doua oară la Olivia, nu-i fu deloc greu să pătrundă până la ea în iatac. Slujitorii descoperă repede când stăpânelor lor le place să stea de vorbă cu vreun sol tânăr şi mândru la chip; de aceea, în clipa când sosi Viola, toate porţile erau larg deschise dinaintea ei şi pajul ducelui fu petrecut până în încăperile Oliviei cu cea mai mare cinstire. Iar când Viola îi spuse Oliviei că a venit încă o dată să pledeze cauza stăpânului său, această doamnă zise:

– Ţi-am arătat voia mea, ca să nu-mi mai vorbeşti nicicând de el; însă de-ai rosti cuvinte care să mă înduplece a primi altă dragoste, te-aş asculta la nesfârşit, mai curând chiar decât să ascult muzica sferelor cereşti.

Era o vorbire de ajuns de făţişă, dar curând Olivia îi dezvălui şi mai limpede simţirea, mărturisindu-şi dragostea; iar când văzu cum pe faţa Violei se zugrăveşte nemulţumirea îmbinată cu încurcătura, zise:

– O, câtă batjocură, care îl arată şi mai frumos, în dispreţul şi mânia ce-i strâng buzele! Cesario, pe trandafirii primăverii, pe fecioríe, onoare şi adevăr, te iubesc neţărmurit de mult; atât de mult, încât, în pofida trufiei tale, nu mai am nici minte, nici chibzuinţă ca să-ţi ascund patima ce mă stăpâneşte.

Dar în zadar îi rosti Olivia astfel de vorbe înflăcărate; Viola se zori să plece, ameninţând-o că nu se va mai întoarce niciodată pentru a pleda cauza iubirii lui Orsino; şi la toate stăruinţele fierbinţi ale Oliviei, nu răspundea decât arătându-şi straşnica hotărâre "de a nu iubi nici o femeie".

De-abia o părăsi Viola pe pătimaşa Olivia, că îi fu pusă la încercare vitejia. Un nobil – un adorator alungat de Olivia – aflând cum aleasa lui îl copleşeşte cu hatârurile ei pe trimisul ducelui, îl provocă să se bată în duel cu el. Ce-i rămânea de făcut sărmanei Viola, care – deşi avea un port bărbătesc – păstra o inimă de adevărată femeie şi se temea măcar s-arunce vreo privire asupra spadei ce-i atârna la şold?

Când îl văzu pe cruntul ei rival înaintând către ea cu spada trasă din teacă, mai-mai să-i vină a mărturisi că nu e decât o biată femeie. Dar îi trecu îndată spaima şi fu cruţată de ruşinea unei asemenea dezvăluiri, datorită unui străin care trecea pe acolo. Străinul

se apropie de ea şi apoi, ca şi cum ar fi cunoscut-o de multă vreme şi ar fi fost cel mai scump prieten al ei, îi zise potrivnicului:

– Dacă acest tânăr ţi-a adus vreo jignire, iau asupră-mi vina. Iar de-l jigneşti, îţi voi arunca mănuşa în numele lui.

Înainte ca Viola să aibă măcar răgazul de a-i mulţumi pentru ocrotire sau de a cerceta pricina care-l îndemna să-i ia partea cu atâta bunăvoinţă, noul său prieten întâlni un vrăjmaş, faţă de care firea sa neînfricată nu-i fu de nici un folos; în clipa aceea, nişte străjeri ai justiţiei puseseră mâna pe el, în numele ducelui, târându-l cu sila după ei, ca să răspundă pentru o încălcare a legii săvârşită cu câţiva ani în urmă. Şi atunci el îi vorbi astfel Violei:

– Iată ce mi se trage din pricină că te tot caut.

Iar apoi ceru să-i împrumute o pungă de bani, zicând:

– Acum, aflându-mă la aman, mă văd nevoit să-ţi cer îndărăt punga, şi mă mâhneşte mai adânc neputinţa de a-ţi veni în ajutor decât pacostea abătută asupră-mi. Ai rămas înmărmurit, dar haide, vino-ţi în fire!

Într-adevăr, cuvintele lui o uluiseră pe Viola, şi ea se jură că nici nu-l cunoaşte şi n-a primit vreodată o pungă cu bani de la el; însă, pentru bunătatea pe care i-o arătase atunci, îi oferi o mică sumă de bani, care era aproape tot avutul ei. De astă dată, străinul se mânie nespus, învinuind-o de nerecunoştinţă şi răutate, şi la urmă zise:

– Pe băieţandrul acesta, pe care-l aveţi sub ochii voştri, l-am smuls din ghearele morţii; şi numai de dragul lui am venit în Iliria, unde iată peste ce primejdie am dat.

Dar străjerii nici că aveau chef să ia în seamă plângerile prizonierului, şi-l duseră pe sus cu mare zor, spunându-i:

– Ce ne priveşte asta pe noi?

Pe când era dus cu sila, îi vorbi Violei, numind-o Sebastian, şi o ţinu într-una aşa – cu dojeni, pe care i le arunca presupusului Sebastian, pentru faptul că se leapădă de prietenii săi – până ce i se pierdu glasul.

Când Viola se auzi strigată cu numele de Sebastian, străinul fiind târât de-acolo prea în pripă ca să-i ceară vreo lămurire, ea se gândi că această încurcătură se născuse din pricină că fusese luată drept fratele ei. Astfel, începu să nutrească nădejdea că fratele său era omul a cărui viaţă spusese necunoscutul că o salvase. Şi chiar aşa se şi petrecuseră lucrurile. Străinul, pe nume Antonio, era căpitanul unei corăbii. Îl luase pe Sebastian pe vasul lui, când

tânărul, aproape la capătul puterilor, plutea în voia talazurilor, purtat pe catargul de care el însuşi se legase în toiul furtunii. Antonio se împrietenise la toartă cu Sebastian şi luase hotărârea de a-l însoţi peste tot. Iar când tânărul îşi mărturisise curiozitatea de a vizita curtea lui Orsino, preferă să vină în Iliria decât să se despartă de el; făcuse acest pas, deşi ştia că – de va fi dat de gol acolo – viaţa îi va fi în mare cumpănă, pentru că într-o luptă desfăşurată pe mare îl rănise cândva pe însuşi nepotul ducelui Orsino. Pentru această faptă el fusese închis acum.

Antonio debarcase împreună cu Sebastian doar cu câteva ceasuri înainte de întâlnirea căpitanului cu Viola. Îi dăduse punga sa lui Sebastian, îngăduindu-i să cheltuiască fără socoteală, dacă va vedea vreun lucru care să-i trezească dorinţa să-l cumpere. Îi spuse totodată că va aştepta la han întoarcerea lui Sebastian după ce acesta va fi cutreierat oraşul. Dar cum Sebastian nu se întorsese la ceasul sorocit, Antonio cutezase să iasă în căutarea lui, şi deoarece Viola purta aceeaşi îmbrăcăminte şi la faţă semăna ca două picături de apă cu fratele ei, Antonio trăsese spada (cum credea el), în apărarea flăcăului pe care-l salvase. Iar când Sebastian (cum îşi închipuise dânsul) se lepădă de el şi nu voi a-i da nici punga, nu-i de mirare că-l învinuise de nerecunoştinţă.

După plecarea lui Antonio, Viola – temându-se să nu fie provocată încă o dată la luptă – se furişă spre casă cât putu mai iute. Nu trecuse mult de când se făcuse nevăzută fata, când potrivnicului ei i se păru că o zăreşte întorcându-se. Dar era fratele său, Sebastian, căruia i se întâmplase să ajungă prin locul acela. Şi, strigând: "Hei! domnule, iarăşi am dat de dumneata? Primeşte ce meriţi!" străinul îi trase o lovitură. Sebastian nu era laş; scoţându-şi şi el sabia de la cingătoare, înapoie lovitura cu dobândă.

De astă dată, o doamnă puse capăt duelului. Era Olivia, care ieşise din casă şi luându-l pe Sebastian drept Cesario, îl pofti înăuntru, arătându-se foarte mâhnită pentru că fusese atacat de un necioplit. Deşi Sebastian fu la fel de uimit de curtenia acestei doamne ca şi de bădărănia vrăjmaşului său necunoscut, totuşi intră bucuros în casă şi Olivia fu încântată văzând că Cesario (cum îl socotea dânsa) devenise mai simţitor la omagiile ei – pe chipul său nu mai erau întipărite defel dispreţul şi mânia de care se plânsese când îi vorbise lui Cesario despre dragostea ei.

Sebastian nu se împotrivea defel mărturiilor de iubire cu care îl asaltă doamna casei; păru chiar că primeşte toate acestea cu dragă

inimă. Totuşi, se întreba cum de i se întâmplă aşa ceva, fiind mai curând îndemnat să creadă că Olivia nu este întreagă la minte. Dar, dându-şi seama că era stăpâna unei locuinţe bogate şi că se poartă ca o adevărată stăpână a casei, dând dovadă de o deplină cumpănire a minţii în toate, afară de neaşteptata dragoste pentru el, se lăsă bucuros răsfăţat. Iar Olivia aflându-l pe Cesario atât de plin de bunăvoinţă şi temându-se că ar putea fi ceva trecător, cum avea un preot în casă, îl întrebă dacă n-ar vrea să fie cununaţi pe dată. Sebastian încuviinţă şi, după ce slujba de nuntă fu încheiată, plecă de lângă doamna lui pentru acurt timp, cu gândul să-l înştiinţeze pe prietenul său Antonio despre norocul ce dăduse peste el.

Între timp, Orsino veni s-o viziteze pe Olivia, şi tocmai când ajunse în faţa casei ei, straja îl aduse pe Antonio prizonier dinaintea ducelui. Viola era în preajma stăpânului ei, Orsino, şi când o văzu Antonio, care tot îşi mai închipuia că are de-a face cu Sebastian, îi povesti şi ducelui în ce chip îl salvase pe tinerelul acesta din vâltoarea primejdiilor mării. Şi, după ce înşiră în amănunţime toată purtarea plină de bunăvoinţă pe care într-adevăr o avusese faţă de Sebastian, îşi sfârşi plângerea zicând că trei luni în şir, zi şi noapte, tânărul acela nerecunoscător împărtăşise necazurile şi bucuriile sale. Însă cum doamna Olivia ieşea tocmai din casa ei, ducele nu mai putu să-şi plece urechea la istorisirea lui Antonio, şi vorbi astfel:

– Iată că vine Olivia; acum păşeşte cerul pe pământ. Cât despre tine, omule, cuvintele tale sunt sminteală curată. De trei luni încheiate tânărul acesta mă slujeşte pe mine. Porunci apoi ca Antonio să fie luat de acolo.

Dar divina Olivia îi dădu curând ducelui prilejul de a-l învinui pe Cesario de-o nerecunoştinţă deopotrivă de mare. Ducele o auzi pe Olivia rostind către Cesario duioase vorbe, pline de bunăvoinţă, şi când află că pajul său a dobândit acest loc înalt în preţuirea Oliviei, îl ameninţă cu toate fulgerele îndreptăţitei sale mânii. Iar când se pregăti să plece, o chemă pe Viola să-l urmeze, spunând:

– Vino cu mine, băiete. Gândurile mele sunt coapte pentru nelegiuire.

Deşi părea că, în turbarea lui geloasă, el plănuia s-o hărăzească unei morţi fulgerătoare, dragostea o făcea pe Viola să-şi învingă frica şi spuse că va suferi cu nespusă bucurie chiar şi moartea, numai să uşureze inima stăpânului său.

Dar Olivia nu înţelegea să-şi piardă în chipul acesta soţul, şi strigă:

– Unde se duce Cesario al meu?

Iar Viola îi răspunse:

– După cel pe care-l iubesc mai presus decât însăşi viaţa mea.

Olivia însă îi împiedică să plece, strigând din răsputeri că Cesario este soţul ei, şi trimise după preot, care adeveri că nu trecuseră nici două ceasuri de când îl cununase pe acel tânăr cu doamna Olivia.

Zadarnic se apără Viola că nu fusese nicicând cununată cu Olivia; mărturia acestei doamne, laolaltă cu cea a preotului, îl făcură pe Orsino să creadă că pajul îl prădase de comoara pe care o preţuia mai mult decât viaţa lui. Însă, chibzuind că lucrurile nu se mai puteau desface, îşi lua tocmai rămas bun de la alesa lui cea lipsită de credinţă şi de la soţul ei – "tânărul făţarnic", cum o botează pe Viola, atrăgându-i luarea-aminte să nu se mai arate vreodată în ochii lui, când – ce să vezi! – se petrecu o minune (după cum li se părea lor). Un alt Cesario se ivi şi-i cuvântă Oliviei, numind-o soţia lui. Acest nou Cesario era Sebastian, adevăratul soţ al Oliviei. Şi, după ce uimirea lor, la vederea a două fiinţe cu acelaşi chip, acelaşi glas şi acelaşi veşmânt se mai domoli, fratele şi sora începură să-şi pună unul altuia sumedenie de întrebări. Cu greu putu fi convinsă Viola că fratele ei rămăsese în viaţă; iar Sebastian nu ştia ce să creadă de sora pe care şi-o închipuise înecată şi pe care o regăsea în straie de bărbat. Viola mărturisi îndată că e cu adevărat sora lui, deghizată în băiat.

Când fură limpezite toate încurcăturile pricinuite de uimitoarea asemănare dintre frate şi soră, gemeni, ei râseră de hazlia greşeală pe care o făcuse Olivia, îndrăgostindu-se de o femeie. Şi Oliviei, aflând că în loc de soră se măritase cu fratele, deloc nu-i păru rău de schimb.

Nădejdile lui Orsino fură curmate pe vecie prin această căsătorie a Oliviei. Şi o dată cu ea nădejdile sale deşarte, toată iubirea lui păru că se pierde ca fumul şi toate gândurile sale se îndreptară spre năstruşnica întâmplare a favoritului său, tânărul Cesario, prefăcut pe negândite într-o minunată doamnă. O cercetă îndelung cu privirea pe Viola şi amintindu-şi cât de atrăgătoare îi păruseră totdeauna trăsăturile lui Cesario, îşi spuse că ea va arăta nespus de frumoasă în veşmânt femeiesc. Îşi aminti apoi că, în nenumărate rânduri, ea spusese că îl iubeşte, ceea ce la vremea aceea păruse

doar o mărturisire de credinţă din partea unui paj cuviincios. Acum ghicea însă că îndărătul multora din aceste spuse pline de farmec – care-i răsăreau treptat din minte – şi pe care le luase drept vorbe de duh, se ascundea ceva mai mult. Şi, de îndată ce-şi aduse aminte de toate aceste lucruri, se hotărî să o facă pe Viola soţia sa şi-i spuse:

– Băiete (încă nu se putea opri de a o chema Cesario şi băiete), de o mie de ori mi-ai spus că nu vei purta nici unei femei iubirea ce-o simţi faţă de mine, şi ca răsplată a slujbei pe care ai îndeplinit-o cu atâta credinţă şi a duioasei şi gingaşei tale îngrijiri, şi deoarece vreme îndelungată m-ai numit "stăpâne", de-acum înainte vei fi stăpâna stăpânului tău şi adevărata ducesă a lui Orsino.

Olivia, dându-şi seama că Orsino punea la picioarele Violei inima pe care dânsa o respinsese cu atâta asprime, o pofti să intre în casa ei şi le oferi ajutorul ei, punându-l pe bunul preot, care în dimineaţa aceea unise viaţa ei cu a lui Sebastian, să împlinească către sfârşitul zilei aceeaşi slujbă şi pentru Orsino şi Viola. Astfel gemenii, fratele şi sora, fură cununaţi amândoi în aceeaşi zi. Furtuna şi sfărâmarea corabiei, care-i despărţise, se dovedi mijlocul de a-i urca pe treptele unei soarte înalte şi măreţe. Viola ajunse soţia lui Orsino, ducele Iliriei, iar Sebastian, soţul bogatei şi nobilei Olivia.

Timon din Atena

Timon, un nobil din Atena, care stăpânea o avere princiară, era de o mărinimie ce nu cunoştea hotare. Avuţia lui nesfârşită nici nu izbutea să umple bine sipetele, că el o şi revărsa, însă mult mai iute, dăruind-o la tot soiul de oameni de orice rang. Nu numai săracii se bucurau de bunătatea lui, ci chiar nobilii de neam mare nu pregetau să se înşire printre însoţitorii şi obişnuiţii casei sale. La prânzurile sale poposeau cei mai pofticioşi şi năzuroşi mâncăi, iar casa lui era deschisă cui vrei şi nu vrei, tuturor acelora care treceau întâmplător prin Atena. Bogăţia lui uriaşă, îmbinată cu firea lui deschisă şi risipitoare, subjuga toate inimile; oamenii de toate convingerile şi cu orice fel de înclinări îşi înfăţişau nobilului Timon serviciile lor. Se aflau printre dânşii de la linguşitorul a cărui faţă răsfrânge ca într-o oglindă toana de fiece clipă a ocrotitorului său, până la cinicul neînduplecat şi cu suflet împietrit, care se preface că dispreţuieşte făpturile omeneşti şi este nepăsător faţă de bunurile lumeşti. Totuşi, nici ei nu se puteau împotrivi purtărilor curtenitoare şi sufletului darnic al nobilului Timon, ci, călcând peste firea lor, veneau să se împărtăşească din regeştile sale petreceri, întorcându-se acasă cu mult mai înălţaţi în propriii lor ochi, dacă primiseră o salutare sau un semn din cap din partea lui Timon.

Când vreun poet alcătuia vreo operă care avea nevoie de cuvinte de îndemn pentru ca lumea s-o citească, nu trebuia decât să o dedice lui Timon, şi putea fi sigur că opera se va vinde cât ai clipi din ochi – ca să nu mai vorbim de punga de galbeni ce i se dăruia, sau de faptul că din clipa aceea căpăta găzduire şi ospătare zilnică în casa ocrotitorului. Dacă un pictor voia să vândă un tablou, n-avea decât să i-l ducă lui Timon, prefăcându-se că se bizuie pe gustul său ales, pentru a afla care sunt meritele picturii sale; şi nu tre-

buia să mai rostească măcar un singur cuvânt, pentru ca acest nobil cu inima largă să i-l cumpere. Dacă un giuvaergiu avea vreo piatră de mare preţ, sau un neguţător postavuri ori mătăsuri deosebit de costisitoare, ce-l împovărau din pricina scumpetei lor, casa lui Timon era un târg totdeauna deschis, unde puteau să-şi vândă mărfurile sau giuvaerurile lor la un preţ cât de mare. Unde pui că acest nobil bun la suflet le mai şi mulţumea, de parcă l-ar fi îndatorat cine ştie cum, dându-i prilej să pună mâna pe asemenea bunuri preţioase. Casa lui era veşnic înţesată de lucruri de prisos, cumpărături ce măreau într-una o strălucire care scotea ochii, iar el însuşi era împresurat în chip şi mai supărător de o gloată de musafiri nepoftiţi, oameni fără nici o treabă, poeţi şi pictori care tăiau frunze la câini, neguţători coţcari, demnitari şi onorabile doamne, curteni strâmtoraţi şi fel de fel de oameni care îl aşteptau. Toţi aceştia foiau pe coridoarele palatului său din zori şi până seara, şoptindu-i la ureche tot felul de linguşiri greţoase, venerându-l ca pe un zeu, făcând să pară sfinţit chiar pintenul cu care îşi îmboldea calul şi dându-i a înţelege că aerul însuşi, lăsat la îndemâna oricui, ei îl sorb numai din îngăduinţa şi bunătatea lui.

Unii din aceşti linge-blide erau tineri de neam, care, deoarece averea lor nu putuse face faţă nesăbuinţelor săvârşite, fuseseră azvârliţi în închisoare de către creditorii lor şi răscumpăraţi de nobilul Timon. Toţi aceşti tineri risipitori, orice mână spartă şi orice deşucheat se ţineau scai de nobilul binefăcător; nefiind în stare să-i ţină pasul în bogăţie, găseau că este mai lesne să-l maimuţărească, zvârlind gologani în dreapta şi-n stânga, cheltuindu-şi cu ghiotura averea. Una din aceste lipitori era Ventidius, pentru ale cărui datorii făcute fără rost Timon plătise abia de curând cinci talanţi.

Dar în toată această revărsare, în acest puhoi de vizitatori nimeni nu era mai luat în seamă de Timon ca cei care-i făceau vreun dar sau îi lăsau ceva spre amintire. Era un mare noroc pentru aceşti oameni dacă lui Timon i se năzărea să-i placă vreun câine sau vreun cal, ori vreo mobilă ieftină aflată în stăpânirea lor. Lucrul astfel lăudat – orice-ar fi fost – era fără doar şi poate trimis a doua zi nobilului Timon, însoţit de închinăciunile şi urările celui care-l dăruia şi de scuze pentru cutezanţa de a înfăţişa un dar atât de lipsit de preţ. Şi firește că acel cal sau câine, sau orice-ar fi fost darul, nu întârzia să aducă – datorită bunătăţii lui Timon, care nu înţelegea să se lase întrecut în dărnicie – poate douăzeci de cai sau câini, cu

siguranţă daruri cu mult mai bogate, lucru pe care îl ştiau prea bine prefăcuţii dăruitori; aşa-zisele lor plocoane nu erau decât bani daţi cu o camătă grozav de mare şi soroc foarte grabnic. Cu acelaşi gând, nobilul Lucius îi trimisese de curând lui Timon în dar patru armăsari albi ca laptele, cu şei şi frâuri de argint, pentru care acest şiret nobil băgase de seamă că, într-o anumită împrejurare, Timon avusese cuvinte de laudă. Iar alt nobil, Lucullus, în acelaşi chip făţarnic, îi dărui lui Timon o pereche de ogari, deoarece Timon fusese auzit admirându-le trupul bine legat şi iuţeala. Cu inima uşoară, nobilul nostru primise aceste daruri, fără să bănuiască câtuşi de puţin ţelurile necinstite ale celor ce i le înfăţişaseră; şi nici vorbă că aceştia primiseră o bogată răsplată -- un diamant sau vreun giuvaer cu o valoare de douăzeci de ori mai mare decât făţarnicele şi interesatele lor cadouri.

Câteodată, aceste secături porneau la treabă pe căi şi mai făţişe şi cu vicleşuguri grosolane, pe care totuşi încrezătorul Timon era prea orb ca să le vadă; se prefăceau că admiră şi ridică în slava cerului ceva aflat în stăpânirea lui Timon. Şi, fie că era vorba de vreun chilipir cumpărat de el, sau de vreo altă cumpărătură, nu încăpea nici o îndoială că-l vor smulge drept dar de la acest nobil, lesne de înduplecat şi moale la inimă. Şi aceasta pentru nici un fel de serviciu – ci doar cu preţul unei mici linguşiri ieftine şi vădite. Pe calea aceasta, abia cu două zile în urmă, Timon îi dăruise unuia din aceşti nobili murdari la suflet armăsarul murg pe care-l călărea chiar el, fiindcă binevoise să spună că era un dobitoc chipeş şi alerga ca vântul; şi Timon ştia prea bine că nici un om de pe faţa pământului nu lăuda ceva ce n-ar fi dorit să fie al lui. Timon cântărea simţămintele prietenilor lui după ale sale şi-i plăcea atât de mult să dăruiască, încât ar fi fost în stare să împartă cu amândouă mâinile, fără să se satur vreodată, regate întregi celor ce-şi închipuia el că-i sunt prieteni.

Asta nu însemna însă că toată averea lui Timon se prăpădea îmbogăţindu-i pe aceşti lingăi ticăloşi. Timon era în stare şi de fapte nobile şi vrednice de laudă. Odată, când unul din slujitorii săi îndrăgise pe fiica unui atenian bogat, şi acesta nu putea trage nici o nădejde de a o căpăta de soţie, din pricină că prin avere şi rang fata sta cu mult mai presus de dânsul, Timon cu dragă inimă îi dăruise slujitorului său trei talanţi atenieni, pentru ca avuţia lui să fie deopotrivă cu zestrea pe care tatăl fecioarei o pretindea de la cel ce-ar fi urmat să-i fie ginere. De cele mai multe ori însă, din averea lui

se îmbuibau lichele şi linge-blide, prieteni făţarnici pe care nu-i ştia câte parale fac; de vreme ce roiau prin preajmă-i, el socotea că trebuie morţiş să-l şi iubească. Şi, fiindcă-i zâmbeau şi-l linguşeau, păstra credinţa neclintită că purtarea sa este încuviinţată numai de cei înţelepţi şi buni. Petrecând aşa într-una, în mijlocul tuturor acestor linguşitori şi prieteni de zile bune, pe când ei îl mâncau de viu şi îi sugeau bogăţia, închinând din plin în sănătatea şi spre propăşirea lui cupe cu cele mai alese vinaţuri, el nu putea face nici o deosebire între un prieten de temei şi un linguşitor. Ba, dimpotrivă, ochilor săi înşelaţi (ce se făleau cu priveliştea aceea) li se părea o preţioasă mângâiere să aibă atâţia tineri care, asemenea unor fraţi de sânge, se foloseau fiecare deopotrivă de averea celuilalt (deşi numai în spinarea lui cădeau toate cheltuielile) şi care veneau bucuroşi la astfel de petreceri cu adevărat sărbătoreşti şi frăţeşti, cum le socotea dânsul.

Trecând în chipul acesta de orice hotar al bunătăţii, revărsându-şi dărnicia ca şi cum însuşi Plutus, zeul aurului, n-ar fi fost decât sluga lui, ţinând-o aşa într-una, cu cheltuiala aceea neînfrânată şi lipsită de orice rost, fără a-i păsa nici câtă vreme o s-o mai poată duce în felul acesta şi fără a-i trece prin gând să pună capăt acestui val de chefuri, avuţiile sale, care nu erau nici ele fără de margini, cu asemenea risipă neţărmurită, nici vorbă că trebuiră până la urmă să se topească. Dar cine era să-i spună aceste vorbe cu miez? Lingăii lui? Aceştia aveau tot interesul să-l lege la ochi. În zadar încerca cinstitul lui econom Flavius să-i înfăţişeze starea adevărată a averii sale, punându-i dinainte socotelile gopodăriei, stăruind pe lângă el, rugându-l, sâcâindu-l într-un chip care în orice altă împrejurare ar fi trecut drept lipsă de cuviinţă din partea unui slujitor, şi implorându-l cu lacrimi în ochi să cerceteze cum stau treburile sale. Timon îl amâna mereu şi aducea vorba despre altceva; căci nimeni nu este mai surd la mustrare decât bogătaşul pornit pe povârnişul sărăcirii; nimeni ca el nu este mai puţin înclinat să creadă în adevărul trist al stării sale. Adesea, când toate falnicele încăperi ale locuinţei lui Timon erau pline de petrecăreţi, benchetuind cu mare larmă pe socoteala stăpânului său, când pe podele se prelingea vinul vărsat de beţivani şi fiecare colţişor scânteia de lumini şi răsuna de larma cântărilor şi de zvonul chefului în toi, adesea bunul econom, această cinstită făptură, se retrăgea în vreun ungher singuratic şi plângea cu şiroaie de lacrimi, ce curgeau mai repezi decât vinul din pântecoasele butii. Plângea văzând bunătatea nebunească a stăpânului

său şi chibzuind cum – după ce se va fi dus pe apa sâmbetei averea care-i aducea laude din partea a tot soiul de oameni – iute li se va mai tăia răsuflarea o dată cu laudele lor. Mai gândea cum laudele câştigate prin ospeţe se vor destrăma din pricina posturilor, iar când se va arăta cel dintâi nor vestind furtunile iernii, muştele acelea vor pieri.

Şi iată că sosi şi ceasul când Timon nu-şi mai astupă urechile la poveţele credinciosului său econom. Trebuia să facă rost de bani, şi când – cu acest gând – îi porunci lui Flavius să vândă o parte din pământul său, Flavius îi aduse la cunoştiinţă ceea ce până atunci se străduise în zadar, în mai multe rânduri, să-l facă să asculte: că mai toate moşiile sale fuseseră vândute sau amanetate de mai 'nainte şi că tot ce mai avea nu ajungea să plătească nici jumătate din datorie. Încremenit de uimire la auzul acestei veşti, Timon îi răspunse în grabă:

– Moşiile mele, pe câte ştiu, se întind de la Atena până în Lacedemonia.

– O, bunul meu stăpân – zise Flavius – pământul întreg este şi el doar un pământ, şi are hotare; de-ar fi tot al tău şi ţi-ar sta în putere să-l dăruieşti într-o răsuflare, cât de repede s-ar duce şi el!

Timon se mângâie cu gândul că până în clipa aceea nu făcuse nici o dărnicie josnică şi, chiar de-şi azvârlise averea fără nici un dram de minte, nu şi-o irosise ca să-şi hrănească patimile, ci să facă plăcere prietenilor săi. Drept care îl îmbărbătă pe inimosul econom, care plângea cu foc, încredinţântu-l că stăpânul său nu va fi nicicând la ananghie, câtă vreme are puzderie de prieteni nobili. Şi acest încrezător nobil hotărî curând că nu avea altceva de făcut, în această cumpănă, decât să împrumute, să se folosească până la fund de punga oricui (dintre cei care gustaseră vreodată din dărnicia sa), la fel de slobod ca şi de a lui. Apoi, plin de voie bună, ca şi cum ar fi avut deplină încredere în acea încercare, trimise mai mulţi ştafetari – care la nobilul Lucius, care la Lucullus şi Sempronius – oameni pe care vremile din urmă îi încărcase cu daruri nenumărate; de asemenea, trimise şi la Ventidius, pe care de curând îl scosese din temniţă plătindu-i datoriile, şi care, în urma morţii tatălui său, intrase în stăpânirea unei întinse averi şi era în stare să-i întoarcă lui Timon curtenia. Îi cerea lui Ventidius să-i dea înapoi cei cinci talanţi plătiţi pentru dânsul, iar pe fiecare din ceilalţi nobili îi ruga să-i dea cu împrumut câte cincizeci de talanţi. N-avea nici umbră de îndoială că datorită recunoştinţei lor îşi va

putea împlini nevoile, chiar dacă ar fi avut trebuinţă şi de cinci sute de ori cincizeci de talanţi.

Lucullus fu cel dintâi la care se duseră oamenii lui Timon. Acest nobil hrăpăreţ visase peste noapte un pocal şi un lighean de argint, şi când îi fu vestit slujitorul lui Timon, mintea lui spurcată îi trezi gândul că, desigur, i se împlinise visul şi Timon îi trimisese un asemenea dar. Dar când pricepu care era adevărul şi că Timon avea nevoie de bani, prietenia lui ticluită şi găunoasă îşi arătă adevărata sa faţă. Căci, cu potop de vorbe mari şi goale, îi jură slujitorului lui Timon că de multă vreme prevestise ruina stăpânului său şi adesea venise la el la prânz anume ca să-i vorbească despre asta; ba încă trecuse iarăşi şi la cină, ca să încerce a-l convinge să cheltuiască mai puţin, numai că dânsul nu voise să-i ia în seamă sfaturile şi poveţele.

Este drept că fusese statornic părtaş – cum spunea chiar el – la ospeţele lui Timon şi se ghiftuise din dărnicia lui şi în lucruri mai de seamă. Cât însă despre faptul că ar fi venit cândva cu astfel de intenţii de a-i da vreun sfat bun ori că i-ar fi adus cândva vreo mustrare – toate acestea nu erau decât ticăloase şi netrebnice minciuni, cărora el le puse vârf, mituindu-l în chip murdar pe slujitor, ca să-i spună stăpânului său că nici nu l-a găsit acasă.

O înfrângere la fel de dureroasă întâmpină şi ştafeta trimisă la Lucius. Acest nobil mincinos, îmbuibat cu bucatele lui Timon şi îmbogăţit peste măsură de darurile lui costisitoare, când află că soarta se întorsese împotriva lui Timon şi că izvorul atâtor dărnicii secase dintr-o dată, mai întâi şi-ntâi nu-i veni să-şi creadă urechilor. Însă după ce acest adevăr îi fu întărit, se prefăcu că-i pare grozav de rău că nu-i poate fi de ajutor nobilului Timon, căci – din nefericire (ceea ce era un mârşav neadevăr) – abia înainte cu o zi făcuse o costisitoare cumpărătură, care îi înghiţise deocamdată toţi banii. Şi se învinui de-a fi o fiară, pentru că-şi îngăduise să rămână fără putinţă de a-şi sluji un prieten atât de bun. Ba chiar socotea drept cel mai mare necaz al său faptul că iscusinţa lui dădea greş când era vorba să facă pe placul unui gentilom atât de vrednic de cinstire.

Cine poate numi prieten pe omul care mănâncă din acelaşi blid cu el? Iată aluatul din care este plămădit oricare lingău. După amintirea tuturor, Timon fusese ca un părinte pentru acest Licius, punând la bătaie punga lui ca să-i păstreze creditul. Banii lui Timon se duseseră pe lefurile slujitorilor săi, până şi pe simbria

cuvenită muncitorilor care trudiseră cu sudoare ca să dureze frumoasele case de care simţea nevoie trufia lui Lucius. Şi totuşi, vai! în ce dihanie se preface singur omul care se dovedeşte nerecunoscător! Acest Lucius îi refuza lui Timon o sumă care – faţă de tot ce-i dăruise Timon – era mai puţin decât pomana ce-o fac oamenii milostivi cerşetorilor celor mai umili.

Sempronius şi, rând pe rând, toţi până la unul, aceşti nobili mercenari la care Timon trimise după bani, îi dădură aceleaşi răspunsuri în doi peri, sau îl refuzară de la obraz. Chiar şi Ventidius Ventidius cel răscumpărat din temniţă şi acum bogat – nu voi să-l ajute cu cei cinci talanţi pe care Timon i-i dăduse nicidecum ca împrumut, ci i-i dăruise în chip generos, când se aflase în nenorocire.

Acum, Timon era la fel de ocolit, în neagra sărăcie în care căzuse, pe cât fusese de măgulit şi copleşit cu rugăminţi câtă vreme fusese avut. Acum, aceleaşi limbi care se întrecuseră, care mai de care, să-i trâmbiţeze meritele, slăvindu-l drept omul cel mai darnic, mărinimos, cu sufletul cel mai larg, nu se ruşinau să-i ia în nume de rău însăşi dărnicia, socotind-o nesăbuinţă, iar mărinimia, numindu-i-o risipă – deşi nebunia lui nu se arătase întru nimic mai adevărată ca însăşi alegerea unor lepădături atât de nevrednice, cum erau chiar ei, cu ţinta de a-i ferici. Acum, princiarul palat al lui Timon fu dat uitării şi ajunse un loc de care lumea se ferea, urât de toţi; un loc pe lângă care oamenii treceau nepăsători, şi câtuşi de puţin un loc unde, cum se întâmpla mai-nainte, orice drumeţ se oprea să guste din vinurile gazdei şi din hrana sa aleasă. Acum, în loc să fie înţesat de musafiri, care să petreacă cu voie bună, mişuna de creditori nerăbdători şi zurbagii, cămătari, portărei necruţători şi nesuferiţi în cererile lor, umblând după chezăşii, capete de dobânzi, ipoteci; oameni cu inima de piatră, care nici nu voiau să audă de neputinţa de a plăti sau de amânare. Astfel că acum casa îl apăsa pe Timon ca o temniţă, neputând trece pe alături, nici să intre ori să iasă dintr-însa, fără ca vreunul din ei să nu-i ceară fie cei cincizeci de talanţi ce i se cuveneau, fie cele cinci mii de coroane, datorii, pe care – de-ar fi vrut să le plătească cu sângele lui, numărând picătură cu picătură – tot n-ar fi avut destul sânge în trup ca să le acopere pe toate.

În această stare deznădăjduită şi fără de îndreptare – după cum părea – a treburilor sale, ochii tuturora fură deodată uimiţi de noua şi neaşteptata strălucire pe care o aruncă acest soare ce scăpăta. Nobilul Timon mai dădu o serbare, la care pofti pe oaspeţii săi

obişnuiţi – nobili, înalte doamne, toţi cei cu ranguri sau cu nume de vază din cetatea Atenei. Veniră nobilii Lucius şi Lucullus, Ventidius, Sempronius şi toţi ceilalţi. Şi cât de mâhniţi erau acum aceşti slugarnici nemernici, când aflară (aşa îşi închipuiau ei) că sărăcia lui Timon fusese doar o prefăcătorie menită a le pune la încercare dragostea şi se gândiră că de i-ar fi pătruns la vreme vicleanul plan, ar fi putut dobândi cu bani puţini meritul de a fi îndatorat onorata gazdă. Totodată însă, cine era mai bucuros decât ei, aflând că izvorul acestei nobile dărnicii – pe care-l socotiseră secat pe vecie – era la fel de proaspăt şi curgător?! Sosiră cu tot felul de mărturii de iubire, văicărindu-se cumplit şi arătând cea mai adâncă părere de rău pentru că fuseseră atât de nenorocoşi încât, atunci când Timon trimisese la dânşii, le lipsiseră mijloacele de a îndatora pe un prieten atât de distins.

Timon îi rugă să nici nu se gândească la astfel de nimicuri, fiindcă el, unul, uitase de mult de ele. Şi aceşti nobili josnici şi slugarnici, cu toate că nu-i dăduseră o para chioară când se abătuse asupră-i năpasta, nu se puteau lipsi acum de această nouă strălucire, pe care o dădea belşugul redobândit. Căci rândunica nu însoţeşte mai bucuroasă primăvara, decât îi însoţesc asemenea oameni pe cei mari, cărora soarta le-a surâs din plin; după cum, la venirea iernii, aceeaşi rândunică nu-şi ia zborul mai grabnic decât o iau la fugă aceşti mişei la cea dintâi prevestire a unei prăbuşiri; astfel de păsări călătoare sunt oamenii. Şi iată că, în zvon de muzică şi cu măreaţă pompă, fură aduse la masă şiruri de farfurii fumegânde; şi în timp ce oaspeţii se tot gândeau de unde putuse oare Timon cel înglodat în datorii să găsească bani pentru a face faţă unei sindrofii atât de costisitoare – unii punând la îndoială dacă cele văzute sunt aievea şi dacă nu-i înşeală vederea – la un semn, farfuriile fură descoperite şi ieşi la iveală adevăratul ţel al ospăţului. În locul bunătăţilor şi trufandalelor aduse de hăt-departe, la care se aşteptau şi cu care odinioară masa epicuriană a lui Timon era plină, acum în farfurii era o mâncare cu mult mai potrivită sărăciei lui Timon – nimica alta decât apă călduţă, care aburea, ospăţ demn de acest pâlc de prieteni mâncăi, ale căror mărturii erau cu adevărat ca aburul, iară inimile călduţe şi lunecoase, ca şi apa cu care Timon îşi întâmpină oaspeţii buimăciţi, poruncindu-le:

– Descoperiţi blidele, potăilor, şi lingeţi!

Şi, mai 'nainte ca dânşii să-şi poată veni în fire din mirarea lor, le vărsă apa peste faţă, ca să se satură de ea. Apoi, zvârlind cu

farfuriile şi tacâmurile după ei, Timon îi fugări, strigând într-una în urma lor: "Linge-blide mieroşi şi zâmbitori, curtenitori prefăcuţi lupi blajini, urşi blânzi, măscărici ai celor avuţi, prieteni buni doar la petrecere, muşte murdare!"

Iară ei, nobili, doamne cu pălării smulse în pripă, alergau acum claie peste grămadă, într-o învălmăşeală şi un talmeş-balmeş de-ţi era mai mare dragul să-i priveşti. Şi aşa, înghesuindu-se ca să se ferească de furia sa, îi părăsiră palatul mai repede decât veniseră unii pierzându-şi din mare grabă veşmintele şi tocele, alţii giuvaericalele, toţi bucuroşi să scape din faţa unui nobil atât de nebun, precum şi de batjocura aşa-zisului său ospăţ.

Aceasta fu cea din urmă petrecere pe care o dădu Timon în semn de rămas bun; şi apoi, întorcând spatele acestui oraş mult hulit şi întregului neam omenesc, apucă calea codrilor, rugând cerul să scufunde în pământ zidurile Atenei, această cetate scârnavă, şi să surpe casele peste stăpânii lor; rugându-se ca toate pacostele ce bântuie omenirea: război, nedreptate, sărăcie, boli, să-i lovească pe locuitorii Atenei; înălţând rugi zeilor celor buni ca să-i nimicească de-a valma pe toţi atenienii, tineri şi bătrâni, oameni de rând sau de obârşie aleasă. După ce făcu asemenea urări, plecă în inima pădurii, unde spunea că fiarele cele mai crude i se vor părea mult mai bune decât seminţia omenească. Se despuie în pielea goală, ca să nu mai aducă defel a om, şi îşi scobi o văgăună în care să locuiască şi să-şi ducă traiul, după chipul jivinelor, mâncând rădăcini sălbatice, bând apă limpede, fugind de cei din neamul lui, hotărât mai curând să se înhăiteze cu sălbăticiunile, mai nevătămătoare şi mai prietenoase decât omul.

Ce schimbare – de la nobilul Timon cel bogat, care desfăta omenirea, până la Timon cel gol, care ura oamenii! Unde se aflau acum linguşitorii lui? Unde-i erau slujitorii şi alaiul? Aerul friguros al nopţii, acest aprig slujitor, avea să-i fie oare şambelan, ca să-i pună cămaşa la încălzit? Copacii aceştia ţepeni, mai bătrâni decât vulturii, se vor preface oare în tineri şi sprinteni paji pentru el, ca să alerge cu felurite însărcinări la porunca lui? Şipotul răcoros, când va fi îngheţat de gerul iernii, îi va aduce cumva caldele fierturi şi băuturi ca altă dată, când zăcea bolnav, după îmbuibarea de pe urma vreunui ospăţ? Sau poate necuvântătoarele ce vieţuiesc în această neumblată pădure vor veni să-i lingă mâna şi să-l mângâie?

Acolo, în pustietate, într-o bună zi, pe când săpa la nişte rădăcini – sărăcăcioasele lui merinde – săpăliga i se izbi de ceva greu, ce se dovedi a fi aur, o grămadă mare de galbeni, pe care pe semne că vreun zgârcit îi îngropase în vremuri tulburi, cu gândul să se întoarcă şi să-i scoată, dar care murise înainte de a fi avut acest prilej, fără a împărtăşi cuiva taina ascunzătorii. Astfel, aurul zăcea îngropat în măruntaiele mumei sale, pământul, ca şi cum n-ar fi fost scos nicicând de acolo; nu făcea nici bine, nici rău, până ce lovitura întâmplătoare a săpăligii lui Timon îl scoase iară la lumină.

Se afla acolo o comoară uriaşă, care – dacă Timon ar fi avut aceeaşi minte de altădată – ar fi fost de ajuns spre a-şi cumpăra iarăşi prieteni şi linguşitori. Dar Timon era sătul de lumea cea făţarnică, şi vederea aurului era otravă pentru ochii lui, aşa că l-ar fi înapoiat pământului. Gândindu-se însă la nesfârşitul lanţ de nenorociri care se întâmplă în omenire datorită aurului, ştiind că setea de aur dă naştere la jaf, împilare, nedreptate, mituri, silnicie şi crimă, încercă o mare bucurie închipuindu-şi (atât de adânc era sădită ura ce o purta semenilor săi) cum din grămada aceea de galbeni s-ar putea isca vreo năpastă care să lovească neamul omenesc. Tocmai în clipa aceea trecură prin codru, prin apropierea văgăunei sale, câteva pâlcuri de ostaşi, ce se vădiră a fi o parte din trupele căpitanului atenian Alcibiade. Acesta, dintr-o pricină oarecare, pornise împotriva senatorilor Atenei, în fruntea aceleiaşi oşti pe care mai 'nainte o comandase întru apărarea lor. (Atenienii sunt cunoscuţi dintotdeauna ca oameni lipsiţi de recunoştinţă, oameni care nu ştiu să-şi arate mulţumirea faţă de generali şi faţă de cei mai buni prieteni ai lor). Timon, încântat de acest ţel, încredinţă căpitanului aurul trebuincios pentru a plăti soldaţii. Nu-i ceru alt serviciu decât ca, împreună cu oastea sa cuceritoare, să facă Atena una cu pământul şi o dată cu ea să-i ardă de vii, să-i măcelărească şi să-i ucidă pe toţi locuitorii cetăţii. Îl îndemnă să nu cruţe nici moşnegii pentru bărbile lor albe, fiindcă sunt cămătari; nici copiii în pragul vieţii, pentru zâmbetele lor ce par nevinovate, căci aceştia (spunea el) vor ajunge cu vremea trădători. Dimpotrivă, să-şi oţelească războinicii simţirea faţă de orice privelişte sau sunet care le-ar putea trezi îndurare, nelăsând ca gemetele fecioarelor, ale pruncilor sau ale mamelor să-i împiedice a măcelări întreaga populaţie a cetăţii; să-i omoare pe toţi, până la unul. Iar apoi se rugă ca, după ce vor fi cucerit cetatea, zeii să-i pedepsească şi pe cuceritori; atât de crâncenă

era ura ce-o nutrea Timon faţă de Atena, de atenieni şi de tot ne mul omenesc.

Cum trăia în starea aceea de delăsare, ducând o viaţă mai mult de dobitoc decât de om, într-o zi fu surprins de un om care sta la gura văgăunii sale şi privea. Era Flavius, economul cel cinstit, pe care iubirea plină de credinţă pentru stăpânul său îl împinsese s-o pornească în căutarea lui, la acel sălaş păcătos, şi a se arăta gata a-l sluji. Când îşi văzu stăpânul – altă dată nobilul Timon – trăind în halul acela înjositor, ca o fiară printre alte fiare, arătând întocmai ca propria sa ruină jalnică şi ca un monument al paraginei, acest bun slujitor rămase fără grai, înmărmurit de spaimă. Când, în cele din urmă, fu în stare să rostească o vorbă, cuvintele lui erau întretăiate de suspine, aşa încât lui Timon îi trebui multă trudă până să-l recunoască sau până să-şi dea seama cine era acel care venise ca să-l slujească în nenorocirea lui. (Încercările prin care trecuse îl făcuseră să creadă că asta e cu neputinţă).

Şi fiindcă Flavius era croit după chipul şi asemănarea oamenilor, îl bănui a fi trădător şi-i socoti lacrimile amăgitoare. Însă slujitorul cel bun întări cu atâtea mărturii credinţa ce i-o purta şi-l făcu să vadă atât de limpede că numai dragostea şi simţământul devotamentului datorat scumpului său stăpân de altădată îl adusese acolo, încât Timon fu nevoit a recunoaşte că se afla măcar un om cinstit pe faţa pământului. Totuşi, fiind alcătuit după chipul şi asemănarea oamenilor, nu se putea uita fără silă la faţa acestui om şi nu era în stare să audă vorbele rostite de buzele lui fără a-l dispreţui. Astfel şi acest om cinstit fi silit să se depărteze, numai fiindcă era şi el tot om şi, deoarece, chiar de-avea inima mai blândă şi mai simţitoare decât este hărăzit de obicei unui muritor, purta învelişul trupesc şi trăsăturile nesuferite ale omului.

Însă vizitatori mai de seamă decât un biet econom aveau să curme sălbatica sihăstrie a lui Timon. Căci sosise ziua când nerecunoscătorii nobili ei Atenei se căiră amar de nedreptatea ce-o săvârşiseră faţă de el.

Alcibiade, ca un mistreţ fioros şi întărâtat, se năpustise cu turbare asupra zidurilor cetăţii lor şi, prin cumplitu-i asediu, ameninţa să prefacă în pulbere mândra Atenă. Acum, amintirea vitejiei trecute şi a bărbăţiei militare a nobilului Timon se ivi din nou în minţile înnegurate de uitare. Timon, care fusese cândva generalul lor şi dobândise nume de oştean neînfricat şi iscusit, era singurul între toţi atenienii în stare să se măsoare cu o oaste asediatoare, cum era

aceea care-i ameninţa atunci, şi să respingă asalturile furioase ale lui Alcibiade. De aceea fu aleasă o deputăţie de senatori, care se duseră la Timon. La el veniră acum, când se aflau la ananghie, la cel pe care, când era la strâmtoare, abia de-l luaseră în seamă. Dar cum s-ar fi putut aştepta la recunoştinţa unui om pe care nu-l îndatoraseră, şi ce drept ar fi avut la curtenia lui, după purtarea lor atât de lipsită de cuviinţă şi de îndurare!

Îl rugară stăruitor, cu ochii scăldaţi în lacrimi, să se întoarcă şi să izbăvească cetatea din care abia de curând îl alungase nerecunoştinţa lor; îi puseră la picioare avuţii, putere, ranguri, onoruri cetăţeneşti şi dragostea obştească; îi făgăduiră că fiinţa lor, vieţile şi averile lor vor sta la cheremul lui, doar-doar se va îndupleca să se întoarcă şi să-i salveze. Dar Timon cel gol, Timon care ura omenirea, nu mai era defel nobilul Timon, darnicul Timon, floarea vitejiei, scutul lor în război, podoaba lor în vreme de pace. Lui Timon nu-i păsa dacă Alcibiade avea să-i ucidă concetăţenii. Şi îi sălta inima de bucurie la gândul că frumoasa Atenă avea să fie jefuită, iar bătrânii şi pruncii săi căsăpiţi. Astfel le şi spuse, şi mai adăugă că nu se află nici un cuţit în tabăra răzvrătită, pe care să nu-l preţuiască mai mult decât gâtlejul cel mai vrednic de respect din Atena.

Alt răspuns nu catadicsi a le da seniorilor dezamăgiţi, care se văitau. Numai la despărţire îi îndemnă să-i salute pe compatrioţii săi din partea lui şi să le spună că, pentru a-i uşura de necazurile şi frământările lor şi a împiedica urmările aprigii mânii a lui Alcibiade, le mai rămânea o singură cale, pe care avea să-i înveţe cum s-o găsească, fiindcă mai păstra încă un dram de dragoste pentru concetăţeni şi mai voia să le facă un bine înainte de a muri. Cuvintele acelea îi însufleţiră puţin pe senatori, care nădăjduiau că i s-a trezit din nou iubirea faţă de cetatea lui de baştină. Atunci, Timon le spuse că în apropierea peşterii sale creştea un copac, pe care avea de gând să-l taie curând şi îi poftea pe toţi prietenii săi din Atena – pe orice treaptă s-ar afla – dacă vor să fie scutiţi de năpastă, să vină să guste din el, până nu-l doboară la pământ. Cu alte cuvinte, le dădea a înţelege că pot veni să se spânzure cu mâna lor de crengile acelui copac, şi astfel să scape de necazuri.

Şi aceasta fu cea din urmă curtenie, din tot şirul nobilelor sale dărnicii, pe care Timon o vădi faţă de omenire, şi cea din urmă dată când îl zăriră concetăţenii săi. Fiindcă nu se scurseseră decât câteva zile, şi un biet ostaş mergând de-a lungul ţărmului, nu prea

departe de codrul în care rătăcea Timon, găsi la marginea mării un mormânt ce purta pe el o inscripţie care arăta că era mormântul lui Timon – cel care "cât a trăit, a urât din răsputeri pe toţi oamenii aflaţi în viaţă, iară când a murit, s-a rugat ca ciuma să-i prăpădească pe toţi mişeii rămaşi în urma lui!"

Nu era limpede dacă-şi pusese singur capăt zilelor, sau dacă numai sila de viaţă şi scârba faţă de neamul omenesc îl aduseseră pe Timon la această încheiere a vieţii sale. Totuşi, toţi oamenii admirară cât de bine i se potrivea epitaful şi cât de bine se lega sfârşitul lui de restul vieţii sale, murind, la fel cum trăise, ca un vrăjmaş al omenirii. Ba unii chiar îşi închipuiră că văd un rost ascuns în însuşi locul ce şi-l alesese pentru îngropăciune – ţărmul unde marea întinsă va putea să-i plângă veşnic la mormânt, ca o dovadă de dispreţ pentru lacrimile trecătoare şi uşuratice ale făţarnicilor şi mincinoşilor săi semeni.

Romeo şi Julieta

Bogaţii Capuleţi şi Montagu erau cele mai de seamă familii din Verona. Între aceste familii dăinuia însă o veche vrajbă, care atinsese asemenea culmi şi era până-ntr-atâta de înverşunată, încât se întindea asupra celor mai depărtate rubedenii, asupra însoţitorilor, slujitorilor şi sprijinitorilor ambelor părţi. Aşa de departe mergea această duşmănie, că un slujitor de-al casei Montagu nu putea da peste vreun slujitor de-al casei Capuleţilor, nici vreun slujitor al Capuleţilor să se nimerească în calea unui slujitor al familiei Montagu, fără ca între ei să nu aibă loc un schimb de cuvinte grele. Câteodată se ajungea şi la vărsare de sânge, iar adesea, unor asemenea întâlniri întâmplătoare le urmau încăierări, care tulburau fericita tihnă ce domnea pe străzile Veronei.

Bătrânul nobil Capulet dădu o mare petrecere, la care fură poftite multe doamne frumoase şi mulţi oaspeţi nobili. Toate frumuseţile admirate ale Veronei erau de faţă, şi oricine era binevenit, numai să nu fi fost din neamul Montagu. La această serbare a Capuleţilor se afla şi Rosalinda, iubita lui Romeo – fiul bătrânului nobil Montagu. Şi cu toate că era primejdios pentru un Montagu să fie văzut în adunarea aceea, totuşi Benvolio – un prieten de-al lui Romeo – îl convinse pe tânărul gentilom să se ducă la această petrecere, sub ocrotirea unei măşti, ca s-o poată vedea pe Rosalinda lui şi, punând-o alături de câteva din frumuseţile de seamă ale Veronei, să înceapă a-şi da seama (cum spunea dânsul) "că lebăda lui este doar o cioară". Romeo nu prea avea încredere în cuvintele lui Benvolio; totuşi, de dragul Rosalindei, se hotărî să se ducă. Căci Romeo era un îndrăgostit sincer şi pătimaş, în stare să-şi piardă somnul din pricina iubirii şi să fugă de lume ca să fie singur, cu gândul numai la Rosalinda, care-l dispreţuia şi nu-i răsplătea

dragostea nici cu cel mai umil semn de bunăvoinţă. Benvolio dorea să-şi vindece prietenul de această dragoste, arătându-i sumedenia de femei, de tot soiul, şi ducându-l în lume. Aşadar, tânărul Romeo cu Benvolio şi cu prietenul lor Mercutio se duseră mascaţi la această petrecere a Capuleţilor. Bătrânul Capulet le ură bunvenit şi le spuse că doamnele, ale căror picioare erau nevătămate de bătături, aveau să dănţuiască cu ei. Şi bătrânul se arătă cu inima uşoară şi voioasă, spunând că şi el purtase mască în tinereţea lui şi că îndrugase în şoaptă multe poveşti la urechea unor doamne tinere. Când porniră a dănţui, Romeo rămase deodată pironit locului de frumuseţea fără seamăn a unei fete care dansa şi ea. I se părea că ea învaţă torţele să ardă cu strălucire şi că frumuseţea ei scânteiază în noapte ca un giuvaer bogat, purtat de un harap. O frumuseţe prea preţioasă pentru a fi folosită, prea măreaţă pentru acest pământ! Parcă era o porumbiţă albă ca neaua, printre nişte ciori (cum spunea el), cu atât întrecea în frumuseţe şi desăvârşire pe doamnele din juru-i. În vreme ce rostea aceste laude, fu auzit de Tybalt – un nepot de-al nobilului Capulet – care-l recunoscu după glas. Şi acest Tybalt, fiind pătimaş şi aprig din fire, nu putu să îndure ca un Montagu să vină, la adăpostul unei măşti, ca să iscodească şi să-şi bată joc – zicea el – de petrecerile lor. El porni să facă gălăgie şi nu mai contenea cu strigătele-i turbate; l-ar fi culcat de bună seamă la pământ, dintr-o singură lovitură, pe tânărul Romeo, de n-ar fi fost unchiul său, bătrânul nobil Capulet. Acesta nu-i îngădui a aduce vreo jignire într-un asemenea ceas de desfătare – şi din pricina respectului cuvenit oaspeţilor săi, dar şi fiindcă Romeo se purtase întocmai unui gentilom şi toată lumea din Verona îl proslăvea ca pe un tânăr virtuos şi foarte stăpânit. Tybalt se înfrână în ciuda voinţei sale, însă jură că acel josnic Montagu va plăti scump altă dată, pentru faptul că le călcase pragul.

După ce se sfârşi dansul, Romeo păndi locul unde se afla fiinţa ce-i vrăjise inima şi – folosindu-se de masca sa, datorită căreia purtarea lui îndrăzneaţă putea fi mai uşor iertată – cuteză, în chipul cel mai blând cu putinţă, s-o ia de mână. Îi vorbi apoi asemuindu-i mâna cu mâna unei sfinte pe care de-o va pângări atingând-o – el însuşi fiind un pelerin cucernic – o va săruta în semn de pocăinţă.

– Bunule pelerin – răspunse frumoasa fată – cucernicia ta se arată mult prea curtenitoare şi întortocheată; sfinţii au mâini pe care pelerinii le pot atinge, dar nu le pot săruta.

– Dar sfinţii şi pelerinii n-au gură oare? întrebă Romeo.

– Ba au – spuse ea – dar o folosesc numai pentru rugăciuni.

– O, atunci, scumpul meu sfânt – spuse Romeo – ascultă-mi rugăciunea şi împlineşte-mi-o, altminteri îmi pierd orice nădejde.

În timp ce schimbau între ei astfel de vorbe cu două înţelesuri şi cu tâlcuri drăgăstoase, fata fu chemată deoparte de către mama ei. Iar Romeo, urmând-o cu privirea, descoperi că cea a cărei frumuseţe fără de pereche îi vrăjise într-atât închipuirea era însăşi tânăra Julieta, fiica şi moştenitoarea nobilului Capulet, neîmpăcatul duşman al Montaguilor, şi că el, fără să ştie, îşi dăduse inima unei vrăjmaşe. Această veste îl tulbură, însă nu-l putu abate de la noua lui dragoste. La fel de tulburată fu şi Julieta, când află că gentilomul cu care stătuse de vorbă era Romeo – deci un Montagu – căci pe ea pusese stăpânire o patimă la fel de fulgerătoare şi necugetată ca simţirea lui pentru dânsa. I se păru că această dragoste e jocul unei vrăji: să fie nevoită a-şi iubi duşmanul şi simţirea ei să se statornicească asupra cuiva pe care vrajba dintre familiile lor s-ar fi cuvenit s-o îndemne mai degrabă a-l urî.

Când bătu miezul nopţii, Romeo, însoţit de prietenii săi, plecă; curând însă ei fură lipsiţi de tovărăşia lui Romeo, fiindcă – neputând îndura a rămâne departe de casa unde îşi lăsase inima – sări zidul grădinii ce se afla în spatele casei Julietei. Peste puţin, cum sta şi cugeta la noua sa dragoste, Julieta se ivi deasupră-i, la o fereastră, în rama căreia frumuseţea ei neasemuită părea că răzbate aşa cum ţâşneşte lumina soarelui pe geana răsăritului, iar luna, care scălda grădina într-o blajină lumină, îi apăru lui Romeo bolnavă şi palidă, de ciuda strălucirii mai luminoase a acestui nou soare. Şi când ea îşi rezemă obrazul în palmă, el îşi dori cu aprindere să fie o mănuşă pe mâna aceea, ca să-i poată atinge obrazul. În acest timp, gândind a fi singură, Julieta scoase un suspin adânc şi spuse încet:

– Vai mie!

Romeo, vrăjit la auzul glasului ei, rosti în şoaptă şi neauzit de dânsa:

– Vorbeşte, vorbeşte, înger strălucitor, căci astfel mi te înfăţişezi deasupra-mi ca un sol înaripat al cerului, pe care, spre a-l privi, muritorii se trag îndărăt.

Julieta, neştiind că este auzită şi înlănţuită de noua pasiune zămislită în seara aceea, îşi chemă pe nume iubitul (pe care şi-l închipuia departe).

– O, Romeo, Romeo! spuse ea. De ce eşti tu Romeo? Leapădă-te de părintele tău şi tăgăduieşte-ţi numele, de dragul meu, sau de nu

voieşti astfel, jură-mi doară să-mi păstrezi iubire, şi eu nu voi mai fi o Capulet.

Primind această încurajare, tare ar mai fi dat glas Romeo simţirii sale, însă era dornic să audă mai mult, şi fata îşi urmă vorbirea pătimaşă (cu sine însăşi, cum credea ea), dojenindu-l mai departe pe Romeo fiindcă era Romeo şi se trăgea din neamul Montagu. Îi dori un alt nume, sau îl sfătui să lase deoparte numele acela mult urâţi şi – în schimbul lui, a acelui nume, care nu era nici măcar o părticică din el – s-o dobândească pe dânsa, toată.

La auzul acestor mărturisiri pline de iubire, Romeo nu se mai putu înfrâna, şi, intrând în vorbă ca şi cum cuvintele acelea i-ar fi fost spuse chiar lui însuşi şi nu doar unei închipuiri, o rugă să-i spună Iubire, sau să-i dea oricare alt nume va pofti, fiindcă nu mai era Romeo, de vreme ce numele acela nu era pe placul ei. Julieta, tulburată la auzul unui glas de bărbat ce venea din grădină, nu-l recunoscu de îndată pe cel care – sub aripa ocrotitoare a nopţii şi a întunecimii – primise astfel dezvăluirea tainei sale. Însă când vorbi iarăşi, cu toate că urechile ei nu auziseră nici măcar o sută de vorbe rostite din gura lui, îl recunoscu pe dată a fi tânărul Romeo, căci auzul unui îndrăgostit devine foarte ager! Ea îi arătă primejdia ce-o înfruntase căţărându-se peste zidul grădinii, spunându-i că de l-ar găsi acolo vreunul din neamurile ei, ar însemna moarte sigură pentru el, care era un Montagu.

– Vai! spuse Romeo. Mai multă primejdie se află în ochii tăi decât în douăzeci de spade de-ale lor. Apleacă-ţi privirea cu blândeţe asupră-mi, domniţă, şi duşmănia lor nu-mi va putea face nici un rău. Mai bine să-mi fie curmată viaţa de blestemul lor, decât să-mi duc înainte această viaţă blestemată, trăind fără dragoste.

– Cum de-ai ajuns în locul acesta – întrebă Julieta – şi după a cui călăuzire?

– Dragostea m-a călăuzit – răspunse Romeo; cârmaci nu sunt, totuşi de-ai fi la fel de depărtată de mine precum este necuprinsul liman scăldat de cea mai depărtată mare din lume, tot m-aş avânta cutezător în voia talazurilor după asemenea comoară.

O roşeaţă îmbujoră chipul Julietei, când se gândi la destăinuirea – făcută fără voie – a iubirii sale pentru Romeo. Bucuroasă şi-ar fi luat înapoi cuvintele, dar nu mai era cu putinţă. Bucuroasă ar fi vrut să se poarte aşa cum ştia că este obiceiul – să-şi ţină iubitul la depărtare, să-i vorbească răstit, şi, călcându-şi pe inimă, să-l alunge cu cruzime; ar fi vrut şi ea – precum cerea datina fecioarelor – să-şi

ascundă focul dragostei sub un văl de prefăcută smerenie şi nepăsare, pentru ca iubitul să nu-şi creadă prea lesne izbânda... căci ştiut este că lucrul dobândit cu grea trudă îşi înzeceşte preţul. Însă în starea ei nu încăpea tăgadă sau amânare, sau oricare altul din obişnuitele şiretlicuri prin care tărăgănezi şi te fereşti de mărturisirile de dragoste, lăsându-le de pe o zi pe alta. Romeo auzise din însăşi gura ei, când ea nici nu visa că se află în preajmă-i, spovedania iubirii ei. De aceea, cu inima deschisă – fapt pentru care nu trebuia învinuită, datorită nepriceperii ei – întări adevărul celor auzite de Romeo cu puţin mai înainte şi, adresându-i-se cu numele de "chipeşule Montagu" (fiindcă iubirea poate îndulci şi un nume atât de înăcrit), îl rugă să nu pună grabnica ei îndrăgostire pe seama uşurinţei sau a unui suflet nevrednic, ci să arunce vina (dacă era vreo vină) asupra nopţii, care în chip atât de ciudat îi dezvăluise gândurile. Şi adăugă că, deşi purtarea ei faţă de dânsul ar putea fi nu de ajuns de înţeleaptă – dac-ar sta să judece după obiceiurile neamului ei femeiesc – totuşi se va dovedi mai sinceră decât multe alte semene de-ale ei, a căror sfiiciune e simplă prefăcătorie, iar modestia doar un şiretlic ticluit.

Romeo chemă cerul ca martor că nimic nu era mai departe de gândurile lui decât să arunce măcar umbra unei pete asupra unei fecioare atât de cinstite de toţi, dar dânsa îl opri, rugându-l să nu jure, fiindcă – deşi o bucura vederea lui – legământul acelei nopţi nu-i dăruia nici o bucurie; prea căzuse totul din senin, prea era năprasnic şi de neînchipuit. Însă el stăruind să se lege amândoi printr-un jurământ de dragoste în noaptea aceea, Julieta spuse că îi dăduse chezăşia iubirii sale mai 'nainte ca el s-o fi cerut – înţelegând prin aceasta că el îi ascultase spovedania. Dar ar fi voit să-şi ia îndărăt ceea ce dăruise atunci, de dragul mulţumirii de a dărui iarăşi; fiindcă dărnicia ei era neţărmurită ca marea şi la fel de adâncă-i era dragostea. Din această cuvântare înaripată o smulse doica ei cu care dormea împreună, chemând-o să se culce, deoarece curând aveau să se reverse zorile. Întorcându-se degrabă, Julieta îi mai spuse lui Romeo câteva vorbe, dându-i a înţelege că, dacă iubirea sa era cu adevărat cinstită şi ţelul său – căsătoria, va trimite la el dis-de-dimineaţă un sol, căruia să-i vestească ceasul şi ziua cununiei lor. Atunci ea va pune toate bunurile şi soarta ei la picioarele sale, urmându-l ca domn şi stăpân al ei, până la capătul pământului. Pe când îi spunea astea, fu din nou chemată de doica sa. Se duse în casă şi se întoarse iară, intră şi ieşi din nou, fiindcă nu-i

venea deloc să-l lase pe Romeo al ei să plece, întocmai cum face o fetişcană cu pasărea ei, lăsând-o să-i sară din palmă şi trăgând-o apoi îndărăt cu un laţ de mătase. Lui Romeo îi venea la fel de greu ca şi ei să se despartă, căci nu este muzică mai dulce decât glasul fiinţei iubite în tăcerea nopţii. În cele din urmă se despărţiră, urându-şi unul altuia somn dulce şi odihnă tihnită pentru noaptea aceea.

Mijeau zorile când se despărţiră şi prea zburau toate gândurile lui Romeo la aleasa lui şi la acea binecuvântată întâlnire, ca să se mai gândească la somn. De aceea, în loc să se ducă acasă, îşi îndreptă paşii către o mănăstire din apropiere, unde trăia călugărul Lorenzo. Bunul călugăr era sculat şi se cufundase în rugăciunile sale, dar zărindu-l pe Romeo bătând drumurile atât de dimineaţă, îşi închipui, pe bună dreptate, că nu dormise în noaptea aceea, şi că vreo tulburare pricinuită de tinerească-i simţire îl ţinuse treaz.

Avea dreptate punând nesomnul lui Romeo pe seama iubirii, însă nu ghicise cine era pricina acelei tulburări (călugărul socotea că dragostea ce-i purta Rosalindei îl ţinuse treaz pe tânăr). Când Romeo îi destăinui văpaia cea nouă, puternica sa iubire pentru Julieta, şi ceru sprijinul părintelui ca să-i cunune chiar în ziua aceea, călugărul îşi înălţă ochii spre cer şi desfăcu braţele în semn de uimire faţă de neaşteptata schimbare a inimii lui Romeo. Doar fusese duhovnicul său tainic încă de la începutul iubirii lui Romeo pentru Rosalinda, şi ascultase nenumăratele lui plângeri cu privire la dispreţul ce-l arătase această fecioară. Dragostea tinerilor, spuse călugărul, nu sălăşluieşte cu adevărat în inimile lor, ci doar în ochii lor.

Când Romeo îi întoarse vorba, spunându-i că însuşi părintele îl dojenise adesea fiindcă se prăpădea după Rosalinda, care nu-i răspundea la dragostea lui, în timp ce Julieta îl iubea şi era deopotrivă iubită de dânsul, călugărul încuviinţă în parte temeiurile sale. I se gândi că o legătură de căsătorie încheiată între frageda Julieta şi Romeo ar putea fi mijlocul fericit de a pune capăt îndelungatelor rupturi dintre Capuleţi şi Montagu, ruptură pe care nimeni nu o deplângea mai mult decât acest bun călugăr, care era prieten cu amândouă familiile şi care în zadar încercase în nenumărate rânduri să le împace şi să curme vrajba dintre ele. Astfel, în parte impresionat de acest ţel şi în parte de dragostea lui pentru tânărul Romeo, a cărui ruină îi făcea toate pe voie – bătrânul încuviinţă să-i unească prin sfânta legătură a căsniciei.

Acum Romeo se simţi cu adevărat blagoslovit, şi Julieta înştiinţată de doica sa, pe care o trimisese la dânsul, după cum s-a

seseră, nu întârzie să sosească la chilia părintelui Lorenzo, care-i uni prin cununie. Bunul părinte rugă cerul să binecuvânteze fapta lor şi să facă ca, prin unirea acestui tânăr Montagu cu această feciorelnică Capulet, vrajba şi îndelungatele dezbinări dintre familiile lor să înceteze.

După încheierea slujbei, Julieta se întoarse degrabă acasă, unde aşteptă nerăbdătoare căderea nopţii – când Romeo îi făgăduise să vină la întâlnire în grădină, în acelaşi loc în care se întâlniseră cu o noapte înainte. Şi timpul i se părea că se târăşte leneş şi apăsător, întocmai cum îi pare unei copile nerăbdătoare că se scurge noaptea dinaintea vreunei mari petreceri, când a căpătat veşminte şi podoabe noi, pe care nu are voie să le pună până dimineaţa.

În aceeaşi zi, pe la aminază, prietenii lui Romeo – Benvolio şi Mercutio – umblând pe străzile Veronei, întâlniră o ceată de Capuleţi, în frunte cu năvalnicul Tybalt. Era unul şi acelaşi mânios Tybalt, care fusese gata să se încaiere cu Romeo la petrecerea dată de bătrânul Capulet. Văzându-l pe Mercutio, îl învinui cu vorbe spurcate că se înhăitează cu Romeo, un Montagu. Mercutio, în vinele căruia curgea tot atâta foc şi un sânge la fel de tineresc ca şi cel al lui Tybalt, răspunse la această învinuire în chip cam tăios. Şi în ciuda tuturor vorbelor rostite de Benvolio pentru a le domoli mânia, ei începură să se bată când, cu totul întâmplător, trecu pe acolo chiar Romeo. Văzându-l, aprigul Tybalt se întoarse de la Mercutio către Romeo şi îi azvârli vorbe de ocară, numindu-l nemernic şi câte altele. Romeo, mai mult decât oricare altul, voia să înlăture încăierarea cu Tybalt, fiindcă era neam cu Julieta, care ţinea mult la vărul ei. Afară de asta, acest tânăr Montagu nu fusese niciodată cu totul prins de cearta aceea de familie, fiind din fire înţelept şi blând; şi numele de Capulet – care era al scumpei sale alese – avea acum mai curând un farmec menit a-i potoli ura; decât un imbold pentru asmuţirea furiei. De aceea încercă să-l domolească pe Tybalt, pe care îl întâmpină cu blândeţe, numindu-l "bunul Capulet", ca şi cum el, deşi un Montagu, ar fi simţit vreo tainică desfătare rostind numele acela. Însă Tybalt, care-i ura pe toţi cei din neamul lui Montagu pe cât ura iadul, nu voi s-audă de nimic, ci trase spada. Mercutio, care nu avea cunoştinţă de tainicul temei al lui Romeo de a dori pace cu Tybalt, socotind purtarea împăciuitoare a prietenului său drept o supunere care-i păta onoarea, îl ataţă pe Tybalt, cu risipă de cuvinte pline de dispreţ, să urmeze încăierarea începută de dânsul.

În zadar se străduiră Romeo şi Benvolio să-i despartă pe potrivnici; ei se bătură până ce Mercutio căzu rănit de moarte. Văzându-l pe Mercutio mort, Romeo nu-şi înfrântă mânia, ci-i întoarse lui Tybalt vorba dispreţuitoare de "nemernic", pe care acesta i-o dăduse, şi, trăgând sabia, se luptă cu foc, până ce Tybalt căzu ucis. Această sângeroasă sfadă petrecându-se chiar în inima Veronei, ziua-n amiaza mare, vestea ei zbură ca fulgerul şi aduse iute mulţime de cetăţeni la locul cu pricina. Printre ei se aflau şi nobilii Capulet şi Montagu, cu soţiile lor. Curând sosi şi prinţul însuşi, care, fiind înrudit cu Mercutio cel ucis de Tybalt şi deoarece tihna cârmuirii sale era prea adesea tulburată de aceste încăierări dintre spiţele Montagu şi Capulet, veni să pedepsească cu cea mai mare străşnicie, după rânduiala legii, pe cel care se va vădi vinovat. Prinţul îi porunci lui Benvolio, care fusese martor la harţa petrecută sub ochii lui, să povestească de-a fir-a-păr cum se iscase cearta.

El se supuse, căutând să arate cât mai adevărat cum se petrecuseră lucrurile, fără însă a-i face vreun rău lui Romeo, ci dimpotrivă, îndulcind partea de vină ce-o avuseseră prietenii lui. Nobila doamnă Capulet, pe care durerea negrăită încercată prin pierderea rudei sale, Tybalt, o făcea să nu-şi mai ţărmurească defel răzbunarea, îl întărâtă pe prinţ să facă dreptate, fără a-l cruţa câtuşi de puţin pe ucigaşul nepotului ei, şi să nu ia în seamă chipul părtinitor în care înfăţişa lucrurile Benvolio, care era prietenul lui Romeo şi-al neamului Montagu. Astfel pledă împotriva noului său ginere, fără să ştie că era ginerele ei şi soţul Julietei. Pe de altă parte, doamna Montagu se ruga pentru viaţa fiului ei, şi dovedea cu de ajuns temei că Romeo nu săvârşise nimic vrednic de pedeapsă luând viaţa lui Tybalt, care în clipa aceea era ca şi condamnat de lege pentru uciderea lui Mercutio. Prinţul, nelăsându-se întru nimic mişcat de strigătele pătimaşe ale acestor femei, după ce cercetă cu grijă faptele, rosti sentinţa – prin care Romeo fu silit să părăsească Verona.

Grea veste şi lovitură pentru Julieta, care fusese doar câteva ceasuri mireasă şi care acum, prin această osândă, părea de-a pururi ursită despărţirii! Când vestea ajunse până la ea, mai întâi dădu frâu slobod mâniei împotriva lui Romeo, care-l omorâse pe scumpul ei văr, numindu-l tiran frumos, diavol în chip îngeresc, huluh negru ca întunericul, mieluşel cu fire de lup, inimă de şarpe ascunsă sub un obraz înfloritor, şi alte asemenea porecle care se ciocneau între ele, trădând zbuciumul din inima ei sfâşiată între dragoste şi ură. Până la urmă însă iubirea rămase stăpână şi lacrimile

vărsate din pricina morţii vărului său se prefăcură în stropi izvorâţi din bucuria că trăia soţul ei, care ar fi putut fi ucis de Tybalt. Apoi vărsă şiroaie de lacrimi, de astă dată ţâşnite din mâhnirea pe care i-o pricinuia vestea surghiunului lui Romeo. Această osândă era pentru ea mai cumplită decât moartea mai multor Tybalzi.

După harţă, Romeo îşi găsise azil în chilia părintelui Lorenzo, unde i se aduse la cunoştinţă sentinţa prinţului, sentinţă care îi apăru cu mult mai cumplită decât moartea însăşi. Pentru el nu mai era nimic dincolo de zidurile cetăţii unde trăia iubita lui, iar viaţa departe de ochii Julietei nu era viaţă. Cerul se afla în locul unde adia dulcea suflare a Julietei – tot ce nu era în preajma ei era doar purgatoriu, chin, iad. Bunul părinte încercă să aducă suferinţei lui Romeo mângâierile filosofiei, dar acest tânăr aprins nu voia s-audă de nimic, ci îşi smulgea părul din cap ca un smintit şi se trântea la pământ, zicând că ia măsură pentru groapa sa.

Din această cruntă deznădejde fu trezit de un mesaj sosit de la scumpa sa soţie, care-l mai învioră puţin; cuviosul se folosi de acest prilej ca să-l dojenească pentru că dădea dovadă de o slăbiciune atât de nepotrivită cu bărbăţia lui. Îl ucisese pe Tybalt, însă avea oare de gând să pună capăt şi vieţii sale şi celei a scumpei sale alese, care nu trăia decât pentru viaţa lui?

Nobila făptură a omului, grăi sihastrul, nu e decât o plămadă de ceară, când e lipsită de curajul care o face să nu se plece sub loviturile soartei. Legea fusese îngăduitoare faţă de el, pentru că în loc de osândă la moarte rostise împotriva-i, prin gura prinţului, doar osândirea la surghiun. Îl ucisese pe Tybalt, altminteri Tybalt l-ar fi răpus pe el; se afla aşadar un fel de fericire şi în aceasta. Julieta era în viaţă şi, mai presus de orice nădejde, devenise scumpa lui soţie, iată deci ce fericire neaşteptată. Toate aceste binecuvântări ale cerului, pe care i le înşiră duhovnicul, Romeo le zvârlea deoparte, ca o fetişcană posacă şi alintată. Cucernicul îi atrase atunci luarea-aminte să se ferească de atare porniri, căci asemenea disperaţi mor nenorociţi. Apoi, când Romeo îşi mai ogoi puţin durerea, părintele îl sfătui să se ducă în noaptea aceea să-şi ia rămas bun de la Julieta şi apoi să purceadă de-a dreptul către Mantua, unde să facă popas până când părintele va găsi prilejul nimerit de a da pe faţă căsătoria lui. Ce mijloc îmbucurător de a împăca familiile lor dezbinate ar putea fi această unire! Călugărul nu se îndoia că prinţul, aflând de căsătoria lor, va fi îndemnat să-i dăruiască lui Romeo iertare, şi astfel el se va întoarce încărcat cu o bucurie de douăzeci de ori mai

mare decât mâhnirea care-l va împovăra la plecare. Înţeleptele sfaturi ale cuviosului îl convinseră în cele din urmă pe Romeo şi el căpătă învoirea călugărului de a se duce la aleasa lui, gândind să rămână în noaptea aceea cu ea şi în revărsat de ziuă să-şi urmeze singur drumul către Mantua; acolo, bunul părinte îi făgăduise să-i trimită din vreme-n vreme scrisori, înştiinţându-l despre mersul lucrurilor de acasă.

Romeo petrecu noaptea aceea cu scumpa lui soţie, ajungând pe furiş la ea în odaie, din grădina în care cu o noapte înainte auzise spovedania iubirii ei. A fost o noapte de farmec şi încântare netulburată, însă plăcerile acelei nopţi şi fericirea pe care o găseau fiind împreună se amestecau cu tristeţea apropiatei plecări şi a întâmplărilor fatale din ziua abia scursă. Zorile nedorite păreau că răsar prea curând, şi când Julieta auzi cântul de dimineaţă al ciocârliei, ar fi voit să se amăgească singură spunându-şi că e viersul de privighetoare care răsună în puterea nopţii. Dar, vai, era cu adevărat ciocârlia, însă în auzul Julietei cântecul ei păru un sunet lipsit de armonie, supărător, şi suliţele de lumină ce mijeau la răsărit arătau în chip neîndoielnic că bătuse ceasul despărţirii pentru cei doi iubiţi. Cu inima grea îşi luă Romeo rămas bun de la soţia lui, dându-i făgăduiala că-i va scrie din Mantua la fiecare ceas. Iar după ce coborî pe fereastra odăii Julietei, cum sta aşa, în grădină, scăldat de privirile ei, Julietei îi păru, în acea jalnică stare a minţii, plină de prevestiri, că vede un mort în fundul unui mormânt. Sufletul lui Romeo era la fel de plin de prevestiri, dar acum era nevoit să plece în graba mare, căci ar fi însemnat moartea dac-ar fi fost găsit între zidurile Veronei după revărsatul zorilor.

Acesta era doar începutul tragediei acestor îndrăgostiţi, născuţi într-o zodie neagră. Nu trecuseră multe zile de la plecarea lui Romeo, când bătrânul nobil Capulet veni să-i vorbească Julietei despre măritiş. Soţul pe care i-l alesese tatăl ei, fără să viseze măcar că fata lui se şi cununase, era nobilul Paris – un tânăr viteaz, peţitor vrednic de tânăra Julieta – dacă dânsa nu l-ar fi văzut niciodată pe Romeo.

Auzind vestea pe care i-o aducea tatăl ei, Julieta se zăpăci cu totul. Se apără, arătând că vârsta ei fragedă o făcea nepotrivită pentru mărătiş, şi că moartea lui Tybalt îi lăsase sufletul prea îndurerat pentru a întâmpina cu chip voios pe vreun soţ; îşi întregi apoi spusele arătând cât de necuviincios ar fi părut din partea neamului Capuleţilor să prăznuiască o nuntă când abia se sfârşise slujba de în-

mormântare a lui Tybalt. Aduse împotriva căsătoriei toate temeiurile cu putinţă, afară de cel adevărat, şi anume că se şi măritase. Dar bătrânul Capulet rămase surd la toate scuzele ei şi, într-un chip care nu suferea răspuns, îi porunci să se pregătească pentru cununia ei cu Paris, în joia următoare. După ce-i găsise un soţ bogat, tânăr şi nobil, pe care şi cea mai trufaşă fecioară din Verona s-ar fi putut învoi bucuroasă a-l primi, nu putea îngădui ca, din pricina unei prefăcute sfieli – cum judeca dânsul – împotrivirea fetei însăşi să ridice stavile în calea fericirii ei.

În această restrişte, Julieta căută scăpare la bunul duhovnic, sfătuitorul ei dintotdeauna la grea strâmtoare. Şi după ce acesta o întrebă dacă este gata să folosească un leac deznădăjduit, iară dânsa răspunse că mai curând ar intra vie în mormânt, decât să se mărite cu Paris, câtă vreme mai trăia nepreţuitul său soţ, o îndrumă să se ducă acasă şi să se prefacă zâmbitoare şi gata să-şi dea încuviinţarea la cununia ei cu Paris. Iar în noaptea următoare – care era tocmai noaptea de dinaintea nunţii – să soarbă cuprinsul sticluţei pe care i-o va da el. După sorbirea acelei licori, timp de douăzeci şi patru de ceasuri trupul Julietei avea să fie ţeapăn şi să pară lipsit de viaţă; iar dimineaţa, când va veni mirele s-o ducă la altar, o va găsi moartă – cum vor crede toţi. Atunci, ea va fi purtată cu faţa descoperită, pe o raclă – după datina ţinutului – pentru a fi îngropată în cripta familiei. Îi mai spuse că, de va izbuti să lepede orice spaimă muierească şi să se învoiască la această înfricoşătoare încercare, la douăzeci şi patru de ceasuri după ce va fi băut balsamul (atât de neîndoielnică era înrâurirea lui), putea fi încredinţată că se va trezi întocmai ca dintr-un vis. Şi înainte ca dânsa să se deştepte, el îl va înştiinţa pe soţul ei să vină în toiul nopţii şi s-o ducă de acolo la Mantua. Iubirea, deopotrivă cu teama de a se mărita cu Paris, îi dădură tinerei Julieta puterea să înfrunte această cumplită aventură, astfel că luă sticluţa duhovnicului, legându-se să se lase călăuzită întru totul de îndrumările lui.

Plecând de la mănăstire, se întâlni în cale cu tânărul Paris, şi – cu prefăcută smerenie – făgădui să-i fie soţie. Vestea aceasta îl bucură mult pe nobilul Capulet şi pe soţia lui. Bătrânul părea întinerit, şi Julieta, care-l necăjise peste măsură îndepărtându-l pe nobilul peţitor, deveni iarăşi odorul lui, după ce făgăduise să fie ascultătoare. De la un capăt la celălalt al casei domnea o forfotă necontenită, în vederea petrecerilor nunţii de se apropia. Nu fu cruţa-

tă nici o cheltuială pentru ca serbările să întreacă tot ce văzuse până atunci cetatea Veronei.

În seara de miercuri, Julieta sorbi băutura. Avusese multe şovăiri ca nu cumva cuviosul să-i fi dat otravă, pentru a fi ferit de învinuirea ce i se putea arunca de-a fi binecuvântat unirea ei cu Romeo. Dar nu, călugărul se bucurase dintotdeauna de un nume sfânt. O mai stăpânea şi teama ca nu cumva să se trezească înainte de ceasul la care Romeo avea să vină după dânsa şi că, văzându-se în locul acela plin de spaime, în cripta cu oasemintele străbunilor Capuleţi morţi, şi unde Tybalt, însângerat din cap până-n picioare, zăcea înfăşurat în giulgiu-i de groază, să nu i se rătăcească minţile; îşi aminti de toate istorisirile ce le auzise, cu năluci care bântuie lăcaşurile unde au rămas trupurile lor. În cele din urmă însă, dragostea ei pentru Romeo şi sila ce-o simţea faţă de Paris o cuprinseră din nou şi, împinsă de deznădejde, dădu pe gât băutura.

Dis-de-dimineaţă, în faptul zilei, când tânărul Paris sosi însoţit de muzicanţi ca să-şi trezească mireasa – în loc de Julieta cea vie, în odaia ei de culcare dădu peste mohorâta privelişte a unui leş din care pierise viaţa. Era moartea nădejdilor sale! Ce învălmăşeală şi zarvă se iscară în întreaga casă! Sărmanul Paris îşi căina mireasa, pe care o moarte nespus de neîndurătoare i-o răpise, despărţind-o de el înainte ca măcar mâinile lor să se fi împreunat. Însă şi mai jalnic era să auzi bocetele bătrânului nobil Capulet şi ale doamnei sale, care n-o avuseseră decât pe această biată copilă iubitoare drept mângâiere şi alinare a bătrâneţelor, şi cărora moartea cea crudă le-o smulsese tocmai acum, când aceşti grijulii părinţi erau pe cale de a o vedea fericită (după cum judecau ei), prin încheierea unei căsătorii atât de prielnice şi plină de făgăduinţe. Acum, toate pregătirile pentru sărbătoare se abătură de la făgaşul lor, spre a sluji unei negre înmormântări. Bucatele pentru ospăţul de nuntă folosiră pentru un trist praznic de îngropăciune; imnurile nupţiale se preschimbară în mohorâte litanii, instrumentele sprinţare, în clopote tânguitoare, iar florile care ar fi trebuit să aştearnă covor în calea miresei slujiră acum doar să-i acopere trupul. Şi iată că în loc de un preot pentru a o cununa, era nevoie de unul pentru ca s-o îngroape; şi într-adevăr, fu purtată la biserică nu pentru a spori nădejdile voioase ale celor vii, ci doar pentru a face să crească posomorâtul şirag al morţilor.

Veştile rele, care călătoresc totdeauna mai repede decât cele bune, duseră acum înfiorătoarea poveste a morţii Julietei până la

urechile lui Romeo, la Mantua, mai 'nainte de a putea să ajungă acolo olăcarul trimis de părintele Lorenzo, spre a-l înştiinţa că era numai o înmormântare de ochii lumii, moartea Julietei fiind numai umbra şi înfăţişarea morţii, şi că scumpa lui soţie zace în mormânt doar pentru un scurt răstimp, aşteptând clipa când Romeo va veni s-o slobozească din mohorâtul lăcaş. Tocmai cu puţin mai 'nainte, Romeo se simţise neobişnuit de vesel şi cu inima uşoară. În noaptea aceea visase că murise (ce vis ciudat, care dădea unui om mort putinţa de a gândi!) şi că doamna lui venise şi, găsindu-l nemişcat, îi sărută de atâtea ori buzele, încât îl învie şi el ajunse împărat!

Iar acum, sosind un olăcar de la Verona, fu încredinţat că venea pentru a adeveri o veste bună, prorocită de visele lui. Însă când vestea îi aduse tot ce putea fi mai rău, şi anume că aleasa lui murise cu adevărat, şi nu o putea învia cu sărutări, porunci să-i fie înşăuaţi caii, hotărându-se ca în noaptea aceea să poposească în Verona, şi să-şi vadă aleasa în mormânt. Şi cum fărădelegea se strecoară lesne în gândurile oamenilor cu nădejdile pierdute, îşi aduse aminte de un umil spiţer, pe lângă a cărui dugheană din Mantua trecuse în ultima vreme. După înfăţişarea de cerşetor a omului aceluia, care părea şi lihnit de foame, după jalnica privelişte ce-o alcătuiau în geamul prăvăliei sale şirurile de cutii goale pe rafturile murdare, îşi spusese atunci (având poate vreo presimţire că însăşi viaţa lui urgisită s-ar putea cândva sfârşi în chip atât de trist): "De i-ar trebui cuiva otravă, a cărei vânzare, după legea din Mantua, e pedepsită cu moartea, iată, acest biet netrebnic ar fi gata s-o facă!"

Acele cuvinte îi răsăriră acum în minte şi se duse să-l caute pe spiţer. Acesta, după ce se prefăcu ros de remuşcări când Romeo îi întinse banii, faţă de care sărăcia lui era prea neputincioasă, îi vându o otravă, zicându-i că-l trimite iute pe lumea cealaltă pe cel care o înghite, chiar de-ar întruni puterea a douăzeci de bărbaţi.

Cu această otravă porni la Verona. Voia s-o privească pe scumpa lui doamnă în mormântul ei, nutrind gândul ca după ce-şi va fi săturat privirile să înghită otrava şi să fie îngropat alături de dânsa. Ajunse la Verona în miez de noapte şi pătrunse în cimitirul unde era aşezat străvechiul cavou al Capuleţilor. Luase cu el o făclie, un hârleţ şi un drug de spart ivăre. Tocmai începuse să sfarme uşa mausoleului, când fu oprit de un glas care, aruncându-i insulta de "josnic Montagu", îi porunci să se lase de această nelegiuită îndeletnicire. Era tânărul nobil Paris, care venise la cavoul Julietei, la acel nepotrivit ceas al nopţii, ca să presare flori şi să plângă pe

mormântul celei care fusese ursită a-i fi mireasă. Nu ştia ce-l atrăgea pe Romeo către moartă, dar ştiindu-l un Montagu, vrăjmaş juruit al tuturor Capuleţilor – pe cât îşi închipuia el – judecase că a venit în puterea nopţii pentru a aduce vreo nemernică ocară trupurilor moarte. De aceea, cu glas mâniat, îi porunci să se oprească din treaba-i mârşavă. Dar Romeo stărui ca Paris să-l lase în plata Domnului şi, pomenindu-i de soarta lui Tybalt, care zăcea îngropat acolo, îi spuse să ia aminte şi să nu-i aţâţe mânia, nici să n-aducă asupra capului său încă un păcat, silindu-l să-l ucidă. Însă Paris, plin de batjocură, nu voi să ţină seama de ameninţare şi puse mâna pe el, socotindu-l călcător de lege. Romeo se împotrivi şi astfel ajunseră să tragă spada. În urma acestei lupte Paris căzu fără suflare. Când Romeo, la pâlpâirea unei torţe, văzu cine era cel pe care-l ucisese – însuşi Paris, care (după cum aflase în drumul său de la Mantua) urma să se cunune cu Julieta, îl apucă de mână pe tânărul mort, ca pe unul din care nenorocirea împărtăşită făcuse tovarăşul lui, şi spuse că-l va îngropa într-un lăcaş de seamă, înţelegând prin aceasta mormântul Julietei. Când deschise cavoul, doamna sa neînsufleţită dormea acolo, păstrându-şi neasemuita-i frumuseţe şi purpură din obraji. Era ca şi cum moartea ar fi fost îndrăgostită de ea, şi scofâlcita, hâda arătare ar fi păstrat-o acolo ca să se desfete cu ea. În preajma Julietei zăcea Tybalt, înfăşurat în giulgiul său însângerat. Zărindu-l, Romeo ceru iertare leşului împietrit şi, dăruindu-i de dragul Julietei numele de "văr", îi spuse că se pregătea să-i facă un hatâr, dând morţii pe duşmanul lui. Apoi, Romeo îşi luă rămas bun pentru cea din urmă oară de la buzele doamnei sale, sărutându-le. Şi acolo, lângă iubita sa, scutură de pe umerii şi trupul său vlăguit povara ursitei sale potrivnice, înghiţind otrava care lucra fără greş şi fără putinţă de înviere, nu ca băutura amăgitoare sorbită de Julieta. Înrâurirea licorii asupra tinerei şi frumoasei femei era acum pe sfârşite; dintr-o clipă în alta Julieta avea să se trezească pentru a se plânge că Romeo nu s-a ţinut de sorocul statornicit, ori că a venit prea curând.

Sosise ceasul la care părintele îi făgăduise că se va deştepta. Călugărul, înştiinţat că scrisorile cele trimisese la Mantua, din pricina unei opriri silite şi nenorocite a olăcarului, nu ajunseseră în mâna lui Romeo, venise cu un târnăcop şi un felinar să o slobozească din închisoarea ei. Care nu-i fu însă mirarea, descoperind că o lumină ardea înăuntrul criptei Capuleţilor, văzând spada şi sânge prin jur şi pe Romeo şi pe Paris zăcând fără suflare la picioarele mausoleului.

Înainte ca duhovnicul să se poată gândi măcar cum de se petrecuseră acele fatale întâmplări, Julieta se deşteptă din amorţeala ei. Zărindu-l pe cuviosul părinte, îşi aminti în ce loc se află şi ce împrejurare o adusese acolo şi întrebă de Romeo; dar părintele, auzind un zgomot, îi spuse să iasă din locul acela stăpânit de moarte şi să-şi alunge somnul nefiresc, căci o putere mai mare decât aceea cărora puteau ei să le stea împotrivă spulberase planurile lor. Apoi, înspăimântat de larma unei mulţimi de oameni ce se apropiau, duhovnicul fugi. Când Julieta zări cupa strânsă în degetele chircite ale credinciosului ei iubit, ghici că otrava fusese pricina sfârşitului lui şi ar fi sorbit şi ultimul strop de licoare de-ar mai fi rămas ceva. Sărută buzele lui, calde încă, încercând să mai găsească vreo picătură ucigătoare prelinsă pe ele; după aceea, auzind cum creşte şi mai mult larma gloatei ce se apropia, trase ca fulgerul din teacă un pumnal, pe care-l purta la ea, şi, înjunghiindu-se, căzu moartă alături de credinciosul ei Romeo.

În clipa aceea, straja ajunse la cavou. Un paj de-al nobilului Paris, care fusese martor la lupta dintre stăpânul său şi Romeo, dăduse alarma, şi vestea se împrăştiase printre târgoveţi, care porniră să cutreiere străzile Veronei, strigând: "Paris! Romeo! Julieta!" Acest zvon nedesluşit se răspândi peste tot ajungând să-i scoale din paturile lor pe nobilii Montagu şi Capulet, care împreună cu prinţul prinseră a cerceta pricinile acestei tulburări. Părintele fusese prins de câţiva oameni din strajă pe când ieşea din cimitir, înecat în suspine, tremurând ca varga şi plângând într-un chip care stârnea bănuiala. O mare mulţime fiind adunată în jurul cavoului Capuleţilor, prinţul îi ceru călugărului să destăinuiască ce ştia în legătură cu aceste întâmplări ciudate şi vitrege.

Şi aşa, acolo, dinaintea bătrânilor nobili Montagu şi Capulet el înşiră până-n cel mai neînsemnat amănunt, povestea dragostei fără de noroc a copiilor lor şi partea ce-o avusese el sprijinind înfăptuirea cununiei lor, cu nădejdea că această unire va curma îndelungata dihonie dintre neamurile lor.

Povesti cum Romeo, cel aflat acolo mort, era soţul Julietei, iar Julieta, cea aflată sub ochii lor, moartă, era soţia credincioasă a lui Romeo; cum, mai 'nainte ca el să fi găsit împrejurarea potrivită pentru a destăinui căsătoria lui îi fusese hărăzit alt bărbat Julietei care, pentru a înlătura crima celei de-a doua căsătorii, sorbise balsamul adormitor (precum o povăţuise părintele). Mai adăugă cum îi trimisese răvaş lui Romeo ca să vină şi să-şi ia iubita de-acolo,

după ce tăria băuturii va fi pierit, şi cum printr-o nefericită întârziere a ştafetarului, răvaşele nu ajunseseră la ţintă. Mai departe, părintele nu ştiu să spună mai multe, decât că, la venirea sa, pentru a scoate pe Julieta din lăcaşul morţii, îl găsise pe Paris şi pe Romeo întinşi la pământ, săvârşiţi din viaţă.

Ceea ce mai rămânea pentru a întregi şirul faptelor petrecute fu împlinit de istorisirea pajului care-l văzuse pe Paris bătându-se cu Romeo, şi de cea a slujitorului care-l însoţise pe Romeo de la plecarea din Verona şi căruia acest statornic îndrăgostit îi încredinţase – spre a fi înmânate tatălui său – scrisori ce adevereau cuvintele cucernicului, mărturisind cununia lui cu Julieta, implorând iertarea părinţilor săi, recunoscând că a cumpărat otrava de la umilul spiţer şi destăinuindu-şi gândul de a veni la cavou pentru a muri şi a-şi dormi somnul de veci alături de Julieta. Toate aceste împrejurări se îmbinară de minune, pentru a-l scuti pe călugăr de orice bănuială cu privire la amestecul lui în acele încâlcite şi triste întâmplări. Nu mai putea fi învinuit decât de urmările cu totul neaşteptate ale bunelor sale gânduri, şi că urzise un plan mult prea nefiresc şi întortocheat.

Iar prinţul, întorcându-se către aceşti bătrâni nobili – Montagu şi Capulet – îi dojeni pentru sângeroasa şi necugetata lor duşmănie, arătând ce cruntă a fost mânia cerului, încât găsise mijlocul să le pedepsească ura nefirească prin însăşi iubirea copiilor lor. Şi aceşti vechi potrivnici, izbăviţi acum de orice învrăjbire, se învoiră să îngroape îndelungata lor duşmănie în mormintele copiilor lor; nobilul Capulet îi ceru nobilului Montagu să-i întindă mâna, numindu-l frate, în semn de întărire parcă a înrudirii familiilor lor – prin cununia celor doi tineri Capulet şi Montagu; îi mai spuse că nu vrea alt nimic în locul averii ce i se cuvenea după moartea lui Romeo, decât mâna bătrânului Montagu (drept chezăşie a împăcării). Dar Montagu îi spuse că-i va da mai mult, căci îi va înălţa Julietei o statuie numai şi numai din aur, pentru ca să se ştie că, atâta vreme cât Verona îşi va păstra numele, nu se va mai afla altă făptură atât de nobilă şi de desăvârşită ca sincera şi credincioasa Julieta.

La rându-i, bătrânul Capulet îi răspunse că va înălţa altă statuie, care să stea de-a pururi spre pomenirea lui Romeo. Astfel, aceşti bieţi nobili bătrâni se străduiră care mai de care – acum, când era prea târziu – să se întreacă în curtenii, ei, a căror furie şi duşmănie fuseseră atât de năpraznice şi ucigătoare în vremile trecute, încât numai tragica moarte a copiilor lor a fost în stare să alunge din sânul familiilor lor o ură şi o pizmă atât de înrădăcinată.

Hamlet, prințul Danemarcei

Gertruda, regina Danemarcei, ajungând văduvă în urma neașteptatei morți a regelui Hamlet, la mai puțin de două luni după ce soțul ei se săvârșise din viață, se mărită cu fratele lui, Claudius, lucru pe care, la vremea aceea, toată lumea îl judecă drept o faptă ciudată, vădind lipsă de măsură, sau nesimțire, sau chiar mai rău. Căci acest Claudius nu se asemuia întru nimic cu răposatul ei soț, nici prin însușirile chipului, nici prin ale sufletului, ci era deopotrivă de vrednic de dispreț la înfățișare, pe cât era de josnic și bicisnic la suflet. Și nu întârziară a se naște – în mințile câtorva – bănuieli că în chip tainic Claudius i-ar fi făcut de petrecanie fratelui său, răposatul rege, țintind să se cunune cu văduva lui și să se urce pe tronul Danemarcei, după ce-l va fi înlăturat pe tânărul Hamlet, feciorul regelui mort și urmașul legiuit la tron.

Însă asupra nimănui nu avu o înrâurire mai puternică această necugetată faptă a reginei decât asupra acestui tânăr prinț, care iubea și cinstea amintirea tatălui său mort aproape până la idolatrie. Pe lângă aceasta, fiind înzestrat și cu un minunat simț al onoarei, el însuși păzind în chip desăvârșit buna-cuviință, amarnic își mai punea la inimă această ticăloasă purtare a mamei sale, Gertruda. Sfâșiat de mâhnirea prilejuită de moartea tatălui său și de rușinea simțită pentru căsătoria mamei lui, acest tânăr prinț își purta fruntea veșnic înnegurată de o adâncă melancolie, pierzând orice voioșie și toată frumusețea sa. Uită cu totul de desfătarea ce-o găsea îndeobște în cărți; nu-i mai erau pe plac petrecerile și jocurile princiare în aer liber, atât de potrivite cu anii săi tineri; ajunse să se sature de lume, care-i părea o grădină neplivită, unde toate florile sănătoase sunt înăbușite și unde nu le priește decât buruienilor. Și nu fiindcă gândul îndepărtării de la tron, moștenirea sa legiuită, i-ar fi

apăsat aşa de mult inima - deşi pentru un prinţ tânăr şi cu minte ageră aceasta înseamnă o rană usturătoare şi o înjosire amară. Dar ceea ce îi turna fiere în suflet şi-i răpea orice voioşie era că mama lui uitase atât de uşor de amintirea tatălui său. Şi ce tată! Un om care fusese pentru dânsa un soţ atât de blând şi de iubitor! Iar ea, la rându-i, trecuse totdeauna ca o soţie iubitoare şi ascultătoare şi sta mereu cu braţele înlănţuite de gâtul lui.

Dar iată că acum, după două luni, sau chiar mai puţin - cum îi părea tânărului Hamlet - se măritase cu unchiul lui, fratele scumpului ei soţ. Prin însăşi rudenia lor apropiată, căsătoria aceea era cât se poate de lipsită de cuviinţă şi nelegiuită, însă ajunsese şi mai mult a fi judecată astfel prin pripeala necuviincioasă cu care fusese încheiată şi trăsăturile nepotrivite, cu un rege, ale omului pe care şi-l alesese ca să-i împartă tronul şi culcuşul. Aceasta, mai mult chiar decât pierderea a zece regate, îi învolbura sufletul şi-i întuneca mintea acestui preacinstit tânăr prinţ.

În zadar se străduia din răsputeri mama sa Gertruda, sau regele să-i alunge aceste gânduri; Hamlet se înfăţişa la curte veşnic în strai cernit, din creştet până-n tălpi, ca pentru a căina moartea părintelui său, regele. Veşmântul acesta nu-l scotea nici o clipă de pe dânsul, nici măcar în ziua nunţii mamei sale. Nici la serbările şi petrecerile date în acea zi nenorocoasă (cum o socotea el) nu-l putură îndupleca să ia parte.

Ce-l tulbura mai mult era nesiguranţa cu privire la chipul în care i se trăsese tatălui său moartea. Claudius spunea că l-ar fi muşcat un şarpe; dar tânărul Hamlet avea bănuieli ascunse că şarpele fusese chiar Claudius şi-i vorbi fără ocoluri, învinovăţindu-l că-l ucisese pentru a-i răpi coroana şi că şarpele care-l muşcase pe tatăl său era acum pe tron.

Îl hărţuiau necontenit tot soiul de bănuieli: câtă dreptate avea în presupunerile sale şi ce se cădea să gândească despre mama sa; în ce măsură fusese ea părtaşă la crimă, şi dacă această crimă fusese făptuită cu ori, fără ştirea şi învoirea ei.

Tânărul Hamlet află într-o zi cum că o nălucă – semănând leit cu regele mort, tatăl lui, fusese zărită de ostaşii din strajă pe o terasă din faţa palatului, la miezul nopţii, două-trei nopţi la şir. Arătarea venise îmbrăcată din cap până-n picioare în aceeaşi platoşă pe care se ştia că o purtase regele mort, cei care o văzuseră (unul din ei era prietenul cel mai bun al lui Hamlet – Horaţio) povesteau cu toţii acelaşi lucru în ce priveşte ceasul şi felul în care se arătase

spiritul. Spuneau toţi că sosise de fiecare dată când clopotul bătuse douăsprezece; că arăta palid, cu chipul mai curând mâhnit decât mâniat, că barba-i era căruntă şi argintată, cum fusese şi în timpul vieţii sale; că nu răspunsese când îi vorbiseră, totuşi o dată li s-a părut că-şi înălţase capul şi făcuse o mişcare, de parc-ar fi vrut să vorbească, dar în clipa aceea cocoşul cântase de ziuă şi vedenia se topise, pierind din ochii lor.

Tânărul prinţ, grozav de uluit de istorisirea lor, care prea se lega bine şi prea se potrivea în toate amănuntele, pentru a nu-i da crezare, se convinse că ei zăriseră stafia tatălui său. De aceea hotărî să facă de strajă împreună cu oştenii în noaptea aceea, ca să poată avea un prilej de a vedea năluca.

În sinea lui, Hamlet cugeta că asemenea vedenii nu se arată degeaba, ci că duhul avea ceva de destăinuit, şi că deşi păstrase până atunci tăcere, totuşi lui îi va vorbi. Plin de nerăbdare, aşteptă să se lase întunericul.

Când se înnoptă, împreună cu Horaţio şi Marcellus – un ostaş din gardă – îşi luă postul pe terasa unde se deprinsese să meargă această nălucă. În timp ce se plângeau de noaptea rece, cu aerul neobişnuit de friguros şi înţepător, Horaţio le dădu de veste, pe negândite, că vine năluca.

La vederea duhului tatălui său, Hamlet fu cuprins de uimire şi teamă. Mai întâi chemă îngerii şi slujitorii cereşti ca să-i apere, fiindcă nu ştia dacă are de-a face cu un spirit bun sau rău, dacă duhul venise pentru a face vreun bine sau a face vreun rău; dar treptat căpătă mai mult curaj şi îi păru că tatăl său se uită la el cu duioşie, ca şi cum ar fi dorit să stea de vorbă. Şi în toate privinţele semăna într-atâta cu chipul lui, aşa cum arăta când trăia, că Hamlet nu se putu opri de a-l chema pe nume: "Hamlet, rege, tată!", conjurându-l să-i spună din ce pricină îşi părăsise mormântul, căruia îi fusese încredinţat spre odihnă, şi venise iarăşi să colinde pământul, plutind sub lumina străvezie a lunii; stărui pe lângă el să dea pe faţă dacă stă în puterea lui de muritor să făptuiască ceva menit să dăruiască pace sufletului regesc.

Duhul îi făcu lui Hamlet un semn să-l urmeze în vreun colţ şi mai îndepărtat, unde să poată fi singuri. Horaţio şi Marcellus voiau să-l îndemne pe tânărul prinţ să-şi ia gândul de-a urma năluca, fiindcă se temeau să nu fie vreun duh rău, care să-l ispitească înspre marea învecinată sau pe vârful vreunei stânci înfiorătoare, şi acolo să-şi ia o înfăţişare înspăimântătoare, care să rătăcească min-

ţile prinţului. Însă sfaturile şi îndemnurile lor nu putură schimba hotărârea lui Hamlet, căruia îi păsa prea puţin de viaţa sa, ca să se teamă că şi-o pierde; cât despre sufletul lui, zicea: "Ce-ar putea să-mi facă duhul, de vreme ce sufletul mi-e nemuritor?" Şi, simţindu-se îndrăzneţ ca un leu, se smulse din mâinile lor, care îl ţineau locului cu îndărătnicie, şi merse pe urma duhului, ori încotro îl călăuzea acesta.

Când fură singuri, duhul rupse tăcerea, spunându-i că este stafia lui Hamlet, tatăl lui, care fusese ucis în chip mişelesc. Omorul îl făptuise însuşi fratele său, Claudius, unchiul lui Hamlet – după cum Hamlet bănuise încă de mai înainte – cu nădejdea de a-i lua locul în pat şi pe tron. Mai spuse că într-o după-amiază, pe când dormea în grădină – cum obişnuia totdeauna – perfidul său frate se strecurase până la el în timpul somnului şi-i turnase în ureche sucul veninoasei cucute, o buruiană vrăjmaşă vieţii omului; această otravă aleargă ca argintul viu prin toate vinele trupului, făcând să clocotească sângele şi întinzând peste toată pielea o pecingine aidoma leprei. Astfel, mâna unui frate îl despărţise deodată de coroană, de regină şi-i răpise viaţa. Duhul îl legă cu jurământ pe Hamlet – de-şi iubise vreodată scumpu-i părinte – să răzbune mârşava lui ucidere. Biata nălucă se mai jeli feciorului său că mama lui şi-a ştirbit virtutea, arătându-se necredincioasă dragostei sfinţite prin cununie a primului ei soţ şi măritându-se cu ucigaşul acestuia. Îi atrase lui Hamlet luarea-aminte ca – orice căi va folosi însă în răzbunarea sa împotriva nemernicului său unchi – sub nici un chip să nu săvârşească ceva rău împotriva mamei sale, ci s-o lase pe seama răzbunării cerului şi a mustrării cugetului ei. Hamlet făgădui că va păzi îndrumările duhului în toate cele, şi vedenia se mistui.

După ce rămase singur, prinţul luă hotărârea solemnă să uite pe dată tot ce-avea în amintire, tot ce învăţase vreodată din cărţi sau din cele văzute de el, şi în creierul său să nu mai trăiască decât amintirea celor povestite de duh, precum şi amintirea faptei pe care îl îmboldise buhul s-o săvârşească. El nu împărtăşi nimănui amănuntele convorbirii avute, decât doar scumpului său prieten Horaţio, stăruind că atât el cât şi Marcellus să păstreze taina cea mai deplină asupra celor văzute în noaptea aceea.

Groaza pricinuită de vederea nălucii, adăugându-se la frământarea lui dinainte, aproape că-i zdruncină mintea lui Hamlet şi-l aduse în pragul nebuniei. Temându-se ca această întâmplare să nu aibă urmări care l-ar putea pune sub supraveghere şi care l-ar face

pe unchiul său să-l urmărească dac-ar bănui că Hamlet cugetă să pornească ceva împotrivă-i, sau că ştie despre moartea tatălui său mai mult decât arată, prinţul luă ciudata hotărâre ca din clipa aceea să se prefacă a fi pe de-a-ntregul zănatic. Se gândea că va fi mai puţin supus bănuielii atunci când unchiul său îl va socoti neînstare de nici un plan serios, şi că adevărata zdruncinare a minţii sale ar fi cel mai bine acoperită şi ar trece ascunsă sub haina unei ticluite sminteli.

De atunci încolo, Hamlet se prefăcea a fi nesăbuit şi ciudat prin veşmintele sale, în vorbire şi apucături, şi jucă cu atâta iscusinţă rolul de nebun, încât regele şi regina se lăsară amândoi amăgiţi. Dar, socotind că durerea căşunată de moartea tatălui său nu era de ajuns pentru a da naştere unei asemenea zdruncinări (nu aveau habar de ivirea nălucii), îşi spuseră că boala i se trăgea din dragoste şi îşi închipuiră că au şi aflat cine era vinovata.

Înainte ca Hamlet să fi căzut în melancolia despre care am amintit, iubise nespus pe o frumoasă fecioară numită Ofelia, fiica lui Polonius, cel mai de seamă sfetnic al regelui în treburile cârmuirii. Îi trimisese inele şi răvaşe, dându-i multe chezăşii ale înflăcăratei simţiri ce-o avea pentru ea, iară ea dăduse crezare jurămintelor şi stăruinţelor lui. Tristeţea în care se cufundase în ultima vreme îl făcuse însă să uite de ea şi, de când făurise planul de a se lăsa cuprins de o inchipuită nebunie, se purta faţă de ea cu un soi de asprime. Însă ea, în loc să-l mustre pentru aceasta, căuta să se convingă singură că nu este altceva la mijloc decât vătămarea minţii lui, care-l făcea să-i arate mai puţină preţuire decât până-atunci. Şi asemuia însuşirile nobilului său suflet şi ale neîntrecutei sale înţelepciuni de odinioară – ştirbite cum erau de adânca întristare care-l apăsa – cu dulcele glas al clopotelor, care sunt în stare de cea mai desfătătoare muzică, dar care, atunci când încalcă armonia, sau când sunt mânuite cu neîndemânare, scot numai nişte sunete aspre şi neplăcute auzului.

Cu toate că sarcina anevoioasă ce şi-o luase asupră-şi Hamlet – să facă să cadă asupra ucigaşului răzbunarea morţii tatălui său – nu se potrivea cu uşuraticele îndeletniciri de la curte şi nici nu îngăduia tovărăşia unei pasiuni atât de deşartă cum îi părea acum dragostea, totuşi nu-şi putea opri gândurile să-i lunece la duioasa Ofelia.

Într-una din aceste clipe de visare, când socotea că se purtase faţă de ea, care era atât de blândă, cu o asprime fără rost, îi trimise o scrisoare străbătută de neînfrânatele răbufniri ale pasiunii şi tur-

nată în cuvinte năstrușnice – pentru a se potrivi cu închipuita-i nebunie – amestecate însă cu gingașe pâlpâiri de afecțiune, care-i arătau acestei preacinstite tinere că, în fundul inimii lui, se ascunde o adâncă dragoste pentru ea. O îndemna să se îndoiască că stelele sunt alcătuite din foc, să se îndoiască de rotirea soarelui, să se întrebe dacă nu cumva adevărul însuși este mincinos – dar nicicând să nu se îndoiască de dragostea lui. Și-i înșira încă multe alte asemenea fraze. Așa cum îi cereau îndatoririle de fiică Ofelia arătă această scrisoare tatălui ei, iar bătrânul se socoti legat s-o aducă la cunoștința regelui și a reginei, care de-atunci se convinseră de-a binelea că adevărata pricină a smintelii lui Hamlet era dragostea. Regina dorea mult ca farmecele Ofeliei să fie fericita pricină a smintelilor lui, căci astfel nădăjduia că virtuțile ei l-ar putea aduce iarăși la purtările sale obișnuite, spre cinstea amândurora.

Însă boala lui Hamlet avea rădăcini mai adânci decât gândea regina, și care nu puteau fi tămăduite pe această cale. Închipuirea lui era încă bântuită de năluca tatălui său, pe care o zărise cu ochii lui, iar imboldul sfânt de a-i răzbuna moartea nu-i lăsa răgaz până n-avea să făptuiască această răzbunare. Fiecare ceas de zăbovire îi părea un păcat, o pângărire a poruncilor tatălui său. Totuși, moartea regelui, înconjurat veșnic de străjile sale, nu era lucru ușor de înfăptuit. Și chiar de n-ar fi fost așa, regina se afla mereu alături de rege, și faptul că dânsa era de față, înălța în calea către țelul său o stavilă peste care nu putea trece. Pe lângă toate, însuși faptul că uzurpatorul era soțul mamei sale îi umplea sufletul de oarecare căință și tocea mai mult încă tăișul voinței sale. Numai gândul de a hărăzi morții pe un semen de-al său era în el însuși silnic și cumplit, pentru o fire cu deprinderi atât de blânde cum erau ale lui Hamlet. Însăși tristețea și descurajarea, care puseseră de multă vreme stăpânire pe el, zămisliseră o nehotărâre și o șovăială în îndeplinirea oricărei acțiuni, și-l împiedicau să înfăptuiască lucruri fioroase.

Mai mult încă: nu putea înlătura anumite scrupule, gândindu-se că duhul pe care-l văzuse poate că nu era cu adevărat al tatălui său; s-ar fi putut ca necuratul, despre care auzise că are puterea de a lua orice întruchipare poftește, să fi împrumutat trăsăturile părintelui său doar spre a se folosi de slăbiciunea și tristețea sa, mânându-l către o faptă deznădăjduită – un omor. Hotărî deci să se bizuie pe temeiuri mai sigure decât o arătare, ce-ar fi putut fi amăgire.

În vreme ce se frământa astfel, sosi la curte o trupă de actori, cu care altădată Hamlet petrecuse ceasuri plăcute – mai ales când ascultase pe unul dintr-înşii rostind o tiradă tragică, care vorbea despre moartea bătrânului Priam, regele Troiei, şi durerea reginei sale, Hecuba. Hamlet le ură bun venit vechilor săi prieteni şi, amintindu-şi cât îl încântase pe vremuri tirada aceea, îi ceru actorului s-o mai spună o dată. Acesta se supuse şi zugrăvi cruda măcelărire a bătrânului rege slăbit de vârstă, precum şi nimicirea prin foc şi sabie a poporului şi a cetăţii sale. Zugrăvi durerea bătrânei regine scoasă din minţi, alergând desculţă de colo până colo prin palat, doar cu o biată zdreanţă pe creştetul unde stătuse altădată coroana şi cu nimic alta decât cu o ţoală trasă în grabă în jurul şalelor, ea care purtase mantia regească. Declamă cu atâta patimă, încât nu numai că stoarse lacrimi tuturor privitorilor, dar chiar actorul avu glasul întretăiat de lacrimi adevărate.

Această întâmplare îl puse pe gânduri pe Hamlet. Dacă o simplă tiradă plăsmuită îl putea înduioşa într-atâta pe actorul acela, încât să facă să lăcrimeze pentru o fiinţă pe care n-o văzuse în viaţa lui – Hecuba cea moartă de atâtea sute de ani – oare ce-ar fi trebuit să simtă el, care avea o pricină adevărată şi temeinică de a fi îndurerat: un rege adevărat şi un părinte scump ucis! Şi, totuşi, era atât de puţin zguduit, că în tot acest răstimp răzbunarea lui păruse a fi adormit într-o mohorâtă şi ceţoasă uitare! Şi, cum sta şi cugeta la actori şi la jocul lor, şi la puternicele înrâuriri ce le are asupra spectatorului o piesă bună – înfăţişată cu însufleţire – îşi aminti de păţania unui ucigaş care, văzând pe scenă un omor, numai datorită tăriei jocului şi asemănării împrejurării, fu aşa de adânc izbit, că mărturisise pe loc crima săvârşită. Hotărî numaidecât ca trupa de actori să joace în faţa unchiului său ceva asemănător cu uciderea tatălui lui, pândind îndeaproape ce urmări avea să aibă asupra lui; după înfăţişarea sa, va fi în măsură a afla cu mai multă siguranţă dacă Claudius era ucigaşul ori ba. Stăpânit de acest gând, porunci să fie pregătită o piesă, la a cărei prezentare îi pofti pe rege şi pe regină.

Piesa povestea despre omorul săvârşit la Viena împotriva unui duce. Numele ducelui era Gonzago, al soţiei sale Baptista. Piesa arăta cum un anume Lucianus, neam apropiat de-al ducelui, îl otrăvea în grădina lui pentru a-i lua stăpânirea, şi cum, la scurtă vreme după aceea, ucigaşul câştiga dragostea soţiei lui Gonzago.

La reprezentarea acestei piese, regele – care nu ştia ce capcană i se întinsese – fu de faţă cu regina şi întreaga curte; Hamlet stătea în preajma lui fără să-l slăbească din ochi o clipă, pândind dacă nu cumva se vede vreo schimbare pe faţa lui.

Piesa începea cu o convorbire între Gonzago şi soţia lui, în care doamna făcea multe jurăminte de dragoste, legându-se a nu se mai cununa nicicând, de va rămâne văduvă, urându-şi să fie blestemată de-a pururi dacă-şi va mai lua vreodată alt soţ şi spunând că la aşa ceva nu se coboară decât acele femei ticăloase care-i ucid pe soţii lor dintâi. Hamlet băgă de seamă că regele, unchiul său, păleşte la această replică, care era, pentru el şi pentru regină, sfredelitoare ca un vierme lăuntric. Însă când Lucianus – după cum se desfăşura acţiunea – se ivi ca să-l otrăvească pe Gonzago, care dormea în grădină, nemaipomenita asemănare ce-o avea piesa cu propria sa faptă mârşavă, săvârşită asupra răposatului rege, fratele său (pe care-l otrăvise în grădina palatului), zdruncină atât de tare conştiinţa uzurpatorului, încât el nu mai fu în stare să asiste la restul piesei, ci, strigând deodată să i se aducă torţe şi prefăcându-se că se simte rău, sau poate fiindu-i întrucâtva rău cu adevărat, părăsi brusc sala, îndreptându-se spre încăperile sale.

Deoarece regele plecase, reprezentaţia nu mai continuă. Acum Hamlet văzuse de ajuns, ca să fie încredinţat că vorbele duhului erau adevărate şi nu înşelătoare. De aceea, într-o izbucnire de veselie – cum i se întâmplă unui om care pe negândite a înlăturat vreun mare scrupul sau o mare îndoială – îi jură lui Horaţio că pentru el cuvântul nălucii cântăreşte cât o mie de funţi. Însă, mai înainte ca Hamlet să se poată hotărî ce cale a răzbunării să urmeze (acum că aflase cu siguranţă că unchiul lui era ucigaşul tatălui său), regina îl chemă la un sfat tainic, în iatacul ei.

Trimisese după prinţ, spre a putea da de ştire fiului ei, din dorinţa regelui, cât de mult îi supărase pe amândoi purtarea lui din ultima vreme. Regele, voind să afle cât mai amănunţit cuvintele schimbate la acea întâlnire, gândindu-se că ţinerea de minte prea părtinitoare a unei mame ar putea lăsa deoparte vreo frântură din spusele lui Hamlet, cuvinte ce-ar putea fi de o mare însemnătate pentru el, îi poruncise bătrânului sfetnic Polonius să se pitească îndărătul draperiilor din iatacul reginei, de unde, nevăzut, să poată auzi tot ce se va petrece. Acest vicleşug era deosebit de potrivit cu felul de a fi al lui Polonius, care îmbătrânise în zicători cu două

înţelesuri şi întortocheate treburi de stat şi era încântat să ajungă la cunoştinţa lucrurilor pe-o cale piezişă şi prin şiretlicuri.

Când sosi la mama lui, ea începu să-l mustre necruţător pentru faptele şi purtarea sa şi-i spuse că adusese o grea jignire tatălui său – se gândea la regele, unchiul lui – pe care, fiindcă ajunsese soţul său, ea îl numea tatăl lui Hamlet.

Cuprins de aprigă revoltă, auzind-o că dă un nume atât de scump şi de cinstit, cum era cel de părinte, unui netrebnic care – în realitate – nu era decât ucigaşul adevăratului său tată, Hamlet îi întoarse vorba, grăindu-i întrucâtva tăios:

– Mamă, tu i-ai adus o grea jignire tatălui meu.

Regina, zicând că era doar un răspuns fără rost, Hamlet spuse:

– La fel de bun pe cât merita întrebarea.

Atunci regina îl întreabă dac-a uitat cumva cu cine vorbeşte.

– Vai! gemu Hamlet – aş vrea să pot uita. Eşti regina, soţia fratelui soţului tău, şi eşti totodată mama mea; aş vrea să nu fii ceea ce eşti.

– Fie atunci – vorbi regina – dacă-mi arăţi atât de puţin respect, îi voi pune să-ţi vorbească pe cei care ştiu cum s-o facă – şi era gata să-l trimită pe rege sau pe Polonius la dânsul.

Dar Hamlet nu se gândea s-o lase să plece, acum că se aflau în sfârşit între patru ochi, până ce nu va încerca să-i trezească – prin cuvintele sale – ruşinea pentru viaţa ticăloasă ce-o ducea. Astfel că, apucând-o de încheieturile mâinilor şi ţinând-o strâns, o sili să stea jos. Ea, speriată de asprimea purtării lui şi temându-se ca nu cumva, în sminteala sa, să-i facă vreun rău, scoase un ţipăt. În clipa următoare, dindărătul draperiilor se auzi un glas: "Ajutor, săriţi, regina-i în primejdie!" Auzind glasul acela şi gândind pe drept că însuşi regele se află ascuns acolo, Hamlet trase spada din teacă şi împunse cu ea de câteva ori, în locul de unde venise glasul, la fel cum ar fi făcut cu un şobolan ce-ar fi alergat pe-acolo. Nu-şi trase înapoi spada până când vocea aceea dindărătul perdelei se stinse, şi el îşi spuse că omul a murit. Când târâ afară trupul, văzu că nu era al regelui ci al lui Polonius, bătrânul sfetnic prea zelos, care se vârâse îndărătul draperiilor ca să spioneze.

– Vai de mine! strigă regina. Ce faptă nesocotită şi sângeroasă ai săvârşit.

– Sângeroasă faptă, mamă – îi răspunse Hamlet – dar nu la fel cu a ta, care ai ucis un rege şi te-ai cununat cu fratele lui.

Hamlet ajunsese prea departe ca să mai lase lucrurile la jumătate. Acum era pregătit să-i vorbească lăţiş mamei sale, aşa că nu se opri. Şi, deşi copiii trebuie să se poarte cu blândeţe faţă de greşelile părinţilor, totuşi, când sunt la mijloc păcate mari, fiul îşi poate lua îngăduinţa de a-i vorbi chiar mamei sale cu oarecare asprime, atunci când această asprime nu e folosită doar pentru a dojeni, ci urmăreşte binele ei, vrând s-o întoarcă din calea păcatului. Acum, acest virtuos prinţ, în cuvinte mişcătoare, îi înfăţişă reginei netrebnicia cu care se abătuse de la datoria ei, uitând cu desăvârşire de regele cel mort, tatăl lui, şi măritându-se aşa de grabnic cu fratele acestuia, care purta faima de ucigaş. Atare faptă, după jurămintele făcute soţului ei dintâi, erau de ajuns ca să arunce bănuiala asupra tuturor jurămintelor femeieşti şi să facă orice virtute a fi socotită făţărnicie, legămintele cununiei să preţuiască mai puţin decât juruinţele jucătorilor, şi religia să fie o batjocură şi o simplă înşiruire de vorbe goale. Mai adăugă că săvârşise o faptă la vederea căreia cerul roşise, iar pământului i se făcuse silă de dânsa. Şi îi înfăţişă două chipuri – unul al răposatului rege, soţul ei dintâi, iar celălalt, al regelui care domnea, soţul ei de-al doilea, atrăgându-i luarea-aminte asupra deosebirii dintre ei. Ce aureolă strălucea pe creştetul tatălui său, cât de mult semăna cu un zeu! Avea pletele lui Apolo, fruntea lui Iupiter, privirea lui Marte, şi o ţinută ca a lui Mercur, proaspăt descins pe culmea vreunei coline care săruta cerul! Omul acela, îi spuse el, fusese soţul ei. Apoi i-l arătă pe acela care îi luase locul. Cum se asemăna cu o neghină sau o mătură, căci întocmai acestei buruieni, el curmase firul vieţii fratelui său, când acesta se afla în puterea vârstei. Regina fu copleşită de grea ruşine, căci fiul ei îi răscolise până în adânc sufletul, pe care acum şi-l vedea negru şi slut. El o întrebă cum îşi va mai putea urma viaţa cu omul acela şi cum o să-i rămână soţie unuia care-l ucisese pe soţul ei dintâi şi-şi însuşise coroana prin înşelătorii, ca un hoţ.

Dar pe când vorbea, stafia tatălui său – leit cum era când se afla în viaţă şi cum o zărise de curând – intră în încăpere, şi Hamlet, cuprins de o mare spaimă, întrebă ce vrea de la el. Năluca îi răspunse că a venit spre a-i aminti de răzbunarea făgăduită, de care Hamlet părea să fi uitat. Îi mai ceru să-i vorbească mamei sale, căci altminteri mâhnirea şi spaima în care se afla ea puteau să-i pună capăt vieţii.

După aceea pieri şi nu-l văzu nimeni, afară de Hamlet; mama sa n-o putea vedea, oricât i-ar fi arătat Hamlet locul unde sta ca sau i-ar

îi descris-o în cuvinte; de aceea, auzindu-l o bucată de vreme cum stă de vorbă – pe cât îi părea ei – cu văzduhul deşert, ea se sperie cumplit, dar se gândi că nu sunt decât aiurările minţii lui bolnave. Hamlet însă o rugă să nu-şi înşele sufletu-i păcătos într-aşa măsură, încât să judece că nebunia lui şi nu fărădelegile ei aduseseră iarăşi pe pământ năluca. O îndemnă să pună mâna şi să vadă cât de măsurat îi bate inima, nu ca a unui nebun. Mai stărui pe lângă dânsa, cu lacrimi în ochi, să se spovedească cerului pentru cele făptuite în trecut, iar pentru viitor să ocolească tovărăşia regelui şi să nu se mai poarte ca o soţie cu el, iar când, respectând amintirea tatălui său, se va dovedi adevărata sa mamă, el va implora, ca un fiu bun, să se pogoare asupra ei binecuvântarea. Sfatul lor se sfârşi cu făgăduiala reginei că-i va urma îndrumările.

Acum, Hamlet avu răgazul să chibzuiască pe cine ucisese în nefericita lui pripeală şi când văzu că era Polonius, părintele scumpei Ofelia, pe care o îndrăgea ca pe lumina ochilor, trase deoparte leşul şi, cum sufletul i se mai domolise puţin, plânse pentru cele întâmplate.

Nenorocita moarte a lui Polonius îi dădu regelui un temei de a-l trimite pe Hamlet dincolo de hotarele regatului. Bucuros l-ar fi sortit morţii, judecându-l primejdios, însă se temea de popor – căruia-i era drag Hamlet – şi de regină, care, în pofida tuturor greşelilor sale, ţinea mult la feciorul ei, prinţul. Astfel, acest viclean rege, sub cuvânt că se îngrijeşte să nu fie vătămat Hamlet, atunci când va trebui să dea socoteală pentru uciderea lui Polonius, îl făcu să urce pe puntea unei corăbii ce pleca în Anglia, sub paza a doi curteni. Acestora le încredinţă scrisori către curtea engleză – care în acea vreme era supusă Danemarcei, plătindu-i tributul – cerându-i din osebite pricini, ticluite de el, ca Hamlet să fie răpus de cum va pune piciorul pe ţărmul Angliei. Hamlet, bănuind vreo ticăloşie, ajunse în taină, noaptea, la scrisori şi, răzuind cu dibăcie numele său, trecu în loc numele celor doi curteni însărcinaţi a-l veghea. Apoi, pecetluindu-le, le puse iarăşi la locul lor. Curând după aceea, corabia fu atacată de piraţi şi începu o luptă, în fierbinţeala căreia Hamlet, dornic să strălucească prin vitejie, cu sabia în mână, sări singur pe puntea vasului duşman. În vremea aceea, corabia lui, în chip mişelesc, dădu bir cu fugiţii, lăsându-l în voia soartei. Cei doi curteni se străduiră să ajungă cât mai curând în Anglia, purtând scrisorile ale căror înţeles Hamlet îl schimbase – spre propria şi meritata lor pierzanie.

Îl auzi apoi pe fratele ei dorindu-şi ca din mormântul ei să răsară violete, şi-l zări sărind în groapă, năuc de durere, strigând celor din jur să îngrămădească munţi peste dânsul, ca să fie îngropat împreună cu ea.

Atunci, în inima lui Hamlet se trezi iarăşi dragostea pentru frumoasa fecioară, şi neputând îndura ca un frate să se arate atât de sfâşiat de durere – căci socotea că o iubise pe Ofelia mai mult decât patruzeci de fraţi laolaltă – sări în mormântul unde se afla Laertes, şi-şi dădu frâu liber deznădejdii, la fel sau chiar mai mult decât dânsul. Când Laertes îl recunoscu pe Hamlet, care fusese pricina morţii tatălui şi a surorii sale, se încleştă de gâtul lui, până ce-i despărţiră cei din jur. După înmormântare, Hamlet îşi ceru oarecum iertare faţă de viteazul Laertes pentru fapta sa pripită de a se arunca în groapă; însă spuse că nu putea îndura să-l întreacă cineva în durerea căşunată de moartea frumoasei Ofelia. Acum aceşti doi tineri nobili părură că s-au împăcat.

Dar regele, netrebnicul unchi al lui Hamlet, hotărî să se folosească de suferinţa şi mânia lui Laertes, pentru a pune la cale pierzania lui Hamlet. Îl întărâtă pe Laertes ca, în semn de pace şi împăcare, să-l provoace pe Hamlet la o prietenească întrecere în iscusinţa de a se duela. Când Hamlet primi provocarea, fu sorocită o zi pentru întâlnirea lor.

La această întâlnire fu de faţă întreaga curte, şi Laertes, după povaţa regelui, pregăti o armă cu vârf otrăvit. În privinţa izbânzii fuseseră încheiate mari rămăşaguri între curteni, deoarece se ştia prea bine că atât Hamlet cât şi Laertes sunt neîntrecuţi în mânuirea spadei. Hamlet îşi alese arma, fără a bănui defel perfidia lui Laertes, care în loc de o spadă cu vârf tocit – cum cereau legile scrimei – folosea una cu vârf ascuţit şi otrăvit.

La început, Laertes se mulţumi doar să se joace cu Hamlet, lăsându-l a dobândi câteva avantaje, pe care regele acela cu două feţe le înălţă în slăvi şi le lăudă peste măsură, bând pentru izbânda lui Hamlet şi încheind prinsori mari asupra sfârşitului duelului. Însă după câteva opriri, Laertes, înfierbântându-se, porni un asalt ucigător asupra lui Hamlet, cu arma sa otrăvită, dându-i o lovitură de moarte. Hamlet, înfierbântat şi el, fără să cunoască toată urzeala cea perfidă, în încăierare schimbă arma lui nevinovată cu cea ucigătoare a lui Laertes. Şi, cu o lovitură a spadei lui Laertes, îi întoarse lovitura primită. Astfel, Laertes fu victima propriei lui capcane. În clipa aceea, regina strigă că a fost otrăvită. Fără să bage de

seamă, băuse dintr-un vas pe care regele îl pregătise pentru Hamlet, dacă cumva, încălzit de duel, va cere de băut. În acel vas netrebnicul rege turnase o otravă ucigătoare, ca să fie sigur de răpunerea lui Hamlet, în cazul că ar fi dat greș Laertes.

Regele uitase însă să-i atragă luarea-aminte reginei să se ferească de acel vas, iar ea, sorbind din el, muri pe dată, strigând, pe când își dădea cea din urmă suflare, că a fost otrăvită.

Bănuind vreo ticăloșie, Hamlet porunci să fie închise ușile până ce va afla adevărul. Laertes îi spuse să nu prelungească cercetarea, fiindcă el însuși este trădătorul și, simțind cum i se scurge viața din pricina rănii ce i-o făcuse Hamlet, mărturisi de ce perfidie se folosise și cum își luase pedeapsa. Mai adăugă că lui Hamlet nu-i rămânea de trăit nici o jumătate de ceas, deoarece nici un leac din lume nu-l putea tămădui de otrava cu care-i fusese înveninată arma. Și după ce-i ceru iertare lui Hamlet, își dădu duhul, învinuindu-l, cu ultimele-i cuvinte, pe rege de a fi uneltitorul acelei fărădelegi. Când Hamlet văzu că i se apropie sfârșitul, cum mai rămăsese un strop de otravă pe tăișul sabiei, se întoarse deodată spre fățarnicul său unchi și-i vârî vârful oțelului în inimă, împlinind făgăduiala făcută scumpului duh al tatălui său. Hamlet, simțind apoi cum i se stinge suflarea și-l părăsește viața, se întoarse către iubitul său prieten, Horațio. Acesta făcuse o mișcare ca și cum ar fi voit să-și ia și el viața pentru a-l însoți pe prințul său în neființă, dar acesta, cu limbă de moarte, îi ceru să trăiască pentru a spune lumii întregi povestea lui. Iar Horațio făgădui că va face o cronică dreaptă, ca unul ce fusese martorul acestei cumplite tragedii. În sfârșit împăcată, nobila inimă a lui Hamlet își opri bătaia, iar Horațio și cei din preajmă, cu șiroaie de lacrimi pe obraji, încredințară sufletul acestui nobil prinț ocrotirii îngerilor. Căci Hamlet fusese un prinț îndurător și iubit nespus pentru numeroasele sale însușiri alese, vrednice de un prinț. Dac-ar fi trăit, ar fi fost de bună seamă un desăvârșit cârmuitor al Danemarcei.

Othello

Brabantio, bogatul senator al Veneţiei, avea o frumoasă fiică, pe gingaşa Desdemona. Ea era înconjurată de numeroşi peţitori, care-i dădeau târcoale, atât din pricina aleselor sale însuşiri, cât şi a bogatelor nădejdi puse în viitorul ei. Însă printre peţitorii de pe meleagurile sale nu era nici unul care să-i mişte inima. Căci această nobilă fecioară, cătând mai mult la sufletul decât la trăsăturile oamenilor – printr-o ciudăţenie vrednică mai mult de lăudat decât de urmat – îşi alesese drept ţintă a dragostei sale pe un maur, la care tatăl ei ţinea şi-l poftea adesea în casa lor.

Desdemona nu era cu totul de osândit pentru că şi-a ales un iubit nepotrivit. În ciuda pielii sale negre, nobilul maur nu era lipsit de nimic din ce l-ar fi putut învrednici de dragostea celei mai înalte doamne. Era un oştean; şi încă un oştean viteaz, iar prin purtarea sa în sângeroasele războaie duse împotriva turcilor, în slujba Veneţiei, urcase până la rangul de general, fiind preţuit de cârmuire şi socotit demn de toată încrederea.

Călătorise mult, şi Desdemonei (după obiceiul tinerelor fete) îi plăcea să-l asculte depănându-şi pe-ndelete, până la cele mai vechi amintiri, povestea aventurilor şi întâmplărilor vieţii sale. Vorbea despre bătăliile, asediile şi ciocnirile de arme prin care trecuse, despre primejdiile înfruntate pe uscat şi pe mare; cum viaţa lui atârnase de-un fir de păr, când intrase cel dintâi prin spărtura făcută în meterezele unei cetăţi, sau mărşăluise drept înspre gura unui tun; şi cum fusese luat prizonier de neobrăzatul vrăjmaş şi vândut ca rob; cum hălăduise în starea aceea şi cum îşi găsise scăparea. La toate aceste descrieri se adăuga istorisirea ciudatelor lucruri văzute în ţinuturile străine, stâncile şi munţii cu creştetul pierdut în nori. Mai vorbea despre neamuri sălbatice, despre canibali care mănâncă

oameni şi despre un soi de făpturi din Africa, cărora le cresc capetele mai jos de umerii noştri.

Povestirile acestea de călătorie înlănţuiau atât de mult atenţia Desdemonei, încât, de se întâmpla să fie cumva chemată de rânduielile gopodăreşti, sfârşea cu cea mai mare grabă treaba aceea şi se întorcea să asculte şi să soarbă, lacomă, vorbele lui Othello. Iar o dată el se folosi de un ceas prielnic şi smulse din parte-i rugămintea de a-i înşira în amănunţime întreaga poveste a vieţii sale, din care Desdemona auzise atâtea, însă numai în parte. Multe lacrimi vărsă gingaşa fată la auzul crâncenelor nenorociri îndurate de Othello în tinereţea sa.

După ce-şi încheie povestirea, Desdemona îl răsplăti cu un potop de suspine. Ea făcu o mărturisire fermecătoare, spunând că toate întâmplările acelea erau peste fire de ciudate şi jalnice, nemaipomenit de jalnice; îşi dori să nu le fi auzit, deşi, zise ea, ar fi vrut s-o fi făcut şi pe dânsa cerul aidoma unui astfel de bărbat; după aceea îi mulţumi şi-i spuse că, de are el cumva vreun prieten care o iubeşte, nu trebuie decât să-l înveţe cum să-i înşire povestea vieţii lui şi putea fi sigur de dragostea ei. După aceste vorbe cu tâlc pe care Othello le înţelese prea bine, rostite pe cât de deschis, pe atât de sfios, însoţite de o anume drăgălăşenie ce te vrăjea, precum şi de o îmbujorare a obrajilor, ei îi vorbi mai pe faţă despre iubirea lui şi, în această împrejurare fericită pentru el, dobândi învoirea generoasei Desdemona de a se mărita cu dânsul în taină.

Nici culoarea pielii, nici averea sa nu-i dădeau temei lui Othello de-a putea nădăjdui că Brabantio îl va primi drept ginere. Acesta îşi lăsase fata liberă, însă se aştepta – după cum era obiceiul venetienelor nobile – ca, nu peste multă vreme, să-şi aleagă singură un soţ de rang senatorial sau cu mare avere. Fu însă înşelat în aşteptarea lui. Desdemona îl iubea pe maur, deşi era negru la chip, şi-şi închină inima şi soarta vitejeştilor sale înfăptuiri şi nobilelor însuşiri cu care era dăruit. Până-ntr-atât era inima sa pătrunsă de statornicie nestrămutată faţă de bărbatul ce şi-l alesese de soţ, că însăşi culoarea lui – care în ochii oricui, afară de ai acestei pătrunzătoare nobile, s-ar fi dovedit o piedică de netrecut – era preţuită de dânsa mai presus de orice obraz deschis la culoare şi de pielea albă a tuturor tinerilor din nobilimea veneţiană, peţitorii săi.

Vestea despre căsătoria lor, care deşi încheiată pe ascuns, nu putea fi păstrată multă vreme drept o taină, ajunse la urechile bătrânului Brabantio. Acesta se înfăţişă într-o solemnă adunare a Se-

natului, învinuindu-l pe maurul Othello că prin farmece şi vrăjitorie (cum pretindea dânsul), cucerise simţirea frumoasei Desdemona, făcând-o să se mărite cu el, fără încuviinţarea părintelui ei şi împotriva îndatoririlor ospitalităţii. Tocmai atunci se întâmplă ca sfatul veneţian să aibă nevoie pe dată de spada lui Othello, deoarece sosiseră veşti că turcii, după mari şi multe pregătiri, armaseră o flotă ce se îndrepta cu pânzele întinse către insula Cipru, cu hotărârea de a o smulge din mâinile veneţienilor, care stăpâneau pe atunci acest puternic bastion. În această restrişte, cârmuirea îşi întoarse privirea asupra lui Othello, care era socotit singurul în măsură a comanda apărarea Ciprului împotriva turcilor. Şi iată că Othello, chemat acum dinaintea Senatului, stătea în faţa lor totodată ca un pretendent la un post de mare vază şi ca un pârât, împovărat de vini care – după legile Veneţiei – i-ar fi putut aduce pierderea capului.

Vârsta şi calitatea de senator a bătrânului Brabantio impuneau acelei grave adunări o ascultare cât se poate de răbdătoare; însă părintele aţâţat îşi înfăţişă învinuirea cu atâta necugetare – aducând presupuneri şi vorbe deşarte drept dovezi – încât atunci când Othello fu chemat să vorbească în propria sa apărare, n-avu decât să înşire, fără înfloriturі, drumul pe care-l urmase iubirea lui. Şi o făcu cu vorbe atât de lipsite de orice prefăcătorie, înşirând de la un capăt la altul povestea dragostei sale, aşa cum am depănat-o mai sus, rostindu-şi cuvântul cu o simplitate atât de nobilă (pecete a adevărului), că însuşi dogele, care sta în fruntea adunării de judecată, nu-şi putu opri mărturisirea că o poveste astfel spusă ar fi dobândit şi inima fiicei sale. Iar vrăjile şi invocaţiile pe care Othello cică le urzise, punându-i la picioare inima lui, se dezvăluiră cu limpezime a nu fi altceva decât curtea cinstită a oricărui bărbat robit de dragoste. Singura vrăjitorie era priceperea sa de a închega o povestire duioasă, menită să îndemne doamnele a-şi pleca urechea la ea.

Această spovedanie a lui Othello fu întărită de mărturia Desdemonei însăşi. Ea se ivi înaintea tribunalului şi, arătându-se gata să păzească toate îndatoririle faţă de tatăl ei, pentru că îi dăruise viaţă şi alcasă creştere, îi cerea îngăduinţa de a păzi o datorie şi mai înaltă faţă de domnul şi stăpânul ei, o datorie măcar tot atât de înaltă pe cât arătase mama ei, punând datoria pentru dânsul – Brabantio – mai presus de cea cuvenită tatălui său.

Bătrânul senator, nemaifiind în stare să-şi meţină pâra, îl chemă pe maur la dânsul şi, cu multă mâhnire, ca şi cum n-ar fi avut încotro, i-o încredinţă pe fiica sa, spunând că – de-ar fi atârnat de dânsul s-o ţină, din toată inima ar fi ferit-o de el. Mai adăugă şi că i se bucură sufletul la gândul că nu mai are altă copilă fiindcă purtarea aceasta a Desdemonei l-ar fi învăţat să fie tiran şi s-o ţină mai din scurt.

După ce trecură cu bine peste această greutate, Othello, căruia obişnuinţa făcuse ca asprimile vieţii militare să-i pară la fel de firești cum sunt hrana şi odihna pentru ceilalţi, luă îndată asupra sa conducerea războiului în Cipru. Desdemona, preţuind onoarea stăpânului ei (deşi însoţită de primejdii) mai presus de lâncezeala deşartelor desfătări cu care perechile proaspăt căsătorite îşi irosesc de obicei vremea, se învoi voioasă să plece cu el.

De-abia puseseră Othello şi soţia lui piciorul pe pământul Ciprului, că sosi vestea că o furtună cumplită împrăştiase în cele patru vânturi flota otomană şi astfel insula era scăpată de orice griji de a fi atacată fără veste. Însă acum începea războiul de pe urma căruia avea să pătimească Othello; iar duşmanii pe care răutatea îi asmuţi împotriva nevinovatei sale doamne se vădiră mai ucigători – prin firea şi apucăturile lor – decât străinii sau păgânii.

Dintre toţi prietenii generalului, nimeni nu stăpânea mai deplin decât Cassio încrederea lui Othello. Michele Cassio era un tânăr ostaş de obârşie florentină, vesel, iubăreţ şi cu vorba meşteşugită, însuşiri cu mare trecere la femei. Era chipeş şi elocvent şi un om care putea stârni gelozia unui bărbat înaintat în ani (cum era într-o oarecare măsură Othello), însurat cu o soţie tânără şi frumoasă. Numai că Othello era deopotrivă de neatins de gelozie, pe cât era de nobil şi neînstare de a bănui pe cineva de asemenea faptă mârşavă, cum nu era în stare nici a o săvârşi. Se folosise de prietenia lui Cassio în desfăşurarea poveştii sale de iubire cu Desdemona, şi Cassio fusese un fel de purtător al vorbelor sale de dragoste. Căci Othello, temându-se că nu se pricepe la acele galeşe părţi ale conversaţiei, care sunt pe placul doamnelor, şi găsind asemenea însuşiri la prietenul său, îl împuternicea adesea pe Cassio (cum spunea el) să se ducă şi să spună vorbe dulci în locul lui – o simplitate atât de nevinovată fiind mai curând o onoare, decât o pată pentru fiinţa viteazului maur. Astfel nu este de mirare că, după Othello, însă cu mult mai puţin – aşa cum se cade unei soţii virtuoase – blânda Desdemona ţinea cel mai mult la Cassio şi se încredea nespus în el.

Căsătoria nu adusese nici o schimbare în purtarea ei faţă de Cassio. Era oricând primit în casa lor şi fleacăreala lui nestăvilită însemna o petrecere de ajuns de plăcută pentru Othello, el însuşi fiind aplecat mai mult spre cumpătare şi măsură – căci se ştie că adeseori astfel de firi sunt încântate de oameni cu care nu se aseamănă deloc, ca un mijloc de uşurare faţă de apăsătoarele exagerări ale propriei lor firi. Iar Desdemona şi Cassio stăteau de vorbă şi făceau haz laolaltă, ca în zilele când tânărul venea să-i spună lucruri galeşe în locul prietenului său.

Cu puţină vreme în urmă, Othello îl înaintase pe Cassio la gradul de aghiotant – post de încredere şi cel mai apropiat de persoana generalului. Această numire îl jignise adânc pe Iago, un ofiţer mai vechi, care se socotea mai îndreptăţit la această funcţie decât Cassio, şi adesea îl lua peste picior, numindu-l un tânăr bun doar pentru tovărăşia femeilor şi care nu ştia mai mult decât o fetişcană despre arta războiului sau despre înşirarea unei oştiri în linie de bătaie. Iago îl ura pe Cassio, de asemenea şi pe Othello, atât pentru că luase partea lui Cassio, cât şi din pricina unei nedrepte bănuieli pe care o nutrea împotriva maurului, anume că maurul ţinea prea mult la soţia lui Iago, Emilia.

Pornind de la aceste intrigi închipuite, mintea uneltitoare a lui Iago născoci un plan înfricoşător de răzbunare, care urma să-i prăbuşească laolaltă pe câteştrei – pe Cassio, pe maur şi pe Desdemona.

Iago era viclean şi cercetase în adâncime firea omenească, ştiind că – din toate caznele care vatămă sufletul omenesc (întrecând cu mult chinurile trupeşti) – suferinţele pricinuite de gelozie sunt cele mai greu de îndurat şi au cel mai dureros ghimpe. De aceea socotea că dacă avea să izbutească să-l facă pe Othello gelos pe Cassio, aceasta ar fi o unelţire neîntrecută ca să-şi împlinească răzbunarea şi care se putea încheia cu moartea lui Cassio ori a lui Othello, sau chiar a amândurora – lui îi era totuna.

Sosirea în Cipru a generalului şi a soţiei sale, o dată cu vestea înfrângerii flotei vrăjmaşe, prilejuiră un fel de sărbătoare pe insulă. Care mai de care se lăsară în voia petrecerii şi a veseliei. Vinul curgea din belşug şi cupele treceau din mână-n mână, fiind deşertate în sănătatea lui Othello cel negru şi a doamnei sale, Desdemona cea mândră la făptură.

În noaptea aceea, Cassio avea comanda străjilor şi primise straşnică poruncă din partea lui Othello de a-i opri pe oşteni să bea pes-

te măsură, pentru a nu se isca vreo harţă care să trezească spaima locuitorilor sau sila lor faţă de trupele proaspăt sosite pe uscat. În noaptea aceea, Iago porni la înfăptuirea planurilor sale nelegiuite, ce ţinteau departe. Sub pretextul devotamentului şi iubirii sale faţă de general, îl îndemnă pe Cassio să mânuiască cam prea slobod ploşca cu vin (o vină mare pentru un ofiţer aflat în strajă). O bucată de vreme, Cassio se împotrivi, însă până la urmă nu putu să se ţină tare în faţa sincerităţii pe care Iago ştiu cum să i-o aştearnă pe chip, şi dădu pe gât pahar după pahar – pe care Iago i le umplea mereu cu băutură, dându-i ghes cu cântece. În acest timp, limba lui Cassio înălţa laude peste laude în cinstea doamnei Desdemona, pentru care închina iară şi iară, strigând cât îl ţinea gura că este o doamnă nespus de încântătoare. În cele din urmă, duşmanul ce şi-l turnase singur pe gură îi fură minţile, şi, la o provocare aruncată de un ins oarecare, înţeles cu Iago, amândoi traseră spadele. Montano, un ofiţer destoinic, care se amestecă pentru a domoli cearta, fu rănit în învălmăşeală. Încăierarea se întinse (toţi luptând ca orbeţii) şi Iago – care era cel mai mare vinovat de ticăloşia aceea – se grăbi să dea cel dintâi alarma; din pricina lui fu tras clopotul castelului (ca şi cum s-ar fi stârnit cine ştie ce răzmeriţă primejdioasă şi nu o păcătoasă gâlceavă între beţivi). Clopotul de alarmă îl trezi pe Othello, care, îmbrăcându-se în pripă, sosi la locul întâmplării şi-l întrebă pe Cassio de unde a purces totul. Cassio îşi venise în fire, căci fumurile băuturii se mai împrăştiaseră, dar era mult prea ruşinat ca să răspundă ceva, Iar Iago, prefăcându-se că-şi calcă cu greu pe inimă învinuindu-l pe Cassio şi arătându-se c-o face silit de Othello, care stăruia să afle adevărul, dădu socoteală de cele petrecute (trecând peste partea sa de vină, pe care Cassio, ameţit cum fusese de băutură, nu şi-o mai putea aminti) în astfel de chip, încât să pară că micşorează vina lui Cassio, când de fapt o făcuse să pară mai mare. Urmarea fu că Othello, care păzea cu sfinţenie rânduiala disciplinei, fu nevoit să-i ia lui Cassio gradul de aghiotant.

Astfel izbândi întru totul cel dintâi şiretlic al lui Iago. Acum îşi săpase potrivnicul pe care-l ura şi-l gonise din locul său. Însă el avea să tragă şi alte foloase de pe urma păţaniilor acelei nenorocite nopţi.

Cassio, căruia nenorocirea sa îi limpezise de-a binelea mintea, se văita acum amăgitorului său prieten Iago ce nerod a putut fi să se prefacă singur într-un dobitoc. Se sfârşise cu el, căci cum mai putea să-i ceară generalului postul pierdut? L-ar fi repezit, zicându-i

că este un beţiv. Era plin de dispreţ faţă de sine însuşi. Iago, prefăcându-se că ia uşor cele petrecute, spuse că i se întâmpla câte o dată şi lui, ca oricărui alt muritor, să se îmbete; totul era acum să iasă cu faţa cât mai curată din încurcătură. Nevasta generalului era acum ca însuşi generalul, şi putând să-l joace după plac pe Othello; cel mai potrivit lucru era deci să se roage de Desdemona ca să pună o vorbă bună pentru el pe lângă domnul ei. Având o fire deschisă şi îndatoritoare, ea se va grăbi să facă o faptă bună şi să-i câştige iarăşi dragostea generalului. Apoi, această supărare va pieri, şi legătura lor se va întări mai mult ca oricând. Era o povaţă sănătoasă din partea lui Iago, dacă n-ar fi fost dată cu un ţel ticălos, cum va ieşi la iveală mai departe.

Cassio făcu precum îl dăscălise Iago şi se duse cu rugăminţi la doamna Desdemona, care era lesne de câştigat de partea oricărei cereri cinstite. Ea îi făgădui lui Cassio că va fi avocatul său dinaintea soţului ei şi mai curând va muri, decât să părăsească această cauză. Trecu îndată la fapte, în chip atât de sincer, încât Othello – care fusese jignit de moarte de purtarea nedisciplinată a lui Cassio, nu-i putu refuza rugămintea.

Când îi ceru un răgaz, zicând că era prea devreme pentru a ierta pe făptaşul unei asemenea greşeli, ea nu se dădu bătută, ci stărui ca iertarea să fie dată în seara următoare sau în dimineaţa care-i urma, sau cel mult în a doua dimineaţă care urma. Apoi arătă cât de umil şi plin de căinţă era bietul Cassio şi că încălcarea săvârşită de el nu merita o pedeapsă atât de usturătoare. Iar când Othello tot nu se înduplecă, ea strigă:

– Cum oare, domnul meu, să trebuiască să mă zbat atâta întru apărarea lui Cassio, Michele Cassio, care venea la mine să-mi mărturisească în locul domniei-tale dragostea ce-mi purtai şi care prea adesea, când rostisem vorbe care-ţi stârneau din înalta-ţi cinste, ţi-a luat partea?! Socoteam că îţi cer un lucru mărunt. Când voi căuta să-ţi pun cu adevărat la încercare dragostea, îţi voi cere ceva care să tragă greu în cumpănă.

Othello nu putu să se împotrivească întru nimic unui astfel de avocat, şi cerându-i Desdemonei să-i lase un scurt răgaz, îi făgădui să-l ţină iarăşi pe Michele Cassio la mare preţ.

Se nimerise într-una din zilele ce urmară ca Othello şi Iago să intre în încăperea unde se afla Desdemona tocmai când Cassio, care o implorase să pună o vorbă bună pentru el, ieşea pe uşa cea-

laltă, şi Iago, care era viclean până-n măduva oaselor, şoptise ca pentru el: "Asta nu-mi miroase a bine!"

Othello nu prea lua în seamă spusele lui, iar convorbirea pe care o avu de îndată cu doamna lui îi alungă cu totul din cap vorbele acelea. Şi le aminti însă după aceea. Căci după ce Desdemona părăsi odaia, Iago – ca şi cum astfel şi-ar fi potolit doar o curiozitate care-l rodea – îl întrebă pe Othello dacă pe vremea când el o curta pe soţia lui ştia Michele Cassio de dragostea ce i-o purta Othello. Când generalul adeveri aceasta şi mai adăugă că tânărul făcuse foarte adesea legătura dintre ei, cât timp luptase s-o cucerească pe Desdemona, Iago se încruntă, de parcă ar fi înţeles limpede cine ştie ce grozăvie şi strigă:

– Aşa e!

Toate acestea aduseră iară în mintea lui Othello cuvintele ce-i scăpaseră lui Iago când intrase în încăpere şi-i zărise pe Cassio cu Desdemona, şi începu să se gândească c-ar fi vreun tâlc în ele. Othello îl socotea pe Iago om drept şi cinstit, şi ceea ce la un ticălos făţarnic putea fi luat drept vicleşug, la dânsul păreau a fi fireştile porniri ale unui suflet curat, clocotind de-o tulburare prea puternică pentru a fi cuprinsă în cuvinte. De aceea, Othello îl rugă pe Iago să spună ce ştie şi să dea glas chiar celui mai întunecat gând al său.

– Simt – spuse Iago – că în sufletul meu s-au strecurat câteva gânduri foarte josnice. Dar în care palat nu pătrund şi lucruri murdare?

Apoi Iago urmă, zicând că ar fi mare păcat ca îndoielnicele sale observaţii să-i nască bănuieli lui Othello; că i-ar răpi pacea inimii dacă i-ar cunoaşte gândurile şi că nu trebuie să le pătezi oamenilor bunul nume pe temeiul unor şubrede bănuieli. Iar când îi aţâţă într-atâta curiozitatea lui Othello că-l aduse în pragul nebuniei, Iago – prefăcându-se cuprins de o cinstită grijă faţă de tihna sufletească a lui Othello – îl îndemnă să se ferească de gelozie. Cu asemenea şiretă iscusinţă, prin însăşi grija cu care pretindea că-l fereşte de bănuială, izbuti acest nemernic să trezească bănuielile neştiutorului Othello.

– Ştiu că soţia mea este frumoasă – zise Othello. Îi place să se bucure de tovărăşia multor oameni şi să petreacă; vorbeşte slobod, cântă şi dănţuieşte bine; însă acolo unde se află virtutea, aceste însuşiri sunt şi ele virtuoase. Trebuie să am dovezi înainte de a o socoti necinstită.

Atunci Iago, chipurile bucuros că lui Othello îi venea greu să pună la îndoială cinstea doamnei sale, mărturisi pe faţă că n-are nici o dovadă, însă îl rugă pe Othello să ia bine seama la purtarea ei când se va afla prin preajmă Cassio. Dar să nu fie gelos şi nici prea sigur de statornicia ei, fiindcă dânsul, Iago, care-i de acelaşi neam cu ea, cunoaşte mai bine decât Othello spre ce sunt pornite doamnele italiene. Îi mai spuse că la Veneţia soţiile dezvăluie cerului multe nesocotinţe pe care nu cutează să le dea pe faţă soţilor lor. Apoi, în chip viclean, îi mai strecură gândul că Desdemona îşi înşelase părinţele, măritându-se cu Othello, şi păstrase atât de bine taina, încât sărmanul bătrân crezuse că fusese la mijloc vreo vrăjitorie. Încrederea lui Othello se clătină mult la auzul acestui argument, care-l făcu să vadă mai limpede lucrurile – căci dacă îşi amăgise tatăl, de ce n-ar fi în stare să-şi amăgească şi soţul?

Iago îi ceru iertare pentru că-l tulburase atâta, dar Othello, făcând pe nepăsătorul – când de fapt era cuprins de-o puternică mânie lăuntrică – îl rugă să urmeze. Iago se supuse, cu multe scuze, de parcă i-ar fi fost greu să-l mai învinuiască pe Cassio pe care-l numea prietenul său, şi în cele din urmă puse cu tărie degetul drept pe rană, amintindu-i lui Othello cum Desdemona îndepărtase pe mulţi peţitori potriviţi, născuţi pe acelaşi meleag şi cu aceeaşi culoare la chip ca şi dânsa – şi se măritase cu el, un maur, ceea ce arăta ceva nelirese la ea şi dovedea totodată că are o voinţă neclintită.

Iago îi mai spuse că atunci când îi va veni la loc chibzuinţa, era lesne de închipuit că va ajunge să-l asemuie pe Othello cu trupurile mlădii şi obraji albi, strălucitori, ai tinerilor italieni. Încheie, povăţuindu-l pe Othello să mai amâne împăcarea cu Cassio, şi între timp să ia seama la patima cu care Desdemona va pune o vorbă bună pentru el, fiindcă va avea multe de văzut din asta.

Astfel, punându-l pe Cassio să stăruie pe lângă Desdemona pentru a-i fi mijlocitoare, şi-apoi, din însăşi această mijlocire născocind vicleanii pentru prăbuşirea ei – iată prin ce nelegiuită unelteire izbuti Iago, acest şiret nemernic, să prefacă blândele însuşiri ale nevinovatei doamne în unelte ale pierzaniei sale şi să făurească o plasă din însăşi bunătatea ei, cu care s-o prindă în capcană.

Sfatul lor se sfârşi cu rugămintea lui Iago ca Othello să-şi socotească soţia nevinovată, până ce nu va avea dovezi mai hotărâtoare, iar Othello îi făgădui să fie răbdător. Dar din ceasul acela, amăgitul Othello nu mai gustă nici o clipă de mulţumire sufletească. Nici

macii, nici sucul mandragorei, nici o licoare adormitoare din lume nu-i mai putea da înapoi dulcea odihnă de care se bucurase până mai ieri. Era sătul de îndeletnicirile sale. Nu mai găsea nici o desfătare în meşteşugul armelor. Inima lui, care de obicei se înflăcăra în faţa priveliştii oştenilor şi a stindardelor, a şirurilor rânduite pentru bătălie, tresărind şi săltând în piept la sunetul tobelor şi al surlelor, ori la nechezatul unui armăsar înşăuat de luptă, părea că-şi pierduse orice fărâmă de mândrie şi ambiţie, virtuţi de seamă ale oricărui ostaş. Aşişderi zelul lui ostăşesc, ca şi toate vechile sale bucurii îl părăsiseră cu desăvârşire. Uneori îşi socotea soţia cinstită şi alteori nu; după aceea dorea să nu fi aflat niciodată acele lucruri; n-ar fi fost cu nimic mai rău pentru el dacă ea l-ar fi iubit pe Cassio fără ştirea lui. Sfâşiat de aceste gânduri ce-i răvăşeau mintea, într-o zi, ajuns la capătul răbdării, îi puse mâna în gât lui Iago şi-i ceru o dovadă de vinovăţie a Desdemonei, ameninţându-l altminteri să-l dea pe dată morţii, fiindcă a ponegrit-o. Iago, prefăcându-se indignat pentru faptul că cinstea lui este pusă la îndoială, îl întrebă pe Othello dacă nu a zărit vreodată în mâna nevestei sale o batistă brodată cu boabe de căpşuni. Othello îi răspunse că a fost cel dintâi dar ce i-l făcuse el.

– Chiar astăzi – spuse Iago – l-am zărit pe Michele Cassio ştergându-şi faţa cu această batistă.

– Dacă este precum spui – zise Othello – nu-mi voi găsi odihnă până ce o amarnică răzbunare nu-i va înghiţi pe amândoi; iar mai întâi, ca o răsplată a devotamentului tău, cer, ca până-n trei zile Cassio să fie osândit la moarte; cât despre acel preafrumos diavol (astfel o numea pe doamna lui), o să mă retrag şi o să chibzuiesc la vreun mijloc grabnic de a-i curma viaţa.

Nimicuri uşoare ca văzduhul sunt pentru un gelos dovezi puternice ca sfânta scriptură. O batistă de-a soţiei sale, zărită în mâna lui Cassio, era motiv de ajuns pentru amăgitul Othello ca să hotărască moartea amândurora, fără a cerceta măcar o dată cum de-a ajuns în mâna lui Cassio. Desdemona nu-i făcuse niciodată lui Cassio asemenea dar şi nici nu şi-ar fi nedreptăţit vreodată soţul această statornică doamnă, săvârşind o taptă mârşavă ca aceea de a-i da altui bărbat darurile primite de la bărbatul ei. Atât Cassio cât şi Desdemona n-aveau pe suflet vina nici celei mai mici jigniri aduse lui Othello. Dar ticălosul Iago, a cărui minte nu dormea de câte ori era vorba de născocirea vreunei mârşăvii, îşi pusese nevasta (o femeie bună la inimă, însă slabă de fire) să-i fure Desdemonei batista,

chipurile ca să copieze broderia, însă cu gândul ascuns de-a o lăsa că cadă în drumul lui Cassio, ca acesta s-o poată găsi, şi astfel să fie întemeiate întrucâtva vorbele aruncate de Iago, cum că ar fi un dar al Desdemonei.

La scurtă vreme după întâlnirea cu soţia sa, Othello pretinse că-l doare foarte rău capul (cum se putea cu-adevărat întâmpla, în frământarea lui) şi-i ceru să-i împrumute batista ei ca să-şi lege tâmplele. Dânsa îi împlini ruga.

– Nu aceasta – grăi Othello – ci batista pe care ţi-am dăruit-o.

Desdemona nu o avea la ea, fiindcă-i fusese furată, aşa cum am arătat.

– Cum se poate? spuse Othello. Mare păcat! Batista aceea i-o dăduse mamei mele o femeie egipteană; o vrăjitoare care putea să ghicească gândurile oamenilor. Îi spusese mamei mele că atâta vreme cât o avea, îşi va păstra farmecul, şi tatăl meu o va iubi; însă dacă o va pierde sau o va înstrăina, tatăl meu se va schimba şi o va dispreţui la fel de mult cum o iubise. Pe patul de moarte mi-a încredinţat-o mie şi mi-a cerut ca, de mă voi însura vreodată, s-o dăruiesc soţiei mele. Aşa am şi făcut. Ia seama la batistă! Să fie pentru tine un odor scump ca ochii din cap.

– Este oare cu putinţă aşa ceva? întrebă Desdemona, înspăimântată.

– Este curatul adevăr – grăi mai departe Othello. Este o batistă vrăjită; o sibilă, care a trăit cu două sute de ani în urmă, a lucrat-o pe când era stăpânită de o furie profetică; viermii care au tors mătasea erau sfinţiţi, şi a fost vopsită într-o mumie cu vopsea din inimile îmbălsămate ale unor fecioare.

Desdemona, auzind de uluitoarele însuşiri ale batistei, era cât pe ce să moară de groază, pentru că îşi dădu seama limpede că o pierduse şi, o dată cu dânsa, se temea să nu fi pierdut şi dragostea soţului ei.

Othello tresări şi luă o înfăţişare de parc-ar fi fost gata să săvârşească vreo faptă necugetată şi pripită, apoi mai ceru o dată batista. Desdemona, care nu i-o putea înfăţişa, încercă să-şi abată soţul de la gânduri prea întunecate şi-i spuse în glumă că pricepea că toată povestea aceea despre batistă era pusă la cale doar ca s-o facă să uite de rugămintea ei cu privire la Michele Cassio. Şi începu să-l laude (cum prevestise Iago), până ce Othello, cu mintea pe de-a-ntregul răvăşită, ieşi valvârtej din odaie. Abia atunci Desdemona începu a bănui, fără voie, că domnul şi stăpânul ei era gelos.

Nu avea habar-ce pricină putea să-i fi dat asemenea prilej, drept care se dojeni singură că-l învinuie pe nobilul Othello, gândindu-se că vreo veste supărătoare sosită de la Veneţia sau vreo încurcătură în treburile cârmuirii îl tulburase, făcându-l să se poarte mai puţin duios ca de obicei. Ea îşi spuse:

"Bărbaţii nu sunt zei şi nu trebuie să ne aşteptăm din partea lor, o dată căsătoriţi, la aceeaşi gingaşă purtare ce-o arată faţă de noi în ziua cununiei". Se mai mustră pentru judecata ei atât de lipsită de îngăduinţă, în legătură cu purtarea lui neprietenoasă.

Când Othello şi Desdemona se întâlniră din nou, el îi aruncă mai făţiş învinuirea de a-i fi necredincioasă, iubind un alt bărbat, fără a rosti însă numele acestuia. Apoi se puse pe plâns, iar Desdemona spuse:

– Grea zi, doamne! De ce plângi?

La care Othello îi mărturisi că ar fi putut îndura orice năpastă – sărăcia, şi boala, şi dizgraţia – însă necredinţa ei îi zdrobise inima. O asemui apoi cu o buruiană nespus de frumoasă, cu mireasmă atât de puternică, încât te otrăveşte când te-apleci s-o miroşi, şi-i mai spuse că ar fi fost mai bine să nu fi venit niciodată pe lume. După ce Othello plecă, nevinovata doamnă rămase împietrită de uimire, cu gândul la bănuiala neîntemeiată a stăpânului său. Şi fiindcă o năpădise un somn greu, ca o povară, îi ceru însoţitoarei sale să-i facă patul şi să-i pună aşternutul de nuntă. Blajina doamnă nu se plânse decât spunând că oamenii, când îşi dăscălesc copiii, folosesc mijloace blânde şi le dau pedepse uşoare; aşa ar fi trebuit s-o dojenească şi Othello, fiindcă, pe bună dreptate, ea nu era decât un copil atunci când era dojenită.

Ducându-se la culcare şi aşteptând ca soţul ei s-o urmeze, Desdemona căzu curând – din pricina tulburării ce-i stăpânea sufletul – într-un somn greu. Când Othello intră în încăpere, mânat de hotărârea cea întunecată la care chibzuise îndelung, de a-şi ucide soţia, şi o văzu adormită, se gândi să nu-i verse sângele, nici să cresteze cu răni pielea ei albă, mai albă decât alabastrul. Era hotărât s-o omoare, altminteri (zicea el) va vieţui mai departe ca să trădeze şi alţi bărbaţi, cum făcuse cu el. Apoi o sărută pentru cea din urmă dată, şi sărutul acela era atât de dulce, încât fu nevoit s-o mai sărute o dată.

Desdemona fu trezită de sărutările lui şi, privindu-l, văzu cum îşi muşcă buzele şi cum rostogoleşte ochii în cap; ea ştia că de câte ori arăta astfel, era pornit pe nimicire. Othello îi ceru să se pregă-

tească de moarte şi să-şi rostească rugăciunile, spunându-i că nu-i va ucide sufletul. Desdemona, această soţie nevinovată, îi cerşi îndurare, vrând să afle vina pentru care o pedepseşte atât de crunt. Atunci Othello pomeni de Cassio şi de batista pe care i-a dăruit-o. În clipa când neprihănita doamnă purcese a limpezi lucrurile, el nu mai voi s-audă nimic, ci înfăşurând-o în cuverturi, o înăbuşi pe loc.

Tocmai atunci fu adus în casă, rănit şi însângerat, Cassio – asupra căruia Iago asmuţise pe una din lepădăturile lui, ca să-l ucidă. Netrebnicul care nu izbutise decât să-l rănească pe Cassio fusese ucis de Iago, ca să împiedice descoperirea uneltirii, iar în buzunarul lui se găsiseră scrisori care scoseseră la lumină limpede şi mai presus de orice îndoială vina lui Iago şi nevinovăţia lui Cassio. Acum Cassio venise să-i ceară iertare lui Othello şi să-l întrebe cu ce-i greşise, de-l folosise pe Iago ca să-l răpună.

Dezvăluirea aceea căzu ca o lovitură de trăsnet asupra lui Othello care vedea acum lămurit că nu era cu nimic mai bun decât un ucigaş de rând şi că soţia lui, cu desăvârşire nevinovată, îi păstrase neştirbită credinţa ce i-o datora. Deoarece durerea fără margini căşunată de această descoperire îi făcea viaţa de nesuferit, el îşi vârî spada în trup şi, aruncându-se peste trupul scumpei sale doamne nedreptăţite, îşi dădu ultima suflare.

Aceste fapte necugetate stârniră un val de groază şi uimire printre cei aflaţi de faţă, căci Othello se bucurase de un nume nepătat, şi – până a nu fi răscolit de uneltirile unui nemernic, pe care nu-l bănuise din pricina propriei sale firi nobile – fusese un soţ iubitor şi duios. Iubise fără înţelepciune, însă din toată inima, iar când îşi aflase greşeala, ochii săi plini de bărbăţie şi neobişnuiţi cu plânsul vărsaseră şiroaie de lacrimi, care cădeau mai repede decât picurii de răşină din copacii Arabiei. Şi acum, că murise, fură amintite toate meritele sale trecute şi toate faptele de vitejie.

Urmaşului său nu-i mai rămânea altceva de făcut decât să aibă grijă ca braţul legii să-l pedepsească cu cea mai cruntă străşnicie pe Iago, care fu executat în cazne crâncene, şi să trimită veste cârmuitorilor Veneţiei despre jalnica moarte a vestitului lor general.

Pericle, regele Tirului

Pericle, regele Tirului, fu silit să părăsească hotarele stăpânirii sale, ca să scape de înfricoşătoarele năpaste pe care Antiochus, ticălosul împărat al Greciei, ameninţa să le abată asupra supuşilor lui şi a cetăţii Tirului, drept răzbunare pentru că prinţul dăduse în vileag o faptă strigătoare la cer, săvârşită de împărat în taină; se ştie prea bine cât de primejdios e să dezvălui uneltirile criminale ale mărimilor. Lăsând cârmuirea poporului său în mâinile destoinicului şi cinstitului său sfetnic, Helicanus, Pericle se îmbarcă pe o corabie, părăsind Tirul cu pânzele întinse. El chibzui să lipsească de acasă până ce mânia preaputernicului Antiochus se va fi domolit.

Mai întâi şi-ntâi, regele se îndreptă spre Tars, şi deoarece auzise că cetatea suferă de o foamete cumplită, luă cu sine merinde din belşug, ca să aline nevoile oamenilor. Sosi acolo întocmai unui trimis al cerului, căci cetatea se afla pe cea din ultimă treaptă a mizeriei – şi Cleon, guvernatorul Tarsului, îl întâmpină cu neţărmurite mulţumiri. Nu după multe zile, Pericle primi de la credinciosul său sfetnic scrisori care-l înştiinţau că nu-i era sigură viaţa, dacă rămânea în Tars, căci Antiochus aflase de adăpostul lui şi căuta să-l omoare. La primirea acestor răvaşe, Pericle porni iar în largul mării, însoţit de binecuvântările şi rugăciunile unui întreg popor, care se îndestulase datorită bunătăţii sale.

Nu ajunse bine în larg, când corabia sa fu surprinsă de o puternică furtună, şi toţi oamenii de pe punte pieriră, afară de Pericle, pe care talazurile mării îl zvârliră pe un ţărm necunoscut. Curând, întâlni o ceată de pescari săraci, care-l poftiră la căminele lor, dându-i straie şi merinde. Pescarii îi spuseră lui Pericle că ţinutul lor se numea Pentapolis şi că rege peste neamul lor era Simonide, înde-

obşte numit bunul Simonide, din pricina paşnicei sale domnii şi a înţeleptei sale cârmuiri. De la ei mai află de asemeni că regele avea o fiică tânără şi frumoasă şi că în ziua următoare, cu prilejul zilei de naştere a prinţesei, trebuia să se ţină la curte un falnic turnir. Nenumăraţi prinţi şi cavaleri, din toate colţurile lumii, sosiseră, ca să-şi încerce iscusinţa în meşteşugul armelor, de dragul frumoasei prinţese Thaisa.

Pe când regele asculta această povestire şi căina în sinea lui pierderea platoşei sale, fapt care-l împiedica să intre şi el în rândul acelor viteji cavaleri, un pescar aduse o armură, pe care o scosese din mare cu năvodul său şi care se dovedi a fi însăşi armura pierdută de Pericle. Când regele zări propria sa armură, grăi:

– Îţi mulţumesc, Soartă; după toate necazurile încercate, îmi dăruieşti ceva cu care să-mi îndrept norocul. Această platoşă mi-a fost lăsată moştenire de către răposatul meu tată, şi spre scumpa-i amintire am îndrăgit-o atâta, încât pe oriunde am umblat, am ţinut-o lângă mine. Însă marea cea neînduplecată, care mi-a răpit-o, potolindu-se acum, mi-a dat-o înapoi, drept care îi mulţumesc, căci de vreme ce am căpătat iarăşi darul tatălui meu, nu mai socot o nenorocire scufundarea corăbiei ce mă purta.

A doua zi, Pericle, înveşmântat în armura neînfricatului său tată, se duse la curtea regească a lui Simonide, unde împlini minuni la turnir, învingându-i cu uşurinţă pe toţi cutezătorii cavaleri şi vitejii prinţi care se măsuraseră cu dânsul în mânuirea armelor, pentru a dobândi dragostea Thaisei. Când războinicii viteji îşi măsurau puterile la turnirele ţinute la curţi regeşti, pentru a câştiga iubirea prinţeselor – dacă unul din ei ieşea singur învingător asupra celorlalţi – era în datina ţării ca aceea de dragul căreia aveau loc întrecerile să arate întreaga ei preţuire celui care izbândise. Thaisa nu se abătu de la acest obicei, căci pe dată îi îndepărtă pe toţi prinţii şi cavalerii învinşi de Pericle şi îl înălţă pe el deasupra celorlalţi, prin deosebita favoare şi preţuire ce i-o arătă, punându-i pe creştet cununa biruinţei. Pericle, din prima clipă în care o zări, o îndrăgi cu nespusă patimă pe această frumoasă prinţesă.

Bunul Simonide, câştigat de curajul şi nobilele însuşiri ale lui Pericle, care era într-adevăr cel mai desăvârşit nobil şi priceput în toate îndeletnicirile sale, când îşi dădu seama că fiica sa îl iubeşte peste măsură, deşi nu ştia ce rang are acest străin cu înfăţişare regească (de teama lui Antiochus, Pericle se dăduse drept un nobil oarecare din Tir), nu pregetă să-i dăruiască mâna Thaisei.

Nu trecuseră multe luni de la cununia tinerilor, când Pericle primi ştirea despre moartea vrăjmaşului său Antiochus şi află că supuşii săi din Tir – pierzându-şi răbdarea din pricina îndelungatei sale lipse – ameninţau să se răzvrătească şi să-l pună pe Helicanus în locul lui pe tron. Helicanus, supus loial al regescului său stăpân, nu voia să primească înalta demnitate ce i se punea la picioare, ci îl înştiinţă pe Pericle, pentru ca acesta, cunoscând gândurile poporului, să se întoarcă acasă şi să-şi reia drepturile legiuite. Mare mirare şi bucurie cuprinse sufletul lui Simonide când află că ginerele său – cavalerul acela neînsemnat – era de fapt faimosul rege al Tirului. Când i se vesti însă că va trebui să se despartă de mult admiratul său ginere, precum şi de iubita sa fiică, pe care se temea s-o încredinţeze primejdiilor mării, acum că rămăsese grea, îi păru rău că Pericle nu e un nobil oarecare, cum şi-l închipuise el. Şi Pericle ar fi vrut ca Thaisa să rămână cu tatăl ei până după ce va fi născut, însă biata doamnă dorea cu atâta înfocare să plece cu soţul ei, încât în cele din urmă cei doi se învoiră, nădăjduind că ea va ajunge la Tir mai 'nainte de-a fi început cazne le facerii.

Marea nu fu prietenoasă pentru nefericitul Pericle, căci cu mult înainte de-a fi ajuns în portul Tir, se stârni o furtună puternică, care sperie într-atât pe Thaisa, încât ea căzu bolnavă. În scurt timp, doica ei, Lychorida, veni la Pericle cu un copilaş în braţe, aducându-i regelui trista veste că soţia sa a murit după ce-a dat naştere copilului. Îi întinse pruncul lui Pericle şi-i spuse:

– Iată o făptură prea plăpândă pentru asemenea loc. Acesta este copilul luminăţiei tale şi a sărmanei regine.

Nu se află cuvinte care să cuprindă crâncena suferinţă de care fu cuprins Pericle, auzind că soţia sa murise. De-ndată ce-şi veni în fire, zise:

– O, zei, de ce oare ne faceţi să iubim zeieştile voastre daruri, pentru ca după aceea să ni le răpiţi?

– Răbdare, bunul meu stăpân – grăi Lychorida – ţin aci tot ce-a mai rămas în viaţă de pe urma reginei moarte, o micuţă fiică; şi, de dragul copilei măriei tale, rogu-te arată mai multă bărbăţie. Răbdare, bunul meu stăpân, măcar de dragul acestei preţioase poveri.

Pericle luă în braţe odorul nou-născut şi-i spuse:

– Dea zeii ca viaţa să-ţi fie tihnită, căci naştere mai furtunoasă n-a avut vreun alt copil! Fie ca soarta să ţi se arate blândă şi îndurătoare, căci nici un vlăstar regesc n-a avut parte de-o primire atât de vitregă la venirea sa pe lume. Fie ca tot ce va urma să-ţi aducă

numai mângâiere, căci focul, văzduhul, apa şi cerul n-au putut fi soli mai aprigi ca atunci când au vestit naşterea ta. Chiar din prima clipă, pierderea ce-ai suferit este mai mare decât orice răsplată vor fi în stare să-ţi dea toate bucuriile ce le vei trăi pe această lume, pe care-ai poposit ca un nou oaspete.

Deoarece furtuna continua să bântuie cu furie, marinarii, stăpâniţi de credinţa că ea nu se va curma câtă vreme va rămâne un mort pe corabie, veniră la Pericle spre a-i cere ca regina să fie aruncată în valuri.

– Ce poate înfăptui curajul nostru, stăpâne? Zeii să te izbăvească! spuseră ei.

– Nu mă tem de furtună – spuse îndureratul rege. Mi-a căşunat rele şi mai mari şi, totuşi, de dragul acestui sărman prunc, acestei proaspete călătoare pe întinsul mărilor, din inimă aş dori ca furtuna să se sfârşească.

– Măria ta – grăiră corăbierii – trebuie să aruncăm peste bord leşul reginei tale. Marea răscoleşte talazuri înalte, vântul suflă asurzitor şi furtuna nu se va domoli, până ce moarta nu va mai fi pe vas.

Cu toate că Pericle ştia prea bine cât de şubredă şi neîntemeiată era această credinţă, totuşi se supuse cu răbdare, zicând:

– Va fi precum voiţi. Aşadar, trebuie să te aruncăm în valuri, regină prea bătută de nenoroc!

Apoi, acest nefericit rege se duse să-şi privească pentru cea din urmă oară soţia. Şi în timp ce-o privea, glăsui:

– Groaznică lăuzie ai avut, scumpa mea; fără lumină, fără foc; elementele naturii, neprietenoase, te-au uitat cu desăvârşire, nici eu nu te pot urma până la mormânt, ci trebuie să te las în voia mării unde, drept monument înălţat deasupra osemintelor tale, apele torcându-şi cântul veşnic îţi vor acoperi trupul culcat printre scoici. O, Lychorida, roagă-l pe Nestor să-mi aducă ierburi aromate, cerneală şi hârtie, sipetul şi nestematele mele, iară lui Nicandor cere-i să-mi aducă sicriul căptuşit cu tasin. Culcă pruncul pe pernă şi grăbeşte-te întru îndeplinirea poruncii, Lychorida. În vremea asta, eu îmi voi lua rămas bun de la Thaisa mea după rânduielile credinţei.

Îi aduseră lui Pericle un cufăr încăpător, în care o puseră pe regina lui, înfăşurată în linţoliu de satin, presărând ierburi cu dulce mireasmă peste trupul ei. Alături de Thaisa, Pericle aşeză bogate odoare şi un hrisov, arătând cine era dânsa şi rugându-se de cel ce se va nimeri să găsească cufărul ce cuprindea trupul soţiei sale, să-i

dea îngropăciunea cuvenită. După care, cu mâinile sale aruncă în mare cufărul.

Când furtuna se potoli, Pericle porunci marinarilor să se îndrepte spre Tars.

– Căci – lămuri Pericle – pruncul nu va putea ajunge teafăr la Tir, îndurând o călătorie atât de lungă. În cetatea Tarsului îl voi lăsa pe seama unei grijulii ocrotiri.

Încă nu mijise de ziuă când slujitorii îi aduseră lui Cerimon, pe când sta pe ţărmul mării, un cufăr, spunând că valurile mării îl zvârliseră pe uscat. Cerimon era un vrednic nobil din Efes, şi un felcer nespus de iscusit.

– În viaţa mea n-am văzut un talaz atât de uriaş ca cel care a aruncat cufărul pe ţărmul nostru – spuse unul dintre slujitori.

Cerimon dădu poruncă ca slujitorii să ducă cufărul la el acasă şi, care nu-i fu uimirea când, deschizându-l, văzu înăuntru trupul unei tinere şi fermecătoare femei; aromatele cu dulce mireasmă şi bogatul sipet cu giuvaeruri îl încredinţară că fiinţa înmormântată în acel chip ciudat era o persoană de vază. Cercetând mai departe, descoperi un hrisov din care află că trupul ce zăcea dinainte-i este al unei regine, soţia lui Pericle, regele Tirului. Minunându-se de ciudăţenia acelei întâmplări şi pătruns de milă pentru soţul ce-o pierduse pe această frumoasă doamnă, zise:

– Dacă mai trăieşti, Pericle, inima ta se frânge de durere.

Apoi, uitându-se mai cu luare-aminte la chipul Thaisei, văzu câtă prospeţime păstrau trăsăturile ei, ca şi cum n-ar fi fost defel atinse de aripa morţii. Şi deoarece n-o socotea moartă, spuse:

– Prea s-au pripit cei care te-au aruncat în mare!

Porunci apoi să se facă focul, să i se aducă întăritoarele cuvenite şi să cânte o muzică duioasă, care va ajuta la domolirea sufletului ei copleşit de uimire, dacă s-ar întâmpla să fie adusă iarăşi la viaţă. Le mai spuse celor ce se îngrămădeau în jurul moartei, minunându-se de frumuseţea ei:

– Rogu-vă, oameni buni, plecaţi de lângă ea; această regină va trăi; nu sunt decât cinci ceasuri de când şi-a pierdut simţirea şi, priviţi, viaţa începe să înflorească iarăşi într-însa. Clipeşte. Această frumoasă făptură va vieţui şi ne va face să vărsăm lacrimi, auzind povestea soartei ei.

Thaisa nu murise, ci – după naşterea fetiţei sale – căzuse într-un leşin adânc, care-i făcuse pe toţi ce-o zăriseră s-o socotească moar-

tă; iar acum, prin grija acestui nobil bun la inimă, se trezi din nou la viaţă şi, deschizând ochii, glăsui:

– Unde mă aflu? Unde este domnul meu? Pe ce lume sunt?

Treptat şi cu blândeţe, Cerimon o ajută să afle ce se întâmplase cu dânsa şi, când judecă el că îşi venise de ajuns în puteri, îi arătă răvaşul scris de soţul ei şi giuvaerurile, iar dânsa cercetă hrisovul şi adeveri:

– Este scrisul domnului şi stăpânului meu. Îmi amintesc prea bine că m-am urcat pe-o corabie care a pornit în largul mării, însă, pe zeii cei sfinţi, n-aş putea să spun pe drept dacă am dat sau ba născare pruncului meu; dar, de vreme ce nu-l voi mai vedea niciodată pe domnul meu, de care sunt legată prin cununie, voi pune tunica de vestală şi de-a pururi nu mă voi mai împărtăşi de vreo bucurie.

– Doamnă – zise Cerimon – de ai asemenea gând precum spui, templul Dianei nu se află prea departe; acolo îţi poţi găsi lăcaş ca vestală. Mai mult încă, de-ţi este astfel voia, o nepoată de-a mea te va însoţi până acolo.

Această propunere Thaisa o primi cu multe mulţumiri; şi când se simţi întremată de-a binelea, Cerimon o duse în templul Dianei, unde ea deveni vestală sau preoteasă a acelei zeiţe şi îşi petrecu zilele jelind închipuita pierdere a soţului său şi îndeletnicindu-se cu cele mai cucernice ritualuri din vremurile acelea.

Pericle îşi duse micuţa-i fiică (pe care o botează Marina, fiindcă se născuse pe mare) la Tars, vrând s-o lase acolo cu Cleon, guvernatorul acelei cetăţi, şi cu soţia lui, Dionisia; se gândea că pentru binele pe care el le făcuse pe vremea foametei, ei se vor dovedi blânzi faţă de micuţa lui fiică lipsită de mamă. Când Cleon îl văzu pe regele Pericle şi auzi de marea pierdere ce-o suferise, zise:

– Sărmana regina a înălţimii tale, de-ar fi fost pe placul Cerului s-o fi putut aduce aci, ca să-mi fi încântat ochii privind-o!

Pericle îi răspunse:

– Suntem nevoiţi să ne supunem puterilor aflate mai presus de noi. Chiar de-aş turba şi-aş spumega întocmai ca marea în ale cărei adâncuri doarme somnul de veci Thaisa mea, sfârşitul va rămâne acelaşi. Pe gingaşul meu odor, Marina, pe care o vedeţi aci, o las pe seama milosteniei voastre. V-o încredinţez grijei voastre, rugându-vă stăruitor să-i daţi o creştere princiară.

După aceea, întorcându-se către soţia lui Cleon, Dionisia, zise:

– Bună doamnă, binecuvântează-mă prin grija ce-o vei arăta creşterii copilei mele.

La care dânsa răspunse:

– Şi eu am un copil, care nu-mi va fi mai scump decât al înălţimii tale.

Cleon făcu făgăduieli asemănătoare, spunând:

– Nobilul ajutor adus de înălţimea ta, prin care ai îndestulat întregul meu popor cu grâne, faptă pentru care ei te pomenesc zilnic în rugăciunile lor, trebuie să fie răsplătit printr-o deosebită creştere dată copilei tale. De-mi va slăbi cumva grija, întregul meu popor, pe care l-ai îndestulat, mă va sili să-mi îndeplinesc datoria; dar să se răzbune zeii asupra mea şi a urmaşilor mei, până-n veacul veacurilor, de voi avea nevoie de un imbold înspre aceasta.

Pericle fiind astfel asigurat că fetiţa sa va fi crescută cu cea mai mare grijă, o încredinţă lui Cleon şi soţiei sale, şi o dată cu dânsa o lăsă şi pe doica Lychorida. Când plecă, micuţa Marina habar nu avea ce pierdere încearcă, dar Lychorida plânse amar la despărţirea de regescu-i stăpân.

– Nu plânge, Lychorida – zise Pericle – nu plânge; ia seama la micuţa ta stăpână, de care atârnă soarta ta de-aci înainte.

Pericle sosi nevătămat în Tir şi-şi reluă tronul, în vreme ce întristata sa regină – pe care o socotea moartă – rămase la Efes. Micuţa ei copilă, Marina, pe care această mamă fără de noroc n-o văzuse niciodată, fu crescută de Cleon în chipul cuvenit înalte-i obârşii. I se dădu cea mai aleasă educaţie, încât atunci când Marina împlini paisprezece ani – nici cei mai înţelepţi cărturari nu cercetaseră mai adânc decât dânsa învăţăturile acelor vremi. Cânta ca o nemuritoare şi dănţuia asemenea unei zeiţe; mânuia cu atâta îndemânare acul, încât părea că sunt înseşi tiparele firii, păsările, poamele sau florile pe care le broda, fără a mai vorbi de florile de mătase ale Marinei, care se asemănau aproape tot atât cu trandafirii adevăraţi, pe cât se asemănau aceştia între ei. Însă după ce dobândi – în urma creşterii sale – toate aceste însuşiri care făceau pe orişicine să se minuneze, Dionisia, soţia lui Cleon, fu cuprinsă de pizmă şi ajunse s-o dușmănească de moarte. Aceasta, pentru că fiica ei, din pricina încetinelii minţii, nu era în stare să se ridice până la desăvârşirea prin care strălucea Marina. Şi, dându-şi seama că toate laudele îi erau hărăzite Marinei, pe când fata ei, care era de-o seamă cu Marina şi fusese crescută cu aceeaşi grijă, era lăsată în umbră, ticlui un plan ca s-o înlăture pe Marina din calea ei. Îşi

închipuia că astfel fiica ei cea neîndemânatică se va bucura de mai multă cinste, dacă Marina nu va mai fi pe lume.

Ca să ducă la îndeplinire acest gând, se folosi de un om care urma s-o ucidă pe Marina; şi-şi potrivi ceasul mârşavei sale tocmeli, tocmai când murise Lychorida, credincioasa dădacă a Marinei. În vreme ce Dionisia sta la sfat cu netrebnicul căruia îi poruncise a săvârşi omorul, tânăra Marina plângea la căpătâiul Lychoridei moarte.

Leonin, omul folosit pentru această nemernică faptă, cu toate că era un ticălos înrăit, abia de putu fi înduplecat s-o săvârşească – până-ntr-atât câştigase Marina dragostea tuturor inimilor. El spuse:

– Este o făptură zeiască!

– Atunci este cu atât mai nimerit să aibă parte de dânsa zeii – îi răspunse necruţătoarea ei vrăjmaşă. Iat-o că vine, plângând moartea dădacei sale Lychorida; eşti gata să asculţi de mine, au ba?

Leonin, temându-se să se arate nesupus, răspunse:

– Sunt gata.

Şi astfel, numai prin aceste două vorbe, Marina cea fără de pereche fu sortită unei morţi pretimpurii.

În clipa aceea, Marina venea înspre ei, ducând în mână un coş cu flori, pe care voia să le presare zi de zi pe mormântul bunei Lychorida. Prin grija ei, violetele purpurii şi auriile margarete urmau să aştearnă un covor pe mormântul dădacei, cât aveau să ţină zilele verii.

– Vai, sărmana de mine! gemea ea. Biată fecioară nefericită ce sunt, născută în vâltoarea furtunii şi lipsită de mamă! Lumea aceasta este pentru mine ca o vijelie ce nu mai conteneşte, despărţindu-mă grabnic de orice prieten.

– Cum aşa, Marina – glăsui Dionisia cea cu două feţe – plângi aici singură? Cum se face oare că fata mea nu se află alături de tine? Nu o căina pe Lychorida, eu îţi voi fi ca o dădacă. Frumuseţea ta s-a întunecat de această jelire fără rost. Haide, dă-mi florile tale, căci aerul mării le va ofili, şi du-te de te plimbă cu Leonin; văzduhul este minunat şi te va înviora. Haide, Leonin, ia-o de braţ şi plimbă-te cu ea.

– Nu, doamnă – zise Marina – rogu-te, nu vreau să te lipsesc de slujitorul domniei-tale.

– Haide, haide – spuse această vicleană femeie, care dorea cu orice preţ s-o lase singură cu Leonin. Îl iubesc pe tatăl tău, şi pe tine te îndrăgesc. Îl aşteptăm pe tatăl tău să sosească aci, de la o zi

la alta; iar când va sosi şi te va găsi atât de schimbată de suferinţă, de unde i te descriam drept o pildă de frumuseţe, va crede că n-am avut grijă de tine. Du-te, rogu-te, plimbă-te şi fii iarăşi veselă. Păzeşte neasemuita culoare a obrajilor tăi, care au furat inimile la tineri şi bătrâni.

Dându-i-se astfel ghes, Marina glăsui:

– Prea bine, mă voi duce, deşi inima nu mă îndeamnă defel să mă plimb.

Pe când se depărta, Dionisia îi spuse lui Leonin:

– Ţine minte cele ce ţi-am spus!

Ce cuvinte strigătoare la cer, pentru că aveau ca scop să amintească lui Leonin de uciderea Marinei!

Marina îşi aţinti privirile asupra mării, locul ei de născare, şi zise:

– Vântul suflă dinspre soare-apune?

– Dinspre miazăzi-soare-apune – o îndreptă Leonin.

– Când m-am născut eu, vântul bătea dinspre miazănoapte – spuse ea.

Apoi îşi aminti de toate câte i le povestise doica: de furtuna şi uraganul care bântuiseră atunci, de suferinţele îndurate de tatăl său, ca şi de moartea mamei sale, şi ca adăugă:

– Tatăl meu, pe cât îmi povestea Lychorida, nu a simţit teama nici o clipă, ci le striga corăbierilor: "Curaj, bunii mei marinari!" Jupuindu-şi cu odgoanele mâinile sale princiare, ţinându-se strâns de catarg, el înfruntase un noian de apă, care aproape că despicase puntea în două.

– Când s-au petrecut toate astea? întrebă Leonin.

– Când am venit eu pe lume – răspunse Marina. Nicicând n-au fost viforul şi talazurile mai dezlănţuite ca atunci.

Lychorida îi istorisise Marinei iarăşi şi iarăşi, în nenumărate rânduri, povestea naşterii sale fără de noroc, încât faptele acestea erau veşnic vii în închipuirea ei.

Marina îi descrise apoi lui Leonin vijelia, purtarea corăbierilor, şuieratul furios al secundului şi strigătele amarnice ale căpitanului, care măriseră şi mai mult buimăceala de pe vas.

În clipa aceea, Leonin îi tăie vorba, cerându-i să-şi rostească rugăciunile.

– Ce vrei să spui? întrebă Marina, cuprinzând-o teama fără să ştie de ce.

– Dacă ai nevoie de un scurt răgaz ca să-ţi faci rugăciunile, ţi-l încuviinţez – grăi Leonin – însă nu zăbovi mult, zeii au auzul ager şi am jurat să-mi înfăptuiesc treaba în grabă.

– Vrei să mă ucizi? întrebă Marina. Biata de mine! De ce oare?

– Ca să îndeplinesc porunca stăpânei mele – îi răspunse Leonin.

– De ce vrea să mă ucidă? Pe cât îmi pot eu aminti, în viaţa mea nu i-am făcut vreun rău. N-am rostit niciodată vreun cuvânt urât şi nici n-am vătămat vreo vieţuitoare. Dă-mi crezare, n-am ucis măcar un şoarece, nici n-am strivit vreo muscă. O singură dată am călcat un vierme, fără voia mea, însă m-am căit pentru aceasta. Cu ce oare am păcătuit?

Ucigaşul răspunse:

– Nu este treaba mea să cuget asupra faptei, ci s-o săvârşesc.

În clipa în care voia s-o ucidă, năvăli pe ţărm o ceată de piraţi care, zărind-o pe Marina, o târâră ca pradă pe corabia lor.

Piratul care o luase drept pradă o duse la Mitilene şi o vându ca roabă. Acolo, deşi se afla în acea stare umilă, Marina ajunse curând vestită, de la un capăt la altul al cetăţii, pentru frumuseţea şi virtuţile ei, iar cel căruia îi fu vândută – făcu avere agonisind banetul ce i-l câştiga dânsa.

Dădea lecţii de muzică, dans şi broderie măiastră, şi banii căpătaţi de la elevii săi îi dăruia stăpânului şi stăpânei sale. Faima învăţăturii înalte şi a marii sale hărnicii ajunse la urechile lui Lisimah, un tânăr nobil, care era guvernatorul Mitilenei.

Lisimah se duse în casa unde locuia Marina, ca să vadă cu ochii lui pe această pildă de desăvârşire fără seamăn, pentru care întreaga cetate nu-şi mai precupeţea laudele. Fu încântat peste măsură de convorbirea cu dânsa, căci, deşi auzise multe despre această fecioară mult admirată, nu se aştepta să găsească o fată atât de înţeleaptă, de virtuoasă şi de bună la suflet, cum îşi dădea seama că este Marina. Se despărţi de ea, spunându-i că nădăjduia că va fi şi de aci înainte tot atât de harnică şi de virtuoasă şi că nu va auzi despre dânsa decât lucruri bune.

Lisimah o socoti pe Marina atât de desăvârşită în judecată, creştere frumoasă şi însuşiri, cât şi în ce priveşte frumuseţea şi toate harurile făpturii, încât dori ca ea să-i fie soţie. Cu toată starea ei umilă, el trăgea nădejde că va afla într-o zi că Marina este de obârşie nobilă; însă de îndată ce el o întreba despre rudele ei, ea nu-i spunea nimic şi începea să plângă.

Întorcându-se în cetate, Leonin, de teama Dionisiei, îi spuse că a ucis-o pe Marina. Iar această femeie ticăloasă dădu sfoară-n țară că fata murise și puse la cale o așa-zisă înmormântare pentru dânsa, înălțându-i apoi și un falnic monument.

Scurtă vreme după aceea, Pericle, însoțit de credinciosul său sfetnic Helicanus, făcu o călătorie de la Tir la Tars, cu gândul de a-și lua fiica acasă cu dânsul. Cum nu o mai văzuse de când o lăsase, în fragedă pruncie, în grija lui Cleon și a soției sale, mult se mai veselea acest bun rege la gândul de a o vedea pe scumpa copilă a reginei sale moarte!

Când îi spuseră însă că Marina murise și îi arătară monumentul durat în amintirea ei, acest tată nespus de urgisit nu fu în stare să îndure nici măcar vederea acelui ținut unde fusese îngropată ultima sa nădejde și singura amintire a neprețuitei sale Thaisa, ci urcă pe corabie și se depărtă în pripă de Tars. Din ziua în care păși pe punte, puse stăpânire pe el o adâncă întristare. Nu scotea o vorbă și părea cu totul nesimțitor la orice se petrecea în juru-i.

Îndreptându-se din Tars către Tir, în drumul ei, corabia trecu pe lângă Mitilene, unde sălășluia Marina.

Guvernatorul acestui loc, Lisimah, zărind vasul regesc de pe țărm și dorind să afle pe cine purta, se sui într-o luntre și se duse până la corabie, spre a-și potoli curiozitatea. Helicanus îl primi foarte cuviincios, spunându-i că vasul venea de la Tir și că-l ducea într-acolo pe regele lor, Pericle.

– Un om, domnia-ta – glăsui Helicanus – care nu a scos un cuvânt în aste trei luni din urmă, nici nu a luat în gură vreo firimitură, decât cât i-a ajuns ca să-și prelungească suferința: ar fi de prisos să mai înșir care este întreaga pricină a mâhnirii sale, însă izvorăște mai cu seamă din pierderea mult iubitei sale fiice și a soției sale.

Lisimah se rugă de Helicanus să-i dea voie să-l vadă pe mâhnitul rege. Când îl văzu, își dădu seama că fusese cândva chipeș la făptură; și se adresă astfel:

– Nobile rege, slavă ție, zeii te aibă-n pază; slavă, crăiescule domn!

Însă în deșert îi cuvântă Lisimah, fiindcă Pericle nu dădu nici un răspuns, nici nu păru măcar a fi zărit că s-a apropiat vreun străin de el. Atunci Lisimah se gândi la neasemuit de frumoasa fecioară Marina, care cu dulcele-i grai ar fi fost poate în stare a dobândi vreun răspuns de la acel rege tăcut. Și, cu învoirea lui Helicanus, trimise după Marina. Când ea pătrunse pe corabia unde însuși tatăl

ei sta împietrit de durere, fu întâmpinată de toţi de parcă ei ar fi ştiut că este prinţesa lor.

Lisimah nu-şi mai încăpea în piele de bucurie, auzind cum îi aduceau cu toţii prinos de laude, şi zise:

– Este o astfel de făptură, încât, de-aş fi încredinţat că se trage dintr-un neam nobil, nu mi-aş dori o alegere mai bună şi m-aş socoti chiar binecuvântat cum arar se află muritor.

După care îi vorbi Marinei în cuvinte curtenitoare, ca şi cum această fecioară ar fi fost o doamnă de înaltă obârşie, cum ar fi dorit el s-o ştie, numind-o "Minunată şi frumoasă Marina"; îi arătă că un falnic rege aflat pe puntea acelei corăbii căzuse într-o jalnică tăcere şi că, dacă Marina avea puterea de a împărţi sănătate şi fericire, o ruga să-şi ia asupra ei lecuirea de tristeţe a regescului străin.

– Mărite – îi spuse Marina – mă voi folosi de toată iscusinţa ce-mi stă-n putere pentru a-l tămădui, dar vreau ca nimeni altul afară de mine şi de slujnica mea să nu se apropie de dânsul.

Ea, care la Mitilene îşi ascunsese cu atâta grijă neamul său nobil, ruşinată a spune că ea, care avusese părinţi regali, era acum roabă, începu mai întâi a-i povesti lui Pericle despre încâlcitele schimbări ale soartei sale, spunându-i de pe ce treaptă înaltă se prăbuşise.

Ca şi cum ar fi ştiut că stătea dinaintea regescului său tată, nu rosti alte cuvinte decât cele care înfăţişau necazurile ei. Dar făcea acest lucru fiindcă ştia că nimic nu câştigă mai mult interesul oropsiţilor decât înşirarea vreunei triste năpaste asemănătoare poate în tristeţe cu a lor. Sunetul glasului ei îl scutură pe prinţ din toropeala sa; el ridică ochii, ce stătuseră atâta vreme pironiţi în gol şi nemişcaţi, şi-i aţinti asupra Marinei, care era o desăvârşită icoană a mamei sale.

Şi acum deodată regele acela scufundat în îndelungată tăcere fu auzit cum vorbeşte iarăşi:

– Scumpa mea soţie – glăsui Pericle, trezit la viaţă – era aidoma acestei fecioare. Şi la fel ar fi putut fi această fecioară fiica mea. Aceeaşi privire ca a reginei mele, întocmai statura ei, la fel de dreaptă precum o trestie, glasu-i la fel de argintiu şi ochii la fel ca două nestemate. Unde vieţuieşti tu, tânără fecioară? Spune-mi care-ţi este neamul. Parcă spuneai că ai dat din năpastă în năpastă şi ţi-ai închipuit că încercările tale se vor vădi deopotrivă cu ale mele, de le vom scoate amândoi la lumină.

– Cam astfel de lucruri am spus – zise Marina – şi n-am spus mai multe decât mi-au arătat gândurile mele că sunt cu putinţă.

– Spune-mi povestea ta – urmă Pericle. Dacă aflu că ai cunoscut a mia parte din pătimirile mele, înseamnă că ţi-ai dus povara necazurilor ca un bărbat, iar eu am suferit ca o fetişcană; totuşi, arăţi aidoma Răbdării care priveşte mormintele regilor şi face cu zâmbetul ei neputincioasă orice urgie. Cum de ţi-ai pierdut numele, preabuna mea fecioară? Mai deapănă-mi o dată povestea ta, rogute. Haide, aşază-te lângă mine.

Care nu-i fu mirarea lui Pericle, aflând că numele ei era Marina – căci ştia că nu este un nume obişnuit, ci fusese născocit de el însuşi, pentru singura-i copilă, ca să însemne născută pe mare.

– Îşi râde cerul de mine? strigă el. Oare eşti trimisă aici de vreun zeu, pornit împotrivă-mi, ca să mă facă de râsul lumii?

– Răbdare, înălţimea ta – grăi Marina – altminteri trebuie să mă opresc aici.

– Voi fi răbdător – spuse Pericle. Nu poţi şti cum m-ai cutremurat spunându-ţi numele!

– Numele acesta – îi răspunse dânsa – mi-a fost dat de către cineva înzestrat cu putere, de tatăl meu, un rege.

– Cum aşa, eşti fiică de rege? strigă Pericle. Şi încă pre nume Marina! Dar eşti oare din sânge şi carne? Nu eşti cumva o zână? Urmează-ţi vorba. Unde te-ai născut? Şi pentru ce-ai fost botezată Marina?

Ea-i răspunse:

– Am fost numită Marina, fiindcă m-am născut pe mare. Mama mea era fiică de rege; şi-a dat sufletul în clipa când am venit eu pe lume, cum mi-a spus adesea, plângând, buna mea dădacă Lychorida. Tatăl meu, regele, m-a lăsat la Tars, până ce cruda soţie a lui Cleon a vrut să mă omoare. O ceată de piraţi a venit şi m-a scăpat, aducându-mă aici, la Mitilene.

Dar, bunule domn, de ce plângi oare? Îţi închipui poate că te înşel? Sunt cu-adevărat, nobile străin, fiica regelui Pericle, de-o mai fi trăind cumva bunul rege Pericle.

Atunci Pericle, înspăimântat de bucuria sa neaşteptată şi temându-se ca nu cumva să nu fie adevărat, îşi chemă în gura mare suita, şi toţi se veseliră auzind glasul iubitului lor rege; iară el spuse către Helicanus:

– O, Helicanus, loveşte-mă, împunge-mă cu pumnalul, supune-mă pe dată la chinuri, ca nu cumva această uriaşă mare de bucurie, re-

vărsându-se asupră-mi, să frângă fiinţa mea muritoare. O, vino la mine, tu care ai fost născută pe mare, îngropată la Tars şi din nou găsită pe Mare! O, Helicanus, cazi în genunchi şi mulţumeşte-le zeilor sfinţi! Aceasta este Marina! Acum binecuvântările pogoară-se asupra capului tău, copila mea! Dă-mi veşmintele noi, Helicanus al meu! Ea n-a murit la Tars, precum ar fi trebuit să se întâmple, de-o ucidea sălbatica Dionisia. Îţi va spune totul când vei îngenunchea dinaintea ei şi o vei numi adevărata ta prinţesă. Cine este omul acesta? mai spuse el zărindu-l pentru întâia oară pe Lisimah.

– Măria ta – glăsui Helicanus – este guvernatorul Mitilenei, care, auzind de tristeţea măriei tale, a venit să te vadă.

– Te îmbrăţişez, cinstite domn – zise Pericle. Aduceţi-mi mantii! M-am vindecat privind-o. Cerul să-mi binecuvânteze fata! Dar staţi: ce zvon de muzică se aude?

Căci acum, fie că muzica era trimisă de vreun zeu binevoitor, fie că era născută din însăşi încântarea închipuirii sale, i se părea că aude o muzică duioasă, mângâietoare.

– Înălţimea ta, n-aud nimic – răspunse Helicanus.

– Nimic? întrebă Pericle. Firește, este muzica aştrilor.

Cum nu se auzea nici o muzică, Lisimah se gândi că neaşteptata bucurie zdruncinase mintea regelui şi zise:

– Nu-i bine să-l întărâtăm, lăsaţi-l să fie cum e voia lui. De aceea îi spuse că auziseră şi ei muzica aceea; iar cum el se plângea acum că-l cuprinde o moleşitoare piroteală, Lisimah îl convinse să se întindă pe pat. Copleşit cu totul de nemărginita-i bucurie, regele se cufundă într-un somn adânc, iar Marina veghe în tăcere alături de părintele ei adormit.

Cum dormea, Pericle avu un vis care-l hotărî să se ducă la Efes. Se făcea că Diana – zeiţa efesienilor – i se arată şi-i porunceşte să se ducă la templul ei din Efes şi acolo, la picioarele altarului, să înşire istorisirea vieţii şi a nenorocirilor sale; ea jură pe arcul ei de argint că, de-i va asculta îndemnul, va întâlni o fericire rară. Când se trezi, simţindu-se înviorat în chip minunat, îşi povesti visul şi hotărârea sa de a se supune poruncii zeiţei.

Atunci Lisimah îl pofti pe Pericle să coboare pe ţărm şi să-şi întremeze puterile cu bucatele ce le va găsi în Mitilene. Pericle primi şi zăbovi la dânsul vreme de două zile. În acest răstimp, vă puteţi prea lesne închipui ce serbări, ce veseliri, ce desfătări şi petreceri costisitoare rândui guvernatorul în cetate în cinstea regescului pă-

rinte al scumpei sale Marina, pe care o preţuise atât de mult, chiar când soarta o ţinuse la un loc de rând.

Nici Pericle nu privi cu ochi răi peţitul lui Lisimah, când află cum o cinstise pe copila sa în zilele ei de trai umil şi nici Marina nu se arătă potrivnică. Îi puse doar drept condiţie mai 'nainte de a-şi da învoirea, să meargă împreună la altarul Dianei din Efes. La scurtă vreme după acestea, toţi trei plecară spre acest templu, şi cum însăşi zeiţa le umfla pânzele cu vânturi prielnice, după câteva săptămâni sosiră nevătămaţi la Efes.

Tocmai când Pericle intră cu alaiul său în templu, lângă altarul zeiţei sta bunul Cerimon (ajuns acum la adânci bătrâneţe), cel care o adusese la viaţă pe Thaisa, soţia lui Pericle. Thaisa, acum preoteasă a templului, sta şi ea în faţa altarului. Şi cu toate că şirul anilor scurşi în durere din pricina pierderii suferite îl schimbaseră mult la faţă pe Pericle, Thaisei îi păru că recunoaşte trăsăturile soţului său. Iar când dânsul se apropie de altar şi începu să vorbească, îşi aminti glasul lui şi-i ascultă cuvintele cu uimire, pierdută într-o fericită încremenire. Şi iată ce cuvinte rosti Pericle în faţa altarului:

– Slavă ţie, Diana! Spre a împlini dreptele-ţi porunci, mărturisesc aci a fi regele Tirului, carele, ameninţat, am plecat din ţara mea la Pentapolis, unde m-am cununat cu frumoasa Thaisa; ea a murit pe mare, după ce a adus pe lume o fetiţă botezată Marina. Aceasta a fost crescută la Tars de către Dionisia, care, când fetiţa a împlinit paisprezece ani, a încercat s-o ucidă; dar steaua mai bună a Marinei a adus-o la Mitilene. Plutind pe lângă ţărmurile acestei cetăţi, o zodie norocoasă a mânat-o pe această copilă pe puntea corăbiei mele, unde, datorită amintirilor sale nespus de limpezi, mi s-a dat pe faţă a fi însăşi fiica mea.

Thaisa, nemaifiind în stare să înfrâneze valul bucuriei descătuşate într-însa de vorbele lui, strigă:

– Tu eşti, tu eşti, o, regescule Pericle! şi căzu fără simţire.

– Ce voieşte a spune această femeie? zise Pericle. Îşi dă sufletul! Ajutaţi-o, oameni buni!

– Mărite domn – zise Cerimon – de-ai spus adevărul înaintea altarului Dianei, aceasta este soţia măriei tale.

– Preacinstite nobil, nu poate fi astfel – glăsui Pericle. Cu mâinile mele am aruncat-o în mare.

Atunci, Cerimon îi povesti de-a fir-a-păr cum, în zorii unei dimineţi furtunoase, doamna acesta fusese zvârlită de valuri pe ţăr-

mul efesian; cum, deschizând cufărul, găsise înăuntrul lui giuvaeruri bogate, precum şi un hrisov; cum în chip fericit o tămăduise şi-o adusese acolo, în templul Dianei.

Iar acum Thaisa, venindu-şi în fire din leşinul ei, zise:

– O, cinstite domn, nu eşti oare Pericle? Ca el vorbeşti, aidoma lui te înfăţişezi. N-ai pomenit de-o furtună, de-o naştere şi o moarte?

El, uluit, strigă:

– Glasul Thaisei celei moarte!

– Eu sunt Thaisa aceea – îi răspunse dânsa – care a fost socotită moartă şi apoi zvârlită în mare.

– O, tu, Diană, zeiţă care-ţi împlineşti făgăduielile! dădu glas înalt Pericle, într-o zbucnire de cucernică uimire.

– Şi acum – grăi Thaisa – te recunosc şi mai bine. Un inel asemănător celui ce-l văd în degetul tău ţi-a dăruit tatăl meu, regele, când cu multe lacrimi ne-am luat rămas bun de la el, la Pentapolis.

– De ajuns, zei cereşti! strigă Pericle. Bunătatea ce mi-o vădiţi în ceasul de faţă face ca nenorocirile mele trecute să pară lucru de haz. O, vino, Thaisa, lasă-te îngropată pentru a doua oară, însă în braţele acestea!

Iar Marina adăugă:

– Inima îmi zvâcneşte dornică să se unească cu cea a mamei mele.

Atunci Pericle i-o arătă Thaisei pe fiica ei, zicând:

– Te uită cine îngenunche aici, trup din trupul tău, cea căreia i-ai dat naştere pe mare şi care-a primit numele de Marina, fiindcă a fost adusă pe lume acolo.

– Fii binecuvântat, odorul meu! strigă Thaisa.

Şi în vreme ce-şi strângea copila la piept, pierdută de bucurie, Pericle îngenunche dinaintea altarului, zicând:

– Neprihănită Diana, fii binecuvântată pentru că mi te-ai arătat în vis. Pentru aceasta, îţi voi aduce jertfă în fiecare noapte.

Şi chiar acolo şi în acel ceas, Pericle – cu încuviinţarea Thaisei – o dădu de logodnică, în chip solemn, pe virtuoasa Marina lui Lisimah, care se arătase că o merită cu prisosinţă.

Astfel am putut vedea în povestea lui Pericle, a reginei şi a fiicei sale, cea plină de virtuţi, ce nu s-au lăsat doborâte de năpasta, pe care Pronia cerească le-a trimis-o pe pământ pentru a-i învăţa pe oameni cu răbdarea şi statornicia. Aceeaşi mână a Proniei i-a călăuzit apoi până la izbândă, trecând peste loviturile întâmplării şi

ale nestatorniciei. În fiinţa lui Helicanus am cunoscut un adevărat model de credinţă şi loialitate (când ar fi putut sui treptele măririi, el a preferat să-l cheme îndărăt pe legiuitul cârmuitor, decât să stăpânească un tron, nedreptăţind pe cineva).

Pilda vrednicului Cerimon, care-a adus-o la viaţă pe Thaisa, ne învaţă cum bunătatea îndrumată de cunoaştere îi apropie pe oameni de firea zeilor, împărţind binefaceri omenirii.

Ne mai rămâne a spune doar cum Dionisia, ticăloasa soţie a lui Cleon, a avut parte de un sfârşit potrivit cu firea şi ţelurile sale josnice. Aflând de cruda ei încercare de a răpi viaţa Marinei, locuitorii Tarsului s-au ridicat cu mic, cu mare, pentru a răzbuna pe fiica binefăcătorului lor. Ei au dat foc palatului, făcându-i scrum şi cenuşă pe ea cât şi pe Cleon, cu toate acareturile lor. Păru a fi foarte pe placul zeilor ca o crimă atât de mârşavă, deşi nu dusă la îndeplinire, ci făptuită doar cu gândul, să fie pedepsită pe măsura grozăviei sale.